

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

І. М. Серебрянська

**СЛОВНИК-ДОВІДНИК ЛЕКСИКИ СФЕРИ ОСВІТИ:
НАЦІОНАЛЬНО-ЄВРОПЕЙСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ**

Навчальний посібник

Рекомендовано вченою радою Сумського державного університету

Суми
Сумський державний університет
2018

УДК 811.161.2'374(038)
С32

Рецензенти:

А. М. Поповський – доктор філологічних наук, професор
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;
П. І. Білоусенко – доктор філологічних наук, професор
Запорізького національного університету

*Рекомендовано до видання
вченою радою Сумського державного університету
як навчальний посібник
(протокол № 4 від 14 грудня 2017 року)*

Серебрянська І. М.

С32 Словник-довідник лексики сфери освіти: національно-
європейська ідентичність : навч. посіб. /
І. М. Серебрянська. – Суми : Сумський державний
університет, 2018. – 341 с.
ISBN 978-966-657-703-3

У навчальному посібнику систематизовано актуальну нині освітню лексику з урахуванням специфіки її функціонування в текстах традиційних та новітніх засобів масової інформації. У поєднанні термінологічного й прагматичного аспектів, спроектованих на мовлення трьох суспільних категорій мовців (здобувачів освіти, освітян та журналістів), репрезентовано сучасні тенденції, усталені традиції та національно-європейську ідентичність вітчизняної освіти.

Рекомендовано для студентів закладів вищої освіти, аспірантів та викладачів. Посібник також стане в пригоді представникам різних ланок освіти, державної влади, бізнесу, суспільства у цілому, тим, чия діяльність спрямована на модернізацію національної освіти.

УДК 811.161.2'374(038)

ISBN 978-966-657-703-3

© Серебрянська І. М., 2018

© Сумський державний університет, 2018

Зміст

	С.
Передмова.....	4
Список умовних скорочень.....	6
1 Глосарій термінів.....	8
2 Прагматичний аспект функціонування лексичних одиниць.....	150
2.1 Неологізми.....	150
2.2 Жаргонізми.....	173
2.3 Композити.....	186
2.4 Перифрази.....	202
2.5 Фразеологізми.....	221
2.6 Метафори.....	245
2.6.1 Антропоморфна метафора.....	245
2.6.2 Природоморфна метафора.....	263
2.6.3 Соціоморфна метафора.....	271
2.6.4 Артефактна метафора.....	290
2.7 Оксюморон.....	304
Алфавітний покажчик.....	306
Список використаних джерел.....	329

*Освіта є найпотужнішою зброєю,
яку можна використовувати, щоб змінити світ.*
Нельсон Мандела

ПЕРЕДМОВА

«Словник-довідник лексики сфери освіти: національно-європейська ідентичність» має на меті систематизувати сучасний понятійно-термінологічний апарат освітньої галузі, який використовується українською фаховою спільнотою, а також інформацію про нові тенденції в освітній галузі та мовні засоби репрезентації відповідних понять.

Посібник складається з двох основних частин («Глосарій термінів», «Прагматичний аспект функціонування лексичних одиниць»), які репрезентують вітчизняну освіту крізь призму мови й містять термінологічний та експресивно-образний лексичний матеріал, джерельною базою для якого стали провідні наукові, енциклопедичні та медійні видання. Мовні засоби й прийоми їх використання, запропоновані в цьому виданні, мають експресивний потенціал та беруть участь в організації прямого впливу на реципієнта у процесі комунікації.

У глосарії містяться найбільш вживані та затребувані терміни, серед яких чимала кількість таких, що до цього часу не були зафіксовані в жодному словнику (*домашнє навчання, змішане навчання, інклюзивна освіта, інтердисциплінарність, медіаосвіта, опорний заклад*

освіти, освітній кластер, смарт-освіта, steam-освіта та ін.)

Лексика другої частини видання («Неологізми», «Жаргонізми», «Композити», «Перифрази», «Фразеологізми», «Метафори», «Оксюморон») структурована за тематичними групами «Освіта», «Освітній процес», «Освітній менеджмент», «Здобувачі освіти», «Педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники», «Заклади освіти», кожна з яких спроектована на мовлення трьох важливих суспільних категорій: освітян, студентів та журналістів. Джерелом послужили тексти громадсько-політичних, освітянських та студентських засобів масової інформації. Ілюстративний матеріал збагачений емоційно, його складниками є гумор та іронія, що зробить навчальний процес більш цікавим.

Робота з посібником дозволяє простежувати специфіку тлумачення того чи іншого освітнього явища на термінологічному й стилістичному рівнях, забезпечує можливість самостійного аналізу та індивідуальної інтерпретації кожного поняття, а також власних висновків щодо національної та європейської ідентичності вітчизняної освіти. Передбачається, що уніфікована форма подачі матеріалу сприятиме систематизації знань, виробленню у студентів певного алгоритму роботи з різними групами лексики, метафоричними та фразеологічними конструкціями, навичок їх грамотного використання. Розвитку комунікативних компетенцій мовців сприятиме також англomовний переклад освітньої термінології, запропонований у цьому виданні.

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВО – «Вища освіта». Інформаційно-аналітичний портал про вищу освіту в Україні;

ВШНУ – «Вища школа і наука України: розпад чи розквіт?», Public Group, Facebook;

ГК – «Галицький кореспондент»;

ГОТПО – «Глосарій основних термінів професійної освіти»;

ГУ – «Голос України»;

ДТ – «Дзеркало тижня»;

ДУ – «Демократична Україна»;

ЗУПВО – Закон України «Про вищу освіту»;

ЗУПО – Закон України «Про освіту»;

ЕО – «Енциклопедія освіти»;

ІО – «Інша освіта», Community, Facebook;

ММ – «Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд»;

МРРСВО – «Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти»;

НОГВО – «Національний освітній глосарій: вища освіта»;

НСВО – «Нові стандарти вищої освіти», Public Group, Facebook;

ОП – «Освітня політика». Портал громадських експертів;

ОТ – «Освіта та...». Студентський інтернет-журнал;

ОТР – «Освітні тренди», Public Group, Facebook;

ОУ – «Освіта України»;

ПАМС – «Положення про академічну мобільність студентів (СумДУ)»;

ПДПА – «Положення про державну підсумкову атестацію студентів, які здобувають освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста з

одночасним завершенням здобуття повної загальної середньої освіти);

ПЗНРК – «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій»;

ПННТД – Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»;

ПОКР – «Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)»;

ПООП – «Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті»;

ПП – «Педагогічна преса». Освітній портал;

ППРПАМ – «Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність»;

РО – «Реформа освіти», Public Group, Facebook;

СВ – «Сільські вісті»;

СВР – «Справжня варта»;

СПС – «Соціолого-педагогічний словник»;

СУМ – «Словник української мови : в 11 томах»;

ТСПТ – «Глумачний словник з інформаційно-педагогічних технологій»;

УК – «Урядовий кур'єр»;

УМ – «Україна молода»;

УП – «Українська правда»;

УПЖ – «Українська правда. Життя»;

ЯС – «Я СТУДЕНТ». Журнал для студентів усіх поколінь;

USW – «Ukrainian Scientists Worldwide», Public Group, Facebook.

1 ГЛОСАРІЙ ТЕРМІНІВ

Лише гуманність і демократичність створюють якісно нову освіту.

Василь Сухомлинський

Автономія (Autonomy) – право суб'єкта освітньої діяльності на самоврядування, яке полягає в його самостійності, незалежності та відповідальності у прийнятті рішень щодо академічних (освітніх), організаційних, фінансових, кадрових та інших питань діяльності, що провадиться в порядку та межах, визначених законом (ЗУПО).

Автономія вищого навчального закладу/ закладу вищої освіти (Institutional autonomy) – самостійність, незалежність і відповідальність вищого навчального закладу у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації наукових досліджень, освітнього процесу, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору й розстановки кадрів у межах, передбачених Законом України «Про вищу освіту» (ЗУПВО).

Автономність і відповідальність (Autonomy and responsibility) – здатність самостійно виконувати завдання, розв'язувати проблеми та відповідати за результати своєї діяльності (МРРСВО, ПЗНРК).

Ад'юнкт (Adjunct) – вчений, який проводить наукові дослідження в рамках підготовки в ад'юнктурі вищого військового навчального закладу (вищого

навчального закладу зі специфічними умовами навчання) для здобуття ступеня доктора філософії (ПННТД).

Академічна доброчесність (Academic integrity) – сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень (ЗУПО).

Академічна довідка (Transcript) – офіційна виписка, структурований опис навчальних досягнень студента. У багатьох системах освіти використовуються детальні описи, у яких відбиваються кредити ЄКТС і оцінки з вивчених навчальних компонентів (наприклад, академічна довідка за Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою) (НОГВО, с. 9).

Академічна заборгованість (Academic indebtedness) – заборгованість, що виникла у здобувача вищої освіти, якщо він не брав участі в заході підсумкового контролю або за його результатами одержав незадовільну оцінку (ПООП, с. 3).

Академічна мобільність (Academic mobility) – можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами (ЗУПВО). Основними видами академічної мобільності є ступенева мобільність, кредитна мобільність (ППРПАМ).

Академічна мобільність студентів (Academic student mobility) – форма академічного співробітництва, яка з метою розширення професійних компетенцій студентів передбачає їх участь у навчальному процесі, проходженні навчальної або виробничої практики, проведенні наукових досліджень в інших вищих навчальних закладах (установах, організаціях, підприємствах тощо) з можливістю зарахування в установленому порядку результатів навчання з дисциплін, що вивчалися, а також окремих змістовних модулів, практик тощо. При цьому навчальний процес може бути реалізований у різних формах (денна, заочна, дистанційна, змішана) (ПАМС, с. 1–2).

Академічна різниця (Academic difference) – розбіжність між навчальними планом, за яким здобувач вищої освіти навчався, і за яким бажає навчатися в разі переведення, поновлення або зарахування на навчання для здобуття іншої спеціальності (спеціалізації) на певних рівнях вищої освіти (ПООП, с. 3).

Академічна свобода (Academic freedom) – самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова, думки й творчості, поширення знань та інформації, вільного оприлюднення й використання результатів наукових досліджень з урахуванням обмежень, установлених законом (ЗУПВО, ЗУПО).

Академічне визнання (Academic recognition) – офіційне підтвердження повноважними органами іноземного академічного ступеня/освітньої кваліфікації,

періодів навчання, їх позиціювання в системі освіти сторони, що приймає, з метою доступу власника такої кваліфікації до подальшого навчання (НОГВО, с. 10).

Академічний (Academic) – 1) стос. академії; здійснюваний нею; 2) навчальний; 3) перен. суто теоретичний, абстрактний (СУМ. – Т. 1. – С. 25); характеристика, що стосується освіти, навчання, викладання, досліджень (НОГВО, с. 10);

Академічний обмін (Academic exchange) – обмін студентами між вищими навчальними закладами (партнерами) для підготовки фахівців за взаємно визнаними навчальними програмами (планами) (ПАМС, с. 2).

Академічний персонал (Academic staff) – персонал вищого навчального закладу/закладу вищої освіти, основним завданням якого є викладання та/або дослідження. Включає осіб, які обіймають посади, що передбачають здійснення викладання та/або дослідження (НОГВО, с. 10).

Академічний плагіат (Academic plagiarism) – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства (ЗУПО).

Академічний ступінь (Academic degree) – освітня кваліфікація, що присуджується вищим навчальним закладом/закладом вищої освіти за результатами

успішного виконання освітньої програми з вищої освіти (наприклад, ступінь бакалавра, ступінь магістра, ступінь доктора філософії) (НОГВО, с. 11).

Академія (Academy) – галузевий (профільний, технологічний, технічний, педагогічний, богословський/теологічний, медичний, економічний, юридичний, фармацевтичний, аграрний, мистецький, культурологічний тощо) заклад вищої освіти, що провадить інноваційну освітню діяльність, пов'язану з наданням вищої освіти на першому й другому рівнях за однією чи кількома галузями знань, може здійснювати підготовку на третьому й вищому науковому рівнях вищої освіти за певними спеціальностями, проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та провадить культурно-просвітницьку діяльність (ЗУПВО).

Акредитація (Accreditation) – оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності вищого навчального закладу/закладу вищої освіти за цією програмою на предмет відповідності стандарту вищої освіти; спроможності виконати вимоги стандарту та досягти заявлених у програмі результатів навчання; досягнення заявлених у програмі результатів навчання (НОГВО, с. 11).

Акредитація освітньої програми (Accreditation of the educational program) – оцінювання освітньої програми на предмет її відповідності стандарту освіти, а також спроможності закладу освіти забезпечити досягнення здобувачами освіти передбачених в освітній програмі результатів навчання (ЗУПО).

Асистент-стажист (Assistant-intern) – особа, яка має вищу освіту ступеня магістра, навчається в асистентурі-стажуванні закладу вищої освіти за мистецькими спеціальностями з метою вдосконалення творчої майстерності (ЗУПВО, ЗУПО).

Аспірант (Postgraduate) – вчений, який проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження у рамках підготовки в аспірантурі у вищому навчальному закладі/науковій установі для здобуття ступеня доктора філософії (ПННТД).

Атестат (Attestation) – свідоцтво про закінчення навчального закладу або свідоцтво про присвоєння вченого або спеціального звання (атестат старшого наукового співробітника) (ЕО, с. 35).

Атестаційний тиждень (Attestation week) – період, передбачений для проведення контрольних заходів (підсумкового модульного або семестрового контролю) з навчальної дисципліни (ПООП, с. 4).

Атестація (Attestation/certification) – встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти (ЗУПВО, МРРСВО).

Атестація педагогічних працівників (Certification of the teaching staff) – система заходів, спрямованих на всебічне та комплексне оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників. Атестація педагогічних працівників може бути черговою або позачерговою. Педагогічний працівник проходить чергову

атестацію не менше одного разу на п'ять років, крім випадків, передбачених законодавством (ЗУПО).

Аудиторні години (Class/contact hours) – години, які витрачаються здобувачем вищої освіти й викладачем на аудиторні навчальні заняття (НОГВО, с. 12).

Базова вища освіта (Basic higher education) – освітній рівень вищої освіти особи, який характеризує сформованість її інтелектуальних якостей, що визначають розвиток особи як особистості та є достатнім для здобуття нею кваліфікації за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра (ЕО, с. 38).

Бакалавр (Bachelor, first cycle degree) – освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180–240 кредитів ЄКТС. Обсяг освітньо-професійної програми для здобуття ступеня бакалавра на основі ступеня молодшого бакалавра або молодшого спеціаліста визначається закладом вищої освіти (ЗУПВО).

Безоплатна освіта (Free education) – освіта, яка здобувається особою коштом державного та/або місцевих бюджетів згідно із законодавством (ЗУПО).

Безперервна освіта/освіта впродовж життя (Continuing education/Education throughout life) – 1) філософсько-педагогічна концепція, згідно з якою освіта розглядається як процес, що охоплює все життя людини; 2) освітня практика як неперервне цілеспрямоване освоєння людиною соціокультурного досвіду з

використанням всіх ланок освітньої системи; 3) принципи організації освіти, освітньої практики (Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти / авт. кол.: Є. Р. Чернишова, Н. В. Гузій, В. П. Ляхоцький та ін. ; за наук. ред. Є. Р. Чернишової. – Київ : ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2014. – С. 21–22); освіта, що триває протягом усього свідомого життя людини за відсутності значних розривів у часі й цілях (ТСПТ, с. 3).

Безперервний професійний розвиток (Continuous professional development) – безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої та/або післядипломної освіти, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності й триває упродовж усього періоду його професійної діяльності (ЗУПО).

Бізнес-освіта (Business education) – 1) специфічна сфера навчання й підготовки, особливий зміст і форма організації освіти, призначення якої полягає у формуванні у студентів (слухачів) здатності організовувати, управляти й керувати господарською, фінансовою, суспільною та іншою діяльністю; 2) мережа освітніх інституцій, які здійснюють підготовку фахівців з ринкової економіки та бізнес-адміністрування (ЕО, с. 58).

Болонська декларація (Bologna declaration) – Декларація про міжнародне співробітництво у сфері вищої освіти, що була підписана в 1999 р. у м. Болонья (Італія) на рівні відповідальних за вищу освіту міністрів 29 європейських країн та започаткувала Болонський процес зі створення привабливого й конкурентоздатного

Європейського простору вищої освіти. Декларацією проголошено такі основні завдання: запровадження зрозумілих і порівнюваних академічних ступенів та їх двоциклової організації; прийняття системи кредитів, аналогічної Європейській кредитній трансферно-накопичувальній системі; сприяння мобільності студентів, викладачів, дослідників, адміністраторів; розвиток європейського співробітництва із забезпечення якості та європейського виміру вищої освіти (НОГВО, с. 12–13).

Болонський процес (Bologna process) – структурна й парадигмальна реформа вищої освіти в Європі, початок якої покладено підписанням Болонської декларації в 1999 р. у Болоньї (Італія) і яка спрямована на створення привабливого й конкурентоздатного Європейського простору вищої освіти. Реалізація перетворень здійснюється відповідно до комюніке (декларацій) конференцій міністрів, відповідальних за вищу освіту, що проводяться не рідше, ніж раз на два роки: 2001 (Прага), 2003 (Берлін), 2005 (Берген), 2007 (Лондон), 2009 (Левен/Лювен-ля-Ньов), 2010 (Будапешт/Відень), 2012 (Бухарест), 2015 (Єреван) (НОГВО, с. 13).

Веб-заняття (Web lessons/Web classes) – телеуроки, конференції, семінари, ділові ігри, лабораторні роботи, практикуми, проведені за допомогою засобів телекомунікацій та інших можливостей «всесвітньої павутини» (ТСПТ, с. 4).

Визнання кредитів (Recognition of credits) – процес, за допомогою якого вищий навчальний заклад/заклад вищої освіти засвідчує (підтверджує), що результати навчання, отримані та оцінені в іншому закладі, та відповідні їм кредити задовольняють (деякі або всі)

вимоги окремої освітньої програми, її компонента (модуля) або кваліфікації в цьому вищому навчальному закладі/закладі вищої освіти (НОГВО, с. 14).

Викладацька діяльність (Teaching activity) – діяльність, спрямована на формування знань, компетентностей, світогляду, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, емоційно-вольових та/або фізичних якостей здобувачів освіти (лекція, семінар, тренінг, курси, майстер-клас, вебінар тощо), яка провадиться педагогічним (науково-педагогічним) працівником, самозайнятою особою (крім осіб, яким така форма викладацької діяльності заборонена законом) або іншою фізичною особою на основі відповідного трудового або цивільно-правового договору (ЗУПО).

Викладацький персонал (Teaching staff) – персонал вищого навчального закладу/закладу вищої освіти, основним завданням якого є викладання. Включає осіб, які обіймають посади, що передбачають здійснення викладання (НОГВО, с. 14).

Викладач (Teacher/lecturer) – фахівець із необхідною вищою фаховою і психологічною педагогічною підготовкою, який здійснює педагогічну, навчально-виховну та організаційно-методичну роботу в професійно-технічних навчальних закладах, ВНЗ різних рівнів акредитації; штатна посада в професійно-технічних навчальних закладах та ВНЗ (ЕО, с. 84).

Випадкове або побічне навчання (Incidental or random learning) – різноманітні форми навчання, що не організовані або відбуваються за комунікації, не створеної спеціально для навчання. Може відбуватися під час

повсякденної діяльності, ділових та інших зустрічей, перегляду телепередач тощо (НОГВО, с. 14).

Випуск (Graduation) – успішне завершення здобувачами вищої освіти навчання у вищому навчальному закладі/закладі вищої освіти та здобуття відповідної кваліфікації (НОГВО, с. 14).

Випускник (Graduate) – особа, яка успішно завершила навчання на певному освітньому рівні (етапі, циклі) вищої освіти (НОГВО, с. 14).

Виробничо-орієнтована (галузева) наукова установа (Production-oriented scientific institution) – наукова установа, науково-технічний результат діяльності якої призначений для безпосереднього впровадження у виробництво та/або практичного використання на підприємствах і в установах (ПННТД).

Вища освіта (Higher/tertiary education) – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти (ЗУПВО).

Вищий військовий навчальний заклад/заклад вищої освіти зі специфічними умовами навчання (Higher military educational institution/institution of higher education with specific educational conditions) – заклад вищої освіти державної форми власності, який здійснює на

певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського, старшинського) або начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту (ЗУПВО).

Вищий навчальний заклад (Higher education institution) – окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу й здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей (НОГВО, с. 15–16).

Військова освіта (Military education) передбачає засвоєння освітньої програми з військової підготовки з метою набуття комплексу професійних компетентностей, формування та розвитку індивідуальних здібностей особи й поглибленого оволодіння військовою спеціалізацією та здобувається одночасно з середньою, професійною (професійно-технічною), фаховою передвищою чи вищою освітою (ЗУПО).

Військовий (військово-морський) лицей/лицей із посиленою військово-фізичною підготовкою (Military (naval) lyceum/Lyceum with enhanced military-physical training) – заклад спеціалізованої освіти II–III або III ступенів військового профілю для дітей із 13 років (ЗУПО).

Взаємне визнання (Mutual recognition) – взаємна згода двох або більше інституційних органів щодо визнання кожним академічних ступенів, освітніх програм чи вищих навчальних закладів/закладів вищої освіти й підтвердження двома або більше агенціями забезпечення якості чи акредитації того, що методологію агенцій дотримано й відповідні процедури реалізовано належним чином (НОГВО, с. 13).

ВНЗ-партнер/заклад-партнер (University-partner/ Partner institution) – вищий навчальний заклад (підприємство, організація, фірма, установа тощо), який приймає учасників освітнього процесу іншого ВНЗ або направляє своїх учасників освітнього процесу для реалізації програми академічної мобільності (ПООП, с. 4).

Внутрішній моніторинг якості освіти (Internal monitoring of education quality) – вид моніторингу, що проводиться закладами освіти (іншими суб'єктами освітньої діяльності) (ЗУПО).

Внутрішня академічна мобільність (Internal academic mobility) – академічна мобільність, право на яку реалізується вітчизняними учасниками освітнього процесу у вищих навчальних закладах (наукових установах)-партнерах у межах України (ППРПАМ).

Врядування у вищій освіті (Governance in higher education) – модель управління, що є наступним еволюційним етапом у розвитку моделей управління; передбачає широке залучення до управління громадськості й зацікавлених осіб (стейкхолдерів) на всіх рівнях управління; реалізується на основі відкритості, партнерства, розподіленої відповідальності та підзвітності; потребує використання механізмів результаторієнтованого управління та компетентнісного підходу (НОГВО, с. 18).

Вчене звання (Academic rank) – офіційно присвоєна назва, що означає ступінь кваліфікації в галузі освіти й науки. В Україні надають вчене звання професора, доцента, старшого наукового співробітника (ЕО, с. 117).

Вчений (Scientist) – фізична особа, яка проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження й отримує наукові та/або науково-технічні (прикладні) результати (ПННТД).

Галузь знань (Field of knowledge/Narrow field) – основна предметна область освіти й науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка (ЗУПВО).

Галузь освіти (Field of education) – за Міжнародною стандартною класифікацією освіти галузь (освіти та підготовки) визначається як широкий домен, зміст, що охоплюється освітньою програмою або кваліфікацією. Галузь (поряд з рівнем) освіти є базовою наскрізною класифікаційною змінною освітніх програм та відповідних кваліфікацій (НОГВО, с. 16).

Геронтоосвіта – освіта літніх людей, яка посідає важливе місце в концепції освіти впродовж життя. Освіту літніх людей слід розуміти як чинник здорового довголіття, активної старості, шлях подолання соціальної ізоляції після виходу на пенсію, можливість наповнити життя новим змістом, зав'язати нові контакти, тобто продовжити свою соціальну активність. Принципи геронтоосвіти спрямовані на розширення меж такої освіти задля зміни поглядів на старість та процеси старіння як у самих студентів третього віку, так і всього суспільства в цілому (Шмарко В. Д. Андрагогічний підхід до організації навчання вчителів у системі післядипломної освіти : метод. посіб. / В. Д. Шмарко. – Херсон : Олді-плюс, 2003. – С. 66).

Гімназія (Gymnasium) – заклад середньої освіти II ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує базову середню освіту (ЗУПО).

Глобалізація (Globalization) – процес формування глобальної соціально-економічної системи на основі поглиблення інтернаціоналізації світового господарства, інтенсифікації міжнародних переміщень товарів, послуг, капіталу, робочої сили й технологій (Глобалізація : навч. посіб. / пер. з англ. В. Алексашина. – Київ : Амадей, 2007).

Глобальне навчання (Global learning) – сучасна концепція, основними моментами якої є пріоритети загальнолюдських цінностей, необхідність виховання комунікативних навичок і умінь, формування планетарного мислення, сприймання розмаїття культур, розуміння та відчуття особистості як невіддільної частини єдиного і взаємозалежного світу (ТСПТ, с. 9).

Гнучке навчання (Flexible learning) – використання методів навчання, що надають особам, які навчаються, більший вибір у плані того, коли, де і як вони можуть навчатися (ГОТПО).

Гнучкий розклад (Flexible schedule) – організація навчання, за якої допускається варіювання кількісного складу, частоти та тривалості занять, уроків (ТСПТ, с. 10).

Грант (Grant) – фінансові або інші ресурси, надані на безоплатній і безповоротній основі державою, юридичними, фізичними особами, у тому числі іноземними, та/або міжнародними організаціями для розвитку матеріально-технічної бази для провадження наукової й науково-технічної діяльності, проведення конкретних фундаментальних та/або прикладних наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок, зокрема на оплату праці наукових (науково-педагогічних) працівників у рамках їх виконання, за напрямками й на умовах, визначених надавачами гранту (ПННТД).

Громадська акредитація закладу освіти (Public accreditation of educational institution) – оцінювання закладу освіти щодо ефективності внутрішньої системи забезпечення якості освіти та забезпечення досягнення здобувачами освіти результатів навчання, передбачених освітніми програмами й стандартами освіти. Громадська акредитація закладу освіти здійснюється з метою визнання якості освітньої діяльності закладу освіти та формування його позитивного іміджу й репутації. Громадська акредитація закладу освіти здійснюється на добровільних засадах за запитом закладу освіти (ЗУПО).

Громадське самоврядування у сфері освіти (Public self-government in education) – право учасників освітнього процесу та громадських об'єднань, інших інститутів громадянського суспільства, установчими документами яких передбачена діяльність у сфері освіти та/або соціального захисту осіб з особливими освітніми потребами, вирішувати питання у сфері освіти як безпосередньо, так і через органи громадського самоврядування, брати участь в управлінні закладом освіти, місцевими й державними справами у сфері освіти з питань, що належать до їх компетенції (ЗУПО).

Громадський нагляд (контроль) у системі освіти (Public supervision (control) in education) здійснюється суб'єктами громадського нагляду (контролю) – громадськими об'єднаннями та іншими інститутами громадянського суспільства, установчими документами яких передбачено діяльність у сфері освіти та/або соціального захисту осіб з інвалідністю, професійними об'єднаннями педагогічних і науково-педагогічних працівників, об'єднаннями здобувачів освіти, об'єднаннями батьківських комітетів та органами, до яких вони делегують своїх представників (ЗУПО).

Громадські наукові організації (Public scientific organizations) (громадські академії наук, наукові товариства, наукові асоціації, спілки тощо) – об'єднання вчених для цілеспрямованого розвитку відповідних напрямів науки, захисту фахових інтересів, координації науково-дослідної роботи, обміну досвідом (ПННТД).

Громадянська освіта (Civil education) –
1) діяльність, спрямована на формування знань і навичок, необхідних громадянину в демократичній правовій

державі для реалізації громадянських прав і свобод, користування інститутами сучасної правової демократичної держави. Завданням громадянської освіти є культивування основоположних принципів і цінностей вільного демократичного суспільства й конституційного порядку. Вивчення прав і вміння реалізовувати ці права формують ядро громадянської освіти; 2) навчання людей, як жити в умовах сучасної держави, як додержуватися її законів і водночас не дозволяти владі порушувати їхні права, добиватися від неї здійснення правомірних потреб, як бути громадянином демократичного суспільства (ТСПТ, с. 13).

Група Є 4 (E 4 Group) – група, до якої входять чотири основних консультативних члени із супроводу Болонського процесу: Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти, Європейська асоціація закладів вищої освіти, Європейська асоціація університетів, Європейський союз студентів (НОГВО, с. 17).

Гуманізація (Humanization) – запровадження у взаємодію людей принципів гуманізму, формування й розвиток у стосунках між людьми гуманістичних почуттів (ТСПТ, с. 15).

Гуманізація освіти (Humanization of education) – 1) запровадження в навчально-виховний процес ідей гуманізму, запропонованих великими просвітниками та педагогами минулого; спрямування навчального закладу на піднесення особистості студента, забезпечення максимально сприятливих умов його розвитку, урахування його особистих цілей і запитів; 2) принцип реформування системи освіти, суть якого полягає в утвердженні людини як найвищої цінності шляхом олюднення обставин

педагогічного процесу; 3) побудова педагогічного процесу на засадах гуманізму як визначального принципу загальнолюдської моралі, що включає: а) визнання права всіх учасників педагогічного процесу (викладача й студента) бути самим собою, що передбачає взаємне розуміння інтересів, запитів, взаємну довіру; б) визнання права всіх учасників педагогічного процесу на свій шлях самовдосконалення та творчості в процесі співробітництва в навчально-виховній діяльності; в) створення суспільством умов для радісного творчого життя всім учасникам педагогічного процесу (ТСПТ, с. 15–16).

Гуманістична освіта (Humanistic education) – освіта, оснований на принципах пріоритету загальнолюдських цінностей, життя та здоров'я людини, вільного розвитку особистості (ТСПТ, с. 16).

Гуманітаризація освіти (Humanization of education) – посилення уваги до людини, виховання у студентів ставлення до людини як до найбільшої цінності, спрямування освіти на формування в них високої духовності, почуття власної гідності, всебічної культури, планетарного мислення; формування в їхній свідомості цілісної картини світу, усвідомлення єдності людини й навколишнього середовища. Гуманітаризація освіти передбачає підвищення статусу гуманітарних наук у навчанні та вихованні; гуманітарноорієнтоване вивчення всіх без винятку навчальних предметів (ТСПТ, с. 16).

Демократизація освіти (Democratization of education) – 1) один з основних принципів державної політики у сфері освіти, що пронизує всі сторони університетського життя. Це ліквідація монополії держави на освіту й перехід до громадсько-державної системи, в

якій особистість, суспільство й держава є повноправними партнерами; чітке розмежування повноважень між центральними, регіональними й місцевими органами управління з максимальною передачею на місця управлінських функцій; участь місцевої влади і місцевої громадськості як в управлінні освітою через відповідні місцеві органи, так і безпосередньо в діяльності освітніх закладів; самостійність освітніх установ у виборі стратегії свого розвитку, цілей, змісту, організації й методів роботи, у тому числі їх юридична, фінансова й економічна самостійність; право педагогів на творчість, на свободу вибору педагогічних концепцій і технологій, підручників і навчальних посібників, методів оцінювання діяльності студентів і т. ін., на участь в управлінні навчальним закладом; право студентів на вибір університету й профілю освіти, на домашню освіту й навчання в недержавних навчальних закладах, на прискорене навчання за індивідуальним навчальним планом, на участь в управлінні освітнім закладом; 2) принцип реформування освіти в Україні на демократичних засадах, який передбачає децентралізацію, регіоналізацію в управлінні, автономізацію навчально-виховних закладів у вирішенні основних питань діяльності, поширення альтернативних (приватних) навчально-виховних закладів, перехід до державно-громадської системи управління освітою (участь батьків, громадськості), співробітництво «учитель – учень», «викладач – студент» у навчально-виховному процесі. Демократизація освіти означає затвердження в системі освіти норм демократичної етики – толерантності, чесної співпраці та змагальності (ТСПТ, с. 18–19).

Державна дослідницька інфраструктура (State research infrastructure) – об'єднання наукових установ та/або вищих навчальних закладів державної форми

власності, що створюється з метою оптимального використання їхніх ресурсів (кадрів, матеріалів, устаткування, обчислювальних ресурсів та зберігання банків даних і знань) та координації їх ефективного використання для проведення наукових, науково-технічних досліджень і науково-технічних розробок на найвищому рівні, а також забезпечення спільного проведення заходів щодо якісної підготовки фахівців у відповідних галузях знань (ПННТД).

Державна підсумкова атестація студентів (State final certification of students) – форма контролю відповідності освітнього рівня здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста, що завершили здобуття повної загальної середньої освіти, відповідним державним вимогам (ПДПА).

Державно-громадське управління у сфері освіти (State and public administration in education) – взаємодія органів державної влади, органів місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями, іншими інститутами громадянського суспільства з метою прийняття ефективних управлінських рішень та задоволення суспільних інтересів у сфері освіти (ЗУПО).

Дескриптори кваліфікацій (Descriptors of qualifications) – загальний опис кваліфікацій за рівнями (підрівнями, етапами, циклами) в термінах компетентностей (НОГВО, с. 17).

Дистанційна освіта (Distant education) – 1) цілеспрямоване й методично організоване керівництво навчально-пізнавальною діяльністю осіб, що перебувають на відстані від освітнього центра, здійснюване за

допомогою електронних і традиційних засобів зв'язку; 2) процес здобуття знань, умінь і навичок за допомогою спеціалізованого освітнього середовища, який базується на використанні інформаційних комп'ютерних технологій, що забезпечують обмін навчальною інформацією на відстані, та системи супроводу й адміністрування навчального процесу (ТСПТ, с. 23); можливість навчатися та отримувати необхідні знання віддалено від навчального закладу в будь-який зручний час (<http://mon.gov.ua/activity/education/nacjonalna-ramka-kvalifikacij/distanczija-osvita-v-ukrayini.html>).

Дистанційна форма здобуття освіти (Distant form of education) – індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій (ЗУПО).

Дистанційне навчання (Distance learning) – 1) навчання за допомогою листування, телебачення, інтернет, радіо, телефону, публікацій у газеті за обмеженого контакту з викладачем. Друковані, аудіовізуальні та інші спеціально підготовлені матеріали направляються індивідуально студентам або групам. Процес засвоєння матеріалу контролюється за письмовими завданнями й рекомендаціями; 2) новий спосіб реалізації процесу навчання, що ґрунтується на використанні сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій, що дозволяють здійснювати навчання на відстані без безпосереднього, особистого контакту між викладачем і студентом (ТСПТ, с. 23); індивідуалізований процес одержання певних компетентностей, що відбувається в

основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій (ПООП, с. 4).

Диференціація навчання (Differentiation of learning) – форма врахування індивідуальних особливостей учнів у процесі навчання на основі їх поділу на характерні типологічні групи за різними показниками (рівнем навчальних можливостей, успішністю, пізнавальним інтересом школярів, типом навчання тощо) (ЕО, с. 210).

Диференціація освіти (Differentiation of education) – характеристика сучасної освіти, яка забезпечує розмаїтість форм навчання, що дозволяють максимально враховувати індивідуальні особливості студентів, їхні інтереси, схильності, можливості, цінності й професійні орієнтації. Базується на прийнятті психологічних розходжень між індивідами й групами людей (за статтю, віком, соціальною належністю тощо) (ТСПТ, с. 24).

Диференційоване навчання (Differentiated learning) – вид навчання, що базується на принципі диференціації та педагогічній технології диференційованого навчання, яка передбачає створення різних умов навчання для різних шкіл, класів, груп з метою врахування як індивідуальних особливостей, так і основних особливостей їх контингентів (ТСПТ, с. 25).

Довгострокове навчання (Long-term learning) – форма організації академічної мобільності студентів у ВНЗ-партнері за узгодженими навчальними програмами (планами), зокрема за програмами включеного навчання,

паралельного навчання, подвійних дипломів, навчальної практики (терміном, як правило, не менше трьох місяців) (ПАМС, с. 2).

Додаткова освіта (Additional education) – освіта, мета і зміст якої не передбачені обов'язковою програмою навчального закладу, однак мають важливе значення для розвитку людини як особистості, для її життя в суспільстві, відповідають її нахилам та інтересам. Це можуть бути факультативні курси в навчальному закладі, а також різні види неформальної та інформальної освіти; зміст освіти, яку людина засвоює поза межами стандарту професійно-технічної та загальноосвітньої підготовки. Додаткова освіта (формальна або неформальна) є важливою складовою системи неперервної освіти (ГОТПО).

Додатковий семестровий контроль (Additional semester control) – контрольний захід семестрової атестації (ПООП, с. 4).

Додаток до диплома (Diploma supplement) – документ, що видається випускникам вищих навчальних закладів/закладів вищої освіти та містить детальну інформацію про успішно завершене навчання. Додаток до диплома європейського зразка заповнюється відповідно до структури, розробленої Європейською Комісією, Радою Європи і ЮНЕСКО, що необхідно для забезпечення міжнародної зрозумілості та визнання диплома (кваліфікації вищої освіти) з метою доступу до подальшого навчання та/або здійснення професійної діяльності. Додаток до диплома європейського зразка є невіддільною частиною диплома бакалавра, магістра, доктора філософії, що містить структуровану інформацію про завершене навчання та результати навчання особи, яка складається з

інформації про назви навчальних дисциплін, отримані оцінки й здобуту кількість кредитів ЄКТС, а також відомості про національну систему вищої освіти України (НОГВО, с. 17).

Докторант (Doctoral candidate, postdoctoral fellow) – науковий або науково-педагогічний працівник, який проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження в рамках підготовки в докторантурі у вищому навчальному закладі (науковій установі) для здобуття ступеня доктора наук (ПННТД).

Доктор мистецтва (Doctor of arts) – освітньо-творчий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра. Особа має право здобувати ступінь доктора мистецтва у творчій аспірантурі. Першим етапом здобуття ступеня доктора мистецтва може бути асистентура-стажування, яка є формою підготовки мистецьких виконавських кадрів вищої кваліфікації. Порядок здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва та навчання в асистентурі-стажуванні затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади у сфері культури за погодженням з центральним органом виконавчої влади у сфері освіти й науки (ЗУПВО, ЗУПО).

Доктор наук (Doctor of sciences) – другий науковий ступінь, що здобувається особою на науковому рівні вищої освіти на основі ступеня доктора філософії й передбачає набуття найвищих компетентностей у галузі розроблення і впровадження методології дослідницької роботи, проведення оригінальних досліджень, отримання наукових результатів, які забезпечують розв’язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають

загальнонаціональне або світове значення та опубліковані в наукових виданнях (ЗУПВО).

Докторська дисертація (Doctoral thesis) – кваліфікаційна наукова робота, в якій сформульовано й обґрунтовано наукові положення, що характеризуються як новий напрям у відповідній галузі науки, або здійснено теоретичне узагальнення й вирішення наукової проблеми, що має велике народногосподарське та соціально-культурне значення (Пілюшенко В. Л. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення : навч. посіб. – Київ : Лібра, 2004).

Докторська школа (Doctoral school) – структурний підрозділ університетів, інших провідних вищих навчальних закладів/закладів вищої освіти, що забезпечує реалізацію програм докторської освіти (підготовки) відповідно до рівневої організації вищої освіти (НОГВО, с. 19).

Доктор філософії (Doctor of Philosophy, PhD, third cycle degree) – освітній і водночас перший науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра. Ступінь доктора філософії присуджується спеціалізованою вченою радою закладу вищої освіти або наукової установи в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді (ЗУПВО).

Домашнє навчання (Home schooling) – спосіб здобуття освіти шляхом навчання дитини в домашніх умовах, без відвідування загальноосвітньої школи, або навчання в різного виду домашніх школах. Отримання атестату відбувається на підставі складених іспитів за визначеним державою базовим стандартом (Єльнікова О. Домашнє навчання як альтернативна форма загальної середньої освіти / О. Єльнікова // Освітня політика. Портал громадських експертів. – 25.01.2015).

Дослідне виробництво (Experimental production) – структурний підрозділ наукової установи, університету, академії, інституту або юридична особа, основною діяльністю яких є виготовлення та апробація дослідних зразків, корисних моделей, нових продуктів, технологічних процесів, надання відповідних послуг, пов'язаних із цією діяльністю тощо (ПННТД).

Дослідницька інфраструктура (Research infrastructure) – сукупність засобів, ресурсів та пов'язаних з ними послуг, які використовуються науковою спільнотою для проведення досліджень на найвищому рівні, що охоплює найважливіші об'єкти наукового устаткування та обладнання або набори приладів, ресурси, що базуються на знаннях (колекції, архіви, депозитарії або банки даних наукової інформації), інфраструктуру, засновану на технології комунікацій (грід, комп'ютери, програмне забезпечення й мережевий зв'язок), та інші структури унікального характеру. Дослідницькі інфраструктури можуть бути локально розташованими, віртуальними або розподіленими (організована мережа ресурсів), державними або приватними. Дослідницькі інфраструктури можуть входити до міжнародних мереж (ПННТД).

Дослідницький університет (Research university) – національний вищий навчальний заклад, який має вагомі наукові здобутки, провадить дослідницьку та інноваційну діяльність, забезпечує інтеграцію освіти та науки з виробництвом, бере участь у реалізації міжнародних проектів і програм. Надання вищим навчальним закладам України статусу дослідницького університету здійснюється Кабінетом Міністрів України за поданням Міністерства освіти і науки України. Статус дослідницького надається з метою підвищення ролі університету як центру освіти і науки, підготовки висококваліфікованих наукових і науково-педагогічних кадрів, упровадження в практику наукових досягнень, технічних і технологічних розробок, реалізації разом з іншими вищими навчальними закладами та науковими установами спільних програм за пріоритетними напрямками фундаментальних і прикладних наукових досліджень для розв’язання важливих соціально-економічних завдань у різних галузях економіки (Освіта.ua. 05.01.2014).

Доступність навчання (Availability of learning) – дидактичний принцип, який вимагає побудови навчального процесу (знань, змісту, методів, форм навчання) відповідно до реальних навчальних можливостей студентів, тобто відповідно до рівня їх підготовленості й загального розвитку (ТСПТ, с. 30).

Другий (магістерський) рівень вищої освіти (магістр; ступінь другого циклу) (Second (Master’s) cycle of higher education) – рівень вищої освіти, що відповідає 7-му кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій України й передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією),

загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності (НОГВО, с. 20).

Дуальна форма здобуття освіти (Dual form of education) – спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору (ЗУПО).

Дублінські дескриптори (Dublin descriptors) – загальний опис типових очікуваних досягнень та здатностей випускника для кожного циклу (рівня) вищої освіти. Дублінські дескриптори сформульовані в термінах таких компетентностей: знання й розуміння, застосування знань і розуміння, формування суджень, комунікація, здатність до подальшого навчання та розвитку. Використовуються для опису циклів вищої освіти в Рамці кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (НОГВО, с. 20).

Екзаменаційна сесія (Examination session) – період навчального часу здобувача вищої освіти, призначений для проведення екзаменів та заліків додаткового семестрового контролю (ПООП, с. 4).

Екзаменаційні матеріали (Examination materials) – сукупність теоретичних та практичних завдань, нормативних документів, що формують і визначають рівень одержаних здобувачем вищої освіти знань, умінь та інших компетентностей (ПООП, с. 5).

Екстернатна форма здобуття освіти (екстернат) (External form of education (external studies)) – спосіб організації навчання здобувачів освіти, за яким освітня програма повністю засвоюється здобувачем самостійно, а оцінювання результатів навчання та присудження освітньої кваліфікації здійснюються відповідно до законодавства (ЗУПО).

Електронний підручник (посібник) (Electronic textbook) – електронне навчальне видання із систематизованим викладом навчального матеріалу, що відповідає освітній програмі, містить цифрові об'єкти різних форматів та забезпечує інтерактивну взаємодію (ЗУПО).

Енергозберігаюча компетентність (Energy saving competence) – нова професійна компетентність фахівця в галузі освіти, що може слугувати системоутворювальним елементом екологічної освіти, який дозволить повною мірою використовувати екологічні, педагогічні та психологічні принципи й закономірності формування екологічної свідомості й становлення енергозберігаючої культури педагогів (Ермаков Д. С. *Формирование экологической компетентности учащихся : монографія / Д. С. Ермаков. – Москва : МИОО, 2009. – 180 с.*).

Енергозберігаюча культура вчителя (Energy-saving culture of a teacher) – інтегроване утворення в структурі професійної культури, що зумовлює на особистісному рівні високий рівень культури енергокористування та її проєкцію на професійну діяльність стосовно виховання культури енергоспоживання школярів (Клименко Л. О. *Формування*

енергозберігаючих компетентностей учителів та учнів у системі післядипломної педагогічної освіти / Л. О. Клименко // Наукові праці : науково-методичний журнал. Педагогіка. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2001. – Вип. 146, Т. 158. – С. 24).

Енергозберігаюча освіта (Energy saving education) – процес придбання та засвоєння знань про основи енергозбереження, виховання в громадян внутрішнього прагнення економії енергетичних ресурсів, небайдужого ставлення до неефективного використання енергії (Розвиток енергетичної освіти в середній школі : метод. посіб. для вчителів / В. І. Денко, О. І. Соловей, І. Л. Шилович та ін. – Київ : Київ. нот. ф-ка, 1999. – С. 7).

Ефективність навчальних занять (уроку) (Efficiency of classes) – ступінь досягнення поставленої мети освітньої діяльності з урахуванням оптимальності (необхідності й достатності) витрачених зусиль, засобів і часу (ТСПТ, с. 34).

Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти (European Association for Quality Assurance in Higher Education, ENQA) – європейський орган, який сприяє впровадженню кращої практики щодо забезпечення якості вищої освіти і як один з основних консультативних членів із супроводу Болонського процесу входить до групи Є 4 (НОГВО, с. 20–21).

Європейська асоціація закладів вищої освіти (European association of institutions in higher education, EURASHE) – європейське об'єднання закладів вищої освіти/вищих навчальних закладів неуніверситетського сектору, які проводять узгоджену і прозору політику з

вищої освіти в контексті Болонського процесу. Як один з основних консультативних членів із супроводу Болонського процесу входить до групи Є 4 (НОГВО, с. 21).

Європейська асоціація університетів, ЄАУ (European university association, EUA) – об'єднання європейських університетів з метою проведення конструктивної й узгодженої політики у сфері вищої освіти, сприяння участі університетів в Болонському процесі, надання їм підтримки в захисті автономії, академічних свобод. Як один з основних консультативних членів із супроводу Болонського процесу входить до групи Є 4 (НОГВО, с. 21).

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС) (European credit transfer and accumulation system, ECTS) – система трансферу й накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення окреслених результатів навчання, та обліковується у кредитах ЄКТС (ЗУПВО).

Європейська мережа національних інформаційних центрів з академічного визнання і мобільності (European network of national Information centres on academic recognition and mobility, ENIC Network) – мережа, що заснована Радою Європи та ЮНЕСКО на виконання Лісабонської конвенції з визнання та тісно співпрацює з Мережею національних інформаційних

центрів академічного визнання (NARIC Network) (НОГВО, с. 22).

Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя (European qualifications framework for lifelong learning, EQF LLL) – рекомендований у 2008 р. Європейським Парламентом і Радою Європейського Союзу загальний системний опис восьми кваліфікаційних рівнів, які охоплюють весь спектр кваліфікацій, здобутих у процесі формального, неформального, інформального навчання, зокрема загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти. Рамка є інструментом для поліпшення розуміння, порівняння, ідентифікації та визнання чинних і запровадження нових кваліфікацій у різних країнах Європи, сприяє мобільності громадян між країнами та навчання впродовж життя. Дескрипторами кваліфікаційних рівнів Рамки є знання, уміння, компетентності (НОГВО, с. 22).

Європейський дослідницький простір, ЄДП (European research area, ERA) – простір, що сприяє співпраці дослідників країн Європейського Союзу з метою створення умов для реалізації спільної і прозорої політики у сфері досліджень, збільшення інвестицій в дослідження й розробки, удосконалення систем підготовки дослідників, додаткової підготовки дослідницького персоналу та розвитку конкурентоздатної економіки, що ґрунтується на знаннях. Відповідна стратегія зі створення ЄДП була прийнята в 2000 р. у Лісабоні й названа Лісабонською стратегією (НОГВО, с. 23); система програм та політичних інструментів, що об'єднує інституційне середовище досліджень і розробок держав-учасниць Європейського Союзу та асоційованих членів з метою розвитку міжнародного науково-технічного співробітництва,

вільного трансферу знань, мобільності дослідників (ПННТД).

Європейський простір вищої освіти, ЄПВО (European higher education area, EHEA) – простір вищої освіти країн-учасниць Болонського процесу, що проводять узгоджену й прозору освітню політику. Болонською декларацією у 1999 р. проголошено формування до 2010 р. привабливого й конкурентоздатного Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), Будапештсько-Віденською декларацією в 2010 р. заявлено про його створення. Комюніке, прийнятим у Льовені/Лувен-ла-Ньові (2009 р.), визначено стратегію розвитку ЄПВО до 2020 р. Основними інструментами ЄПВО є Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система, національні рамки кваліфікацій, сумісні з Рамкою кваліфікацій ЄПВО (2005 р.), та додаток до диплома (НОГВО, с. 23).

Європейський реєстр забезпечення якості вищої освіти (European quality assurance register for higher education, EQAR) – реєстр, що утворений Європейською асоціацією забезпечення якості вищої освіти, Європейською асоціацією університетів, Європейською асоціацією закладів вищої освіти, Європейським союзом студентів (групою Є 4), і включає визнані європейські та національні агенції забезпечення якості вищої освіти (НОГВО, с. 23–24).

Європейський союз студентів, ЄСС (European Students' Union, ESU) – європейське об'єднання студентських організацій, яке бере активну участь у Болонському процесі, обстоює інтереси студентів на європейському рівні. Як один з основних консультативних

членів із супроводу Болонського процесу входить до групи Є 4 (НОГВО, с. 24).

Єдність процесів викладання й навчання (Unity of teaching and learning processes) – закономірність процесу навчання, яка виражає спільну діяльність викладача й студента, в якій у процесі навчання розвивається не лише студент, а й вдосконалює свої професійні навички викладач (ТСПТ, с. 35).

Журналістська освіта (Journalism education) – професійна освіта журналістів, підготовка кваліфікованих кадрів для медіаіндустрії (Feilitzen C. von. Media Education. Children's Participation and Democracy // Feilitzen C. von. and Carlsson U. (eds.) Children and Media: Image, Education, Participation. – Goteborg : UNESCO & NORDICOM, 1999. – P. 24–26).

Забезпечення якості (Quality assurance) – сукупність процедур, що застосовуються на інституційному (внутрішньому) та національному й міжнародному (зовнішньому) рівнях для якісної реалізації освітніх/навчальних програм і присудження кваліфікацій (НОГВО, с. 24).

Загальні компетентності (Generic competences) – універсальні компетентності, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача в різних галузях та для його особистісного розвитку (МРПСВО).

Заклад вищої освіти (Higher education institution) – окремих вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою

ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу й здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей (ЗУПВО).

Заклад освіти (Education institution) – юридична особа публічного чи приватного права, основним видом діяльності якої є освітня діяльність (ЗУПО).

Заклад спеціалізованої позашкільної освіти (Establishment of specialized out-of-school education) – заклад позашкільної освіти, що надає спеціалізовану освіту мистецького, спортивного, військового або наукового спрямування (ЗУПО).

Залік (диференційований залік) (Test (differentiated test)) – вид підсумкового контролю, за яким засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу з дисципліни оцінюється на підставі результатів поточного контролю впродовж семестру (ПООП, с. 5).

Заочна форма здобуття освіти (Part-time education) – спосіб організації навчання здобувачів освіти шляхом поєднання очної форми освіти під час короткочасних сесій і самостійного оволодіння освітньою програмою у проміжку між ними (ЗУПО).

Засновник закладу вищої освіти (Founder of higher education institution) – органи державної влади від імені держави, відповідна рада від імені територіальної громади (громад), фізична та / або юридична особа, рішенням та за рахунок майна яких засновано заклад вищої освіти. Права

засновника, передбачені Законом України «Про вищу освіту», набуваються також на підставах, передбачених цивільним законодавством (ЗУПВО).

Засновник закладу освіти (Founder of educational institution) – орган державної влади від імені держави, відповідна рада від імені територіальної громади (громад), фізична та/або юридична особа, рішенням та за рахунок майна яких засновано заклад освіти або які в інший спосіб відповідно до законодавства набули прав і обов'язків засновника (ЗУПО).

Засоби навчання (Means of learning) – будь-які засоби, прилади, обладнання та устаткування, що використовуються для передачі інформації в процесі навчання. Синонімами терміна «засоби навчання» часто виступають поняття «дидактичні засоби», «навчальне обладнання», «засоби викладання», «аудіо-, відеозасоби», «наочний матеріал», «матеріали для навчання», «матеріали для викладання», «навчальна техніка», які використовуються залежно від контексту педагогічної ситуації (ЕО, с. 313).

Здобувач вищої освіти (Higher education student) – особа, яка навчається в закладі вищої освіти на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня й кваліфікації (ЗУПВО).

Здобувач освіти (Student) – вихованець, учень, студент, курсант, слухач, стажист, аспірант (ад'юнкт), докторант, інші особи, які здобувають освіту за будь-яким видом та формою (ЗУПО).

Зміст навчання (Learning content) – науково обґрунтований методичний та дидактичний навчальний матеріал, засвоєння якого забезпечує здобуття освіти й кваліфікації згідно з освітньо-кваліфікаційним рівнем (ПОКР).

Зміст освіти (Content of education) – система наукових знань про природу, суспільство, людське мислення, практичні вміння й навички та способи діяльності, досвід творчої діяльності, світоглядні, моральні, естетичні ідеї та відповідну поведінку, що нею повинен оволодіти студент у процесі навчання; 2) система наукових знань, умінь і навичок, оволодіння якими забезпечує всебічний розвиток розумових і фізичних здібностей студентів, формування їхнього світогляду, моралі й поведінки, підготовку до суспільного життя, праці; 3) чітко окреслена система знань, умінь та навичок, якими повинен оволодіти студент упродовж усіх років навчання у ВНЗ (ТСПТ, с. 44).

Змішане навчання (Mixed learning) – поєднання онлайн- та офлайн-навчання в один ланцюжок, що творить «навчальний досвід» учня та самодостатній логічний курс чи предмет. При змішаному навчанні інструкції/теорія, яку учень опрацьовує онлайн (чи то у формі самостійного прочитання матеріалів, чи при перегляді демонстраційних відео, чи при перегляді відеозапису лекції вчителя, чи у формі гри), знаходять своє застосування офлайн (тобто у приміщенні школи під час занять). Усі активності та заняття, що відбуваються в школі, повинні поєднуватися та на практиці закріплювати знання, одержані учнем під час самостійної роботи он-лайн (Змішане навчання: персоналізоване навчання кожного учня [Електронний

ресурс] // Про.Світ. Центр інноваційної освіти. – Режим доступу : www.prosvitcenter.org/uk/zmishane-navchannya/).

Знання (Knowledge) – осмислена та засвоєна суб'єктом наукова інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання поділяються на емпіричні (фактологічні) й теоретичні (концептуальні, методологічні) (МРРСВО).

Здобуття освіти на робочому місці (Education at work) – спосіб організації навчання здобувачів освіти, завдяки якому оволодіння освітньою програмою (як правило, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти) відбувається на виробництві шляхом практичного навчання, участі у виконанні трудових обов'язків і завдань під керівництвом фахівців-практиків, залучених до освітнього процесу (ЗУПО).

Зовнішнє незалежне оцінювання (External independent evaluation) – оцінювання результатів навчання, здобутих особою на певному рівні освіти, що проводиться спеціально уповноваженою державою установою (організацією). Зовнішнє незалежне оцінювання здійснюється на основі програм зовнішнього незалежного оцінювання, затверджених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у відповідній сфері. Зміст програм зовнішнього незалежного оцінювання має відповідати стандартам освіти відповідного рівня й бути доступним для ознайомлення не пізніше ніж за 18 місяців до проведення зовнішнього незалежного оцінювання (ЗУПВО, ЗУПО).

Зовнішній моніторинг якості освіти (External monitoring of education quality) – вид моніторингу, який може проводитися будь-якими органами, підприємствами, установами, організаціями, іншими юридичними особами, що здійснюють незалежне оцінювання якості освіти та освітньої діяльності. Участь закладів освіти (інших суб'єктів освітньої діяльності) та учасників освітнього процесу в зовнішньому моніторингу якості освіти є добровільною, крім випадків, установлених законодавством (ЗУПО).

Імідж викладача (Image of the teacher) – емоційно забарвлений стереотип сприйняття образу викладача у свідомості вихованців, колег, соціального оточення, у масовій свідомості (ТСПТ, с. 46).

Індивідуалізація навчання (Individualization of learning) – планування та здійснення навчання відповідно до індивідуальних особливостей учнів (ЕО, с. 332).

Індивідуалізоване навчання (Individualized learning) – вид навчання, що базується на принципі індивідуалізації та педагогічній технології індивідуалізації навчання, яка передбачає врахування особливостей студентів як всередині гомогенних груп, класів, так і гетерогенних (ТСПТ, с. 47).

Індивідуальна освітня траєкторія (Individual educational trajectory) – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними

освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їхньої складності, методів і засобів навчання (ЗУПО).

Індивідуальна програма розвитку (Individual development program) – документ, що забезпечує індивідуалізацію навчання особи з особливими освітніми потребами, закріплює перелік необхідних психолого-педагогічних, корекційних потреб/послуг для розвитку дитини та розробляється групою фахівців з обов'язковим залученням батьків дитини з метою визначення конкретних навчальних стратегій і підходів до навчання (ЗУПО).

Індивідуальний навчальний план (Individual curriculum) – документ, що визначає послідовність, форму й темп засвоєння здобувачем освіти освітніх компонентів освітньої програми з метою реалізації його індивідуальної освітньої траєкторії та розробляється закладом освіти у взаємодії зі здобувачем освіти за наявності необхідних для цього ресурсів (ЗУПО).

Інклюзивна освіта (Inclusive education) – гнучка індивідуалізована система навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах масової загальноосвітньої школи за місцем проживання. Навчання відбувається за індивідуальними навчальними планами та забезпечується медико-соціальним та психолого-педагогічним супроводом. Інклюзивна освіта передбачає створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку (Освітній портал Львівщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvitportal.loda.gov.ua/inklyuzyvna_osvita_dlya_ditey_z_osoblyvymy_potrebamy_v_ukraini).

Інклюзивна школа (Inclusive school) – заклад освіти, який забезпечує інклюзивну модель освіти як систему освітніх послуг, а саме: адаптує навчальні програми та плани, фізичне середовище, методи та форми навчання, використовує наявні в громаді ресурси, залучає батьків, співпрацює з фахівцями для надання спеціальних послуг відповідно до різних освітніх потреб дітей, створює позитивний клімат у шкільному середовищі (Саламанкська декларація. Програма дій). Основні принципи інклюзивної школи полягають у тому, що:

- усі діти повинні навчатися разом в усіх випадках, коли це виявляється можливим, незважаючи на певні труднощі чи відмінності, що існують між ними;

- школи мають визнавати і враховувати різноманітні потреби своїх учнів шляхом узгодження різних видів і темпів навчання;

- забезпечення якісної освіти для всіх шляхом розроблення відповідних навчальних планів, прийняття організаційних заходів, розроблення стратегії викладання, використання ресурсів та партнерських зв'язків зі своїми громадами;

- діти з особливими потребами повинні отримувати будь-яку додаткову допомогу, яка може знадобитися їм для забезпечення успішності процесу навчання;

- вони є найбільш ефективним засобом, який гарантує солідарність, співучасть, взаємоповагу, розуміння між дітьми з особливими потребами та їх ровесниками (Всеукраїнський фонд «Крок за кроком» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ussf.kiev.ua/ie_inclusive_school/).

Інклюзивне навчання (Inclusive education) – система освітніх послуг, гарантованих державою, що

базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників (ЗУПО).

Інклюзивне освітнє середовище (Inclusive educational environment) – сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей (ЗУПО).

Інклюзивний підхід (Inclusive approach) полягає у створенні таких умов, за яких усі учні мають однаковий доступ до освіти, зокрема діти з особливими потребами, які навчаються в загальноосвітніх школах. Водночас усі учні мають можливість отримати досвід, знання, які сприяють подоланню упереджень і дискримінації та сприяють формуванню позитивного ставлення до тих, хто «відрізняється». Ключовий принцип, який покладений в основу інклюзивного підходу, полягає в тому, що школи повинні бути відкритими для всіх дітей, незалежно від їх фізичних, інтелектуальних, соціальних, емоційних, мовних чи інших особливостей. До них належать діти з проблемами в розвитку та обдаровані діти, безпритульні й діти, які працюють та які належать до мовних, етнічних чи культурних меншин (Всеукраїнський фонд «Крок за кроком» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ussf.kiev.ua/ie_inclusive_school/).

Інновації (Innovations) – запровадження нових форм організації праці й управління, що охоплює не лише окреме підприємство, а й їх сукупність (СПС).

Інновації в освіті (Innovations in education) – процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану (ЕО, с. 338).

Інноваційна освітня діяльність (Innovative educational activity) передбачає розвиток творчого потенціалу педагога, вона стосується не лише створення та поширення новизни, а й зміни у способі діяльності, стилі мислення особистості (Даниленко Л. І. Модернізація змісту, форм і методів управлінської діяльності директора загальноосвітньої школи : моногр. / Л. І. Даниленко. – Київ : Логос, 1998).

Інноваційність (Innovation) – виявляється у варіативності, динамічності змісту, форм, методів і технологій підготовки студентів до різних видів педагогічної роботи в середніх, середньо-спеціальних і вищих навчальних закладах (<http://www.edu-direct.net/sopids937-3.html>).

Іноземні студенти (Foreign students) – студенти, які не мають громадянства країни, у якій навчаються (НОГВО, с. 25).

Інститут (Institute) – вищий навчальний заклад третього або четвертого рівня акредитації або структурний підрозділ університету, академії, який провадить освітню діяльність, пов'язану зі здобуттям певної вищої освіти та кваліфікації у певній галузі науки, виробництва, освіти, культури й мистецтва, проводить наукову, науково-

методичну та науково-виробничу діяльність і має відповідний рівень кадрового та матеріально-технічного забезпечення (ЗУПВО).

Інститут освітнього омбудсмена (Institute of educational ombudsman). З метою забезпечення належних умов для реалізації права особи на освіту в системі освіти діє освітній омбудсмен. Освітній омбудсмен у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, а також положенням про освітнього омбудсмена, що затверджується Кабінетом Міністрів України (ЗУПО).

Інституційна акредитація (Institutional accreditation) – оцінювання якості освітньої діяльності закладу вищої освіти. Інституційна акредитація є добровільною й може бути проведена за ініціативою закладу вищої освіти. Інституційна акредитація здійснюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти у співпраці з національними та міжнародними експертами, а також міжнародними інституціями, що здійснюють діяльність у сфері забезпечення якості вищої освіти та визнані Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти (ЗУПО).

Інституційний аудит (Institutional audit) – комплексна зовнішня перевірка та оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти (крім закладів вищої освіти), які забезпечують його ефективну роботу та сталий розвиток (ЗУПО).

Інтегральна компетентність (Integral competence) – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо

навчання та/або професійної діяльності (МРРСВО, ПЗНРК).

Інтегративний підхід в освіті (Integrative approach in education) – підхід, що веде до інтеграції змісту освіти, тобто доцільного об'єднання його елементів у цілісність. Результатом інтегративного підходу може бути цілісність знань різних рівнів – цілісність знань про дійсність; про природу; з тієї чи іншої освітньої галузі, предмета, курсу, розділу, теми (ЕО, с. 356).

Інтеграція (Integration) – сторона процесу розвитку, пов'язана з об'єднанням у ціле раніше різнорідних частин та елементів. Процеси інтеграції можуть мати місце як у рамках уже сформованої системи (у цьому випадку вони ведуть до підвищення рівня її цілісності й організованості), так і в новій системі, що виникла з раніше не зв'язаних елементів. Окремі частини інтегрованого цілого можуть мати різний ступінь автономії. У ході процесів інтеграції в системі збільшується обсяг та інтенсивність взаємозв'язків і взаємодій між елементами, зокрема надбудовуються нові рівні управління (СПС).

Інтелектуалізація (Intellectualization) – поєднання спеціальної професійної підготовки фахівця з розвитком його кругозорової, морально-естетичної та професійної культури, формуванням систем діяльнісного підходу до оволодіння окремими міжпредметними й узагальненими знаннями, уміннями, навичками (<http://www.edu-direct.net/sopids-937-3.html>).

Інтердисциплінарність (Interdisciplinarity) – має справу з предметом, що виходить за межі однієї дисципліни, проте його мета залишається в рамках дисциплінарного дослідження й полягає в перенесенні

методів з однієї дисципліни в іншу; це система вільного творчого навчання, коли сам студент формує траєкторію пошуку (Словник української мови. Томи 1–6 [Електронний ресурс] // Український мовно-інформаційний фонд НАН України, 2016 р. – Режим доступу: <http://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=216374&page=1238>).

Інтерн (Intern) – особа, яка має ступінь магістра медичного або фармацевтичного спрямування й навчається з метою отримання кваліфікації лікаря або провізора певної спеціальності відповідно до переліку лікарських або провізорських спеціальностей інтернатури (ЗУПВО).

Інтернаціоналізація (Internationalisation) – у вищій освіті це процес інтеграції освітньої, дослідницької та адміністративної діяльності вищого навчального закладу / закладу вищої освіти чи наукової установи з міжнародною складовою: індивідуальна мобільність (студентів, науковців, викладачів, адміністративного персоналу); створення спільних міжнародних освітніх і дослідницьких програм; формування міжнародних освітніх стандартів з метою забезпечення якості; інституційне партнерство, створення освітніх і дослідницьких консорціумів, об'єднань (НОГВО, с. 25).

Інформальна освіта (самоосвіта) (Informal education) – освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям (ЗУПО).

Інформальне навчання (Informal learning) – неофіційне, неінституціолізоване цілеспрямоване (самонавчання) або нецілеспрямоване навчання (зокрема спонтанне, випадкове, що відбувається під час позанавчальної діяльності) (НОГВО, с. 26).

Інформатизація освіти (Informatization of education) – упорядкована сукупність взаємопов'язаних організаційно-правових, соціально-економічних, навчально-методичних, науково-технічних, виробничих і управлінських процесів, спрямованих на задоволення інформаційних, обчислювальних і телекомунікаційних потреб, що пов'язані з можливостями методів і засобів інформаційних та комунікаційних технологій учасників навчально-виховного процесу, а також тих, хто цим процесом управляє та його забезпечує (ЕО, с. 360).

Інформаційний пакет (Information package/set) – один із ключових елементів ЄКТС, що вміщує дані про вищий навчальний заклад/заклад вищої освіти, каталог курсів, іншу інформацію для абітурієнтів, здобувачів вищої освіти, викладачів, науковців та інших зацікавлених осіб (НОГВО, с. 26).

Інформаційний пакет ЄКТС вищого навчального закладу (Information package of ECTS of higher educational institution) – стандартизований опис організації навчального процесу в ВНЗ, який містить загальну інформацію про нього, інформацію про навчальні програми (спеціальності, спеціалізації) ВНЗ та каталог курсів (дисциплін) за цими програмами (ПАМС, с. 3).

Кандидатська дисертація (PhD thesis) – кваліфікаційна наукова робота, яка містить нові науково

обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для конкретного спрямування окремої галузі науки; нові науково обґрунтовані теоретичні або експериментальні результати, що в сукупності є істотними для розвитку конкретного напрямку окремої галузі науки (Пілюшенко В. Л. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення : навч. посіб. / В. Л. Пілюшенко. – Київ : Лібра, 2004).

Каталог курсів (Catalog of courses) – деталізований опис курсів (дисциплін) навчальної програми, який містить окремо для кожного курсу (дисципліни) код (шифр) курсу, назву, кількість залікових кредитів, опис змісту тощо. Каталог курсів використовується студентами для вибору курсів (дисциплін) для вивчення у ВНЗ-партнері (ПАМС, с. 3).

Кафедра (Department) – базовий структурний підрозділ ВНЗ (його філій, інститутів, факультетів), що провадить навчально-виховну й методичну діяльність з однієї або кількох споріднених спеціальностей, спеціалізацій чи навчальних дисциплін і здійснює наукову, науково-дослідну та науково-технічну діяльність за певним напрямом. Кафедра створюється рішенням вченої ради ВНЗ за умови, якщо до її складу входять не менше ніж п'ять науково-педагогічних працівників, для яких кафедра є основним місцем роботи, і не менше ніж три з яких мають науковий ступінь або вчене звання (ЕО, с. 380).

Кваліфікаційна робота (Qualification work) – вид підсумкової атестації, що може бути передбачена на завершальному етапі здобуття певного рівня вищої освіти

для встановлення відповідності набутих здобувачами результатів навчання (компетентностей) вимогам стандартів вищої освіти. Формами кваліфікаційної роботи є дипломна робота, дисертаційне дослідження, публічна демонстрація (захист), сукупність наукових статей, комбінація різних форм вищезазначеного тощо (МРРСВО).

Кваліфікаційний рівень (Qualification level) – структурна одиниця Національної рамки кваліфікацій, що визначається певною сукупністю компетентностей, які є типовими для кваліфікацій цього рівня (МРРСВО, ПЗНРК).

Кваліфікація (Qualification) – визнана уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність набутих особою компетентностей (результатів навчання) (ЗУПО).

Кваліфікація освіти (Educational qualification) – кваліфікація, що присуджується вищими навчальними закладами на підставі виконання вимог Стандартів вищої освіти (МРРСВО).

Кваліфікація професійна (Professional qualification) – кваліфікація, яку надають на підставі виконання вимог професійних стандартів, що діють у сфері праці й відображають здатність особи виконувати завдання та обов'язки певного виду професійної діяльності. Професійні кваліфікації надаються роботодавцями або спільно з ними, або за встановленими за їх участі правилами (МРРСВО).

Кейс-технологія (Case technology) – 1) технологія дистанційного навчання, яка містить комплект засобів

навчання, що розміщені в кейсі й надаються студентові з моменту його зарахування до навчального закладу, та вміщує методичні документи, спеціально розроблені навчальні посібники, довідники, аудіо- та відеокасети, дискети, компакт-диски та ін. (Олійник В. В. Дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті: організаційно-педагогічний аспект : навч. посіб. / В. В. Олійник – Київ : ЦППО, 2001); 2) вид дистанційної технології навчання, яка базується на використанні наборів (кейсів) текстових, аудіовізуальних та мультимедійних навчально-методичних матеріалів для їх самостійного вивчення слухачами, при організації регулярних консультацій у викладачів (тьюторів) традиційним або дистанційним способом (Положення про організацію очно-дистанційного підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів у Центральному інституті післядипломної педагогічної освіти / за заг. ред. В. В. Олійника. – Київ : ЦППО, 2005).

Керівник (Head, manager) – 1) працівник органу освіти, який має право приймати рішення, що впливають на функціонування й розвиток керованого об'єкта; 2) особа, на яку офіційно покладено функції управління колективом та організації його діяльності (ТСПТ, с. 53).

Керівництво (Guidance) – 1) діяльність із визначення основних завдань і способів їх досягнення, стратегії розвитку; 2) робота керівника з підлеглими в безпосередньому контакті для розв'язання службових завдань (СПС); 3) рівень соціального управління, коли розробляються найбільш загальні та принципові рішення, визначаються перспективні цілі, які необхідно досягнути тією чи іншою системою управління, виробляються засоби для досягнення поставленої мети й визначається

послідовність виконання більш конкретних, окремих завдань (ТСПТ, с. 53).

Керівні працівники в освіті (Managers in education) є в різних установах і закладах. У ВР України, КМ України, Секретаріаті Президента України до керівних працівників, які безпосередньо займаються освітньою проблематикою, відносять голову Комітету ВР України з питань науки і освіти, віце-прем'єр-міністра України з гуманітарних і соціальних питань, Міністра освіти і науки України, радника Президента України – керівника Головної служби гуманітарної політики Секретаріату Президента України, їхніх заступників. В інших центральних і місцевих органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим і органах місцевого самоврядування структурні підрозділи (або самі ці підрозділи), що є уповноваженими з питань освіти, очолюють відповідні держслужбовці та посадові особи місцевого самоврядування. Безпосереднє керівництво навчальними закладами здійснюють такі працівники: дошкільним – директор (завідувач); загальноосвітнім, позашкільним, професійно-технічним – директор; вищим – ректор (президент), начальник, директор. Керівники структурних підрозділів (департаментів, головних управлінь, управлінь, відділів, секторів), що відають освітніми питаннями, центральних і місцевих органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, а також закладів, установ, організацій освіти можуть мати заступників. Перелік посад керівників, їхніх заступників і порядок призначення (обрання) й оплати праці керівних працівників сфери освіти визначається законодавством (ЕО, с. 382–383).

Класифікація галузей освіти та підготовки, Євростат (Classification of fields of education and training, EUROSTAT) – класифікація освіти на основі системної характеристики освітніх програм є інструментом збору, узагальнення та надання статистичних даних про освіту в Європейському Союзі на основі МСКО-1997 (НОГВО, с. 28).

Коефіцієнт випуску (Graduation rate) – відсоток кількості випускників певного рівня (циклу) вищої освіти від кількості населення, яке має вік, що відповідає типовому віку цих випускників (НОГВО, с. 28).

Коефіцієнт вступу (Entry rate) – відсоток кількості осіб, уперше прийнятих на певний рівень (цикл) вищої освіти, від чисельності населення, яке має вік, що відповідає типовому віку вступників (НОГВО, с. 28).

Колегіум (Collegium) – закритий середній, іноді вищий, навчальний заклад у XVI–XVIII ст. у Західній Європі та Україні; назва деяких сучасних закритих середніх і вищих навчальних закладів (ЕО, с. 404; Тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. С. Калашника. – Харків : Белкар-книга, 2005. – С. 315).

Колегія (Collegium) – у Західній Європі, Україні і Росії в XVI–XVIII ст. назва деяких закритих середніх і вищих навчальних закладів (Тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. С. Калашника. – Харків : Белкар-книга, 2005. – С. 315).

Коледж (College) – заклад вищої освіти або структурний підрозділ університету, академії чи інституту, що провадить освітню діяльність, пов'язану зі здобуттям

ступеня бакалавра та/або молодшого бакалавра, проводить прикладні наукові дослідження та/або творчу мистецьку діяльність. Коледж також має право відповідно до ліцензії (ліцензій) забезпечувати здобуття профільної середньої, професійної (професійно-технічної) та/або фахової передвищої освіти. Статус коледжу отримує заклад освіти (структурний підрозділ закладу освіти), в якому ліцензований обсяг підготовки здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра та/або молодшого бакалавра становить не менше 30 відсотків загального ліцензованого обсягу (ЗУПО, ЗУПВО).

Компетентнісний підхід (Competence-based approach) – підхід до визначення результатів навчання, що базується на їх описі в термінах компетентностей. Компетентнісний підхід є ключовим методологічним інструментом реалізації цілей Болонського процесу та за своєю сутністю є студентоцентрованим (НОГВО, с. 28).

Компетентність (Competence) – динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти. Компетентності лежать в основі кваліфікації випускника. Компетентність (компетентності) як набуті реалізаційні здатності особи до ефективної діяльності не слід плутати з компетенцією (компетенціями) як наданими особі повноваженнями (МРРСВО, ЗУПВО, ЗУПО, НОГВО, с. 28–29).

Компетенція/компетенції (Competence) – надані (наприклад, нормативно-правовим актом) особі (іншому

суб'єкту діяльності) повноваження, коло її (його) службових та інших прав і обов'язків. Необхідно відрізнити поняття компетенції/компетенцій від компетентності/компетентностей як набутих реалізаційних здатностей особи (НОГВО, с. 29).

Комп'ютеризація навчання (Computerized learning) – багатоцільове використання засобів електронної обчислювальної техніки в навчальному процесі (ТСПТ, с. 57).

Комунікація (Communication) – взаємозв'язок суб'єктів з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності (МРРСВО, ПЗНРК).

Контактні години/аудиторні години (Contact hours) – навчальний час, що проводиться здобувачами вищої освіти в безпосередньому контакті з викладачем (аудиторні години – лекції, семінарські заняття тощо) (НОГВО, с. 29).

Контекстне навчання (Context learning) – навчання, у якому за допомогою всієї системи дидактичних форм, методів і засобів моделюється предметний та соціальний зміст майбутньої професійної діяльності фахівця, а засвоєння ним абстрактних знань як знакових систем покладено на канву цієї діяльності (ТСПТ, с. 57).

Контроль (Control) – 1) перевірка виконання роботи, облік, спостереження за чим-небудь, ким-небудь. Розрізняють контроль поточний, коли перевіряється й оцінюється певний стан роботи, і контроль кінцевий, остаточний, коли діяльність оцінюють за кінцевими

результатами; 2) процес порівняння (зіставлення) фактично досягнутих результатів із запланованими; 3) система спостереження й перевірки відповідності процесу функціонування об'єкта управління прийнятим управлінським рішенням, визначення результатів (ТСПТ, с. 57).

Контроль знань (Knowledge control) – спосіб перевірки навчання й діяльності педагогічних кадрів (Професійна освіта : словник / уклад. С. У. Гончаренко та ін. ; за ред. Н. Г. Ничкало. – Київ : Вища шк., 2000. – 380 с.).

Контроль якості (Quality control) – процес оцінювання якості, який сфокусований на вимірюванні якості вищого навчального закладу/закладу вищої освіти або освітньої програми. Включає певний набір методів, процедур, інструментів, що розроблені та використовуються для визначення відповідності реальної якості встановленим стандартам. Ключовим елементом контролю якості є система доказів правильності оцінки якості (НОГВО, с. 30).

Концентроване навчання (Concentrated learning) – особлива технологія організації навчального процесу, за якої увага викладача та студента зосереджується на більш глибокому вивченні кожного предмета шляхом об'єднання занять у блоки, скорочення числа паралельно досліджуваних дисциплін протягом навчального дня, тижня (ТСПТ, с. 59).

Концепція інклюзивної освіти (Inclusive education conception) відбиває одну з головних демократичних ідей – усі діти є цінними й активними членами суспільства.

Навчання в інклюзивних навчальних закладах є корисним як для дітей з особливими освітніми потребами, так і для дітей з типовим рівнем розвитку, членів родин та суспільства в цілому (Освітній портал Львівщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvitportal.loda.gov.ua/inklyuzyvna_osvita_dlya_ditey_z_osoblyvymy_potrebamy_v_ukraini).

Кооперативне навчання (Co-op training, cooperative learning) – творче співробітництво студентів у групі, яке передбачає створення невеликих груп студентів для того, щоб, працюючи разом, вони змогли поліпшити навчальні успіхи всіх її членів (ТСПТ, с. 59).

Корекційно-розвиткові послуги (допомога) (Correctional development services) – комплексна система заходів супроводження особи з особливими освітніми потребами у процесі навчання, що спрямовані на корекцію порушень шляхом розвитку особистості, її пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери та мовлення (ЗУПО).

Короткострокове навчання (Short-term learning) – форма організації академічної мобільності студентів у ВНЗ-партнері за певними компонентами освітніх програм (терміном до одного місяця), зокрема в літніх школах, школах-семінаріях тощо, які за набутими компетенціями можуть інтегруватися до навчальних планів українського ВНЗ (ПАМС, с. 2).

Корпоративний університет (Corporate university) – відносно нова модель університетської діяльності, яка виникає внаслідок спроби бізнесового середовища інтегрувати у власний контекст певні функції, які традиційно виконувала університетська освіта; це модель

підприємницького університету, сутність якої полягає в імплементації принципів існування бізнесового середовища до академічної сфери (Курбатов С. Корпоративний університет як продукт взаємодії бізнесового та освітнього середовища в сучасних умовах / С. Курбатов // Вища освіта України. – 2014. – № 3. – С. 45).

Корупція в освіті (Corruption in education) – від лат. *corruptio* – «підкуп»; чинне українське законодавство визначає під терміном «корупція» діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, яка спрямована на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг. Таким чином, посадові особи, які не є державними службовцями, або не є депутатами ВР України чи місцевих рад, не можуть бути визначені суб'єктами корупційних діянь. Отже, під формальним тлумаченням поняття «корупція в освіті» мусимо розуміти лише протиправну корисливу діяльність посадових осіб органів влади чи депутатів при вирішенні ними питань управління та організації діяльності освітньої галузі як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях. Такі дії за законодавством класифікуються як адміністративне правопорушення (ЕО, с. 427).

Коуч (Coach) – тренер, інструктор, фахівець з успіху.

Кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (кредит ЄКТС) (Credit ECTS) – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин. Навантаження

одного навчального року за денною формою навчання становить, як правило, 60 кредитів ЄКТС (ЗУПВО).

Кредитна мобільність (Credit mobility) – навчання у вищому навчальному закладі, відмінному від постійного місця навчання учасника освітнього процесу, з метою здобуття кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи та/або відповідних компетентностей, результатів навчання (без здобуття кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи), що будуть визнані у вищому навчальному закладі постійного місця навчання вітчизняного чи іноземного учасника освітнього процесу. При цьому загальний період навчання для таких учасників за програмами кредитної мобільності залишається незмінним (ППРПАМ).

Критерії оцінювання (Assessment criteria) – стосовно оцінювання виконання вимог освітніх програм: описи того, що й на якому рівні повинен зробити здобувач вищої освіти для демонстрації досягнення результатів навчання (НОГВО, с. 30).

Куратор (Curator) – 1) педагогічний працівник, до посадових обов'язків якого входить забезпечення сприятливого перебігу індивідуального розвитку й формування особистості студента; внесення необхідних коректив у систему виховання, допомога у вирішенні проблем, що виникають у спілкуванні студентів між собою, з викладачами, батьками (ТСПТ, с. 61); 2) наставник академічної студентської групи (ЕО, с. 443).

Курс (Course) – у світовій практиці частина освітньої програми, яка зазвичай є автономною й

оцінюється окремо та характеризується конкретним набором результатів навчання й відповідними критеріями оцінювання. Освітня програма, як правило, складається з певної кількості курсів. За навчальним навантаженням здобувача вищої освіти курс характеризується певною (рекомендовано уніфікованою або кратною) кількістю кредитів ЄКТС. Слово *курс* є синонімом до вітчизняного терміна навчальна *дисципліна/модуль* в освітній програмі. У певних випадках *курс* означає освітню програму в цілому (НОГВО, с. 31).

Курсант (Cadet) – особа, яка в установленому порядку зарахована до вищого військового навчального закладу (закладу вищої освіти зі специфічними умовами навчання), військового інституту як підрозділу закладу вищої освіти, і навчається з метою здобуття вищої освіти за певним ступенем, якій надано військове звання рядового, сержантського й старшинського складу або спеціальне звання рядового, молодшого начальницького складу або таке звання вона мала під час вступу на навчання. Статус курсанта може бути наданий окремим категоріям осіб, які навчаються в невійськових закладах вищої освіти, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України (ЗУПВО).

Лабораторне заняття (Laboratory training) – заняття, що проводиться викладачем і призначене для закріплення матеріалу лекцій на основі вивчення реальних фізичних об'єктів або систем використання контрольно-вимірювальної техніки й різного роду лабораторного обладнання (ТСПТ, с. 61).

Лайфхак (Life hack) – маленька хитрість чи корисна порада, яка спрощує процес чи заощаджує час для

досягнення мети. Це не створення нового, а оригінальне застосування того, що існує.

Лекція (Lecture) – усний виклад викладачем високої кваліфікації основних теоретичних положень з певної дисципліни (ТСПТ, с. 61).

Лідерство (Leadership) – управління, що здійснюється шляхом впливу на поведінку людей (послідовників) на основі взаємної поваги та довіри задля реалізації суспільно значущих цілей (цінностей) та потребує наявності в управлінця-лідера відповідних лідерських компетентностей (якостей). Лідерство є одночасно положенням (статичний аспект) і процесом впливу (динамічний/процесуальний аспект), в основі яких – прояв лідерських якостей особистості. Наявність статичного аспекту продукує процесуальний аспект. Відповідно до основних видів діяльності (індивідуальна та групова) виокремлюють два види лідерства – індивідуальне та інституційне (організаційне). Індивідуальне лідерство – суб'єктом прояву лідерства виступає окрема особистість, може здійснюватися як безпосередньо стосовно себе (саморозвиток особистості), так і відносно інших осіб. Інституційне лідерство – суб'єктом прояву лідерства виступає організація, може здійснюватися як безпосередньо стосовно себе (саморозвиток організації), так і стосовно інших організацій (НОГВО, с. 31).

Лікар-резидент (Resident doctor) – особа, яка має ступінь магістра медичного спрямування, навчається винятково на відповідних клінічних кафедрах або базах резидентури з метою отримання кваліфікації лікаря певної

спеціальності відповідно до переліку спеціальностей резидентури (ЗУПВО).

Лісабонська конвенція з визнання (Lisbon recognition convention) – міжнародна конвенція Ради Європи, розроблена спільно з ЮНЕСКО, була прийнята в 1997 р. в Лісабоні. Запроваджується з 1999 р. й стосується визнання академічних ступенів та кваліфікацій вищої освіти. Конвенція встановлює, що ступені (кваліфікації) й періоди навчання повинні визнаватися, якщо інституціями, відповідальними за визнання, не встановлено істотних відмінностей. Лісабонська конвенція з визнання є важливим інструментом Болонського процесу та Європейського простору вищої освіти (НОГВО, с. 32).

Лісабонська стратегія (Lisbon strategy) – ініційована в 2000 р. Європейським Союзом стратегія з підвищення конкурентоспроможності, зокрема через створення Європейського дослідницького простору (ЄДП) з метою розвитку суспільства та економіки, що базуються на знаннях (НОГВО, с. 32).

Ліцей (Lyceum) – заклад середньої освіти III ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує профільну середню освіту (ЗУПО).

Ліцензування (Licensing) – процедура визнання спроможності юридичної особи провадити освітню діяльність за певною спеціальністю на певному рівні вищої освіти відповідно до стандартів освітньої діяльності (ЗУПВО).

Ліцензування освітньої діяльності (Licensing of educational activity) – процедура визнання спроможності

юридичної або фізичної особи надавати освітні послуги на певному рівні освіти відповідно до ліцензійних умов (ЗУПО).

Магістр (Master, second cycle degree) – освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти (науковою установою) у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90–120 кредитів ЄКТС, обсяг освітньо-наукової програми – 120 кредитів ЄКТС. Освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше ніж 30 відсотків (ЗУПІВО).

Медіавиховання (Media education) – розділ медіапедагогіки, покликаний формувати світогляд, інтереси, потреби, ідеали, мотиви, ціннісні орієнтації, свідомість, переконання, судження, а також конкретні риси характеру, якості особистості, моделі поведінки та розвивати культуру людини засобами масової комунікації (ММ, с. 19).

Медіаграмотність (Media literacy) – сукупність мотивів, знань, умінь і можливостей, що сприяють добиранню, використанню, критичному аналізу, оцінюванню, створенню та передаванню медіатекстів різних форм, жанрів, а також аналізу складних процесів функціонування медіа в суспільстві (ММ, с. 348).

Медіадидактика (Media didactics) – теорія медійного навчання, що включає цілі, зміст, організаційні

форми, способи й засоби, які допомагають розвитку медіаграмотності та медіакомпетентності (ММ, с. 18).

Медіакомпетентність (Media competence) – сукупність мотивів особистості, її знань, умінь, здатностей, що сприяють вибору, використанню, критичному аналізу, оцінці, створенню й передачі медіатекстів у різних видах, формах і жанрах, аналізу складних процесів функціонування медіа в соціумі) (СС, с. 18).

Медіаосвіта (Media education) – навчання теорії та практичних умінь для опанування сучасних мас-медіа, розглядуваних як частина специфічної, автономної галузі знань у педагогічній теорії та практиці (ММ, с. 8; ЕО, с. 481; Media Education. – Paris : UNESCO, 1984. – Р. 8); процес розвитку й саморозвитку особистості на матеріалах та за допомогою засобів масової комунікації, покликаний формувати культуру комунікації, уміння усвідомлено сприймати, критично осмислювати, інтерпретувати медіатексти з метою розширення загальних, соціокультурних та професійно значущих знань, комунікативних та творчих здібностей (Feilitzen С. von. Media Education. Children's Participation and Democracy // Feilitzen С. von. and Carlsson U. (eds.) Children and Media: Image, Education, Participation. – Goteborg: UNESCO & NORDICOM, 1999. – Р. 24–26; Чемерис І. М. Формування професійної компетентності майбутніх журналістів засобами іншомовних періодичних видань : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти / І. М. Чемерис. – Київ, 2008. – 24 с.); технічні засоби створення, запису, копіювання, тиражування, зберігання, поширення, сприйняття інформації та обміну її між суб'єктом (автором медіатексту) і об'єктом (масовою аудиторією), а саме:

друк, фотографія, радіо, кінематограф, телебачення, відео, мультимедійні комп'ютерні системи, у тому числі інтернет (ЕО, с. 481).

Медіаосвічені учні (Media-educated students) – учні, які мають уміти визначати категорії медіа (види, жанри тощо), критично аналізувати та порівнювати медіатексти, класифікувати жанри та функції медіа, категорії медіатекстів, оцінювати різні види й жанри медіа та їх вплив на мову, технології, аудиторію засобів масової комунікації; кваліфіковано використовувати інформацію (пошук інформації, розуміння, що медіа – це засіб для відображення реальності й уяви тощо) (Федоров А. Медіаосвіта школярів: цикл завдань [Електронний ресурс] / А. Федоров // Освіта.ua. – Режим доступу : <http://osvita.ua/school/method/technol/1863/05.04.2008>).

Медіапедагогіка (Media pedagogy) – спеціальна галузь педагогіки, наука про медіаосвіту й медіаграмотність (ММ, с. 18).

Менеджмент (Management) – 1) соціальний та економічний інститут, що впливає на підприємницьку діяльність, спосіб життя і сферу політики сучасного західного суспільства; 2) сукупність осіб, зайнятих управлінською працею у сфері приватного й суспільного бізнесу; 3) наукова дисципліна, що вивчає техніко-організаційні та соціальні аспекти управління суспільним виробництвом (СПС).

Менеджмент в освіті (Management in education) є складовою загального менеджменту за професійною ознакою й характеризується впливом суб'єкта управління (керівника закладу чи установи освіти) на об'єкт

управління (навчально-виховний та управлінський процеси, які здійснюються в закладах (установах) освіти, що перебувають у стані постійного розвитку), у результаті якого відбувається якісна зміна об'єкта управління й підвищується рівень його конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг (ЕО, с. 484).

Мережа національних інформаційних центрів академічного визнання (National academic recognition information centre network, NARIC network) – мережа національних інформаційних центрів країн-членів Європейського Союзу, створена з метою вдосконалення академічного визнання дипломів і періодів навчання, сприяння мобільності студентів, викладачів та дослідників. Більшість таких центрів не приймають рішення з визнання, а лише надають потрібну інформацію й консультації щодо зарубіжних освітніх систем та кваліфікацій (НОГВО, с. 34).

Мережева освіта (Network education) – процес створення електронних співтовариств, заснований на добровільному, а іноді й безкоштовному обміні інформацією з різних тем (ТСІПТ, с. 62).

Мережева форма здобуття освіти (Network form of education) – спосіб організації навчання здобувачів освіти, завдяки якому оволодіння освітньою програмою відбувається за участі різних суб'єктів освітньої діяльності, що взаємодіють між собою на договірних засадах (ЗУПО).

Метод навчання (Method of training, teaching methods) – спосіб організації роботи студентів з навчальним матеріалом (ТСІПТ, с. 62).

Мистецька освіта (Art education) – освіта, яка передбачає здобуття спеціальних здібностей, естетичного досвіду й ціннісних орієнтацій у процесі активної мистецької діяльності, набуття особою комплексу професійних, зокрема виконавських, компетентностей та спрямована на професійну художньо-творчу самореалізацію особистості й отримання кваліфікацій у різних видах мистецтва (ЗУПО).

Мистецька школа (Art school) – заклад спеціалізованої мистецької освіти (музична, художня, хореографічна, хорова школа та ін.), який надає початкову мистецьку освіту (ЗУПО).

Міжнародна академічна мобільність (International academic mobility) – академічна мобільність, право на яку реалізується вітчизняними учасниками освітнього процесу у вищих навчальних закладах (наукових установах)-партнерах поза межами України, а також іноземними учасниками освітнього процесу у вітчизняних вищих навчальних закладах (наукових установах) (ППРПАМ).

Міжнародна стандартна класифікація освіти, МСКО (International standard classification of education, ISCED) – класифікація освіти на основі системної характеристики освітніх програм і відповідних кваліфікацій; слугує інструментом збору, узагальнення та представлення статистичних даних про освіту. МСКО запроваджена ЮНЕСКО в 1976 р., переглядалася в 1997 і 2011 рр. У 2013 р. була виокремлена МСКО: галузі освіти та підготовки. Нині є основною Міжнародною класифікаційною системою освіти. У МСКО-2011 наскрізним класифікаційним параметром визначено рівні освіти, а також додаткові критерії (наприклад,

призначення, орієнтація, тривалість освітньої програми), у МСКО-2013 – галузі (широкі, вузькі й деталізовані) освіти. Концепція МСКО містить визначення таких понять, як освіта, підготовка, навченість, навчання, комунікація, інформація тощо (НОГВО, с. 34).

Міжнародна стандартна класифікація професій, МСКП (International standard classification of occupations, ISCO) – одна з основних міжнародних класифікацій, яка є інструментом систематизації робіт (занять, професій) відповідно до притаманних їм завдань та обов'язків. МСКП є основою для міжнародних звітів, порівнянь та обмінів статистичними й адміністративними даними щодо професій; моделлю для розроблення національних і регіональних класифікацій професій; системою, що може бути безпосередньо використана в країнах, які не мають власних національних класифікацій (НОГВО, с. 35).

Міжнародні студенти (International students) – студенти, які попередню освіту здобували в іншій країні (НОГВО, с. 35).

Мобільність (Mobility) – один із ключових принципів формування європейських просторів вищої освіти й досліджень, що передбачає різноманітні можливості для вільного переміщення студентів, викладачів, дослідників, адміністраторів у цих просторах з метою академічного й загальнокультурного взаємозбагачення, слугує забезпеченню цілісності зазначених європейських просторів. Важливу роль у забезпеченні мобільності відіграють основні інструменти Болонського процесу – європейська кредитна трансферно-накопичувальна система, Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, додаток до

диплома, а також європейська й національні системи забезпечення якості вищої освіти (НОГВО, с. 35).

Модуль (Module) – навчальний компонент освітньої програми, у якій кожний такий компонент містить однакову або кратну кількість кредитів ЄКТС (наприклад, 5, 10, 15). У різних країнах, освітніх документах модуль може означати компонент освітньої програми, курс, навчальну дисципліну, групу навчальних дисциплін (НОГВО, с. 36); певний обсяг навчальної інформації, необхідний для виконання будь-якої конкретної професійної діяльності (ТСПТ, с. 63).

Модульна атестація (Modular attestation) – оцінювання знань, умінь, навичок та інших компетентностей, одержаних у процесі навчальної роботи з модуля здобувачем вищої освіти, що здійснюється шляхом нарахування йому рейтингових балів за багатобальною (диференційованою) шкалою оцінювання на підставі поточного модульного контролю й проведення підсумкового модульного контролю як контрольного заходу (ПООП, с. 6).

Модульна програма (Modular programme) – освітня програма, у якій студенти можуть гнучко формувати індивідуальний зміст навчання шляхом вільного вибору навчальних дисциплін або модулів. Модульні програми не мають чітко визначеної послідовності вивчення окремих модулів (НОГВО, с. 36).

Модульне навчання (Modular learning) – навчання, у ході якого студент самостійно може працювати із запропонованою йому комплексною програмою, що містить цільову програму, інформаційний блок і

методичне керівництво для досягнення поставленої дидактичної мети (ТСПТ, с. 63).

Модульно-атестаційний цикл (Module-attestation cycle) – частина семестру, призначена для вивчення модулю, визначеної групи модулів навчальної дисципліни й здійснення з них модульного (або підсумкового семестрового) контролю (ПООП, с. 6).

Модульно-рейтингова система (Module-rating system) – система контролю й оцінювання знань, умінь, навичок та інших компетентностей, здобутих у процесі навчальної роботи, що базується на модульній побудові освітнього процесу, систематичному поточному контролі та накопиченні рейтингових балів за різнопланову навчально-пізнавальну діяльність (ПООП, с. 6).

Модуляризація (Modularisation) – підхід до побудови освітньої/навчальної програми, згідно з яким її компоненти (курси/навчальні дисципліни) мають однаковий або кратний вимір. За проектом «Тюнінг» та Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою рекомендовано такі варіанти кредитних вимірів: 5–10–15 або 6–9–12–15 (НОГВО, с. 36).

Молодий учений (Young scientist) – учений віком до 35 років, який має вищу освіту не нижче другого (магістерського) рівня, або вчений віком до 40 років, який має науковий ступінь доктора наук або навчається в докторантурі (ПННТД).

Молодший бакалавр (Short cycle, Junior bachelor) – освітньо-професійний ступінь, що здобувається на початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти й

присуджується закладом вищої освіти в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 120–150 кредитів ЄКТС. Обсяг освітньо-професійної програми для здобуття ступеня молодшого бакалавра на основі ступеня молодшого спеціаліста визначається закладом освіти (ЗУПВО).

Моніторинг в освіті (Monitoring in education) – спеціальна система збору, оброблення, зберігання й поширення інформації про стан освіти, прогнозування на підставі об’єктивних даних динаміки й основних тенденцій її розвитку та розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень стосовно підвищення ефективності функціонування освітньої галузі. Уперше це поняття було використано в ґрунтознавстві, потім – в екології (моніторинг навколишнього середовища), пізніше – у біології, техніці, соціології, економіці, банківській діяльності, психології, теорії управління, медицині. У сфері освіти, зокрема в управлінні якістю освіти моніторинг, використовується порівняно недавно та формується як інформаційна база системи управління освітою (ЕО, с. 519).

Моніторинг якості освіти (Monitoring of the quality of education) – система послідовних і систематичних заходів, що здійснюються з метою виявлення та відстеження тенденцій у розвитку якості освіти в країні, на окремих територіях, у закладах освіти (інших суб’єктах освітньої діяльності), встановлення відповідності фактичних результатів освітньої діяльності її заявленим цілям, а також оцінювання ступеня, напряду й причин відхилень від цілей. Моніторинг якості освіти може бути внутрішній та зовнішній (ЗУПО).

Монополізація знань (Knowledge monopolization) – залежність успіху від наявності унікальних ресурсів знань, інтелектуального капіталу, що дає можливість утримувати монополічне становище на ринку (Мазур І. І. Роль вищого навчального закладу в організації наукоємного підприємництва [Електронний ресурс] / І. І. Мазур // I Міжнародна конференція «Реформа вищої освіти в Україні: критичні питання у сфері законодавчих та інституційних трансформацій», 28–29 травня 2015. – Режим доступу : <http://www.edu-trends.info/conference-materials/>).

Навантаження студента (Student workload) – час, який пересічний студент (певного рівня вищої освіти) потребує для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Цей час включає всі види навчальної роботи: лекції, семінарські, практичні заняття, самостійну роботу, складання екзаменів тощо (НОГВО, с. 37).

Навчальна дисципліна (Academic discipline) – освітній компонент, що містить педагогічно адаптовану систему понять про явища, закономірності, закони, методи тощо (система модулів, об'єднаних за змістом освіти) будь-якої галузі діяльності (або сукупності галузей діяльності) з визначенням необхідного рівня сформованості результатів навчання (компетентностей) здобувачів вищої освіти (ПООП, с. 67).

Навчальна програма (Study programme) – див. Освітня програма (НОГВО, с. 37).

Навчальна програма дисципліни (Curriculum of discipline) – визначає місце й значення дисципліни у

процесі формування фахівця, її загальний зміст, знання та вміння, що їх набуває студент у результаті вивчення дисципліни. Навчальна програма дисципліни містить дані про обсяг дисципліни (у годинах та кредитах), перелік тем та видів занять, дані про підсумковий контроль тощо (ТСПТ, с. 64).

Навчальне навантаження (Study load) – див. Навантаження студента (НОГВО, с. 37).

Навчальний заклад (Educational institution) – заклад, що надає освітні (освітньо-виховні) послуги. Відповідно до структури освіти розрізняють такі навчальні заклади: дошкільні, середні загальноосвітні, позашкільні, професійно-технічні, ВНЗ, післядипломної освіти, а також заклади для самоосвіти громадян (ЕО, с. 538).

Навчальний план (спеціальності, спеціалізації) (Curriculum) – нормативний документ університету, що складається на підставі освітньої програми та структурно-логічної схеми підготовки й визначає перелік та обсяг нормативних (обов'язкових) і вибіркових освітніх компонентів (навчальних дисциплін, модулів тощо), послідовність їх вивчення, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми й засоби проведення поточного та підсумкового контролю (ПООП, с. 7).

Навчальний процес (Educational process) – система організації навчально-виховної діяльності, в основі якої – органічна єдність і взаємозв'язок викладання й навчання; спрямована на досягнення завдань навчання й виховання (Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997).

Навчально-науковий інститут (Educational and scientific institute) – структурний підрозділ університету, академії, інституту, що об'єднує відповідні кафедри, лабораторії, науково-дослідні центри та експериментальні лабораторії, які провадять освітню діяльність і проводять наукові дослідження (ЗУПВО).

Навчально-реабілітаційний центр (Training and rehabilitation center) – заклад загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами, зумовленими складними порушеннями розвитку (ЗУПО).

Навчання (Learning) – 1) процес передачі й активного засвоєння знань, умінь і навичок, а також способів пізнавальної діяльності, необхідний для здійснення безперервної освіти людини; 2) організований процес взаємодії студентів та викладача, спрямований на вирішення навчальних завдань, у результаті якого студент опановує знання, вміння та навички, розвиває особистісні якості (ТСПТ, с. 64–65); 3) індивідуальне опанування або змінювання інформації, знань, розумінь, поглядів, цінностей, умінь, компетентностей чи вчинків через досвід, практику, вивчення або викладання за Міжнародною стандартною класифікацією освіти 2011, 2013 рр. (НОГВО, с. 37).

Навчання впродовж життя (Lifelong learning, LLL) – процес навчання за будь-якими формами (формальне, неформальне, інформальне, випадкове / спонтанне, побічне), рівнями (підрівнями, циклами) та періодами (тривалістю) впродовж усього життя (НОГВО, с. 38); уся діяльність із навчання, здійснювана протягом життя, з метою вдосконалення знань, умінь і компетенцій для особистісного, громадянського й соціального розвитку,

а також/або для отримання роботи (Commission of the European Communities. Brussels, 21.11.2001. COM (2001) 678 final. Communication from the Commission «Making a European Area of Lifelong Learning a Reality» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ>). Концепція навчання впродовж життя передбачає необхідність і можливість здобуття на кожному життєвому етапі тих блоків інформації, які необхідні людині для підтримки своєї активної життєдіяльності та самореалізації (Скорик Т. В. Освіта впродовж життя в контексті євроінтеграційних процесів / Т. В. Скорик // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – 2016. – Вип. 135. – С. 232–235. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2016_135_58). Основні положення концепції навчання впродовж життя закріплено в документах Європейського Союзу, зокрема виділено такі рівні її реалізації:

- національний – передбачено досягнення різноманітних цілей (економічних, соціальних, політичних, культурних, персональних);

- інституційний – визначення в рамках положень місії та університетських планів, створення відповідних університетських структур-підрозділів;

- взаємозв'язок між концепцією навчання впродовж життя та університетськими програмами (Шмарко В. Д. Андрагогічний підхід до організації навчання вчителів у системі післядипломної освіти : метод. посіб. / В. Д. Шмарко. – Херсон : Олді-плюс, 2003. – С. 66).

Навченість навчатися (Learning to learn) – здатність до організації й постійного продовження власного індивідуального та/або групового навчання. Навченість навчатися є однією з ключових

компетентностей особи, визначених Європейським Парламентом та Радою Європейського Союзу, і включає оцінювання своїх навчальних потреб, процесу та прогресу, визначення можливостей, подолання перешкод для успішного навчання, відповідну мотивацію і впевненість (НОГВО, с. 38).

Накопичення кредитів (Credit accumulation) – процес послідовного отримання кредитів за навчання в рамках освітньої програми. Кредити присвоюються й накопичуються лише тоді, коли успішне досягнення здобувачем вищої освіти визначених (очікуваних) результатів навчання підтверджене оцінюванням. Кредити можуть взаємно визнаватися в межах освітніх програм в одному вищому навчальному/закладі вищої освіти, між різними закладами в межах країни або на міжнародному рівні. У будь-якому випадку лише вищий навчальний заклад/заклад вищої освіти, що присуджує кваліфікацію, визначає, які кредити, отримані в інших місцях, можуть бути зараховані як частина роботи, необхідної для присудження кваліфікації (НОГВО, с. 38–39).

Настановча сесія (Setup session) – частина навчального року за заочною (дистанційною) формою навчання, упродовж якої здійснюються такі форми освітнього процесу, передбачені навчальним планом, як лекції, практичні (семінарські) заняття, лабораторні та індивідуальні заняття, консультації (ПООП, с. 7).

Наступність навчання (Continuity of learning) – послідовність і системність у розміщенні навчального матеріалу, зв'язок і узгодженість ступенів та етапів навчально-виховного процесу (СПС).

Наукова діяльність (Research activities) – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання нових знань та/або пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження (ПННТД).

Наукова експедиція (Scientific expedition) – організаційна форма наукових досліджень, що передбачає подорож, поїздку, відрядження наукового працівника (групи наукових працівників) з метою здобуття емпіричних відомостей для отримання практичного досвіду та подальших теоретичних узагальнень у відповідній галузі наук (ПННТД).

Наукова (науково-дослідна, науково-технологічна, науково-технічна, науково-практична) установа (Scientific (scientific-research, scientific-technological, scientific-technical, scientific-practical) institution) – юридична особа незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, утворена в установленому законодавством порядку, для якої наукова та/або науково-технічна діяльність є основною (ПННТД).

Наукова (науково-технічна) продукція (Scientific (scientific and technical) products) – науковий та/або науково-технічний (прикладний) результат, призначений для реалізації (ПННТД).

Наукова (науково-технічна) робота (Scientific (scientific and technical) work) – наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки, що проводяться з метою одержання наукового, науково-технічного (прикладного) результату. Основними видами наукової (науково-технічної) роботи є науково-дослідні,

дослідно-конструкторські, проектно-конструкторські, дослідно-технологічні, технологічні, пошукові та проектно-пошукові роботи, виготовлення дослідних зразків або партій науково-технічної продукції, а також інші роботи, пов'язані з доведенням нових наукових і науково-технічних знань до стадії практичного використання (ПННТД).

Наукове видавництво (Scientific publishing) – видавництво-юридична особа, основним видом діяльності якої є видавнича діяльність, спрямована на висвітлення результатів наукової, науково-технічної, науково-педагогічної, науково-організаційної діяльності, оприлюднення наукових результатів, презентація наукової (науково-технічної) продукції, а також досліджень у галузі теорії та методики науково-видавничої справи (ПННТД).

Наукове видання (Scientific publication) – твір (узагальнювальна наукова праця, монографія, збірник наукових праць, збірник документів і матеріалів, тези та матеріали наукових конференцій, автореферат дисертації, препринт, словник, енциклопедія, науковий довідник або покажчик, наукове періодичне видання тощо) наукового характеру, що пройшов процедуру наукового рецензування та затвердження до друку вченою (науковою, науково-технічною, технічною) радою наукової установи або вищого навчального закладу, редакційно-видавниче опрацювання, виготовлений шляхом друкування, тиснення або іншим способом, містить інформацію про результати наукової, науково-технічної, науково-педагогічної, науково-організаційної діяльності, теоретичних чи експериментальних досліджень (науково-дослідне видання); підготовлені науковцями до публікації тексти пам'яток культури, історичних документів чи літературних

текстів (археографічне або джерелознавче видання); науково систематизовані дані чи матеріали, що відбивають історію науки та сучасний стан наукового знання (науково-довідкове або науково-інформаційне видання), призначені для поширення, що відповідають вимогам національних стандартів, інших нормативних документів з питань видавничого оформлення, поліграфічного й технічного виконання (ПННТД).

Науковий ліцей, науковий ліцей-інтернат (Scientific lyceum, Scientific lyceum-boarding school) – заклад спеціалізованої освіти II–III або III ступеня наукового профілю (ЗУПО).

Науковий (науково-технічний) проект (Scientific (scientific and technical) project) – комплекс заходів, пов’язаних із забезпеченням виконання та безпосереднім проведенням наукових досліджень та/або науково-технічних розробок із метою досягнення конкретного наукового або науково-технічного (прикладного) результату (ПННТД).

Науковий підрозділ (Scientific subdivision) – структурний підрозділ юридичної особи, основним завданням якого є провадження наукової, науково-технічної або науково-організаційної діяльності, у штаті якого посади наукових працівників становлять не менше 50 %. Типами наукового підрозділу є інститут, науково-дослідна частина, управління, відділення, комплекс, центр, відділ, лабораторія, секція, сектор, бюро, група, філіал, дослідна станція, дослідне поле, ботанічний сад, дендропарк, обсерваторія, наукова (науково-технічна) бібліотека, науковий (науково-технічний) музей (ПННТД).

Науковий працівник (Researcher) – вчений, який має вищу освіту не нижче другого (магістерського) рівня, відповідно до трудового договору (контракту) професійно провадить наукову, науково-технічну, науково-організаційну, науково-педагогічну діяльність та має відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання, підтверджену результатами атестації, у випадках, визначених законодавством (ПННТД). Наукові працівники – це особи, які за основним місцем роботи та відповідно до трудового договору (контракту) професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-організаційну діяльність і мають відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання (ЗУПВО).

Науковий рівень вищої освіти (Research level of higher education) – рівень вищої освіти, що відповідає 9-му кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає набуття компетентностей з розроблення і впровадження методології та методики дослідницької роботи, створення нових системоутворювальних знань та/або прогресивних технологій, розв'язання важливої наукової або прикладної проблеми, яка має загальнонаціональне або світове значення (НОГВО, с. 39).

Науковий результат (Scientific result) – нове наукове знання, одержане в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях інформації. Науковий результат може бути у формі звіту, опублікованої наукової статті, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття, проекту нормативно-правового акта, нормативного

документа або науково-методичних документів, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову тощо (ПННТД).

Науковий ступінь (Scientific degree) – вища кваліфікація, яка надається після прилюдного захисту дисертації з відповідної галузі наук і є державним визнанням рівня кваліфікації вченого (ЕО, с. 552).

Науково-дослідна робота (Scientific research work) – дослідження з метою одержання наукового результату, головний спосіб набуття, примноження та оновлення знань, який передбачає уміння ставити наукові завдання, планувати їх виконання, організовувати збір і обробку інформації, а також створювати умови для генерування нових ідей та їх практичної реалізації (Стеченко Д. М. *Методологія наукових досліджень* : підруч. / Д. М. Стеченко, О. С. Чмир. – Київ : Знання, 2005).

Науково-дослідна робота у вищих навчальних закладах (Research work in higher educational institutions) – важливий складник навчального процесу, органічна складова частина освіти, базовий елемент і рушійна сила її розвитку. Науково-дослідна робота має на меті відтворення науково-педагогічного потенціалу вищої кваліфікації, трансформацію науково-технічних знань і розробок у промисловість України та відповідного регіону, кадрове супроводження цього процесу тощо (ЕО, с. 554).

Науково-організаційна діяльність (Scientific and organizational activity) – діяльність, спрямована на методичне, організаційне забезпечення та координацію наукової, науково-технічної та науково-педагогічної діяльності (ПННТД).

Науково-освітній кластер (НОК) (Scientific and educational cluster) – «скупчення» проектів, досліджень, розробок і публікацій, виконаних спільно з колегами; об'єднання роботодавця й освітніх установ за допомогою комплексу програм. У рамках освітнього кластера може бути створена система освітніх шкіл та система всіх рівнів професійного навчання, яка включає післяуніверситетську та додаткову підготовку. До завдань, що стоять перед кластером, крім розвитку самої системи освіти, додається також необхідність зміцнення зв'язків системи професійного навчання з ринком праці. Прикладами успішного функціонування за кордоном подібних структур слугує шведський освітній кластер, створений на базі Університету Упсала, і кластер «Research Triangle» у штаті Північна Кароліна (США) (Хмара М. Кластеризація у сфері вищої освіти України / М. Хмара // I Міжнародна конференція. Реформа вищої освіти в Україні: критичні питання у сфері законодавчих та інституційних трансформацій, 28–29 травня 2015. – Режим доступу : www.edutrends.info/wp.../Khmara_abstract_16_04_15.pdf).

Науково-педагогічна діяльність (Scientific and pedagogical activity) – педагогічна діяльність в університетах, академіях, інститутах та закладах післядипломної освіти, що пов'язана з науковою та/або науково-технічною діяльністю (ПННТД).

Науково-педагогічний працівник (Academic staff) – учений, який має вищу освіту не нижче другого (магістерського) рівня, відповідно до трудового договору (контракту) в університеті, академії, інституті професійно провадить педагогічну та наукову або науково-педагогічну діяльність та має відповідну кваліфікацію незалежно від

наявності наукового ступеня або вченого звання, підтверджену результатами атестації у випадках, визначених законодавством (ПННТД).

Науково-технічна діяльність (Scientific and technical activity) – наукова діяльність, спрямована на здобуття й використання нових знань для розв’язання технологічних, інженерних, економічних, соціальних та гуманітарних проблем, основними видами якої є прикладні наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки (ПННТД).

Науково-технічна (експериментальна) розробка (Scientific and technical (experimental) development) – науково-технічна діяльність, що базується на наукових знаннях, одержаних у результаті наукових досліджень чи практичного досвіду, і провадиться з метою доведення таких знань до стадії практичного використання. Результатом науково-технічних (експериментальних) розробок є нові або істотно вдосконалені матеріали, продукти, процеси, пристрої, технології, системи, об’єкти права інтелектуальної власності, нові або істотно вдосконалені послуги (ПННТД).

Науково-технічний (прикладний) результат (Scientific and technical (applied) result) – одержані під час проведення прикладних наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок нові або істотно вдосконалені матеріали, продукти, процеси, пристрої, технології, системи, нові або суттєво вдосконалені послуги, введені в дію нові конструктивні чи технологічні рішення, завершені випробування, розробки, що впроваджені або можуть бути впроваджені в суспільну практику. Науково-технічний (прикладний) результат

може бути у формі ескізного проекту, експериментального (дослідного) зразка або його дієвої моделі, конструкторської або технологічної документації на науково-технічну продукцію, дослідного зразка, проекту нормативно-правового акта, нормативного документа або науково-методичних документів тощо (ПННТД).

Національна рамка кваліфікацій, НРК (National qualifications framework, NQF) – системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів (ЗУПВО, МРПСВО).

Національна система кваліфікацій (National qualifications system) – сукупність інституцій і правових норм, які регулюють процеси формування освітніх та/або професійних вимог до осіб відповідно до потреб суспільства та ринку праці, оцінювання кваліфікаційного рівня (ЗУПО).

Національне агентство кваліфікацій (National agency for qualification) – постійний дійовий колегіальний орган, уповноважений на реалізацію державної політики у сфері кваліфікацій (ЗУПО).

Необ'єктивне оцінювання (Non-objective evaluation) – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти (ЗУПО).

Неформальна освіта (Non-formal education) – освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися наданням професійних та/або часткових освітніх кваліфікацій (ЗУПО).

Неформальне навчання (Non-formal learning) – додаткове інституційно організоване навчання, що не завершується наданням кваліфікації певного рівня (етапу, циклу) формальної освіти (НОГВО, с. 40).

Обман (Desception) – надання свідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу. Формами обману є академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування (ЗУПО).

Онлайн (Online) – режим роботи в Інтернеті за безпосереднього підключення до мережі (ТСІПТ, с. 65).

Опитування (Poll, survey) – 1) метод збору первинної інформації в дослідженні, що передбачає, по-перше, усне чи письмове звернення дослідника до визначеної сукупності людей з питаннями, зміст яких пояснює досліджувану проблему на рівні емпіричних індикаторів; по-друге, реєстрацію й статистичну обробку одержаних відповідей, а також їх теоретичну інтерпретацію (СПС); 2) складова частина перевірки знань, що здійснюється у формі постановки запитань, які формулюються так, щоб стимулювати мисленнєву діяльність тих, хто навчається; залучити їх до аналізу й узагальнення. Опитування має на меті контроль знань, закріплення вивченого матеріалу, активізацію навчального процесу в цілому (Професійна освіта : словник / уклад. С. У. Гончаренко та ін. ; за ред. Н. Г. Ничкало. – Київ : Вища шк., 2000).

Опорний заклад освіти (Educational reference center) – заклад загальної середньої освіти, що має зручне розташування для підвезення дітей з інших населених

пунктів, забезпечений кваліфікованими педагогічними кадрами, має сучасну матеріально-технічну й навчально-методичну базу та спроможний забезпечувати на належному рівні здобуття профільної освіти (ЗУПО).

Оптимізація (Optimization) – 1) управлінська теорія та методика, яка забезпечує раціональну, з урахуванням реальних умов і можливостей матеріалу, підготовленості учнів, соціального замовлення, соціокультурного середовища, характеру взаємодії суб'єктів та інших чинників побудову навчально-виховного процесу, аби він давав найкращі за наявних умов результати; 2) вид управління педагогічним процесом, який передбачає науково обґрунтований вибір і здійснення найкращого за певних умов варіанта завдань, змісту та технології навчання й виховання з позиції критеріїв оптимальності (ЕО, с. 609).

Оптимізація в освіті (Optimization in education) – конкретизація основної мети філософії освіти, тобто формування людини, яка б краще поєднувала досягнення своїх індивідуальних інтересів з усією системою суспільних інтересів. Саме ці принципи відіграють роль тієї методології, яка надає можливість систематизувати певним чином сукупність методів оптимізації (ЕО, с. 609).

Органи громадського самоврядування у сфері освіти (Local authorities in education) – органи громадського самоврядування закладу освіти; конференції (форуми, з'їзди) учасників освітнього процесу, закладів освіти, їх об'єднань, що скликаються на території відповідного населеного пункту, об'єднаної територіальної громади, району, області, Автономної Республіки Крим, держави; Всеукраїнський з'їзд учасників освітнього

процесу та їхніх об'єднань, що скликається в порядку, затвердженому центральним органом виконавчої влади у сфері освіти й науки (ЗУПО).

Органи із забезпечення якості освіти (Educational quality assurance authorities) – центральний орган виконавчої влади із забезпечення якості освіти; постійний дійовий колегіальний орган у сфері забезпечення якості вищої освіти – Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (ЗУПО).

ОРТ – освітня робототехніка (Educational robotics); міжпредметний напрям навчання дітей, інтеграція знань з фізики, технології, математики, кібернетики, мехатроніки й ІКТ, який дозволяє залучити до процесу інноваційної, наукового-технічної творчості учнів різного віку. Головні завдання ОРТ такі: популяризація науково-технічної творчості, підвищення престижу інженерних професій, вироблення навичок практичного рішення актуальних інженерно-технічних задач та роботи з технікою (Інститут модернізації змісту освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/glosariy/>).

Освіта (Education) – процес і результат засвоєння особистістю певної системи наук, знань, практичних умінь і навичок і пов'язаного з ними таго чи іншого рівня ровитку її розумово-пізнавальної і творчої діяльності, а також морально-естетичної культури, які у своїй сукупності визначають соціальне обличчя та індивідуальну своєрідність цієї особистості (ЕО, с. 614); за концепцією Міжнародної стандартної класифікації освіти 2011, 2013 рр. (ЮНЕСКО, ООН), це процеси, якими суспільство цілеспрямовано передає накопичену інформацію, знання, розуміння, погляди, цінності, уміння, компетентності та

вчинки від покоління до покоління. Вони включають комунікацію з метою навчання/навченості. Комунікація передбачає передавання інформації повідомлень, ідей, знань, принципів тощо (НОГВО, с. 40).

Освіта дорослих (Adult/continuing/recurrent education) – складова освіти впродовж життя, спрямована на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки (ЗУПО); освітні заходи будь-якого змісту, рівня, методу, форми, завдяки яким особи, які вважаються в певному суспільстві дорослими, удосконалюють свої освітні й професійні кваліфікації, розвивають здібності, компетентності (НОГВО, с. 40).

Освіта впродовж життя (Lifelong education) (паралельно функціонують терміни *неперервна освіта* (continuing education), *продовжена освіта* (continuing education), *рекурентна освіта* (recurrent education), *освіта, що знаходиться поза школою* (out of school education), *неформальна освіта* (nonformal education)) – процес особистісного, соціального і професійного розвитку індивідів протягом життя задля підвищення якості як власного особистого життя, так і їхнього соціального оточення (Dave R. H. Foundations of Lifelong Education / R. H. Dave. – Oxford, 1976. – 314 p.). Така освіта передбачає будь-яке навчання впродовж усього життя, може здійснюватися в різних умовах, за різними формами (формальною, неформальною, інформальною), рівнями та тривалістю (Обучение на протяжении жизни в условиях новой экономики: Доклад Всемирного банка. Серия Актуальные вопросы развития образования. – Москва : Алекс, 2006. – С. 123). Концепція освіти впродовж життя передбачає реалізацію принципу послідовності,

забезпечення зв'язку й наступності освітніх програм та закладів, оскільки особистості дуже складно зорієнтуватися серед розмаїття закладів та послуг, що пропонує освітній ринок. Навчання впродовж життя є інтегративним елементом усього життя людини, коли здійснюється тісний взаємозв'язок базової й додаткової освіти (Скорик Т. В. Освіта впродовж життя в контексті євроінтеграційних процесів / Т. В. Скорик // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – 2016. – Вип. 135. – С. 232–235).

Освіта наукового спрямування (Scientific oriented education) – вид спеціалізованої освіти, що базується на дослідно-орієнтованому навчанні, спрямований на поглиблене вивчення профільних предметів та набуття компетентностей, необхідних для подальшої дослідно-експериментальної, конструкторської, винахідницької діяльності (ЗУПО).

Освітнє лідерство (Education leadership) – нова управлінська парадигма, яка є орієнтиром і механізмом для здійснення реформ у сфері освіти в умовах сучасних суспільних трансформацій. Освітнє лідерство необхідно розглядати в таких трьох взаємозв'язаних аспектах: лідерство в освіті (діяльність керівників, викладачів, студентів/учнів та, як результат, освітніх закладів-лідерів); лідерство для освіти (діяльність батьків, науковців, роботодавців та інших стейкхолдерів для розвитку освіти); лідерство освіти (діяльність держави (державна політика) щодо забезпечення пріоритетного розвитку освітньої сфери) (НОГВО, с. 41).

Освітній заклад (Education institution) – організація, що надає навчальні та/або пов'язані з навчанням послуги (НОГВО, с. 41).

Освітній кластер (Education cluster) – сукупність взаємопов'язаних установ професійної освіти, об'єднаних за галузевою ознакою й партнерськими відносинами з підприємствами галузі; система навчання, взаємонавчання й інструментів самонавчання в інноваційному ланцюжку «наука – технології – бізнес», заснована переважно на горизонтальних зв'язках усередині ланцюжка (Хмара М. Кластеризація у сфері вищої освіти України / М. Хмара // І Міжнародна конференція. Реформа вищої освіти в Україні: критичні питання у сфері законодавчих та інституційних трансформацій, 28–29 травня 2015. – Режим доступу : www.edu-trends.info/wp.../Khmara_abstract_16_04_15.pdf).

Освітній компонент (Educational component) – самодостатня й формально структурована частина освітньої навчальної програми (наприклад, курс, модуль, навчальна дисципліна, семінар, виробнича практика тощо) (НОГВО, с. 41–42).

Освітній коучинг (Educational coaching) – система заходів щодо встановлення взаємодії між учасниками навчально-виховного процесу з метою досягнення взаємно визначених цілей як з удосконалення професійної діяльності, так і якості навчання, що, у свою чергу, зумовить підвищення ефективності роботи освітнього закладу (Борова Т. А. Теоретичні засади адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу : моногр. / Т. А. Борова. – Харків : Компанія СМІТ, 2011. – 384 с.).

Освітній округ (Educational county) – сукупність закладів освіти (їх філій), зокрема закладів позашкільної освіти, закладів культури, фізичної культури і спорту, що забезпечують доступність освіти для осіб, які проживають на відповідній території (ЗУПО).

Освітній омбудсмен (Education ombudsman) – посадова особа, на яку Кабінетом Міністрів України покладається виконання завдань щодо захисту прав у сфері освіти. Освітній омбудсмен призначається на посаду Кабінетом Міністрів України терміном на п'ять років без права повторного призначення (ЗУПО).

Освітній процес (Educational process/Education activities) – інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти й науки, що провадиться в закладі вищої освіти (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів, спрямована на передачу, засвоєння, примноження й використання знань, умінь та компетентностей в осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості (ЗУПВО, НОГВО, с. 42); система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей (ЗУПО).

Освітній рівень (Educational level) – див. Рівень освіти (НОГВО, с. 42).

Освітні кваліфікації (Educational qualifications) – кваліфікації, що надаються в освітній системі на основі освітніх стандартів. У вищій освіті освітні кваліфікації називають ступенями (НОГВО, с. 41).

Освітні стандарти (Educational standards) – стандарти, що виробляються в освітній системі для забезпечення освіти певного рівня (підрівня, етапу, циклу) і присудження відповідних освітніх (академічних) кваліфікацій (ступенів) (НОГВО, с. 41).

Освітньо-науковий кластер (Educational and scientific cluster) – сукупність взаємопов'язаних закладів загальної і професійної освіти, наукових закладів, підприємств за визначеними принципами (регіональними, галузевими, програмно-цільовими тощо) та їх взаємодія з метою досягнення синергетичного ефекту від об'єднання в єдину систему й досягнення завдань із формування конкурентоздатної ефективної системи підготовки кваліфікованих людських ресурсів для потреб регіональної й національної економіки (Куклін О. Освітньо-науковий кластер як новий шлях інноваційного розвитку регіональних університетів [Електронний ресурс] / О. Куклін // I Міжнародна конференція «Реформа вищої освіти в Україні: критичні питання у сфері законодавчих та інституційних трансформацій», 28–29 травня 2015. – Режим доступу : <http://www.edu-trends.info/conference-materials/>).

Освітня діяльність (Educational activity) – діяльність закладів вищої освіти, що провадиться з метою забезпечення здобуття вищої, післядипломної освіти й задоволення інших освітніх потреб здобувачів вищої освіти та інших осіб (ЗУПВО, НОГВО, с. 42); діяльність суб'єкта освітньої діяльності, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу у формальній та/або неформальній освіті (ЗУПО).

Освітня інновація (Educational innovation) є структурною одиницею (складовою) «інновації», яка має педагогічний, науково-виробничий та соціально-економічний складники. Інновації, що якісно змінюють освітній процес, його мету, завдання, зміст і структуру, зараховують до масштабних; інновації, які оновлюють освітній процес, забезпечуючи зміну його форм, методів, засобів навчання, виховання й управління, відносять до локальних (Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти / авт. кол.: Є. Р. Чернишова, Н. В. Гузій, В. П. Ляхоцький та ін. ; за наук. ред. Є. Р. Чернишової ; Держ. вищ. навч. заклад «Ун-т менедж. освіти». – Київ : ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2014. – С. 118).

Освітня (освітньо-професійна чи освітньо-наукова) програма (Educational programme) – система освітніх компонентів на відповідних рівнях вищої освіти в межах спеціальності (спеціалізації), що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти (ПООП, с. 7).

Освітня послуга (Educational service) – комплекс визначених законодавством, освітньою програмою та/або договором дій суб'єкта освітньої діяльності, що мають визначену вартість і спрямовані на досягнення здобувачем освіти очікуваних результатів навчання (ЗУПО).

Освітня програма (Educational program) – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти (ЗУПВО, МРРСВО, НОГВО, с. 42–43); єдиний комплекс освітніх компонентів (предметів вивчення, дисциплін, індивідуальних завдань, контрольних заходів тощо), спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання (ЗУПО).

Освітня статистика (Educational statistics) включає статистичні дані центрального органу виконавчої влади у сфері статистики про систему освіти й ринок праці; статистичні дані, отримані шляхом оброблення деперсоналізованої інформації про здобувачів освіти; статистичну інформацію, отриману за результатами моніторингових досліджень якості освіти; статистичні показники, що відбивають стан системи освіти (ЗУПО).

Освітня технологія (Educational technology) – 1) система спільної діяльності студентів та викладача з проектування, планування, організації, орієнтування й корегування освітнього процесу з метою досягнення конкретного результату; 2) системний метод планування, застосування, оцінювання всього процесу навчання й засвоєння знань шляхом обліку людських і технічних ресурсів і взаємодії між ними для досягнення більш ефективної форми освіти; 3) вирішення дидактичних проблем у річизі управління навчальним процесом із

точно заданими цілями, досягнення яких повинне піддаватися чіткому опису й визначенню; 4) у документах ЮНЕСКО це системний метод створення, застосування й визначення всього навчального процесу викладання й засвоєння знань з урахуванням технічних, людських ресурсів і їхньої взаємодії (ТСПТ, с. 66); 5) технологія, що відбиває загальну стратегію розвитку освіти, єдиного освітнього простору. Призначена для прогнозування розвитку освіти, її конкретного проектування й планування, передбачення результатів, а також визначення відповідних освітнім завданням стандартів (Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – Київ : Академвидав, 2004. – 352 с.).

Освітологія (Educology) – новий науковий напрям, головним завданням якого є розвиток сфери освіти як цілісного суспільного феномена, що сприяє духовному, культурному, соціально-економічному й науково-технологічному функціонуванню, відтворенню й розвитку суспільства (Огнев'юк В. О. Філософія освіти та її місце в структурі наукових досліджень феномену освіти / В. О. Огнев'юк // Освітологія : хрестоматія : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / укл.: В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва. – Київ : ВП «Едельвейс», 2013. – С. 188).

Основна діяльність наукових установ (Main activity of scientific institutions) – проведення фундаментальних досліджень, прикладних наукових і науково-технічних (експериментальних) розробок, надання науково-технічних послуг, проведення наукової й науково-технічної експертизи, підготовка наукових кадрів, розвиток і збереження наукової інфраструктури (ПННТД).

Особа з особливими освітніми потребами (Person with special educational needs) – особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту (ЗУПО).

Офлайн (Offline) – режим роботи з електронними документами без підключення до Інтернету. Наприклад, підготовка на комп'ютері веб-сторінок для наступного їх розміщення на веб-сайті (ТСПТ, с. 67).

Оцінка (Grade, mark) – будь-яка кількісна або якісна міра на основі визначених критеріїв, які використовуються для опису результатів оцінювання в окремій навчальній дисципліні (модулі) або цілій освітній/навчальній програмі (НОГВО, с. 43).

Оцінювання (Evaluation) – процедура визначення досягнення здобувачем вищої освіти програмних результатів навчання. Оцінювання має на меті дати можливість особі, яка навчається, відстежувати прогрес у навчанні та виявляти напрями свого подальшого навчання (реалізується проведенням комплексу контрольних заходів у процесі вивчення здобувачем вищої освіти освітнього компонента (поточний контроль); викладачеві (викладачам) оцінити ступінь досягнення здобувачем вищої освіти програмних результатів навчання в межах освітнього компонента чи освітньої програми в цілому (реалізується проведенням підсумкового контролю після завершення вивчення освітнього компонента або освітньої програми в цілому (підсумкове оцінювання)) (ПООП, с. 8).

Оцінювання студентів (Assessment of individual students) – формалізований процес визначення рівня

опанування студентом запланованих (очікуваних) результатів навчання, що є необхідним для вдосконалення навчального процесу, підвищення ефективності викладання, розвитку студентів (НОГВО, с. 43).

Очна (денна, вечірня) форма здобуття освіти (Full-time (day, evening) form of education) – спосіб організації навчання здобувачів освіти, що передбачає їх безпосередню участь в освітньому процесі (ЗУПО).

Паралельне навчання (Parallel learning) – одночасне навчання за двома спеціальностями (освітніми програмами) (ПООП, с. 8).

Педагог (Educator) – 1) особа, яка виконує викладацьку чи виховну роботу: шкільний учитель; вихователь дошкільного закладу, дитячого будинку, школи-інтернату, виховної колонії; працівник дитячого позашкільного закладу; 2) науковець, який досліджує проблеми педагогіки як науки (ЕО, с. 635).

Педагогічна діяльність (Pedagogical activity) – інтелектуальна, творча діяльність педагогічного (науково-педагогічного) працівника або самозайнятої особи у формальній та/або неформальній освіті, спрямована на навчання, виховання та розвиток особистості, її загальнокультурних, громадянських та/або професійних компетентностей (ЗУПО).

Педагогічний досвід (Pedagogical experience) – досвід перетворення загальної педагогічної ідеї в конкретну навчально-виховну практику; це система прийомів, форм і методів діяльності педагога з формування світогляду та професійної перспективи

учнівської молоді (Денисюк Б. Передовий досвід – 5 проблем впровадження / Б. Денисюк // Директор школи. – 2001. – № 12 (256)). – С. 6–11).

Педагогічний патронаж (Pedagogical patronage) – спосіб організації освітнього процесу педагогічними працівниками, що передбачає забезпечення ними засвоєння освітньої програми здобувачем освіти, який за психофізичним станом або з інших причин, визначених законодавством, зокрема з метою забезпечення доступності здобуття освіти, потребує такої форми (ЗУПО).

Педагогічні працівники (Teaching staff) – особи, які за основним місцем роботи в закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну та організаційну діяльність (ЗУПВО).

Перепідготовка (Retraining) – освіта дорослих, спрямована на професійне навчання, з метою оволодіння іншою (іншими) професією (професіями) (ЗУПО).

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти / ступінь першого циклу (First (Bachelor's) cycle of higher education) – рівень вищої освіти, що відповідає шостому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю (НОГВО, с. 43).

Підвищення кваліфікації (Improvement of qualification) – підвищення рівня готовності особи до виконання її професійних завдань та обов'язків або

набуття особою здатності виконувати додаткові завдання та обов'язки шляхом набуття нових знань і вмій у межах професійної діяльності або галузі знань (ЗУПВО); набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань (ЗУПО).

Підготовчі курси (Preparatory courses) – групова форма організації навчальної діяльності (факультативна; очне або заочне навчання; підвищення кваліфікації), упровадження якої спрямовано на здобуття додаткових знань, умінь та навичок загальноосвітньої підготовки абітурієнтами з профільних дисциплін перед початком наступного етапу навчання (Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти / авт. кол.: Є. Р. Чернишова, Н. В. Гузій, В. П. Ляхоцький та ін. ; за наук. ред. Є. Р. Чернишової. – Київ : ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2014. – С. 135).

Підсумковий модульний контроль (Final module control) – підсумковий контрольний захід із навчальної дисципліни (модуля або модулів, що його складають), який проводиться переважно в атестаційний тиждень модульно-атестаційного циклу в письмовій формі або методом тестування у складі однієї чи кількох академічних груп) (ПООП, с. 8).

Післядипломна освіта (Postgraduate/continuing/further/in-service education) – спеціалізоване вдосконалення освіти і професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення та оновлення її професійних знань, умінь та навичок або отримання іншої професії, спеціальності на основі здобутого раніше освітнього рівня

та практичного досвіду. Післядипломна освіта включає спеціалізацію, перепідготовку, підвищення кваліфікації, стажування (ЗУПВО, ЗУПО, НОГВО, с. 43–44).

Подвійний диплом/ступінь (Double diploma/degree) – документи про вищу освіту, що надаються окремо кожним із двох вищих навчальних закладів після успішного завершення здобувачем вищої освіти спільної освітньої програми на певному циклі/рівні вищої освіти, яка узгоджена між цими вищими навчальними закладами (НОГВО, с. 44).

Позашкільна освіта (Out-of-school education) – сукупність знань, умінь та навичок, що здобувають вихованці, учні й слухачі в закладах позашкільної освіти, інших суб'єктах освітньої діяльності за програмами позашкільної освіти (ЗУПО).

Порушення академічної доброчесності (Violation of academic integrity) – академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання (ЗУПО).

Постдоктор (Postdoctor) – особа, яка здобула ступінь доктора філософії й проводить у визначений період дослідження самостійно або за координації провідного вченого у складі дослідницької групи, отримуючи наукову стипендію та перебуваючи на науковій посаді, з метою удосконалення професійних компетентностей, необхідних для подальшої кар'єри (НОГВО, с. 44).

Поточний контроль (Current control) – систематична перевірка й оцінювання освітніх результатів

студентів з конкретних тем на заняттях (ТСПТ, с. 68); контроль виконання здобувачем вищої освіти окремих видів навчальної роботи та оцінювання шляхом нарахування рейтингових балів за різнопланову поточну роботу під час проведення лабораторних, практичних та семінарських занять, вивчення теоретичного матеріалу та виконання індивідуальних завдань (ПООП, с. 8).

Початкова школа (Elementary school) – заклад освіти I ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує початкову освіту (ЗУПО).

Початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти (Basic level (short cycle) of higher education) – рівень вищої освіти, що відповідає 5-му кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою загальнокультурної та професійно орієнтованої підготовки, спеціальних умінь і знань, а також певного досвіду їх практичного застосування з метою виконання типових завдань, що передбачені для первинних посад у відповідній галузі професійної діяльності (НОГВО, с. 44–45).

Практичне заняття (Practical lesson, workshop) – заняття, що проводиться викладачем і призначене для закріплення матеріалу лекцій на основі розв’язання навчальних завдань. Практичні заняття проводяться в групах, оскільки вимагають тісного спілкування студента й викладача (ТСПТ, с. 68).

Предметні опорні точки (Subject benchmark statements) – орієнтири щодо стандартів академічних ступенів у різних галузях знань/предметних сферах. Вони описують те, що надає освітній програмі цілісності та

ідентичності, а також визначають, що очікується від випускника, у термінах умінь, навичок, здатностей тощо, необхідних для розвитку компетентностей у цій галузі знань/предметній області. Розроблені та використовуються Агенцією забезпечення якості (QAA) Великобританії для допомоги у розробленні, аналізі та реалізації освітніх програм. Не можуть розглядатися як стандарти (НОГВО, с. 45).

Придатність (здатність) до працевлаштування (Employability) – наявність у випускників компетентностей (знань, умінь, інших особистісних характеристик), що необхідні для успішного працевлаштування (НОГВО, с. 45).

Призначення кредитів (Credit assignment) – процес формального визначення в кредитах ЄКТС навчального навантаження студента, необхідного для опанування певної освітньої/навчальної програми або її компонентів (НОГВО, с. 45).

Прикладні наукові дослідження (Applied scientific research) – теоретичні та експериментальні наукові дослідження, спрямовані на здобуття й використання нових знань з практичною метою. Результатом прикладних наукових досліджень є нові знання, призначені для створення нових або вдосконалення наявних матеріалів, продуктів, пристроїв, методів, систем, технологій, конкретні пропозиції щодо виконання актуальних науково-технічних та суспільних завдань (ПННТД).

Принцип відповідності міри впливу (Principle of compliance with the degree of influence) – принцип взаємодії між різними рівнями в ієрархічній системі управління,

який визначає, що на вищому рівні повинні прийматися такі рішення, що залишають нижчому рівню найбільшу свободу в процесі їх реалізації (ПННТД).

Принцип субсидіарності (Principle of subsidiarity) – принцип взаємодії між різними рівнями в ієрархічній системі управління, згідно з яким вищий рівень приймає нові рішення (правила та процедури) лише за умови їх більшої ефективності порівняно з відповідними рішеннями нижчого рівня (ПННТД).

Присвоєння кредитів (Award of credits) – акт надання (зарахування) студентові певної кількості кредитів ЄКТС. Присвоєння кредиту ЄКТС підтверджує, що результати навчання студента оцінено і що студент виконав вимоги до освітнього/навчального компонента чи кваліфікації (НОГВО, с. 46).

Присудження ступеня/кваліфікації (Award of degree/qualification) – акт надання студентові певного академічного ступеня/кваліфікації за результатами успішного виконання відповідної освітньої програми (НОГВО, с. 46).

Проблемне навчання (Problem-based learning) – 1) організація навчальних занять, яка передбачає створення під керівництвом викладача проблемних ситуацій і активну самостійну діяльність студентів з їх розв'язання, унаслідок чого й відбувається творче оволодіння професійними знаннями, навичками та вміннями і розвиток розумових здібностей (ТСПТ, с. 69).

Програма включеного навчання (Inclusive learning program) – реалізується у формі обміну студентами

з ВНЗ-партнером для навчання терміном до одного семестру (ПАМС, с. 2).

Програма паралельного навчання (Parallel learning program) – навчання студента одночасно в українському ВНЗ та іноземному ВНЗ-партнері за заочною (дистанційною) або денною формою (ПАМС, с. 2).

Програма подвійних дипломів (Double degree program) – реалізується у формі навчання студента в українському ВНЗ та іноземному ВНЗ-партнері з отриманням дипломів про вищу освіту обох університетів (така програма може передбачати різні терміни та форми навчання, зокрема включене та паралельне навчання) (ПАМС, с. 2).

Програмні компетентності (Programme competences) – найбільш важливі компетентності, що визначають специфіку та включені до Профілю програми. Очікується, що програмні компетентності однакових програм в різних університетах є подібними чи порівнюваними між собою (НОГВО, с. 46).

Програмні результати навчання (Programme learning outcomes) – узгоджений набір 15–20 тверджень про те, що здобувач вищої освіти повинен знати, розуміти та бути здатним виконувати після успішного завершення освітньої програми (НОГВО, с. 46).

Програмоване навчання (Programmable learning) – полягає у прагненні підвищити ефективність управління процесом навчання на базі кібернетичного підходу. Програмоване навчання передбачає роботу студента за певною програмою, у процесі виконання якої він одержує

знання. Роль викладача зводиться до відстеження психологічного стану студента та ефективності поетапного засвоєння ним навчального матеріалу, а в разі необхідності – регулювання програмних дій (ТСПТ, с. 69).

Продовжена освіта (Continuing / recurrent education) – див. Освіта дорослих, Післядипломна освіта (НОГВО, с. 46).

Проектна діяльність (Project activity) – одна з найперспективніших складових освітнього процесу, яка створює умови творчого саморозвитку та самореалізації учнів, формує всі необхідні життєві компетенції: полікультурні, мовленнєві, інформаційні, політичні та соціальні. Самостійний пошук знань, їх систематизація, можливість орієнтуватися в інформаційному просторі, бачити проблему і приймати рішення відбувається саме через метод проектів (ефективну технологію навчання) (Інститут модернізації змісту освіти. Глосарій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/glosariy/>).

Проект «Тюнінг» (TUNING project) – проект Європейської Комісії «Налаштування освітніх структур в Європі», що реалізується з 2000 р. європейськими університетами у взаємодії зі сферою праці та спрямований на формування загальної методології порівнюваності та сумісності рівнів і змісту освітніх програм у різних предметних галузях вищої освіти. Проект охоплює переважну більшість країн, що підписали Болонську декларацію, включаючи Україну. Проект «Тюнінг» ґрунтується на тому, що академічні ступені (кваліфікації) у міжнародному плані можуть бути порівнюваними й сумісними, якщо порівнюваним є те, що

здатні виконати їх (компетентні) власники, та відповідні профілі програм. При цьому не є метою розроблення уніфікованих загальноєвропейських освітніх програм із детермінованим переліком навчальних дисциплін і з визначеним змістом. Проект окреслює ключові загальні та предметно-специфічні (фахові) компетентності для окремих освітніх галузей. У рамках проекту також розроблено дескриптори циклу/рівня для значної кількості предметних галузей (НОГВО, с. 47).

Професійна освіта (Professional education) – освітня система, спрямована на формування й розвиток професійних та загальних компетентностей осіб, необхідних для трудової діяльності за певною професією (групою професій), спеціальністю чи галуззю професійної діяльності, забезпечення їх конкурентоспроможності та мобільності на ринку праці, що завершується здобуттям певного кваліфікаційного рівня (ПООП, с. 9).

Професійне визнання (Professional recognition) – стосується права власника кваліфікації на практичну діяльність і відповідний професійний статус. У межах Європейського Союзу визнання з професійною метою визначається як правовий акт, за яким компетентний орган у країні, що приймає, визнає, що кваліфікація, отримана за кордоном, є прийнятною для здійснення на її території законодавчо регульованої професійної діяльності (НОГВО, с. 47).

Професійне навчання (Professional learning) – процес цілеспрямованого набуття особами професійних компетентностей відповідного рівня професійної освіти (ПООП, с. 9).

Професійний коледж (коледж) культурологічного або мистецького спрямування (Professional college (college) of cultural or artistic orientation) – заклад спеціалізованої освіти, який забезпечує здобуття професійної мистецької освіти (ЗУПО).

Професійний коледж (коледж) спортивного профілю (Professional college (college) of sports profile) – заклад спеціалізованої освіти спортивного профілю (заклад зі специфічними умовами навчання) (ЗУПО).

Професійний стандарт (Professional standard) – затверджені в установленому порядку вимоги до компетентностей працівників, що слугують основою для формування професійних кваліфікацій (ЗУПО). Професійні стандарти співвідносяться з рівнями Національної рамки кваліфікацій і групуються за галузевими ознаками (НОГВО, с. 48).

Професійні кар'єрні кваліфікації (Professional career qualifications) – професійні кваліфікації, що присуджуються роботодавцями у сфері праці на основі професійних стандартів. Професійні кар'єрні кваліфікації слід відрізняти від професійних освітніх кваліфікацій, які надаються в освітній сфері (НОГВО, с. 48).

Професійні кваліфікації (Professional qualifications) – кваліфікації, які надаються з урахуванням професійних стандартів, що діють у сфері праці, і відбивають здатність особи виконувати завдання й обов'язки певного виду професійної діяльності. За суб'єктом надання професійні кваліфікації поділяються на кар'єрні (надаються у сфері праці) та освітні (надаються у сфері освіти). Серед

професійних кар'єрних кваліфікацій – кваліфікаційні розряди, ранги, класні чини, категорії, звання тощо (НОГВО, с. 48).

Професійні освітні кваліфікації (Professional educational qualifications) – освітні кваліфікації, які орієнтовані на вихід випускника на ринок праці, здійснення професійної діяльності та надаються в освітній сфері з урахуванням професійних стандартів за результатами виконання професійних освітніх програм. Професійні освітні кваліфікації не потрібно плутати з академічними кваліфікаціями (ступенями), що орієнтовані на подальше навчання, або професійними кар'єрними кваліфікаціями, які надаються роботодавцями у сфері праці (НОГВО, с. 48).

Професіоналізація (Professionalization) – послідовність загальної спрямованості всієї навчально-виховної, науково-дослідної діяльності студентів і викладачів на вивчення дисциплін загальнонаукового, спеціального і професійного циклів у контексті майбутньої професії. Професіоналізація припускає створення позитивного ставлення до процесу підготовки педагога в університеті, а також урахування тенденцій системи середньої, середньо-спеціальної та вищої освіти й випереджальний характер розвитку професійної освіти у виші (<http://www.edudirect.net/sopids-937-3.html>).

Професор (Professor) – найвище вчене звання, що надається найбільш кваліфікованим викладачам вишів, працівникам наукових установ і лікувальних закладів, які керують науково-дослідною й лікувальною роботою; посада, яку обіймає особа з цим званням (Тлумачний

словник сучасної української мови / за ред. В. С. Калашника. – С. 577).

Профілізація освіти (Profiling education) – утворення профільної школи відповідно до проекту Концепції профільної освіти в старшій школі.

Профіль навчання (Profile of study) – сукупність основних типових характеристик освітньої програми, що відбивають специфіку спрямування вищої освіти. Серед таких характеристик – орієнтація освітніх програм, що визначає їх тип (загальний, академічний та професійний, прикладний). Орієнтаційні типи характерні для всіх рівнів і циклів вищої освіти – короткого, бакалаврського, магістерського, докторського, крім доктора наук (НОГВ, с. 49).

Профіль програми (Programme profile) – опис освітньої програми, в якому вказується галузь знань, рівень програми, програмні результати навчання, особливості освітнього середовища, а також основні форми й методи навчання, викладання й оцінювання. Профіль освітньої програми є складовою інформаційного пакета (каталогу курсів). Інформація про профіль програми міститься в додатку до документа про вищу освіту (ПООП, с. 9).

Профіль ступеня (Degree profile) – див. Профіль навчання, Профіль програми (НОГВО, с. 49–50).

Психолого-педагогічні послуги (Psychological-pedagogical services) – комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку особи з особливими освітніми потребами, що передбачені

індивідуальною програмою розвитку та надаються педагогічними працівниками закладів освіти, реабілітаційних установ системи охорони здоров'я, соціального захисту, фахівцями інклюзивно-ресурсного центру (ЗУПО).

Рамка кваліфікацій (Qualification framework) – цілісний структурований опис кваліфікаційних рівнів, через який можуть бути виражені та співвіднесені між собою в узгоджений спосіб усі кваліфікації в певній системі кваліфікацій. Рамки кваліфікацій визначають результати навчання, виражені в термінах компетентностей, для кваліфікацій певних рівнів. Розрізняють загальноєвропейські, національні та галузеві рамки кваліфікацій. До загальноєвропейських рамок кваліфікацій відносять Європейську рамку кваліфікацій для навчання впродовж життя, Рамку кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (НОГВО, с. 50).

Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (Framework for qualifications of the European higher education area, FQ EHEA) – рамка (шкала) кваліфікацій, розроблена для вищих навчальних закладів / закладів вищої освіти Європи. Була прийнята на Бергенській конференції (2005 р.), описує три послідовні цикли вищої освіти: перший, включаючи короткий (бакалаврський), другий (магістерський) і третій (докторський). Для опису кваліфікаційних рівнів рамки використовуються Дублінські дескриптори, що складаються з п'яти видів компетентностей (результатів навчання): знання й розуміння; застосування знань і розуміння; формування суджень; комунікація; здатність до подальшого навчання, розвитку, а також кредитний вимір для першого й другого циклів (НОГВО, с. 50–51)

Ранжування закладів вищої освіти (Ranking of higher education institutions) – процес і механізм порівняння показників діяльності вищих навчальних закладів/закладів вищої освіти (та/або освітніх програм) за певними критеріями та визначення відповідних рейтингів. Серед авторитетних світових рейтингів – «Шанхайський» (академічний рейтинг університетів світу – ARWU), який ранжує 500 університетів та еквівалентних закладів, і «Таймс» («Times»), який визначає 400 найкращих університетів та їм еквівалентних закладів світового класу (НОГВО, с. 51).

Регульована професія (Regulated profession) – професія (вид професійної діяльності), допуск до якої та/або діяльність у межах якої певним чином регулюється спеціальним законом або спеціальними правилами, які встановлені або визнані законодавством (МРПСВО; НОГВО, с. 51).

Результати (Outcomes) – очікувані чи досягнуті результати освітньої/навчальної програми, іншої інституційної діяльності, що підтверджуються певним переліком індикаторів. Результати, яких реально досягнуто, відрізняються від завдань, які являють собою очікувані (заплановані, бажані) результати (НОГВО, с. 51–52).

Результати навчання (Learning outcomes) – знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, набуті у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити й виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів (ЗУПО, ЗУПВО). Термін *результати*

навчання є одним з основних термінів Болонського процесу й важливим для розуміння та порівняння розмаїття академічних ступенів (кваліфікацій) в Європі, зміни освітньої парадигми з процесуальної на результативну. Останнє означає перехід від підходу в побудові освітніх програм і викладанні, орієнтованого на викладача, до студентоцентрованого підходу (НОГВО, с. 52).

Результати навчання з освітнього компонента (модуля, дисципліни, курсової роботи (проекту), виробничої практики тощо) (Learning outcomes on the educational component) – визначення того, що особа, яка навчається, зможе зробити після успішного завершення навчання за освітнім компонентом для того, щоб продемонструвати свої знання, вміння та/або компетентності (ПООП, с. 9).

Реінжиніринг (Reengineering) – важливий напрям інноваційної діяльності, який передбачає радикальне перепроєктування бізнес-процесів підприємств і організацій за допомогою науково-практичного підходу групою однодумців з метою підвищення рівня конкурентоспроможності, а саме одержання істотних ефектів у зниженні вартості, підвищенні якості та зростання обсягів продажів продукції та послуг (Інститут модернізації змісту освіти. Глосарій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/glosariy/>).

Реорганізація навчального закладу (Reorganization of educational institution) – форма припинення діяльності навчального закладу як юридичної особи, під час якої навчальний заклад припиняється, але всі його права й обов'язки в порядку правонаступництва

переходять до нової (іншої) юридичної особи. Реорганізація навчального закладу, як і реорганізація будь-якого підприємства, установи, організації, може здійснюватися шляхом злиття, приєднання, поділу, виокремлення, перетворення (Реорганізація навчальних закладів: працівник, профактив, роботодавець [Електронний ресурс] // Всеукраїнська організація кадровиків. – Режим доступу : <http://www.kadrovik.ua/novyny/reorganizaciya-navchalnih-zakladiv-pracivnik-profaktiv-robotodavec>).

Рівень кредиту (Credit level) – показник відносного рівня вимог до складності навчального компонента, глибини його вивчення та рівня самостійності студента. Може пов'язуватися з роком навчання (наприклад, рівні 1/2/3 у трирічній освітній програмі) та/або змістом курсу (наприклад, базовий, середній, ускладнений) (НОГВО, с. 52–53).

Рівень освіти (Level of education) – завершений етап освіти, що характеризується рівнем складності освітньої програми, сукупністю компетентностей, які визначені, як правило, стандартом освіти та відповідають певному рівню Національної рамки кваліфікацій (ЗУПО). Рівень освіти, поряд із галуззю освіти, є основною класифікаційною змінною Міжнародної стандартної класифікації освіти та ідентифікується з певними рівнями європейських і національних рамок кваліфікацій. Зазвичай існує національна ієрархія рівнів освіти, кваліфікацій, ступенів (із цією метою в різних країнах було прийнято національні системи класифікації освіти та рамки кваліфікацій). Кількість рівнів освіти, кваліфікацій, ступенів може відрізнятися між країнами та системами освіти (НОГВО, с. 53).

Рівні вищої освіти (Levels of higher education) – див. Міжнародна стандартна класифікація освіти, МСКО; Початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти; Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти; Другий (магістерський) рівень вищої освіти; Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти (НОГВО, с. 53–54).

Розуміння (Understanding) – теоретичний (концептуальний) рівень опанування знань/навчальної інформації, що дає змогу не лише фактично знати, що, де й коли відбувається, та відтворювати/перелічувати відомі факти, а й інтерпретувати інформацію та пояснювати, чому і як відбувається/здійснюється те чи інше явище (НОГВО, с. 54).

Розумне пристосування (Reasonable adaptation) – запровадження, якщо це потрібно в конкретному випадку, необхідних модифікацій і адаптацій з метою забезпечення реалізації особами з особливими освітніми потребами конституційного права на освіту нарівні з іншими особами (ЗУПО).

Самоосвіта (Self-education) – самостійна пізнавальна діяльність людини, спрямована на досягнення певних особистісно значущих освітніх завдань: задоволення загальнокультурних запитів, пізнавальних інтересів у будь-якій сфері діяльності, підвищення професійної кваліфікації тощо. Самоосвіта є умовою розвитку, самоствердження та самореалізації особистості й складовою навчання її протягом життя. Вибір індивідуальної траєкторії або програми самоосвіти є прерогативою особистості, тому вона регулюється особисто суб'єктом освітньої діяльності. Джерелами самоосвіти є вивчення літератури (навчальної, науково-

популярної, наукової, художньої), ознайомлення із засобами масової інформації (газетами, журналами, радіо- і телепередачами), прослуховування публічних лекцій, відвідування музеїв, виставок, театрів, консультації фахівців, використання інтернет-інформації тощо. Самоосвіта нерозривно пов'язана із самовихованням, оскільки вона сприяє виробленню в людини цілеспрямованості, волі до досягнення мети (ЕО, с. 798).

Самоплагіат (Self-plagiarism) – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів (ЗУПО).

Самостійна робота (Individual work) – заняття, на якому студент вивчає додатковий (рекомендований викладачем) матеріал з використанням рекомендованої навчальної або наукової літератури, а також виконує домашні завдання. Самостійна робота проводиться в аудиторіях університету під керівництвом викладача, в обов'язки якого входить консультувати студентів з тих питань, які ставлять йому студенти індивідуально (ТСПТ, с. 70).

Санаторна школа (Sanatorium school) – заклад загальної середньої освіти з відповідним профілем для дітей, які потребують тривалого лікування (ЗУПО).

Семестрова атестація (Semester attestation) – оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти за семестр на підставі результатів модульної атестації (ПООП, с. 9).

Семестровий екзамен (Semester exam) – форма підсумкового контролю результатів навчання здобувача вищої освіти з окремого освітнього компонента (як правило, з навчальної дисципліни) за семестр, що проводиться як контрольний захід (ПООП, с. 10).

Сертифікація (Certification) – процес, за яким уповноважений орган підтверджує досягнення встановлених стандартів якості та зазвичай надає відповідні права суб'єкту діяльності. Для вищої освіти надання відповідного сертифікату, диплому або звання формально означає, що результати навчання, досягнуті здобувачем вищої освіти, оцінено та визнано компетентним органом згідно з визначеним стандартом (НОГВО, с. 54).

Сертифікація педагогічних працівників (Certification of teaching staff) – зовнішнє оцінювання професійних компетентностей педагогічного працівника (у тому числі з педагогіки та психології, практичних умінь застосування сучасних методів і технологій навчання), що здійснюється шляхом незалежного тестування, самооцінювання та вивчення практичного досвіду роботи. Сертифікація педагогічного працівника відбувається на добровільних засадах за його ініціативою (ЗУПО).

Синхронне навчання (Synchronous learning) – форма навчальної телекомунікації, коли суб'єкти навчання взаємодіють у реальному часі, тобто перебувають у безпосередньому діалоговому режимі (ТСПТ, с. 70).

Система внутрішнього забезпечення якості (Internal quality assurance system) – система забезпечення вищими навчальними закладами/закладами вищої освіти

якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, що передбачає здійснення таких процедур і заходів:

1) визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;

2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;

3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників вищого навчального закладу/закладу вищої освіти та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті вищого навчального закладу/закладу вищої освіти, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;

4) забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;

5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;

6) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;

7) забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;

8) забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових працях працівників вищих навчальних закладів/закладів вищої освіти й здобувачів вищої освіти;

9) інших процедур і заходів (НОГВО, с. 54–55).

Система забезпечення якості вищої освіти (Quality assurance system in higher education) складається з таких компонентів:

1) системи забезпечення вищими навчальними закладами/закладами вищої освіти якості освітньої

діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості);

2) системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів/закладів вищої освіти та якості вищої освіти;

3) системи забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти й незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти (НОГВО, с. 55–56).

Система зовнішнього забезпечення якості (External quality assurance system) – система зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів/закладів вищої освіти та якості вищої освіти, що передбачає здійснення таких процедур і заходів:

1) забезпечення ефективності процесів і процедур внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів/закладів вищої освіти та якості вищої освіти;

2) забезпечення наявності системи проведення процедур зовнішнього забезпечення якості;

3) забезпечення наявності оприлюднених критеріїв прийняття рішень відповідно до стандартів та рекомендацій забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти;

4) налагодження доступного і зрозумілого звітування;

5) проведення періодичних перевірок діяльності систем забезпечення якості та механізмів роботи з отриманими рекомендаціями;

6) інших процедур і заходів (НОГВО, с. 56).

Система освіти (Education system) – сукупність складників освіти, рівнів і ступенів освіти, кваліфікацій,

освітніх програм, стандартів освіти, ліцензійних умов, закладів освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності, учасників освітнього процесу, органів управління у сфері освіти, а також нормативно-правових актів, що регулюють відносини між ними (ЗУПО).

Сімейна (домашня) форма здобуття освіти (Family (home) form of education) – спосіб організації освітнього процесу дітей самостійно їхніми батьками для здобуття формальної (дошкільної, повної загальної середньої) та/або неформальної освіти. Відповідальність за здобуття освіти дітьми на рівні не нижче стандартів освіти несуть батьки. Оцінювання результатів навчання та присудження освітніх кваліфікацій здійснюється відповідно до законодавства (ЗУПО).

Слухач (Student) – особа, яка навчається на підготовчому відділенні закладу вищої освіти, або особа, яка отримує додаткові чи окремі освітні послуги, у тому числі за програмами післядипломної освіти (ЗУПВО).

Смарт-освіта (Smart education) – здійснення освітньої діяльності в глобальній мережі інтернет на базі спільних стандартів, технологій і відносин, що встановлені між мережею навчального закладу та колективом викладачів і студентів; гнучке навчання в інтерактивному освітньому середовищі за допомогою контенту з усього світу, що має вільний доступ. Ключ до розуміння смарт-освіти – це широка доступність знань (Інформаційно-освітній портал кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті Навчально-наукового інституту педагогіки, психології, підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського [Електронний

ресурс]. – Режим доступу :
ito.vspu.net/ENK/ped_tehnologii_v...pro/.../Lek_10.pdf).

Соціальний вимір вищої освіти (Social dimension in higher education) – сукупність характеристик вищої освіти, яка включає рівний і справедливий доступ до якісної освіти, інформування й консультування студентів, їх матеріальну підтримку, забезпечення соціальної єдності, що дає змогу більшості молодих людей, незалежно від соціального статусу, фінансової спроможності, інших факторів, опанувати освіту вищого рівня та максимально розкрити свій особистий потенціал, а відтак досягнути соціального вирівнювання громадян. Соціальний вимір вищої освіти є одним з аспектів Болонського процесу (НОГВО, с. 57).

Спеціалізація (Specialization/Major subject) – профільна спеціалізована підготовка з метою набуття особою здатності виконувати окремі завдання та обов'язки, що мають особливості в межах спеціальності (ЗУПВО, ЗУПО); складова спеціальності, що визначається законодавством або вищим навчальним закладом, або науковою установою та передбачає профільну спеціалізовану освітньо-професійну чи освітньо-наукову програму підготовки здобувачів вищої та післядипломної освіти (МРПСВО; НОГВО, с. 57).

Спеціалізована мистецька школа (школа-інтернат) (Specialized art school (boarding school)) – заклад спеціалізованої освіти I–III або II–III ступенів мистецького профілю (УПО).

Спеціалізована освіта (Specialized education) – освіта мистецького, спортивного, військового чи наукового

спрямування, яка може здобуватися в рамках формальної, неформальної, інформальної освіти, спрямована на здобуття компетентностей у відповідній сфері професійної діяльності під час навчання в безперервному інтегрованому освітньому процесі на кількох або всіх рівнях освіти та потребує раннього виявлення й розвитку індивідуальних здібностей (ЗУПО).

Спеціальна школа (Special school) – заклад загальної середньої освіти для дітей, які потребують корекції фізичного та/або розумового розвитку (ЗУПО).

Спеціальність (Speciality/Specialty/Detailed field) – складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка (ЗУПВО; МРПСВО; НОГВО, с. 57).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (Special (professional, subject) competences) – компетентності, що залежать від предметної галузі та є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю (МРПСВО).

Списування (Cheating) – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання (ЗУПО).

Спільний ступінь (Joint degree) – академічний ступінь (кваліфікація), що присуджується спільно принаймні двома вищими навчальними закладами/зкладами вищої освіти на основі освітньої програми, що розроблена та/або надається спільно цими закладами-партнерами. Присудження спільних ступенів (кваліфікацій) сприяє академічній і професійній

мобільності, розвитку Європейського простору вищої освіти (НОГВО, с. 57–58).

Спортивна освіта (Sports education) – передбачає засвоєння освітньої програми з відповідного виду спорту з метою набуття комплексу професійних компетентностей у галузі фізичної культури й спорту, формування та розвитку індивідуальних здібностей особи, поглибленого оволодіння спеціалізацією в обраному виді спорту та здобувається одночасно з середньою, професійною (професійно-технічною), фаховою передвищою чи вищою освітою (ЗУПО).

Стажування (Internship) – набуття особою практичного досвіду виконання завдань та обов'язків у певній професійній діяльності або галузі знань (ЗУПВО, ЗУПО).

Сталий фонд (ендавмент) закладу вищої освіти (вищого навчального закладу) (Endowment for higher education institution) – сума коштів або вартість іншого майна, призначена для інвестування або капіталізації на термін не менше 36 місяців, пасивні доходи від якої використовуються закладом вищої освіти з метою здійснення його статутної діяльності в порядку, визначеному благодійником або уповноваженою ним особою (ЗУПВО; НОГВО, с. 58).

Стандарт вищої освіти (Higher education standard) – сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів/закладів вищої освіти й наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності. Стандарти вищої освіти розробляються для кожного рівня вищої освіти в межах

кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій і використовуються для визначення та оцінювання якості змісту й результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів/закладів вищої освіти (наукових установ). Стандарт вищої освіти визначає такі вимоги до освітньої програми:

- 1) обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти;
- 2) перелік компетентностей випускника;
- 3) нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання;
- 4) форми атестації здобувачів вищої освіти;
- 5) вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти;
- 6) вимоги професійних стандартів (у разі їх наявності) (ЗУПВО; НОГВО, с. 5–59).

Стандарти (Standards) – положення (норми), що визначають певний рівень вимог до змісту, якості та умов її оцінювання. Стосовно закладів вищої освіти/вищих навчальних закладів стандарти містять визначення того, що має бути досягнуто цими закладами для акредитації чи сертифікації їх або їхніх освітніх/навчальних програм. Щодо освітніх/навчальних програм, то стандарти включають опис результатів навчання, необхідних для присудження кваліфікації (НОГВО, с. 60).

Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (Standards and guidelines for quality assurance in the European higher education area) – документ, ухвалений на Болонському саміті в 2005 р. у Бергені (Норвегія), призначений для вищих навчальних закладів та агенцій із забезпечення якості вищої освіти. Містить стандарти і

рекомендації щодо внутрішнього забезпечення якості у вищих навчальних закладах, зовнішнього забезпечення якості вищої освіти та стандарти щодо агенцій із зовнішнього забезпечення якості вищої освіти (НОГВО, с. 60–61).

Стандарт освітньої діяльності (Education activities standard) – сукупність мінімальних вимог до кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення освітнього процесу вищого навчального закладу/закладу вищої освіти й наукової установи. В Україні стандарти освітньої діяльності розробляються для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності з урахуванням необхідності створення умов для осіб з особливими освітніми потребами та є обов’язковими до виконання всіма вищими навчальними закладами/закладами вищої освіти незалежно від форми власності та підпорядкування, а також науковими установами, що забезпечують підготовку докторів філософії та докторів наук. В Європейському просторі вищої освіти на основі визначених вимог до вищої освіти може відбуватися інституційне оцінювання в межах акредитації освітньої програми відповідно до Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості (НОГВО, с. 59–60; ЗУПВО).

Стартап (Startup) – тимчасова структура, спрямована на пошук і реалізацію масштабованої бізнес-ідеї. Це молодий проект, в основі якого лежить якась абсолютно нова ідея, яка до цього ніким не використовувалася. Проект може бути створений у будь-якій сфері життєдіяльності: медицина, торгівля, транспорт, послуги тощо. Стартаперами називають кожного з членів команди, що займається створенням і розвитком стартап-

проекту, незалежно від того, яку функцію він виконує в команді (<http://itstatti.in.ua/zarobitok-v-interneti/161-startap-shcho-tse-take.html>).

Стейкхолдери (Stakeholders) – люди, які мають певні очікування від процесу навчання і його результатів. У вищій освіті стейкхолдерами є викладачі, студенти, науковці, роботодавці, держава (або суспільство в особі держави). Наприклад, у суспільства є цілком природній інтерес, аби випускники університетів були свідомими громадянами своєї держави. У демократичному суспільстві очікується, що люди з вищою освітою ще й матимуть навички критичного мислення. Працедавці ж зацікавлені у спеціалістах із достатніми практичними навичками (Євстіфеев М. Проект QUAERE: як студенти виші акредитовували [Електронний ресурс] / М.Євстіфеев // Студвей. – 28.09.2017. – Режим доступу : <http://studway.com.ua/quaere/>).

Стипендія (Scholarship) – грошова допомога студентам, які навчаються на денних відділеннях середніх спеціальних і вищих навчальних закладів державної форми власності (ЕО, с. 877).

Стратегія освіти й підготовки (Strategy of education and training) – визначення головних напрямів, завдань і політики освіти, підготовки кадрів, шляхів, засобів та способів їх досягнення (ГОТПО).

Стратегія у вищій освіті (Strategy in higher education) – визначення довгострокових завдань розвитку вищої освіти та обставин, з урахуванням яких плануються, ресурсно забезпечуються й реалізуються відповідні заходи. У рамках Болонського процесу в 2007 р. було

прийнято стратегію «Європейський простір вищої освіти в глобальному оточенні», у якій поміж пріоритетів на майбутнє є цілісне функціонування цього простору (НОГВО, с. 61).

Структурно-логічна схема підготовки (Structural-logical scheme of preparation) – наукове й методичне обґрунтування процесу реалізації освітньої програми підготовки фахівця (ПООП, с. 10).

Студент (Student) – особа, зарахована до закладу вищої освіти з метою здобуття вищої освіти ступеня молодшого бакалавра, бакалавра чи магістра (ЗУПВО).

Студентоцентризований підхід (Student-centered approach/Learner-centered approach) – передбачає розроблення освітніх програм, які зосереджуються на результатах навчання, враховують особливості пріоритетів особи, яка навчається, ґрунтуються на реалістичності запланованого навчального навантаження, яке узгоджується з тривалістю освітньої програми. Студенту надаються більші можливості щодо вибору змісту, темпу, способу та місця навчання (НОГВО, с. 61).

Ступенева мобільність (Degree mobility) – навчання у вищому навчальному закладі, відмінному від постійного місця навчання учасника освітнього процесу, з метою здобуття ступеня вищої освіти, що підтверджується документом (документами) про вищу освіту або про здобуття ступеня вищої освіти від двох або більше вищих навчальних закладів (ППРПАМ).

Ступінь (Degree) – кваліфікація вищої освіти, що, як правило, присуджується після успішного завершення

освітньої програми на певному циклі/рівні вищої освіти (НОГВО, с. 62).

Ступінь другого циклу (Second cycle degree) – освітня кваліфікація, що присуджується вищим навчальним закладом/закладом вищої освіти після успішного завершення освітньої програми другого циклу вищої освіти за болонською класифікацією з тривалістю навчання 1–2 роки та навчальним навантаженням 60–120 кредитів ЄКТС. Ступінь другого циклу, який зазвичай називають магістерським, надається на основі отриманого раніше ступеня першого циклу або (у випадку інтегрованого ступеня) на основі третього освітнього рівня за Міжнародною стандартною класифікацією освіти (НОГВО, с. 62).

Ступінь першого циклу (First cycle degree) – освітня кваліфікація, що присуджується вищим навчальним закладом/закладом вищої освіти після успішного завершення освітньої програми першого циклу вищої освіти за болонською класифікацією з тривалістю навчання не менше ніж 3 роки і навчальним навантаженням 180–240 кредитів ЄКТС. Ступінь першого циклу, який зазвичай називають бакалаврським, надається на основі третього освітнього рівня за Міжнародною стандартною класифікацією освіти (НОГВО, с. 62).

Ступінь третього циклу (Third cycle degree) – освітня кваліфікація, що присуджується вищим навчальним закладом/закладом вищої освіти після успішного завершення третього циклу вищої освіти за болонською класифікацією з тривалістю навчання 3–4 роки навчання й передбачає обов’язкове проведення науково-дослідної роботи. Ступінь третього циклу, який зазвичай називають докторським, надається на основі

отриманого раніше ступеня другого циклу або в певних випадках першого циклу вищої освіти (НОГВО, с. 63).

Суб'єкт освітньої діяльності (Subject of educational activity) – фізична або юридична особа (заклад освіти, підприємство, установа, організація), що провадить освітню діяльність (ЗУПО).

Телекомунікації (освітні) ((Educational telecommunications) – процеси та процедури взаємодії між собою студентів та викладачів, здійснювані за допомогою телекомунікаційних засобів і технологій, зокрема й інтернет-технологій (ТСПТ, с. 70).

Телекомунікаційні освітні технології (Telecommunication educational technologies) – організаційні, педагогічні, навчальні технології; форми й методи, що передбачають застосування в освітньому процесі сучасних комп'ютерних засобів та інформаційних технологій (ТСПТ, с. 70).

Тестування (Testing) – метод діагностики, що використовує стандартизовані питання й завдання (тести), які мають певну шкалу значень (ТСПТ, с. 70).

Технікум (Technical college) – тип навчального закладу в Україні та в інших державах, що здійснює підготовку кадрів для різних галузей промисловості, сільського господарства, будівництва, транспорту, зв'язку, сфери послуг та ін. (ЕО, с. 903).

Технологічна компетентність (Technological competence) – складова соціально-професійної компетентності, яка дозволяє швидко та ефективно

вирішувати професійні проблеми й завдання за допомогою використання різноманітних технологій (Інститут модернізації змісту освіти. Глосарій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/glosariy/>).

Технологія навчання (Learning technology) – використання комплексу сучасних технічних засобів навчання в освіті. У сучасній психолого-педагогічній літературі паралельно використовуються такі терміни: *освітня технологія, педагогічна технологія, технологія навчання* (ЕО, с. 906).

Технологія освіти (Education technology) – науковий опис засобів і методів педагогічного процесу, який призводить до наперед запланованого результату (ЕО, с. 907).

Технологія різнорівневого навчання (Technology of multilevel learning) – педагогічна технологія організації навчального процесу, у рамках якого пропонується різний рівень засвоєння навчального матеріалу залежно від здібностей кожного студента, але не нижче базового (ТСПТ, с. 71).

Тимчасово переміщений вищий навчальний заклад, тимчасово переміщена наукова установа (Temporarily transferred higher educational institution, Temporarily transferred scientific institution) – державний, комунальний чи приватний вищий навчальний заклад або наукова установа, які в період тимчасової окупації або проведення антитерористичної операції, але до моменту повернення тимчасово окупованої території під загальну юрисдикцію України або до дати набрання чинності Указом Президента України про завершення проведення

антитерористичної операції або військових дій на території України за рішенням засновника (засновників), змінили своє розташування (перемістилися) з тимчасово окупованої території або з населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, до населених пунктів на підконтрольній українській владі території (ЗУПВО).

Точки прив'язки (Reference points) – індикатори, які забезпечують цілісність кваліфікацій, сукупностей результатів навчання. Використовуються проектом «Тюнінг» на позначення галузей знань/предметних галузей, для яких розробляються освітні програми різних рівнів (НОГВО, с. 63).

Транснаціональна вища освіта (Transnational higher education) – вища освіта, що надається громадянам певної країни навчальними/освітніми закладами іншої держави (НОГВО, с. 63).

Трансфер кредитів (Credit transfer) – визнання університетом обсягів та результатів навчання здобувача вищої освіти (перезарахування кредитів) в іншому навчальному закладі або кредитів, установлених під час навчання за іншими освітніми програмами, або обсягів і результатів неформального та інформального навчання (ПООП, с. 10).

ТРВЗ – теорія рішення дослідницьких (винахідницьких) завдань, основоположником якої є винахідник, письменник-фантаст Генріх Саулович Альтшуллер. Уперше ТРВЗ була апробована в 60-ті роки ХХ століття в гуртках технічної творчості, де проводилося навчання інженерів та педагогів, які пройшли підготовку

на семінарах Г. С. Альтшуллера. Дітей на цих заняттях учили творчому процесу – придумувати нові, до тих пір не відомі літаки, машини, кораблі, а потім виготовляти їх моделі. Ці творіння брали участь у всіляких конкурсах, як у Радянському Союзі, так і за кордоном (Інститут модернізації змісту освіти. Глосарій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/glosariy/>).

Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти (Third (education and research) cycle of higher education) – рівень вищої освіти, що відповідає 8-му кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв’язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення (НОГВО, с. 64).

Тривалість навчальної програми (Duration of study programme) – див. Тривалість освітньої програми (НОГВО, с. 64).

Тривалість освітньої програми (Duration of educational programme) – стандартна кількість років, упродовж яких здобувач вищої освіти може виконати освітню програму. В Європейському просторі вищої освіти один навчальний рік вважається еквівалентним 60 кредитам ЄКТС (НОГВО, с. 64).

Трициклова система вищої освіти (Three-cycle system of higher education) – запроваджена в рамках Болонського процесу система вищої освіти, що

складається з трьох циклів: перший і другий цикли відповідають 6–7-му освітнім рівням за Міжнародною стандартною класифікацією освіти, а третій – 8-му (найвищому) освітньому рівню за цією класифікацією. Перший, другий і третій цикли зазвичай називають бакалаврським, магістерським, докторським. Кожен із цих циклів забезпечує доступ до професійної кар'єри та до подальшого навчання. Характер кваліфікацій, що надаються на кожному з циклів, описується Дублінськими дескрипторами в межах Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти. Документами Болонського процесу допускається також існування короткого циклу в межах першого циклу, що відповідає 5-му освітньому рівню за Міжнародною стандартною класифікацією освіти (НОГВО, с. 64–65).

Тьютор (Tutor) – педагог-наставник у процесі реалізації дистанційної форми навчання, на короткотермінових курсах підготовки та перепідготовки спеціалістів у системах післядипломної та додаткової освіти (ЕО, с. 925).

Узгодженість результатів навчання в межах освітньої програми (Coherence of learning outcomes within the educational program) – відповідність та узгодженість таких взаємозв'язків у освітній програмі: програмних результатів навчання з Національною рамкою кваліфікацій; програмних результатів навчання зі стандартами вищої освіти; результатів навчання освітніх компонентів з програмними результатами навчання; методів викладання з відповідними результатами навчання; методів оцінювання з програмними результатами навчання та результатами навчання освітніх компонентів (ПООП, с. 10–11).

Уміння (Skills) – здатність застосовувати знання та розуміння для виконання завдань і розв’язання проблем. Уміння поділяються на когнітивні (інтелектуально-творчі) і практичні на основі майстерності з використанням методів, матеріалів, інструкцій та інструментів (НОГВО, с. 65; ПЗНРК; МРРСВО).

Універсалізація освіти (Universalisation of education) – виявляється в системному характері діяльності викладачів і студентів, теоретичних і практичних занять, навчальної, наукової й практичної роботи, навчально-методичних, технічних засобів і технологій навчання (<http://www.edudirect.net/sopids-937-3.html>).

Універсальний дизайн у сфері освіти (Universal design in education) – дизайн предметів, доквілля, освітніх програм та послуг, що забезпечує їхню максимальну придатність для використання всіма особами без необхідної адаптації чи спеціального дизайну (ЗУПО).

Університет (University) – багатогалузевий (класичний, технічний) або галузевий (профільний, технологічний, педагогічний, фізичного виховання й спорту, гуманітарний, богословський/теологічний, медичний, економічний, юридичний, фармацевтичний, аграрний, мистецький, культурологічний тощо) заклад вищої освіти, що провадить інноваційну освітню діяльність за різними ступенями вищої освіти (у тому числі доктора філософії), проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та провадить

культурно-просвітницьку діяльність (ЗУПВО; НОГВО, с. 65–66).

Учасники освітнього процесу (Participants of the educational process) – здобувачі освіти; педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники; батьки здобувачів освіти; фізичні особи, які провадять освітню діяльність; інші особи, передбачені спеціальними законами та залучені до освітнього процесу в порядку, що встановлюється закладом освіти (ЗУПО).

Учень (Disciple, pupil, learner) – 1) той, хто вчиться в загальноосвітній або спеціалізованій школі, що дає початкову й середню освіту; 2) той, хто здобуває певний фах, ремесло; 3) послідовник якого-небудь учення, поглядів (ЕО, с. 947).

Учитель (Teacher) – спеціаліст, який здійснює навчальну й виховну роботу з учнями в загальноосвітніх школах різних типів; мислитель, громадський діяч, який формує погляди й переконання людей, допомагає їм знайти свій шлях у житті (ЕО, с. 947).

Фабрикація (Fabrication) – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях (ЗУПО).

Факультативна дисципліна (Optional discipline / course) – навчальна дисципліна, що не входить до навчального плану спеціальності (спеціалізації), за якою навчається здобувач вищої освіти, є необов'язковою для вивчення, але може вивчатися здобувачами вищої освіти для розширення світогляду, ознайомлення з новими

сферами знань, здійснення ними наукових досліджень та реалізації творчого потенціалу (ПООП, с. 11).

Фальсифікація (Falsification) – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень (ЗУПО).

Фандрайзинг (Fundraising) – система різноманітних форм і методів збору фінансових коштів, спрямованих на реалізацію соціально значущих для суспільства проєктів, яка включає в себе залучення не лише фінансових коштів, а й інших потенційних ресурсів у вигляді інтелектуальних, наукових, креативних джерел для вирішення соціальних проблем (Інститут модернізації змісту освіти. Глосарій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/glosariy/>).

Фасилітація (Facilitation) – організація в групі процесу колективного розв'язання проблем. Відповідно керує цим процесом фасилітатор (ведучий, голова). Голова – це назва формальної ролі, а фасилітатор – характеристика змісту діяльності. Голова не є фасилітатором, якщо не організовує ефективного обговорення проблеми й не сприяє її розв'язанню групою. Фасилітатором може бути незалежна «третя сторона», запрошена сторонами для «раціоналізації» процесу досягнення домовленості, або один із членів групи, який бере на себе відповідну «командну роль». У формально структурованій групі цю функцію повинен за потреби виконувати керівник (Інститут модернізації змісту освіти. Глосарій. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/glosariy/>).

Фахова передвища освіта (Professional befor-higher education) спрямована на формування та розвиток освітньої кваліфікації, що підтверджує здатність особи до виконання типових спеціалізованих завдань у певній галузі професійної діяльності, пов'язаних із виконанням виробничих завдань підвищеної складності та/або здійсненням обмежених управлінських функцій, що характеризуються певною невизначеністю умов та потребують застосування положень і методів відповідної науки, і завершується здобуттям відповідної освітньої та/або професійної кваліфікації. Фахова передвища освіта здобувається на основі повної або базової середньої освіти. Здобуття фахової передвищої освіти на основі базової середньої освіти здійснюється з одночасним здобуттям повної загальної середньої освіти та отриманням відповідного документа про повну загальну середню освіту (ЗУПО).

Фахові (предметно-специфічні) компетентності (Subject specific competences) – компетентності, які безпосередньо визначають специфіку (галузі знань/предметної галузі/спеціальності) освітньої програми та кваліфікацію випускника, забезпечують індивідуальність кожній освітній програмі. В Європейському просторі вищої освіти за проектом «Тюнінг» розробляються описи та перелік компетентностей, результатів навчання для галузей знань і спеціальностей (НОГВО, с. 66).

Філія (Branch/affiliate) – територіально відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти, що утворюється з метою задоволення потреб регіонального ринку праці у відповідних фахівцях та наближення місця навчання здобувачів вищої освіти до

місця їх проживання. Філія не є юридичною особою й діє на підставі затвердженого закладом вищої освіти положення та відповідно до отриманої ліцензії на провадження освітньої діяльності (ЗУПВО; НОГВО, с. 66–67).

Формальна освіта (Formal education) – освіта, яка здобувається за освітніми програмами відповідно до визначених законодавством рівнів освіти, галузей знань, спеціальностей (професій) і передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою (ЗУПО).

Формальне навчання (Formal learning) – див. Формальна освіта (НОГВО, с. 67).

Фундаментальні наукові дослідження (Fundamental scientific research) – теоретичні та експериментальні наукові дослідження, спрямовані на здобуття нових знань про закономірності організації та розвитку природи, суспільства, людини, їх взаємозв'язків. Результатом фундаментальних наукових досліджень є гіпотези, теорії, нові методи пізнання, відкриття законів природи, не відомих раніше явищ і властивостей матерії, виявлення закономірностей розвитку суспільства тощо, які не орієнтовані на безпосереднє практичне використання у сфері економіки (ПННТД).

Хабарництво (Bribery) – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального

характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі (ЗУПО).

Цикли вищої освіти (Cycles of higher education) – складові в ієрархічній структурній класифікації вищої освіти, запропонованій у рамках Болонського процесу. В Європейському просторі вищої освіти виділяють такі цикли: короткий у межах першого циклу, перший (зазвичай називають бакалаврським), другий (магістерський) і третій (докторський) цикли вищої освіти. У деяких країнах виділяють також постдокторський цикл, пов'язаний із вищими докторськими (науковими) кваліфікаціями (постдоктор – вищий доктор, габілітований доктор, доктор наук) (НОГВО, с. 67).

Цінності (Values) – об'єктивно-суб'єктивна інформація, що виражає значення об'єктів для суб'єктів, суб'єктивні пріоритети в царині об'єктів. Цінності як ставлення суб'єктів до об'єктів формуються в освіті, навчанні (НОГВО, с. 67–68).

Чат-заняття (Chat sessions) – конференції, семінари й інші синхронні форми занять, проведені в реальному часі за допомогою чат-системи (ТСПТ, с. 71).

Школа (School) – 1) навчально-виховний заклад для освіти й виховання дітей, молоді та дорослих; 2) одна з ланок системи освіти; 3) набування знань, навичок, досвіду; 4) напрям у науці, літературі, мистецтві, суспільно-політичній думці тощо, для якого характерна спільність поглядів, принципів, методів, традицій; 5) приміщення школи. Школа – це соціальний інститут, покликаний задовольняти освітні потреби особистості, суспільства, держави. Провідною функцією її є

соціалізація вихованців, збереження та відтворення соціокультурного досвіду людства. Сучасні дослідники розглядають школу в багатограних зовнішніх і внутрішніх зв'язках як складну, динамічну соціальну систему, якій властиві всі характерні ознаки цілісної системи (ЕО, с. 1006–1007).

Школа-інтернат (ліцей-інтернат) спортивного профілю (Boarding school (boarding liceum) of a sports profile) – заклад спеціалізованої освіти I–III або II–III ступенів спортивного профілю (заклад зі специфічними умовами навчання) (ЗУПО).

Школа соціальної реабілітації (School of social rehabilitation) – заклад загальної середньої освіти для дітей, які відповідно до рішення суду потребують особливих умов виховання (ЗУПО).

Якість вищої освіти (Quality in higher education) – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, стандартом вищої освіти та/або договором про надання освітніх послуг (ЗУПВО, ЗУПО); рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відбиває її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти. Якість вищої освіти є ключовим поняттям Болонського процесу. З метою її забезпечення розроблено Рамку кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (2005 р.), Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (2005 р.), утворено Європейську асоціацію забезпечення якості вищої освіти (2004 р.) та Європейський реєстр забезпечення якості вищої освіти (НОГВО, с. 68; МРРСВО).

Якість навчального процесу (Quality in learning process) – сукупність характеристик навчальних планів, програм, процесу викладання/навчання та методів, рівень їх відповідальності вимогам, орієнтованим на досягнення успіху (ГОТПО).

Якість освіти (Quality in education) – відповідність результатів навчання вимогам, установленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг (ЗУПО).

Якість освітньої діяльності (Quality in educational activity) – рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, установленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг (ЗУПО).

МВА – майстер ділового адміністрування (Master of Business Administration) – післявишівська спеціалізована професійна підготовка менеджерів найвищої кваліфікації в галузі бізнесу (Вища освіта. Інформаційно-аналітичний портал про вищу освіту в Україні та за кордоном [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vnz.org.ua/biznes-osvita/pro>).

Е-mail-заняття – конференції, консультації, семінари та інші асинхронні форми занять, проведені за допомогою електронної пошти (ТСПТ, с. 71).

Open course ware – відкритий електронний ресурс організаційних, навчально-методичних матеріалів дисциплін, що входять до складу освітніх програм підготовки та підвищення кваліфікації фахівців різних

освітніх рівнів, а також додаткових освітніх програм (ПООП, с. 11).

STEAM-освіта (S – science, T – technology, E – engineering, A – art, M – mathematics) – природничі науки, технології, інженерія, мистецтво, математика – система освіти, що стимулює оволодіння знаннями й навичками технологічних наукових напрямів, що дозволяють брати участь у найбільших інноваційних міжнародних конкурсах і олімпіадах, таких як MATHCOUNTS, Science олімпіади та FIRST Robotics. Освіта, спрямована на підтримку творчості та інноваційних навичок. Наприклад, за кордоном музикантів навчають не лише музикувати, а й використовувати комп'ютерні програми для створення музичних творів (Інститут модернізації змісту освіти. Глосарій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/glosariy/>).

STEM (S – science, T – technology, E – engineering, M – mathematics) – природничі науки, технології, інженерія та математика. Акронім STEM вживається для позначення популярного напрямку в освіті, що охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering) та математику (Mathematics) (Інститут модернізації змісту освіти. Глосарій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/glosariy/>).

STEM-грамотність є міждисциплінарною галуззю дослідження, яка поєднує науку, технології, інженерію та математику. STEM-грамотність означає не просто досягнення грамотності в цих чотирьох напрямках, а й спонукає студентів перейти від вивчення дискретних

фрагментів явища до механічних процесів і до світу в цілому (Інститут модернізації змісту освіти. Глосарій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/glosariy/>).

STEM-лабораторії – лабораторії, що роблять сучасне обладнання та інноваційні програми більш доступними для дітей, зацікавлених у дослідницькій діяльності (Інститут модернізації змісту освіти. Глосарій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/glosariy/>).

STEM-освіта – низка чи послідовність курсів або програм навчання, які готують учнів до успішного працевлаштування, до освіти після школи або для того й іншого, вимагають різних і технічно більш складних навичок, зокрема із застосуванням математичних знань і наукових понять (Інститут модернізації змісту освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/glosariy/>).

STEM-спеціальності – сучасні спеціальності, що готують ІТ-спеціалістів, програмістів, інженерів, спеціалістів високотехнологічних виробництв, спеціалістів біо- й нано-технологій (Інститут модернізації змісту освіти. Глосарій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/glosariy/>).

STEM-центр – проектна лабораторія, в якій студенти та учні можуть виконувати дослідження з використанням сучасного (у тому числі цифрового) обладнання (Інститут модернізації змісту освіти. Глосарій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/glosariy/>).

2 ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ

2.1 НЕОЛОГІЗМИ

*Освіта повинна бути істинною,
повною, якісною і ґрунтовною.*

Ян Амос Коменський

Громадсько-політичні джерела

Відкритий університет Майдану: *Місце зустрічі –
Відкритий університет Майдану* (ДТ. №48, 2013).

ВНЗ ДНР – вищий навчальний заклад, що діє на непідконтрольній Україні території, т. зв. ДНР: *Студент,
який закінчив «ВНЗ ДНР», намагався з фейковим
«дипломом» вступити до КНУБА* (patrioty.ua. 27.07.2016).

Вуличний університет: *На Євромайдані у
Франківську відкриють для студентів вуличний
університет* (ГК. 25.11.2013).

Декомунізувати університет: *У Кропивницькому
«декомунізували» перший університет. Відтепер
Національний технічний університет, де навчається
майже 4 тис. студентів, замість Кіровоградського став
Центральноукраїнським...* (patrioty.ua. 06.09.2016).

Дитиноцентризм – див. Глосарій,
Студентоцентризований підхід: **Дитино-** або
студентоцентризм я розумію як максимальне
наближення освіти, навчання і виховання конкретної
дитини до її сутності, здібностей і життєвих планів (ДТ.
– 2015. – № 6).

Евакуація університетів – переведення
університетів із зони АТО до інших регіонів України: *Тим*

часом Міністерство освіти і науки України працює над «**евакуацією**» **університетів** в інші міста та регіони і над вирішенням проблеми зі студентами та викладачами, які стали заручниками ситуації (День. 01.10.2014).

Евакуйований університет – виш, переведений із зони АТО до інших регіонів України: ...*Питання можливості повернення **евакуйованих університетів** у Донецьк і Луганська переходить, як кажуть логіки, в модальну площину...* (ДТ. – 2015. – № 48); **Здебільшого евакуйовані університети** змогли налагодити навчальний процес (УК. 16.07.2015).

Електронний диплом: *Ще одне нововведення, доступне лише студентам, які складуть тести НаУКМА на додаток до ЗНО – **електронний диплом**, який вручатимуть випускникам закладу* (УМ. 11.02.2009).

Затабачниківці – прибічники політики міністра Д. Табачника: *16:15, Міністерство освіти – акцію завершено, учасники розходяться, «затабачниківці» продовжують насолоджуватися концертом* (texty.org.ua. 31.03.2010).

Змішане навчання – див. Глосарій, *Змішане навчання: Тож чи існує вихід з надзвичайно серйозної ситуації, що склалася? Так. І ім'я йому «**змішане навчання**»: запровадження безкоштовних масових онлайн-курсів в навчальний процес університетів і шкіл* (УПЖ. 22.12.2016).

Інклюзивна освіта, Інклюзія – див. Глосарій, *Інклюзивна освіта: Впровадження **інклюзивної освіти** вже давно на часі – Марина Порошенко (СВР. 08.09.2017); Головна мета **інклюзивної освіти** – допомогти дитині адаптуватися в соціумі (СВР. 16.11.2017); Ми будемо нові школи, в яких одразу створюємо всі умови для **інклюзивної освіти** (СВР. 07.09.2017); **Інклюзія** як формат життєдіяльності суспільства (заг.)* (ДТ.

08.12.2017); *Півасистента, або **Інклюзія** по-українськи (заг.). В Україні ніхто не готує асистентів учителів. (...) ...**Інклюзивна освіта**, можливо, більше потрібна здоровим дітям, ніж хворим* (ДТ. 08.12.2017).

Інклюзивна школа: Інклюзивні школи та новий підхід у навчанні: як покращиться система освіти на Харківщині (СВР. 28.08.2017).

Інклюзивне виховання: Тільки інклюзивне виховання дозволить змінити ставлення суспільства до дітей з особливостями, що своєю чергою дозволить їм стати його повноправними членами (ДТ. 08.12.2017);

Інклюзивне навчання – див. Глосарій, **Інклюзивне навчання: Інклюзивне навчання: крила для метелика і камертон для людства** (ГУ. 20.05.2016); **Україна зробила потужний крок у плані інклюзивного навчання** – Марина Порошенко (СВР. 16.11.2017).

Іноземні студенти – див. Глосарій, **Іноземні студенти: Іноземні студенти – це інвестиції в освіту і джерело зміцнення фінансової бази вишів** – Світлична (СВР. 02.03.2017).

Інститут освітнього омбудсмена – див. Глосарій, **Освітній омбудсмен: Зараз в країні немає реального механізму захисту прав учнів та студентів. Я [А. Яценюк] ініціюю створення в Україні інституту освітнього омбудсмена, куди студент, чи учень, чи батьки, права якого порушені в освітньому процесі, може звернутися, і такі права будуть захищені освітнім омбудсменом** (ДС-експрес. № 30 (955), 29.06.2015).

Інфляція документів про освіту – знецінення документів про освіту: **Інфляція документів про освіту та розширення університетської спільноти** (Commons. 14.07.2011).

Інформатизація освіти – див. Глосарій, Інформатизація освіти: *...Інформатизація освіти в Україні: стан, проблеми, перспективи* (ГУ. 02.12.2011).

Квітська реформа – реформа вищої освіти, запроваджена міністром С. Квітом: *Скільки в Україні виживе ВНЗ після Квітської реформи* (expres.ua. 24.03.2015).

Комерціалізація знань – процес перетворення освіти на товар з подальшою реалізацією його на ринку; орієнтація освіти та освітніх послуг на прибутковість: *Але сьогодні процес радикально повернув у інший бік – у бік комерціалізації знань* (Commons. 28.07.2011).

Корпоративний університет – див. Глосарій, Корпоративний університет: *Компанії створюють свої корпоративні університети не з доброго життя. Вони розуміють, що якщо вони не покращать навички своїх працівників, то вони будуть глобально неконкурентні* (УПЖ. 03.11.2015).

Лайфхак – див. Глосарій, Лайфхак: *Лайфхаки з української мови придуть до шкіл. Новий онлайн-курс схвалено Міністерством освіти і науки* (СВР. 19.05.2017).

Лжедиплом – фальшивий диплом: *Міністр освіти: гвалт довкола лжедипломів знімає МАУП* (ДТ. № 25, 2007).

Лженауковець – науковець, викладач, який порушує принципи академічної доброчесності: *Повністю підтримую цю статтю. Клетосклеротиків з університету гнати в три шиї... ЛЖЕНАУКОВЦІ...* (УПЖ. 22.03.2017).

Масифікація вищої освіти/масовізація вищої освіти – суттєве кількісне зростання студентського контингенту: *...Така масифікація вищої освіти супроводжувалася розростанням кафедр та факультетів та збільшенням кількості освітніх закладів...* (Commons.

14.05.2015); ...«**Масовізація**» **вищої освіти** – це світова тенденція (ГУ. 18.03.2016).

МВОК – масові відкриті онлайн-курси: **МВОК** – це комбінація відеолекцій, інтерактивних завдань і форумів для обговорення навчальних матеріалів (ДТ. – 2015. – № 1).

Навчальний хаб – унікальний освітній простір нового формату: *Цікавим є приклад Університету Аделаїди в Австралії – у ВНЗ на деяких напрямках скасували традиційні пари і замінили їх онлайн-навчанням із викладачами їхнього ж університету, організували **навчальні хаби**, де студенти і викладачі спілкуються між собою. Це інший спосіб навчання (УПЖ. 03.11.2015).*

Наукоцид – знищення науки: **Наукоцид по-табачниківськи**, або Спецрада Д 26.240.01 як дзеркало української науки (ДТ. – 2012. – № 45).

Недоосвіта – про низький рівень якості освітніх послуг: **Недоосвіта** формується ще у школі (УПЖ. 03.11.2015).

Недоосвіченість – про низький рівень освіти й культури: **Недоосвіченість** може з'являтися з кількох джерел (УПЖ. 03.11.2015).

Омбудсмен – див. Глосарій, Інститут освітнього омбудсмена: “*Вчимося жити разом*”: три міністерства, перша леді та **омбудсмен** зустрінуться на форумі в Харкові (СВР. 13.11.2017).

Опорна школа – див. Глосарій, Опорний заклад освіти: *Леонід Матвієвський: «Зі Старосалтівської школи планується зробити **опорну школу** об'єднаної громади»* (СВР. 30.03.2017).

Оптимізатор освіти – координатор освіти: **Оптимізаторам освіти** на замітку: у Японії рух потягів зберегли задля єдиної учениці (expres.ua. 09.01.2016).

Оптимізація вищих навчальних закладів – див. Глосарій, Оптимізація в освіті: *Голова профільного парламентського комітету Лілія Гриневич рішуче виступає проти нерозумної оптимізації вищих навчальних закладів* (ГУ. 03.07.2013).

Освіта дорослих – див. Глосарій, Освіта дорослих: *Важливо створити в Україні сприятливе середовище для освіти дорослих* (День. 10.07.2014).

Освіта учасників АТО: Освіта учасників АТО та порядок, якого так довго чекали (УПЖ. 24.11.2016).

Освітній істеблішмент (від англ. *establish* – устанавлювати) – керівники сфери освіти, освітній менеджмент: *Поки в Україні освітній істеблішмент намагається переконати людей у необхідності впровадження Болонського процесу, німецькі студенти вже встигли відчутти наслідки пристосування освіти до «законів ринку»* (Commons. 17.07.2009).

Освітній Майдан – масовий збір студентів з метою досягнення поставленої мети: *Радник Азарова та студентка Медведчука збирає «Освітній Майдан»* (УП. 06.04.2016).

Освітня онлайн-платформа – див. Глосарій, Онлайн: *МОН долучить Microsoft до створення освітньої онлайн-платформи* (СВР. 25.01.2017).

Інноваційно-освітній кластер – див. Глосарій, Освітній кластер, Освітньо-науковий кластер, Науково-освітній кластер: *Інноваційно-освітні кластери – шлях до впровадження новітніх технологій в освітній процес – Світлична. На Харківщині у рамках Харківського університетського консорціуму вже створені й діють інноваційно-освітні кластери «Агротехніка» та «Мехатроніка»* (СВР. 04.04.2017).

Освітній weekend – назва заходу, на якому проводиться репрезентація навчальних можливостей за

кордоном: *«Освітній weekend» – елітна освіта за кордоном стає ближчою!* (УПЖ. 16.01.2014).

Освітянщина – неякісна освіта: *Якщо ж освіта замінюється освітянщиною, то суспільство має не сучасного спеціаліста і громадянина, а пострадянський непотріб* (ДТ. – 2008. – № 7).

Переміщений виш – див. Глосарій, Тимчасово переміщений вищий навчальний заклад: *Очевидно, що сьогодні вкрай бракує комплексної цільової державної програми підтримки переміщених вишів* (ДТ. – 2015. – № 48).

Півпрофесора – стосовно урізання бюджетних видатків на науку й освіту та скорочення ставок: *Півпрофесора на університет* (ДТ. – 2014. – № 19).

Подвійний диплом – див. Глосарій, Програма подвійних дипломів: *Світлична і посол Франції вручили студентам подвійні дипломи. Відтепер студенти-економісти не тільки фахівці в Україні, але й у Франції* (СВР. 26.10.2017).

Псевдоакадемік – науковець, який здобув вчене звання нечесним способом: *Треба надіслати чіткий сигнал: позбавити наукових звань та посад усіх псевдоакадеміків та горе-докторів* (УПЖ. 10.2015).

Псевдоакадемія, псевдоуніверситет – вищий навчальний заклад, що надає освітні послуги низької якості: *Це еволюційний шлях до того, щоб очистити українську систему вищої освіти від псевдоакадемії, псевдоуніверситетів і професорів з трьома «ф»* (ДС-експрес. № 30 (955), 29.06.2015).

Псевдовиш – вищий навчальний заклад, що надає освітні послуги низької якості: *На жаль, жоден із псевдовузів не вішає на своїх дверях табличку з написом «Продаж дипломів. Дорого», а, навпаки, намагається*

переконати нас, що дає найкращу освіту «європейського рівня» (ДТ. – 2005. – № 24).

Псевдонавчальний заклад – навчальний заклад, що надає освітні послуги низької якості: *Молодь у зоні АТО поступово усвідомлює, що освіту у псевдонавчальних закладах не визнають ніде у світі, тому вона не дає жодних перспектив* (УК. 19.011.2015).

Псевдонаука – нечесна, неякісна наукова діяльність: *Псевдонаука на потоці* (ДТ. №3, 2016); *Як захиститися від псевдонауки* (День. 04.25.2013).

Псевдоосвіта – нечесна, неякісна навчальна діяльність: *Але останнім часом у нас поширилося таке явище, як псевдоосвіта, прагнення отримувати дипломи без докладання зусиль у навчанні* (УМ. 17.11.2005); *Розправа над «приватниками» чи боротьба з псевдоосвітою?* (ДТ. – 2000. – № 216).

Псевдопрофесор – науковець, який здобув вчене звання нечесним способом: *Перші жертви псевдопрофесора Пі* (expres.ua. 13.10.2011).

Псевдореформа – недосконала, нерезультативна реформа: *Псевдореформи в науці й освіті штовхають Україну в прірву Середньовіччя* (ДТ. – 2013. – № 19).

Рада ректорів ВНЗ, які тимчасово переміщені із зони АТО/Рада ректорів переміщених вишів – див. Глосарій, Тимчасово переміщений вищий навчальний заклад: *В Україні створили Раду ректорів ВНЗ, які тимчасово переміщені із зони АТО* (День. – 2016. – № 13); *Зовсім недавно ЗМІ повідомили, що керівництво української частини розділених університетів створило «Раду ректорів переміщених вишів» для лобювання інтересів своїх організацій на урядовому рівні* (ДТ. – 2015. – № 48).

Сімейна школа – тип загальноосвітнього навчального закладу, організованого групою сімей (див.

Глосарій, Сімейна (домашня) форма здобуття освіти): *Поки ж батьки створюють паралельну освіту – сімейні школи, які можуть працювати як мережа...* (УПЖ. 19.08.2016).

Сімейне навчання – організація навчання в сімейній школі (див. Терміни, Сімейна (домашня) форма здобуття освіти): *Сімейне навчання можна розглядати як теплицю, в якій вирощують не лише більш вільних і гармонійних людей, але й ефективні й людяні стратегії навчання* (УПЖ. 19.08.2016).

Ставкоцентризм – підхід до навчального процесу, протилежний студентоцентризму (див. Терміни, Студентоцентрований підхід); передбачає зосередження не на особі студента й результатах навчання, а на обсягах навчального навантаження викладача: *...«Ставкоцентризм» (не плутати із «студентоцентризмом»). Запровадження нової класифікації вимагатиме певних змін (зокрема скорочення) структурних підрозділів університетів – кафедр, а можливо, і факультетів* (ДТ. – 2015. – № 2).

Стипендія на честь Героїв Небесної Сотні – див. Глосарій, Стипендія: *Для найкращих молодих науковців, студентів та учнів уже незабаром будуть встановлені державні іменні стипендії на честь Героїв Небесної Сотні* (СВР. 10.03.2017).

Студент з лінії фронту – про вступ до ВНЗ України випускників шкіл із зони АТО: *Студенти з лінії фронту* (СВ. 03.09.2015, №95 (19290)).

Студент ліквідованого вишу: Яка доля чекає на студентів ліквідованих вишів? (УМ. 25.11.2011).

Студентоцентризм – див. Глосарій, Студентоцентрований підхід: *Дитино- або студентоцентризм я розумію як максимальне наближення освіти, навчання і виховання конкретної*

дитини до її сутності, здібностей і життєвих планів (ДТ. – 2015. – № 6).

Студентська революція – події 2013 року на Майдані за участі студентів: *У Львові Євромайдан переростає у студентську революцію* (expres.ua. 22.11.2013).

Студентський стартап – див. Глосарій, Стартап: *У Харкові відібрали найкращі студентські стартапи. У конкурсі «Харків – місто молодіжних ініціатив» взяли участь 1200 студентів* (СВР. 13.06.2017).

Студентський штаб спротиву: Студентський штаб спротиву на Київ відправив підмогу (ГК. 21.02.2014).

Тіньовий ректор, токсичний ректор – недоброчесний керівник вишу, який користується протиправними методами для досягнення власних інтересів (texty.org.ua. 08.01.2017).

Універсалізація вищої освіти – див. Глосарій, Універсалізація освіти: *Універсалізація вищої освіти: популістичне гасло чи закономірний процес* (Commons. 09.05.2016).

Університет бездипломної освіти – університет, який не має ліцензії на навчання (ГК. 23.06.2011).

Університет першого покоління – безкоштовний навчальний заклад, створений для всіх охочих отримати освіту: *Непрацюючій молоді Шостки дали можливість реалізувати свій потенціал. Для цього у місті створили Університет I покоління, де всі бажані можуть пройти навчання на трьох факультетах – лінгвістичному, інформаційних технологій та спортивно-оздоровчому. ...Навчання тут абсолютно безкоштовне, викладачі університету також працюють на волонтерських засадах. Знання, отримані у процесі навчання, у слухачів не перевірятимуть* (Сумщина. 11.02.2015, № 6).

Університетський ендавмент-фонд – див. Глосарій, Сталий фонд (ендавмент) закладу вищої освіти (вищого навчального закладу): *Створення потужного університетського ендавмент-фонду* (УК. 11.11.2014).

Університет третього віку – безкоштовний навчальний заклад для людей пенсійного віку (див. Глосарій, Геронтоосвіта): *У Коломиї створили університет третього віку. Незвичний і унікальний «навчальний заклад» відкрили при «Карітасі» Коломийсько-Чернівецької єпархії. Його студенти – ті, кому «за»* (ГК. 01.12.2014).

Фейкова дисертація – дисертація, написана та / або захищена нечесним способом, яка не має наукової цінності: *Повінчані з брехнею назавжди: «Мер» Донецька захистив фейкову дисертацію* (patrioty.ua. 26.07.2016).

Фетишизація диплому – сприйняття наявності документу про вищу освіту як важливої складової статусу людини, без урахування рівня її знань: **Фетишизація диплому**: *статус замість знань* (texty.org.ua. 21.09.2009).

Фотоуніверситет – про фотовиставку, організовану з благодійною метою: *Народний «фотоуніверситет» діє* (День. 10.24.2014).

Хоумскулер (від англ. homeschooling (хоумскулинг), що дослівно означає «домашнє навчання») – той, хто навчається вдома, учень домашньої форми навчання (див. Глосарій, Домашнє навчання): **Хоумскулер: теорія. Історій переходу на домашнє навчання багато, але причина здебільшого одна: незадоволення державною школою** (УПЖ. 17.08.2016).

Liberal Art Education – ліберальна освіта, модель вільних мистецтв: **Liberal Art Education передбачає вибірковість курсів... Це дозволяє студентам слухати не лише на своїй основній програмі, а й на будь-якій іншій. I**

не просто слухати, а й отримати відповідний сертифікат (ДТ. – 2014. – № 44).

Освітнянські джерела

Абітурієнт із зони АТО: Абітурієнтам із зони АТО спростили умови вступу до ВНЗ (ПП. 18.05.2016).

Абітурієнт з окупованого Криму: Майже 100 абітурієнтів з окупованого Криму вступили до українських ВНЗ (ПП. 01.08.2016).

Автоплагіат (від грец. *αὐτός* – «сам») – див. Самоплагіат: *Питання з так званим автоплагіатом треба врегулювати, бо виходить дурня. З одного боку, кажуть, що автоплагіат можуть виявити (тобто читають наші національні журнали). З іншого боку кажуть, що треба друкуватися в зарубіжних журналах, бо наших національних ніхто не читає* (NSW. 07.04.2016).

Академічнішати – розвиватися (див. Глосарій, Академічний); про нові вимоги до присвоєння вчених звань: *Вітчизняна наука квітне й академічнішає* зі знанням англійської (ВШНУ. 04.03.2016).

Антишкола – альтернативний загальноосвітній навчальний заклад, створений на протигагу традиційній школі з ініціативи батьків: *Про появу антишкіл. Вони створюються з відчаю батьків, коли звичайна школа їм поперек не тільки горла, а й життя* (Освіта.іа. Блоги. Володимир Співаковський, 26.10.2017).

Баркемп (англ. *BarCamp*) – міжнародна мережа конференцій, створена її учасниками (<https://ru.wikipedia.org/wiki/BarCamp>): *У ХДУ відбувся Перший україно-чеський БарКемп. Однією з найголовніших рис таких заходів в усьому світі є те, що, попри наявність ініціативної групи, більшість роботи з організації події беруть на себе самі учасники. За звичай для організації використовується онлайн-ресурс, на якому*

встановлюється *wiki* для обговорення всіх нагальних питань – від програми до організації проїзду тощо. Україно-чеський же **БарКемп** – це низка неформальних, відкритих інтерактивних зустрічей людей задля обміну досвідом та ідеями, а також корисного відпочинку. Кожна така зустріч мала вигляд майстер-класів, організаторами яких були самі учасники (ПП. 26.11.2015).

Вчителькуватість – протилежне якісному вчителюванню: *Вчителювання vs вчителькуватість* (заг.). *Вчителювання* (анг. *teaching*) – це професійна дія людини, яка навчає. **Вчителькуватість** – це характеристика певного явища чи риса тієї чи іншої людини. На мій погляд, **вчителькуватість** є жахливою професійною хворобою вчителів. *Вчителькувати* – це ті, для кого професія учитель не є помираючою, а вже давно померла. Та нікуди дітись, треба з огидою «перти плуга»... Мій досвід «включеного спостереження» дає підстави для припущення, що вже після першого року роботи у 30% вчителів з'являються перші симптоми вчителькуватості. Серйозні ознаки цієї професійної хвороби є у половині вчителів з 10-річним стажем роботи (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 26.01.2016).

Дипломування – професійна підготовка: **Систему дипломування** моряків буде спрощено (ПП. 22.06.2015).

Дисертацієтворення – наукова халтура: Є справжня наука та науковець, є совість і відповідальність перед замовником – є публікації. Все інше – індустрія **дисертацієтворення**, яка процвітає, вимиваючи працьовитих та відповідальних, які, дивлячись на успішність халтурників, або тікають за кордон, або розчаровуються в науці... (ВШНУ. 04.03.2016).

Дитиноцентрована педагогіка – див. Глосарій, Студентоцентрикований підхід: **Дитиноцентрикована**

педагогіка у «дрібницях» (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 10.06.2016).

ЗНО-ізація – впровадження зовнішнього незалежного оцінювання: *НУШ* [нова українська школа] – це... плюс **ЗНО-ізація** всієї країни? Навіть ЗНО можуть перетворити на інструмент з арсеналу репресивних методів «підвищення якості освіти» (Освіта.ua. Блоги. В. Громовий. 19.04.2017).

Інбриндинг в університетах – негативні тенденції в освіті, пов'язані з плагіатом та низькою якістю знань: *А приклад інбриндингу в університетах цікавий для України, оскільки він є масовим та відтворює в багатьох випадках «сіру реальність».* Звідси й наслідки у вигляді дисертаційних скандалів, низької якості навчання (ВШНУ. 07.02.2016).

Інклюзивна освіта – див. Глосарій: *Впровадження інклюзивної освіти вже давно на часі* – Марина Порошенко (СВР. 08.09.2017).

Інститут освітнього омбудсмена – інститут уповноваженого з прав людини у сфері освіти, куди може звернутися студент, учень чи батьки, права якого порушили (див. Глосарій, Освітній омбудсмен): *Прем'єр має намір створити в Україні інститут освітнього омбудсмена* (ПП. 27.07.2015).

Коуч – див. Глосарій, Коуч: *Коучі будуть цінуватися вище, тому що світ переходить на навчання за допомогою кейсів* (Освіта.ua. 15.04.2016); *Чи прийдуть на зміну пенсіонерам нові коучі?* (заг.). *Українські педуніверситети продовжують готувати спеціалістів, які ніколи не стануть учителями* (Освіта.ua. Блоги. В. Мисан. 13.10.2017).

Лептонізація вищої школи – зниження наукового рівня викладачів та їхніх дисертаційних робіт: *Лептонізація (вищої школи) – це коли дисертації на*

доктора педнаук від пані Кириленко, що є дружиною отого вічного вже віце-прем'єра Кириленка, чільне місце займають незвідані лептони...))) ніхто не розуміє, що це, але це вже інша історія... А таке коїться на всіх докторських фронтах!!! (Фейсбук, березень, 2016).

Мережа сталих університетів – університети, що реалізують проект з енергозбереження «Вища освіта. Енергоефективність та сталий розвиток»: *Створимо мережу «сталих університетів». ...Енергозбереження є одним із пріоритетів сталого розвитку вишів... (Освіта. – 2015. – № 5–6 (5648–5649)).*

Міжуніверситетська міграція – процедура переведення студентів із вишів одного регіону у виші іншого регіону: *Кримські студенти полегшили міжуніверситетську міграцію (ПП. 21.03.2014).*

Мобільна бібліотека – проект, покликаний створити умови для доступу громадськості до різної інформації: національної культури, науки, освіти з використанням QR-кодів і системи роздачі мобільних матеріалів: *На Хрещатику запрацює мобільна бібліотека (ПП. 07.2013).*

МОНОтеїзм – про діяльність Міністерства освіти й науки України: *Погоджуюсь, що на МОНОтеїзм великої надії не слід покладати, але й ініціативу знизу теж не слід сподіватись (РО. 05.02.2016).*

МОНОцентризм – про визначальне місце Міністерства освіти й науки України в національній освіті: *...МОНОцентризм залишається домінантним трендом у вітчизняній освіті. Ми досі знаходимось у полоні міфу про головну роль сильної вертикалі для здійснення освітніх реформ (Освіта.ua. Блоги. Віктор Громовий. 13.12.2016).*

Наукові фестини (від англ. *fest* – «фестиваль») – захід, присвячений святу знань, умінь і навичок для молоді й дітей із конкурсами, змаганнями, вікторинами, де

розповідається про наукові відкриття й дослідження: *Львівська політехніка запрошує на наукові фестивали* (ПП. 16.04.2015).

Начальникоцентрованість освіти: *З огляду на те, що збережеться начальникоцентрованість освіти, не варто очікувати на радикальні реформи шкільної освіти* (Освіта.ua. Блоги. Віктор Громовий. 13.12.2016).

Опорна школа – див. Глосарій, Опорний заклад освіти: *Краще опорні школи, ніж нічого. 2 млн грн на опорну школу краще, ніж поділити їх порівну і вийде аж 11,5 тис. грн на одну школу* (Освіта.ua. Блоги. Володимир Бахрушин. 26.04.2016).

Освіта впродовж життя – див. Глосарій, Освіта впродовж життя, Освіта дорослих: *Ми вперто не помічаємо, що багато звичних упродовж століть речей зараз перетворились у свою протилежність. У новому тисячолітті змінилося ВСЕ. Уявлення про тривалість навчання (тепер нормою є освіта впродовж усього життя, ми ж намагаємося і далі навчити учнів «на все життя»)* (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 12.02.2016).

Перевступ – повторне здобування вищої освіти: *Відшкодування при «перевступі»* (заг.). *Кабмін затвердив порядок відшкодування коштів державного або місцевого бюджету, витрачених на оплату послуг з підготовки фахівців. Дія цього порядку поширюватиметься на осіб, які з 1 вересня 2015 р. будуть повторно здобувати вищу освіту за держзамовленням у державних або комунальних вищих навчальних закладах* (ОУ. 14.09.2015).

Плагіатор – той, хто порушує академічну доброчесність: *Плагіатор повинен знати, що після списування чужого йому буде закрито всі шляхи...* (ВШНУ. 25.03.2016).

Плагіаторство – порушення академічної доброчесності (див. Глосарій, Плагіат): *Треба чітко*

розуміти, що **плагіаторство** є злочин, і в багатьох країнах за це дуже суворе покарання (ВШНУ. 03.03.2016).

Професоризація вищої освіти – збільшення кількості професорів у вишах: **Професоризація вищої освіти** погіршує якість навчання в університеті! Майте на увазі, що, ставши професором, часто-густо ви станете гірше викладати – ці результати виявляють міжнародні дослідники... В Україні – поготів... (ОТР, березень, 2016).

Профілізація освіти – див. Глосарій, Профілізація освіти: **Профілізація** чи **дебілізація**? (ДТ. – 2013. – № 25).

Псевдовчений – нечесний науковець: ...*Норма наказу 1112 була впроваджена Бондаренком та Табачником для збільшення заплутаності та корупційності процесу, для того, щоб можна було приховати «публікації» псевдовчених...* (USW. 10.04.2016).

Псевдонаука – нечесна наукова діяльність: *Щодо псевдонауки – незважаючи на лист Локтева, МОН взагалі відмовився це розглядати, тобто будь-яка псевдонаука офіційно дозволена* (ВШНУ. 14.04.2016);

Псевдонаука в Україні та деградація вищої школи (ОП. Блоги. Юрій Федорченко. 12.06.2016).

Псевдонауковий – пов'язаний із нечесною науковою діяльністю, неякісний: *Сприяння захисту псевдонаукових дисертацій систематично практикується у вищій школі* (Освіта.ua. Блоги. Юрій Федорченко. 13.06.2016).

Псевдоосвіта – нечесна, непродуктивна освітня діяльність: *Про інструменти блокування псевдоосвіти* (заг.). *Нашому освітньому менеджменту потрібно «відходити від стереотипів» у першу чергу* (Освіта.ua. Блоги. В. Бєлий. 18.10.2017).

Псевдореформа – недосконала, нерезультативна реформа: *Подивіться на міграцію молоді: голосування*

ногами – це і є оцінка «псевдореформ» за 25 років (Освіта.ua. Блоги. О. Співаковський. 13.03.2017).

Псевдореформаторство – недосконале, неякісне впровадження реформ: *Псевдореформаторство може принести багато проблем освіті!!!* (РО. 21.01.2016).

Псевдоуніверситет – виш, що надає неякісні освітні послуги: *...Хтось щиро вірить у те, що зменшення кількості псевдоуніверситетів з 300 до, скажімо, 200 псевдоуніверситетів істотно змінить природу останніх?* (ВШНУ. 04.02.2016).

Ребрендинг філософії – реорганізація структури й обсягу дисципліни: *Ребрендинг філософії. Науковці й освітяни обговорять шляхи реорганізації гуманітарної освіти* (ПП. 15.06.2015).

Ретроаудиторія – аудиторія, інтер'єр якої оформлений за старим зразком: *У КНУ імені Т. Шевченка відкрили ретроаудиторію* (ПП. 16.03.2016).

Розархівувати університет – про інтелектуально-розважальну гру, що має на меті ознайомити студентів із вищим навчальним закладом: *Розархівуйте університет! ZIP-квест для першокурсників відбудеться у ХНУРЕ* (ПП. 01.09.2015).

Скопусоносій – науковець, роботи якого публікуються у виданнях, занесених до наукометричних баз даних типу Scopus: *Дуже часто більшість зарахованих до вузівських «гіршів» скопусоносіїв – це співавтори...* (ВШНУ. 30.04.2016).

Сплагіатити – вкрати; див. Глосарій, Плагіат: *Новий обраний член НАЗЯВО сплагіатив статтю з російської Вікіпедії! Навіть перекласти правильно не спромігся. Загнав у Googl-перекладач і все!* (ВШНУ. 11.09.2016).

Стейкхолдер вищої освіти – особа (юр. чи фіз.), яка має певні інтереси, права чи вимоги щодо сфери вищої

освіти; див. Глосарій, Стейкхолдери: *Вони могли б існувати у вигляді незалежних агенцій оцінювання якості освіти, створених на основі залучення широких груп стейкхолдерів вищої освіти, або ж фахових професійних асоціацій* (Освіта.ua. 10.04.2016).

Студентський хакатон – змагання, марафон хакерів зі знаком плюс: *У Львівській політехніці відбувся Всеукраїнський студентський хакатон* (ПП. 30.03.2016).

Тимчасовий навчальний заклад – див. Глосарій, Тимчасово переміщений вищий навчальний заклад: *Луганські студенти навчатимуться дистанційно або в тимчасових навчальних закладах* (ПП. 28.08.2014).

Товаризація освіти – див. Комерціалізація знань: *Сьогодні ми бачимо, що «товаризація» освіти йде по всьому світу* (Commons. 28.07.201).

Університет онлайн (див. Глосарій, Онлайн): *«Університет онлайн» набрав уже понад 4 тис. слухачів* (ПП. 10.07.2013).

Учителефобія – ненависть до вчителя, його приниження: *Багато українців хворі на учителефобію. Держава упродовж багатьох років максимально принижує вчителя, навіть коли йому підвищує зарплату* (Освіта.ua. Блоги. Ігор Лікарчук. 09.06.2017).

Хоумскулінг – див. Глосарій, Домашнє навчання: *Головний шкільний міф про перевтому (заг.). Понад 15% батьків готові забрати дитину зі школи хоч куди – на хоумскулінг, в екстернат, за кордон* (Освіта.ua. Блоги. В. Співаковський. 07.11.2017).

Школа арт-сучасності – школа сучасного мистецтва: *У ТНТУ ім. Івана Пулюя створили школу арт-сучасності. ART-school – це місце, де митці можуть поділитися своєю творчістю, обмінятись своїми знаннями й думками чи почерпнути нові ідеї та натхнення* (ПП).

Школобазований менеджмент – використовується на позначення підходів до управління шкільною освітою: *«Зовнішнє» управління школами vs. «школобазований менеджмент» і лідерство* (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 20.02.2016).

Ювілейomanія в освіті – масове відзначення пам'ятних дат та ювілеїв у навчальних закладах за вказівкою керівництва: *Ювілейomanія в освіті продовжується. Верховна Рада України знову прийняла постанову «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2017 році»* (Освіта.ua. Блоги. Віктор Громовий. 26.12.2016).

Liberal arts, Liberal art education – ліберальна освіта, модель вільних мистецтв: *Концепція «liberal arts» на тому й базується: університет має уможливити молодій людині сформуватися як особистість* (НСВО. 17.04.2016).

Research universities (англ. – «дослідницькі університети») – див. Глосарій, Дослідницький університет): *У підсумку маємо research universities, які орієнтовані на ринок праці* (НСВО. 18.04.2016).

Soft Skills (англ. – «м'які навички») – поєднання соціальних, уніфікованих навичок та комунікативних управлінських талантів фахівця: *А що важливо роботодавцям насправді? Так звані Soft Skills. Тобто комунікативні, управлінські компетенції, здатність до креативу молодого фахівця* (НСВО. 17.04.2016).

STEAM-освіта – див. Глосарій, STEAM-освіта: *Сьогодні в тренді модернізація навчання, потроху просувається популярна у світі STEAM-освіта* (Освіта.ua. Блоги. Віктор Круглов. 21.06.2017).

UNIT Factory – навчальний заклад, що готує кваліфікованих ІТ-фахівців за системою французької

Школи 42: *Навчання без конспектів і лекцій. UNIT Factory – IT-школа* (ПП. 18.04.2016).

Студентські джерела

Дистанційний студент – студент дистанційної форми навчання (див. Глосарій, Дистанційна форма здобуття освіти; Дистанційне навчання): *Як бачимо, технічний прогрес значно покращує умови життя, у тому числі й студентів. Але в цьому випадку для дистанційних студентів залишиться незбагненим, як це: спати на першій парі, викручуватися на іспиті, чи перед заліком у квартиру кричати: «Халява, прийди»* (ЯС. – 2015. – № 3. – С. 5).

Евакуація університетів – переміщення університетів Донбасу на підконтрольні Україні території: *Тим часом Міністерство освіти і науки України працює над «евакуацією» університетів в інші міста та регіони і над вирішенням проблеми зі студентами та викладачами, які стали заручниками ситуації* (ЯС. – 2014. – № 10. – С. 6).

Інноваційна освіта (див. Глосарій, Інноваційна освітня діяльність): *Інноваційна освіта: приклад Національної академії управління* (ЯС. – 2013. – № 10. – С. 4).

Коворкінг (від англ. *co-working* – «спільно працювати») – модель організації роботи людей, найчастіше фрилансерів, з різним типом зайнятості в єдиному робочому просторі; колективний офіс (<https://uk.wikipedia.org/wiki>): *Тепло. Тихо. Wi-Fi. Саме так описує себе «Читалка» – перший коворкінг у Київському національному університеті. Ідея створити місце, де студенти могли б вільно спілкуватися, навчатися та працювати, стала реальністю наприкінці 2014 року. Саме тоді старий читальний зал перетворився на сучасний*

коворкінг, або, як кажуть самі організатори, на «місцевий Часопис» (ЯС. – 2016. – № 1).

Лайфхак – див. Глосарій, Лайфхак: Як сподобатися викладачеві: *лайфхак* для студентів (ЯС. – 2016. – № 2. – С. 5).

Освітній бекграунд (від англ. *background* – «задній план, фон»): *Якщо студент захоче вступати до магістратури іншого ВНЗ, йому доведеться швидко пристосовуватися, адже він не матиме такого ж освітнього бекграунду, як «свої» студенти* (ЯС. – 2016. – № 6. – С. 4).

Освітня онлайн-платформа (див. Глосарій, Онлайн): *Навіщо люди йдуть навчатись на освітні онлайн-платформи?* (Студвей. 12.01.2016).

Псевдовикладач – недобросовісний викладач: *Якщо викладачі класні люди, то так, ми «дружимо» в соцмережах. Але з деякими проректорами чи псевдовикладачами – ні* (Студвей. 18.04.2015).

Програма подвійних дипломів – див. Глосарій, Програма подвійних дипломів: *Не гай часу: обирай програму подвійних дипломів* (Київський університет. №2 (2269), лютий, 2017).

Шкільний булінг – дискримінація серед дітей у навчальному закладі: *Шкільний булінг: чому він виникає і що потрібно робити, щоб його уникнути. Наскільки гостро зараз стоїть проблема булінгу (цькування) в школах? В яких закладах проблема стоїть найгостріше?* (СПР. 22.04.2017).

Always studying (від англ. – «завжди вчитися») – про студентів, які приділяють багато часу навчанню: *Напевно, кожен студент, кожна неповторна, безумовно, досконала та безспірно оригінальна особа, хоча б раз поринаючи у вимір «always studying», має обирати між безцінними можливостями самовдосконалення та*

доволі буденними, солодкими моментами з об'єктами уваги (ЯС. – 2013. – № 10. – С. 15).

Open-air party – про акцію студентського протесту: Саме під таким заголовком наприкінці лютого в Інституті можна було прочитати статті щодо проведеної Кабміном **open-air PARTY** «За підвищення СТИПЕНДІЙ!» за ініціативи Демократичної спілки студентів «Студентська платформа»... (ЯС. – 2008. – № 3. – С. 8).

2.2 ЖАРГОНІЗМИ

Освіта додає людині гідності.

Дені Дідро

На позначення освітнього процесу

Громадсько-політичні джерела

Антикорупційний двіж – рух проти корупції у вищому навчальному закладі (див. Глосарій, Корупція в освіті): *Якщо говорити про ВНЗ, то зацікавлені в цьому богомольці, тому що у них зараз теж антикорупційний двіж* (УП. 25.05.2015).

Болонка – Болонська система освіти (див. Глосарій, Болонський процес): *Професор у погоні за болонкою* (texty.org.ua. 07.10.2009).

Вилетіти з університету – бути звільненим із вищого навчального закладу: *Коли пересічний студент не може здати іспит у «вредного» викладача, який не продає оцінки, він або вчить предмет, або «вилітає» з університету* (УМ. 04.07.2006).

Відсіяти студентів – відібрати певну категорію студентів: *У ВНЗ влаштують відсіювання «заможних категорій студентів»* (expres.ua. 01.09.2016).

Зажати (стипендію) – не видати призначену студентам стипендію: *Табачник «зажав» стипендію студента, призначену Януковичем* (texty.org.ua. 19.08.2013).

Злити університет – не надати підтримки вишу, закрити його: *Ми повинні розробити такі умови гри, коли університети повинні будуть шукати можливий варіант існування в нових умовах. Я категорично проти, щоб це відбувалося якимись адміністративними заходами, щоб*

хтось вирішував, кого «зливати», а кого ні (День. 19.04.2014).

Інклюзія – інклюзивне навчання, див. Глосарій: *Усім тут місце. Як київська школа 17 років упроваджує інклюзію* (УПЖ. Режим доступу:

<http://life.pravda.com.ua/projects/osvita/2017/11/21/227528/>).

Корочка – документ про вищу освіту: *...Батьки дитини, що виховані за часів СРСР, вважають, що диплом потрібен лише як «корочка», яка при нагоді... може мати вирішальне значення* (УПЖ. 07.06.2010).

Котируватися – визнаватися, цінуватися: *А абітурієнтам кортить зорієнтуватися, чи обраний ВНЗ «котирується» в середовищі профі* (УМ. 13.04.2007).

Ксива – спеціальний документ, який допомагає уникнути неприємностей і відмазати від чого-небудь; диплом недосконалого університету: *Із «ксивою» альма-матер путівку, видану свого часу на навчання, відробляє тільки один із 37 торішніх випускників факультету* (УМ. 20.11.2008).

Липа – диплом недержавного зразка, який не визнають роботодавці: *Університет ДПС видав випускникам «липу» замість дипломів* (expres.ua. 12.07.2013).

Макулатура – недійсний диплом: *Замість «макулатури» з оцінкою «маладец». У Донецьку студентам вручили російські дипломи Білгородського університету* (patrioty.ua. 10.07.2016).

Оболонювання – запровадження Болонської системи освіти в Україні: *Оболонювання освіти* (див. Глосарій, Болонський процес) (УМ. 04.11.2005).

Палітурка – диплом, який не підтверджує якісних знань випускника: *Багатох така ситуація цілком влаштовує: викладачі отримують зарплату, студенти, не*

особливо напружуючись, – **«палітурки»**, а держава – податки (ДТ. – 2005. – № 24).

Провал – невдача, поразка: **Освітній провал: хто винен?** (УПЖ. 12.06.2012).

Ректоріана – вибори ректора: У Черкаському національному університеті ім. Б. Хмельницького відбулися вибори ректора. **Ректоріана** в Черкасах тривала близько півроку й супроводжувалася двома зустрічними хвилями голодувань, пікетами, мітингами, шантажем і провокаціями (ДТ. – 2005. – № 19).

Рехворма – невдала освітня реформа: **Рехворми** табачників відрізають доступ до освіти дітям з незаможних сімей (texty.org.ua. 16.09.2010).

Універ – університет: **Єдине, чого навчив універ** – не бути наївною (Освіта.ua. Блоги. І. Громлюк. 05.09.2017).

Освітянські джерела

Пічалька – про порушення академічної доброчесності у виші: **...Якщо в цій аспірантурі така пічалька, то моя порада буде така: тікайте звідти, допоки вони не зняли з вас останню копійку, як гадалка на вокзалі** (ВШНУ. 28.04.2016).

Общага – студентський гуртожиток: **Цікаво, коли і за яких обставин студенти вперше переступають поріг великого студентського дому, який гордо іменують «общага»?** (Резонанс. – 2011. – № 11–12 (318–319)).

Рехворма – невдала освітня реформа: **Багато в чому ці «рехворми» є піарними або незграбними, реформами заради реформ** (НСВО. 13.11.2015).

Халявна (вища освіта) – легкодоступна, масова: **«Халявної» вищої освіти варто позбутися. У нашому суспільстві для багатьох вища освіта має не так професійну, як статусну цінність** (Освіта.ua. Блоги. Олексій Панич. 07.07.2016).

Студентські джерела

Автомат – зарахування іспиту чи заліку за результатами систематичного навчання студента протягом семестру: *Дехто зустрине початок сесії з посмішкою та передчуттям **автоматів**, дехто трішки помучиться, а декого чекає повний завал (як розплата за занадто щасливе студентське життя протягом семестру)* (ЯС. – 2011. – № 1. – С. 16); *Студентам можу побажати таке: ходіть на пари, і у вас все буде **автоматом!** Викладачі ставлять хороші оцінки тим, хто відвідує заняття* (ЯС. – 2015. – № 10).

Бомба – вид шпаргалки: *Свою незамінність у боротьбі з викладачами під час іспиту неодноразово доводили... банальні **бомби*** (ЯС. – 2011. – № 1. – С. 19).

Гос – державний іспит: *І хоча кожен студент завжди стверджує, що з нетерпінням чекає того фантастичного часу, коли позаду залишаться всі лекції, практички, заліки, екзамени, курсові, бакалаврські роботи, державні іспити (у народі просто **госи**), зрештою, закінчення університету – справжній стрес для випускників* (ЯС. – 2008. – № 11. – С. 6).

Завалити – поставити незадовільну оцінку на іспиті чи заліку: *Зі слів деяких студентів стає зрозуміло, що головною перепоною на їхньому шляху до успішного закриття сесії стає викладач, який обов'язково **завалить**, бо чомусь мене недолюблює* (ЯС. – 2016. – № 2. – С. 5); *...Викладачі йшли нам назустріч, не **«завалювали»** нас* (ЯС. – 2014. – № 1. – С. 10).

Заліковка – залікова книжка: *Один з найулюбленіших висловів студентів-старшокурсників звучить так: «Перший рік ти працюєш на **заліковку**, потім – **заліковка** працює на тебе!»* (ЯС. – 2015. – № 7–8. – С. 5).

Заочка – заочна форма навчання: *...Я весь час навчалася на стаціонарній формі, бо не вважаю за правильне здобувати освіту на заочці, адже це лише «корочка»* (ЯС. 13.12.2016).

Зарах – успішне складання заліку або інших видів підсумкового контролю з навчальної дисципліни: *...Менше за все в різних міністерствах цікавляться тим, чи справді вітчизняному студею є користь із такої системи освіти [Болонської], коли головне завдання заробити омріяні для «зарах» бали?* (ЯС. – 2011. – № 7–8. – С. 16).

Кісточка, корочка – документ про вищу освіту як самоціль, який не гарантує якісних знань: *Більшість українців прагнуть надати своїй дитині можливість отримати вищу освіту, при цьому важливим для них є не отримання якісних професійних знань, умінь та навичок, а просто отримання «кірочки» про закінчення вузу* (ОТ. 16.03.2013); *Але цим мають зайнятися наші законодавці – що за дивні вимоги для працевлаштування: рівень знань не цікавить, «кірочка» – цікавить* (ОТ. 27.10.2011); *...Більшість студентів зараз навчаються не для того, щоб потім працювати за своїм фахом, а лише щоб була вища освіта чи, просто сказати, для «корочки»* (ОТ. 17.12.2011); *...Виходить, що тобі всі п'ять років потрібно було не здобувати «корочку», а отримувати досвід роботи* (ОТ. 29.12.2011); *Наше покоління не розглядає освіту як отримання знань, а як отримання «корочки», яка знадобиться, щоб влаштуватися на роботу...* (ОТ. 13.09.2012).

Папірець – див. Кісточка: *Не обов'язково, що ти добре навчався, що в тебе червоний диплом, а те, що в тебе є «папірець», і без нього ти ніхто, а з ним – людина* (ОТ. 10.12.2011).

Повний завал – невдача на сесії: *Дехто зустрине початок сесії з посмішкою та передчуттям автоматів,*

дехто трошки помучиться, а декого чекає **повний завал** (як розплата за занадто щасливе студентське життя протягом семестру) (ЯС. – 2011. – № 1. – С. 16).

Погууглити – процес пошуку інформації в інтернет-системі Google: Звісно, легше **«погууглити»** в телефоні, планшеті або ноутбучі (особливо якщо це модуль і над тобою будь-якої миті може **«нависнути»** викладач), аніж піднятися на найвищий поверх свого ВНЗ, спуститися до підвалу або пройтися до іншого корпусу (ЯС. – 2015. – № 10. – С. 10).

Практичка – практична робота: *І хоча кожен студент завжди стверджує, що з нетерпінням чекає того фантастичного часу, коли позаду залишаться всі лекції, **практички**, заліки, екзамени, курсові, бакалаврські роботи, державні іспити (у народі просто госи, зрештою, закінчення університету – справжній стрес для випускників* (ЯС. – 2008. – № 11. – С. 6).

Скориночка – див. Кірочка: *...Розглянемо найбільш поширені стереотипи про необхідність навчання і здобуття диплому вузу, про вплив **«скориночки»** на працевлаштування й успішність кар'єри* (ОГ. 09.02.2013).

Стіпушка – стипендія: *Поки що у всіх першокурсників піднялася **стіпушка** на 11 гривень* (Соц. мережі. Сумдук. 02.03.2016).

Халява – щось, отримане з малими затратами, суцільне задоволення; легке навчання: *Нехай у новому році й новому навчальному семестрі буде багато **«халяв»*** (ЯС. – 2011. – № 1. – С. 16).

Хвіст – академічна заборгованість студента: *Відчуєш солодкий смак перемоги, коли доведеш справу до кінця, не маючи за спиною **«хвостів»*** (ЯС. – 2015. – № 7–8. – С. 5).

Червона корочка – диплом з відзнакою: *Знову питання, а кому і для чого потрібна ваша червона «корочка»??? Відповідь – нікому* (ОТ. 29.12.2011).

Шара – щось, отримане з дуже малими затратами; легкий іспит: *Опівночі покличу шару...* (ЯС. – 2011. – № 1. – С. 19).

Шпора – шпаргалка: **Шпаргалки** – це давня і важлива складова процесу складання екзаменів, заліків, тест-контролю тощо (ЯС. – 2013. – № 9. – С. 9).

Шпора-гармошка – вид шпаргалки: *Особливого нахабства потребує техніка списування зі шпори-гармошки, однак це найоптимальніший варіант, якщо вам потрібно записати лише декілька формул чи дат* (ЯС. – 2011. – № 1. – С. 19).

На позначення освітнього менеджменту

Освітнянські джерела

Ректорня: *Якщо державний орган влади не може проконтролювати продуктивну діяльність вишів, то варто говорити про зговір, який відбувається між МОН та ректорнею. (...) Якщо ректорня не може внаслідок невизнання власної неспроможності щодо організації фінансового та матеріального забезпечення вишу організувати навчальний процес, то варто говорити не лише про ротацію, але й притягнення до відповідальності за нецільове використання коштів держбюджету* (Освіта.ua. Блоги. С. Вовк. 10.01.2017).

На позначення здобувачів освіти

Громадсько-політичні джерела

Богомолець – студент Національного медичного університету імені О. О. Богомольця: *Якщо говорити про*

*ВНЗ, то зацікавлені в цьому **богомольці**, тому що у них зараз теж антикорупційний двіж (УП. 25.05.2015).*

Бюджетник – студент, який навчається державним коштом: *Серед українських студентів «бюджетників» більше (УПЖ. 11.05.2016).*

Відпрацьовник – студент державної форми навчання, який зобов'язаний відпрацювати кошти після закінчення вищого навчального закладу: *Та поки не розроблено механізм забезпечення нормальних умов для життя і праці студентів-«відпрацьовників» (ДТ. – 2005. – № 48).*

Доннушник – студент Донецького національного університету: *Одні «доннушники» радіють, бо їхні однолітки нарешті зрозуміли, хто є хто, однак більшість засуджує таке рішення (День. – 2016. – № 101–102).*

Контрактник – студент, який навчається за контрактом: *Серед українських студентів «бюджетників» більше. У контрактників переважають медики (УПЖ. 11.05.2016); Контрактник – це слабший студент... (ДТ. – 2011. – № 15).*

КПШник – студент Київського політехнічного університету ім. Ігоря Сікорського: *Самі КПШники навіть назвали це «Студентська весна», коли відбувся розквіт студентських ініціатив у світлі останніх подій акцій (УП. 25.05.2015).*

Мажор – матеріально забезпечений студент, який вдає з себе представника еліти й підкреслює свою вищість над іншими: *Коли з вишів виженуть «мажорів» із підробленими результатами ЗНО? (expres.ua. 16.08.2016).*

Пільговик – студент, який має пільги в навчанні: *Пільговикам доведеться навчатися поруч із краще підготовленими однокурсниками, а потім, отримавши диплом, бути конкурентоспроможними на ринку праці (ДТ. – 2016. – № 3); Полювання на «липових» пільговиків*

(УМ. 10.09.2009); *Під час обговорення питання виплати стипендій серед учасників пролунали пропозиції взагалі скасувати існуючі стипендії та виплачувати їх винятково студентам-пільговикам, а також у вигляді академічного заохочення* (УК. 02.03.2011).

Платник – студент, який здобуває освіту власним коштом: *Левову частку виш заробив на студентах-платниках* (expres.ua. 04.09.2013).

Політехнік – студент Національного університету «Львівська політехніка»: *Участь політехніків у боротьбі за незалежність України – це окрема велика сторінка в історії національно-визвольних змагань* (День. – 20.11.2014. – № 218).

Сімейник – учень сімейної форми навчання (див. Терміни, Сімейна (домашня) форма здобуття освіти): *Однак, щоб батьки могли прийти в найближчу або обрану школу і записати дитину на сімейну форму навчання, потрібне окреме положення про те, хто і як атестуватиме «сімейників»* (УПЖ. 17.08.2016).

Шевченківець – учасник навчального процесу в Київському національному університеті ім. Т. Шевченка: *Саме Шевченків університет повинен бути провісником нових ідей, шевченківці просто зобов'язані порушувати в засобах масової інформації наболілі проблеми* (УМ. 11.06.2014).

Освітнянські джерела

Абітура – абітурієнти: *Нутром відчують [викладачі], що провінційним університетам буде тяжко, якщо держзамовлення піде за абітурією* (ВШНУ. 18.04.2016).

Драгоманівець – студент Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова: *Як*

драгоманівці навчили принцесу спати та влаштували свято у «Дитячому містечку» (ПП. 17.12.2015).

Мажор – 1) матеріально забезпечений студент, який вдає з себе представника еліти й підкреслює свою вищість над іншими: *Багато студентів, за моїми спостереженнями, не потребують стипендії і навіть хизуються цим. Тим краще кошти від мажорів були перенаправлені: 1) на заохочення найуспішніших; 2) на підвищення стипендії тим, хто її реально потребує (ВШНУ. 06.04.2016); Серед випускників престижних закладів більше людей, яким, наприклад, допоможуть з працевлаштуванням батьки, і ті успішні мажори потім дадуть значний внесок в середню зарплату (НСВО. 18.02.2016); 2) учень престижної гімназії, який має багатих батьків: «Вы все обслуживающий персонал», а «учителя – обслуживающий персонал с навыками, позволяющими лучше услужить», – такі фрази любляє кидати вчителькам директорка колись інноваційної гімназії, яка тепер перетворилась у непродвинуту школу для мажорів. Зумієш «услужить» барині, тобто їй персонально, можеш «услужить» мажорам та їх недалеким маманькам, будеш «у шоколаді» (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 21.01.2016).*

Пільговик – студент, який має пільги в навчанні: *Вступ-2012: ох, ці пільговики! (ПП. 21.06.2012).*

Студпрофкомівець – студент-член студентського профсоюзного комітету: *Студпрофкомівеці у Львові (Резонанс, 2016).*

Технар – студент, який здобуває технічну спеціальність: *За нашої ініціативи уперше захід зібрав не лише «технарів», а й представників інших спеціальностей (Резонанс. – 2016. – № 6–7 (366–367)).*

Студентські джерела

Ботан – сумлінний учень: ...*Всі «ботани» тихо проклали важелізні рюкзаки в школі...* (ЯС. – 2015. – № 10. – С. 10).

Профіт (від англ. *profit* – «прибуток») – користь для студентів: *Який з цього всього профіт студентам, або Чому це стосується тебе* (Студвей. Микита Євстіфеев. 28.09.2017).

Терп – студент, який несамостійно обрав освітній заклад для навчання: *Якщо вибирав виш не ти, а твої батьки, і те, що ти зараз вивчаєш, аж ніяк тебе не цікавить – чувак, ти не студент, ти просто **терп!*** (ЯС. – 2013. – № 2. – С. 16).

На позначення педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників

Громадсько-політичні джерела

Дохтор – зневажливо про недобросовіного доктора наук: *«Професор» став «дохтором»* (УМ. 03.03.2007).

Доцент – зневажливо про науковців, які отримали вчене звання нечесним способом: *Стан української науки дуже суперечливий. Я також розумію, що існує чимало «професорів» та «доцентів». Але ж вони нікуди не зникнуть* (Commons. 06.03.2015).

Професор – зневажливо про науковців, які отримали вчене звання нечесним способом: *Липові «професори» – це вже навіть на смішно* (ДТ. – 2015. – № 10).

Професура – збірне від професор: *Проте маємо чимало прецедентів так званої «професури». Звідки вони беруться?* (ДТ. – 2006. – № 18).

Освітнянські джерела

Викладацький гірш – показник цитованості наукових робіт викладача: *По автор-превью знайдуть тих викладачів, у кого точно є щось у Скопусі, і перемножать викладацькі гірші...* (ВШНУ. 30.04.2016).

Халтурник – безвідповідальний науковець: *Є справжня наука та науковець, є совість і відповідальність перед замовником – є публікації. Все інше – індустрія дисертацієтворення, яка процвітає, вимиваючи працюючих та відповідальних, які, дивлячись на успішність халтурників, або тікають за кордон, або розчаровуються в науці...* (ВШНУ. 04.03.2016).

Студентські джерела

Препод – викладач: *А препода хоч як звати?* (ЯС. – 2011. – № 1. – С. 19); **Крутий препода** – це людина, яка знає, про що говорить, і дійсно пробувала це на практиці (Universe. Молодіжне інтернет-радіо. 30.09.2016.).

Шаровик – недобросовісний викладач: *Їм все одно, що читати і який рівень знань отримує студент, їх цікавить лише матеріальна сторона справи, вони працюють за мізерну заробітну платню, відплачуючи вищу безвідповідальною працею. Це так звані «шаровики», які в такий спосіб паразитують на системі вищої освіти* (ЯС. – 2013. – № 7–8. – С. 9).

На позначення закладів освіти

Громадсько-політичні джерела

Безліцензійник – вищий навчальний заклад, який провадить навчальний процес без ліцензії: *Повний список ВНЗ-«безліцензійників» можна прочитати на сайті Міністерства освіти* (УМ. 17.06.2007).

Дніще – незадовільний рівень функціонування вищого навчального закладу: *З'явилися студенти-першокурсники, яким набридло спостерігати, як «найкращий університет країни» функціонує на рівні технікуму, або, як самі вони кажуть, є «дніщем»* (УП. 25.05.2015).

Могілянка – Києво-Могілянська академія: *Час плинний, Могілянка вічна* (ДТ. – 2007. – № 33); *Могілянка завжди була в опозиції* (УМ. 16.09.2011).

Універ – університет: *«Універ» для серця* (УМ. 03.10.2008).

Освітнянські джерела

Прийомка – перевірка готовності закладу освіти до нового навчального року: *У багатьох регіонах відбувається так звана «приймка» шкіл напередодні нового навчального року. (...) Для тих, хто не знає, розповім, що «приймка» – це об'їзд спеціальною комісією закладів освіти, щоб побачити, як їх підготували до нового навчального року* (Освіта.іа. Блоги. І. Лікарчук. 11.08.2017).

Універ – університет: *...Світових рейтингів універсів – дуже багато, тому покладатися лише на них... або на один-єдиний – є хибним підходом* (USW. 26.04.2016); *Слухайте, Вас не дивує, що це трапляється лише у третьосортних універсах, які відомі лише тим, що туди йдуть тупо через диплом, і в яких, якщо є бажання, нескладно знайти преїскуранти за сесію?* (ВШНУ. 05.03.2016).

Студентські джерела

Універ – університет: *Літо скінчилось. Універ повернувся. Знову навчання* (ЯС. – 2013. – № 3. – С. 17); *Їх познайомив універ...* (ЯС. – 2015. – № 6. – С. 7).

2.3 КОМПОЗИТИ

Розширювати свої знання можна тільки тоді, коли дивишся у вічі своєму незнанню.

Костянтин Дмитрович Ушинський

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

Бізнес-освіта: *Щоправда, наразі рівень бізнес-освіти й програм MBA в Україні значно зріс* (УПЖ. 25.07.2008).

Art-освіта: *Круглий стіл: «Art-освіта: адаптація до ринку праці»* (УПЖ. 13.04.2011).

IT-освіта: *У рамках потоку пройдуть три дискусійні панелі. Ефективна IT-освіта: масова чи елітарна?* (<http://www.unian.ua/common>. 04.04.2016).

Освітянські джерела

Ерзац-освіта (від нім. *Ersatz* – «неповноцінний замітник чого-небудь») – про онлайн-освіту: *Практично всі, без винятку онлайн-курси – це «ерзац-освіта», без контакту з викладачем неможливо більш-менш освоїти матеріал. І ті, хто так активно пропагує онлайн-освіту як заміну традиційної, свідомо чи несвідомо заганяє Україну у третьосортне недоосвічене гетто відсталих народів* (РО. 16. 06.2015).

Медіаосвіта – див. Глосарій, Медіаосвіта: *Медіаосвіта – на часі* (Освіта. – 2017. – № 15–16).

Онлайн-освіта – див. приклад Ерзац-освіта.

РПР-освіта (*РПР* – скорочена назва найбільшої коаліції провідних громадських організацій та експертів України («Реанімаційний пакет реформ»), які об'єдналися заради просування та імплементації реформ в Україні (див.: <http://rpr.org.ua/uk/about-us>): *Експерти групи РПР-освіта про актуальність запровадження антикризового управління в освіті* (Освіта.ua. 20.05.2015).

Agile-освіта (від англ. *agile* – «гнучкість») – гнучка, ефективна система освіти: *Ефективною може бути виключно «Agile» освіта, коли педагоги невпинно аналізують галузь, оновлюють програму та отримують зворотній зв'язок від студентів* (Освіта.ua. 05.12.2016).

Студентські джерела

Online-освіта: *Яким чином online-освіта може інтегруватися в чинну освітню систему України?* (ЯС. – 2015. – № 6. – С. 5).

Offline-освіта (*Світ іде в online, і кожен з нас усе яскравіше це відчуває... Проте одна з основних функцій розвитку суспільства – освіта – все ще здебільшого залишається в нерухомому класичному offline* (ЯС. – 2015. – № 6. – С. 4).

На позначення освітнього менеджменту

Громадсько-політичні джерела

Міністр-реформатор, міністр-шкідник:
Цілковитий успіх міністра-реформатора Д. Табачника: хабарі повернулися, освіта відкинута на десять років назад. Ще декілька «нововведень від міністра-шкідника...» (texty.org.ua. 05.09.2011).

Ректор-герой: *Ректор-Герой України залишився без роботи* (ГУ. 03.03.2010).

Ректор-заробітчанин: ...Прозорість – це саме те, чого бояться ділки від освіти, **ректори-заробітчани**, **безсовісні професори**, які погано читають лекції (ДТ. – 2014. – № 36–37).

Ректор-втікач – про екс-ректора Національного університету податкової служби Петра Мельника: *Послухати саксофон біля Чечетова зібралися **ректор-втікач**, фінансист сепаратистів та ще чимало «клієнтів» ГПУ* (expres.ua. 02.03.2015).

Ректор-регіонал: *Учора страйкували і студенти Рівненського університету водного господарства, вимагаючи звільнити **ректора-«регіонала»** Миколу Сороку* (УМ. 27.02.2014).

Ректор-самозванець: ...Міносвіти вирішило також дати університетам на Донбасі навчати студентів..., проте є й такі вузи, де Міноборони не визнає початку навчального року, бо **ректори-самозванці** там призначені «ДНР» (Справжня варта. 03.10.2014, 12:28).

Ректор-хабарник: *Як виявилось, затриманий **ректор-хабарник** ледь животів із 5 кг золота і 2 мільйонами гривень* (expres.ua. 17.03.2015).

Ректор-ядерник: ***Ректора-ядерника** небезпідставно підозрюють у розкраданні коштів в особливо великих розмірах* (УМ. 15.10.2008).

Освітнянські джерела

Міністр-лузер: ...*То навіщо нам **міністр-лузер**, який пропонує традиційний еволюційний шлях, оскільки іншого не знає, а дискретним не володіє?* (ВШНУ. 24.04.2016).

Міністр-посіпака: *Ганьба високопосадовцям, які присвоїли собі липові регалії та **міністру-посіпаці**, яка є такий самий плагіатор, яка чинить беззаконня та покриває їх безчинство!!!* (ВШНУ. 08.04.2017).

Міністр-реформатор: *Саботаж і партизанство вчителів. Наші педагоги благополучно пережили не одного міністра-реформатора і десяток реформ (Освіта.ua. Блоги. 28.04.2017).*

Ректор-ветеран комсомолу: *Не кажучи про вимушене тримання в студентах людей, які не хочуть і не можуть вчитись, ректора-ветерана комсомолу, який не знає англійської і так далі (НСВО. 10.01.2016).*

Ректор-іноземець: *Що робити? Можливо, взяти приклад з Казахстану і запросити на посаду ректора-іноземця... – це точно дешевше, ніж викидати гроші на діючу імітацію вищої освіти (НСВО. 10.01.2016).*

Ректор-орендодавець: *І студентам, і громадськості варто було б ознайомитися, як живе «чесний» ректор-орендодавець (заг.). Сьогодні Віктор Петрович відмовився виконувати вимоги студентів НПУ, які повстали проти його рішення здати 400 кв м території навчального корпусу в оренду під меблевий магазин. Я думаю, що і студентам, і громадськості варто було б ознайомитися, як живе цей «чесний» ректор (Освіта.ua. Блоги. І. Кротенко. 08.11.2016).*

Ректор-феодал: *Набагато цікавіше було б прочитати про результати ВНЗ під керівництвом ректорів-феодалів (ВШНУ. 25.01.2016); ...Має місце перспектива віддати все на поталу ректорам-феодалам, які остаточно перетворюють університети у власні вотчини (НСВО. 04.02.2016).*

Реформ-шоу: *Чергове реформ-шоу від чиновників. Замість заборони вимагати від освітян дурнувати звітність МОН дає доручення щось урегулювати (Освіта.ua. Блоги. Ігор Лікарчук. 26.12.2016).*

Феодал-керівник: *На жаль, сьогодні наші освітяни звикли до феодалів-керівників, пристосувались*

до такого життя, іншого керівника важко зрозуміти...
(ВШНУ. 19.02.2016).

На позначення освітнього процесу

Громадсько-політичні джерела

Онлайн-диплом: Було б перебільшенням сказати, що фахівці з **онлайн-дипломами** автоматично потрапляють у «чорний список» роботодавців (Фокус. 08.05.2015).

Онлайн-навчання: Цікавим є приклад Університету Аделаїди в Австралії – у ВНЗ на деяких напрямках скасували традиційні пари й замінили їх **онлайн-навчанням** із викладачами їхнього ж університету, організували навчальні хаби, де студенти й викладачі спілкуються між собою. Це інший спосіб навчання (УПЖ. 03.11.2015).

Онлайн-курс: Новий **онлайн-курс** схвалено Міністерством освіти і науки (СВР. 19.05.2017).

Офлайн-курс – навчальний курс за традиційною методикою: Результати навчання за підсумками онлайн-курсів будуть включені в диплом студентів, так само, як і звичайні **офлайн-курси** за традиційною методикою (texty.org.ua. 15.09.2016).

Спеціальність-фаворит – найбільш популярна серед абітурієнтів спеціальність (Галичина. 28.07.2016).

Освітнянські джерела

Дистант-курс – дистанційний курс навчання, див. Терміни, Дистанційне навчання, Дистанційна освіта: Розробити **дистант-курс** – це дорого коштує... (НСВО. 06.02.2016).

Еко-урок: *Нестандартний еко-урок, в якому діти можуть відчутти себе рятівниками планети, вартий десятків лекцій* (Освіта.іа. Блоги. Петро Мага. 31.05.2017).

Інтернет-навчання – освіта, що здійснюється з використанням ресурсів та технологій глобальної мережі інтернет: *Підводні камені інтернет-навчання, які легко обійти* (ОУ. №7, 2015).

Краш-тестування проєктів – апробація проєктів на доцільність: *Краш-тестування інноваційних стартап-проєктів у ТНТУ ім. І. Пулюя* (ПП. 07.05.2015).

Майдан-стипендія – додаткове фінансування Федеральним Міністерством науки, досліджень та економіки Австрії наукових стипендій для українських науковців після Української революції гідності: *Орися Марунько отримала «Майдан-стипендію» і пройшла стажування в Австрії* (ПП. 11.06.2015).

Онлайн-курс: *Онлайн-курси – це не іграшка і не модний тренд, це дієвий механізм, що дає можливість здобувати нові знання* (Освіта. – 18.05.2015. – № 20).

Стартап-проєкт: *Краш-тестування інноваційних стартап-проєктів у ТНТУ ім. І. Пулюя* (ПП. 07.05.2015).

DAISY-бібліотека – упорядкування літератури у форматі DAISY, що є альтернативою рельєфно-крапковій книзі: *Львів'яни продовжують працювати над створенням першої української DAISY-бібліотеки* (ПП. 29.05.2015).

ZIP-квест (*zip* – популярний формат архівації файлів) – захід з ознайомлення першокурсників з навчальними можливостями та педагогічним колективом вищого навчального закладу, проведений у цікавій, нетрадиційній формі: *ZIP-квест для першокурсників ХНУРЕ «Розархівуйте університет!»* (ПП. 02.09.2013).

На позначення здобувачів освіти

Громадсько-політичні джерела

Волонтер-студент: *«Карітас» навчав волонтерів-студентів ПНУ доглядати за важкохворими* (ГК. 07.10.2014).

Вступник-мігрант: *Вступників-мігрантів на Прикарпатті було багато?* (Галичина. 15.07.2014).

Герой-студент: *Астрономія, нові громадські ініціативи, пам'ять про Голокост та героїв-студентів – головне у Харкові за 27 січня* (СВР. 27.01.2017).

Інвалід-студент: *...Замкнене коло тієї ж богадільні, яка виступає притулком і для самих її «няньок-викладачів», і для їхніх «інвалідів-студентів». Звісно, за такої ситуації й самі викладачі втрачають всякий авторитет* (texty.org.ua.13.12.2011).

Студенти-медики: *В Україні «неякісні» студенти-медики. З цим погодилися в Міністерстві охорони здоров'я* (СВР. 23.02.2017).

Студент-архітектор: *Німецькі студенти-архітектори спроектують кампус замість знесеного Будинку торгівлі* (СВР. 27.04.2017).

Студент-брехун – про студентів, які подали неправдиві дані про результати ЗНО: *Справу Лікарчука передали до суду, думають про долю студентів-брехунів* (УП. 15.08.2016).

Студент-бюджетник: *Студентів-бюджетників поменшає* (expres.ua. 28.05.2016); *11 серпня вищі зобов'язані оприлюднити кінцевий перелік студентів-бюджетників* (УК. 05.07.2012).

Студент-вимушений переселенець: *Студенти-вимушені переселенці, які навчалися на контрактній основі, у нових місцях навчання не будуть платити більше...* (УМ. 26.11.2014).

Студент-відмінник: *Студенти-відмінники отримуватимуть стипендії за новою системою нарахування (ГК. 26.08.2016).*

Студент-вокаліст: *Студенти-вокалісти Університету мистецтв з Івано-Франківська отримали дарунок з Канади (ГК. 30.12.2014).*

Студент-годувальник – іронічно про хабарництво в університетах (ГУ. 07.07.2006).

Студент-графік: *Відкрилося «Нове покоління»: виставка робіт прикарпатських студентів-графіків (ГК. 16.04.2015).*

Студент-дармоїд: *Потрібна більш гнучка система компетентності, аби людина протягом життя могла міняти роботу, освоювати нові спеціальності. Навіть чиновники від освіти після фраз про «студентів-дармоїдів» повертаються до того, що ринок праці вимагає все більш і більш складної системи освіти (Commons. 28.07.2011).*

Студент-журналіст: *Студенти-журналісти з Прикарпаття пройшли стажування на телеканалі «1+1» (ГК. 18.07.2015).*

Студент-заочник: *За що сплачують студенти-заочники? (СВР. 18.12.2010); В Одесі студента-заочника з Прикарпаття насильно за півдня забрали в армію (ГК. 09.06.2015).*

Студенти-антикорупціонери – студенти, які заснували студентську антикорупційну організацію: *За інформацією, яку студенти-антикорупціонери повідомили «УМ», вони мали скласти іспити при комісії (УМ. 23.09.2015).*

Студент-індус: *В Івано-Франківську трапилась подвійна ДТП за участю студентів-індусів (ГК. 13.11.2015).*

Студенти-пенсіонери – про проект, втілений на Рівненщині, де було відкрито університет для осіб третього віку (СВ. – 23.06.2015. – № 66 (19261)).

Студенти-турки, араби та азіати: У Харкові для **студентів-турків, арабів та азіатів** відкриють культурні центри (СВР. 31.10.2017).

Студент-іноземець: ...*Маємо статус для студентів-іноземців, але кримчани не є іноземцями* (День. 17.09.2015); У Франківську **студентів-іноземців** вчили розписувати великодні писанки (ГК. 14.04.2016).

Студентка-українофобка – студентка, яка є прихильницею «ДНР» та виступає проти України: У соцмережі розповіли про **студентку-українофобку** (patrioty.ua. 11.07.2016).

Студент-кримчанин: *МОН готує окремий статут для студентів-кримчан...* (День. 17.09.2015).

Студент-медик: *Студенти-медики* провели «Ніч поезії» (ГК. 08.10.2015); **Студентів-медиків** визволили «з кабали» й одночасно зменшили їм гарантії працевлаштування (СВР. 01.06.2017).

Студент-новачок: ...*Першого вересня в аудиторії прийшли 3453 студенти-новачки...* (УК. 21.09.2011).

Студент-педофіл: *Івано-Франківський суд розпочав розгляд провадження щодо іноземних студентів-педофілів* (ГК. 11.03.2016).

Студент-переселенець: *Студентам-переселенцям у франківських вузах розповіли про соціальні послуги* (ГК. 19.11.2014); *Частина з цих дітей невдовзі поповнить лави студентів-переселенців, яких в Україні – 9,3 тисячі* (День. – 2015. – № 80); *Місто порівняно легко прийняло першу хвилю студентів-переселенців* (УК. 19.11.2015).

Студент-привид – про нарахування стипендії студентам, які існували лише на папері: У Криворізькому ПТУ навчалися **студенти-привиди** (expres.ua. 08.08.2016).

Студент-стоматолог: *Студенти-стоматологи навчали франківчан правильно чистити зуби* (ГК. 05.05.2015).

Студент-учасник Євромайдану: *...Він особисто давав вказівки відстежувати студентів-учасників Євромайдану* (ДТ. – 2013. – № 48).

Студент-юрист: *Олімпіада показала, що прикарпатські студенти-юристи – найкращі* (ГК. 23.04.2014).

Учень-заучка: *...У школі, при певному вмінні, можна не так уже й погано провести час, спілкуючись різними способами із друзями або глузуючи над поодинокими учнями-«заучками»* (УПЖ. 03.05.2015).

Освітнянські джерела

Євро-студент – новий, патріотично свідомий прошарок української молоді: *Свідомі ЄВРО-студенти за ЦЕ боролись на Євро-Майдані!* (ВШНУ. 06.09.2016).

Студент-айтішник: *«Трамплін» для студентів-айтішників* (ОУ. – 2014. – № 21).

Студент-бойчуківець – студенти інституту декоративно-прикладного мистецтва ім. Михайла Бойчука: *Студенти-бойчуківці створили унікальний рушник для «Країни мрій»* (ПП. 08.06.2015).

Студент-вєслувальник: *Студенти-вєслувальники УДПУ повернулися з чемпіонату України з комплектом нагород* (ПП. 08.07.2015).

Студент-волонтер: *На Харківщині відбувся перший зліт студентів-волонтерів* (ПП. 26.05.2015); *Кошти на лікування Павла Садовського студенти-волонтери збирали протягом двох місяців...* (sumdu.edu.ua).

Студент-герой АТО: *У ВНТУ відкрили меморіальну дошку студенту-герою АТО Володимиру Мусі* (ПП. 25.12.2015).

Студент-грінченківець: *Студенти-грінченківці навчатимуться в Університеті Фодиса* (ПП. 08.12.2015).

Студент-науковець: *Студенти-науковці з усієї України зібралися в ХДУ* (ПП. 25.03.2016).

Студент-переселенець: *Не всі студенти-переселенці зможуть навчатися в столиці* (ПП. 24.11.2014).

Студент-полоніст: *Про мовні компетенції студентів-полоністів говорили фахівці у Хмельницькому національному університеті* (ПП. 27.11.2015).

Студент-спортсмен: *Українські студенти-спортсмени повертаються додому з перемогами* (ПП. 10.07.2015).

Студент-тугодум: *З таких студентів-тугодумів часто проростають генії* (ВШНУ. 17.04.2016).

Студент-франківець – студенти Житомирського державного університету ім. І. Франка: *Студенти-франківці зробили Житомир чистішим* (ПП. 28.04.2015).

Студент-хореограф: *Студенти-хореографи у ДПУ повернулися з міжвишівської олімпіади з нагородами* (ПП. 21.03.2016).

Студентські джерела

Студент-іноземець: *В Україні навчаються 44 тисячі студентів-іноземців* (ЯС. – 2010. – № 3–4. – С. 5).

Студент-переселенець: *Відверто кажучи, майже всі мої друзі зі Сходу не вірять, що студентів-переселенців тут сприймають за своїх, і не цураються їм допомагати* (ЯС. – 2014. – № 1. – С. 7).

На позначення педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників

Громадсько-політичні джерела

Викладач-історик: *Безумовно, серед сучасних викладачів-істориків не бракує талановитих педагогів і науковців (День. 04.06.2013).*

Викладач-репетитор: *Викладач-репетитор може не лише «підтягнути» майбутнього абітурієнта з того предмета, з якого буде іспит, а й, не виключено, посприяти вступу свого учня (УМ. 20.07.2007).*

Викладач-ватник – український викладач, який має яскраво виражені антиукраїнські погляди: *«Ненавидіти Україну, але працювати в держуніверситеті та отримувати від неї зарплату»: в Одесі викрили двох викладачів-ватників (patrioty.ua. 03.08.2016).*

Викладач-зрадник: *Викладачі-зрадники, розповідають співробітники ДНУ, вимушені вдовольнятися замість обіцяного в два рази підвищення зарплати кількома рибними консервами та 2,5 тис. грн у конверті (expres.ua. 26.11.2014).*

Викладач-хабарник: *Викладач-хабарник відбувся штрафом, удвічі меншим за суму хабара (ГК. 04.04.2012); Наступний же етап, який відбудеться незабаром, буде спрямований на виявлення конкретних викладачів-хабарників (УМ. 20.03.2014).*

Вчитель-актор: *...В освіті школярів конче треба перейти ВІД навчання спогляданням за діями «вчителя-актора» та копіюванням його чи учнівських зразків ДО продуктивно-освітньої діяльності самих учнів (УПЖ. 27.12.2011).*

Вчитель-сепаратист: *У МОН задумали «виловлювати» вчителів-сепаратистів (expres.ua.*

07.05.2016); *Міністерству освіти фактично байдуже до вчителів-сепаратистів* (texty.org.ua. 12.10.2016).

Горе-академік: *Мисливці за плагиатом. Як група науковців шукає в Україні горе-академіків* (УПЖ. 21.03.2017).

Горе-викладач: *...Зайнятість на ринку праці та ще невпевненість у власних силах змушують багатьох горе-викладачів терпіти всі «злигодні» долі й нікуди не «рипатися»...* (texty.org.ua. 13.12.2011).

Горе-доктор: *Треба надіслати чіткий сигнал: позбавити наукових звань та посад усіх псевдоакадеміків та горе-докторів* (УПЖ. 26.10.2015).

Нянька-викладач: *...Замкнене коло тієї ж богадільні, яка виступає притулком і для самих її «няньок-викладачів», і для їхніх «інвалідів-студентів»* (texty.org.ua. 13.12.2011).

Педагог-науковець: *Натомість педагог-науковець має думати ще й про те, як донести відповідні знання до студента...* (День. 09.07.2015).

Педагог-переселенець: *Педагоги-переселенці отримають роботу за спрощеною системою* (УК. 22.08.2014).

Педагог-сепаратист – викладач, який залишився на окупованому Донбасі й виконує накази невизнаної влади: *...Інформацію про педагогів-сепаратистів узагальнять і направлять в СБУ* (УК. 19.11.2015).

Освітнянські джерела

Викладач-хабарник: *Студенти здобули гідність під час революції, але продовжують давати самі й покривати викладачів-хабарників* (ВШНУ. 28.04.2016).

Освітянин-практик: *Звільніть освітян-практиків від очікування нового трактування загальних фраз закону «Про освіту»* (Освіта.ua. Блоги. В. Белий. 22.11.2016).

Учитель-агент змін: *Мета «Global Teacher Prize Ukraine» – відшукати українських учителів-агентів змін, які діють тут і зараз* (Освіта.ua. Блоги. В. Громовий. 31.05.2017).

Учителі-пенсіонери: *Пенсіонери не мають працювати безстроково. Є такі вчителі-пенсіонери, які вже давно дискваліфікувалися, а зі школи їх танком не випреш* (Освіта.ua. Блоги. С. Горбачов. 08.12.2016).

Учитель-предметник: *До концепції підготовки учителів-предметників* (заг.) (ОП. Блоги. Леонід Булава. 09.06.2016).

Студентські джерела

Горе-викладач: *Почасти такі горе-викладачі взагалі не мають базової освіти за спеціальністю. Їм все одно, що читати і який рівень знань отримує студент, їх цікавить лише матеріальна сторона справи, вони працюють за мізерну заробітну платню, відплачуючи вищу безвідповідальною працею* (ЯС. – 2013. – № 7–8. – С. 9).

На позначення закладів освіти

Громадсько-політичні джерела

Бізнес-шкільництво – діяльність бізнес-шкіл:
Бізнес-шкільництво процвітає (УПЖ. 25.07.2008).

Бізнес-школа: *...Адже далеко не всі рецепти бізнес-шкіл цивілізованого світу можуть бути успішно застосованими в Україні* (УПЖ. 25.07.2008).

Виш-лідер: *Названо виші-лідери за кількістю поданих абітурієнтами заяв* (expres.ua. 16.07.2016).

Виш-переселенець: *Закон для вишів-переселенців* (День. 11.27.2014); *Переконаливим свідченням цього є доля інших вишів-переселенців в Україні* (СВ. 14.04.2017).

Виш-фаворит: *У вітчизняному освітньому просторі існує кілька вишів-фаворитів, куди мріє потрапити лєвова частка абітурієнтів* (УК. 29.08.2013).

ВНЗ-безліцензійник – виш, позбавлений ліцензії: *Повний список ВНЗ-«безліцензійників» можна прочитати на сайті Міністерства освіти* (УМ. 27.06.2007).

Онлайн-університет: *Чи міг хто-небудь десять років тому уявити, наприклад, онлайн-університет або віртуальну вчительську?* (Газета по-українськи. 15.09.2015).

Університет-бренд: *Треба сформуваи в академічному середовищі таку атмосферу, яка не сприймала б ні плагіат, ні корупцію; створити університети-бренди з відповідною академічною культурою* (С. Квіт) (УК. – 2014. – № 124).

Університет-переселенець: *Чи не зарано університет-переселенець вирішив пакувати валізи?* (УМ. – 26.01.2016. – № 10).

Університет-символ – про престижні університети з багатими традиціями, такі як Гарвард, Карловський університет, Сорбонна, Оксфорд, Кембридж: *Саме такі університети-символи інтелектуального потенціалу країни вказують на її реальні та потенційні можливості. Інші розвивають традиції та досягнення університетів-символів* (УК. 23.11.2011).

Освітнянські джерела

ВНЗ-міраж – про фальшивий, неякісний вищий навчальний заклад: *Як же відрізнити ВНЗ-міраж від справжнього навчального закладу?* (Фальшиві ВНЗ.

Методи перевірки [Електронний ресурс] // Освіта в Україні. – Режим доступу : <https://www.education.ua/ua/articles/453/>).

ВНЗ-порушник: ВНЗ-порушників під час вступної кампанії-2013 стало вдвічі менше (ПП. 20.03.2013).

Стартап-університет – інноваційний університет; виш, який активно розвивається: *Стартап-університет Minerva Project обігнав Гарвард* (ІО).

Хірш-установа (назва терміна *індекс Гірша* (*Хірша*), або *h-індекс* пов'язана з прізвищем американського фізика, який його запропонував) – показник впливовості науковця, колективу науковців, наукового закладу або наукового журналу, заснований на кількості публікацій та їх цитуванні). Хоча хірш-установи – це безглуздий і несправедливий показник (ВШНУ. 30.04.2016)

Школи-відстійники: *Насправді ми створили дві паралельні системи шкільної освіти в одній країні. Одна система для небагатьох (так звані «елітарні школи») і друга для всіх («школи-відстійники»)* (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 17.02.2017).

Art-school – мистецька школа: *Art-school* – це місце, де митці можуть поділитися своєю творчістю, обмінятися своїми знаннями й думками чи почерпнути нові ідеї та натхнення (ПП. 18.04.2016).

IT-школа: *У ТНТУ ім. Івана Пулюя створили школу арт-сучасності. Навчання без конспектів і лекцій. UNIT Factory – IT-школа* (ПП. 18.04.2016).

2.4 ПЕРИФРАЗИ

Існує єдина насолода в житті – навчатися!

Франческо Петрарка

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

Болонське судно – Болонська система освіти; **український айсберг** – труднощі в імплементації принципів Болонської системи освіти в Україні: *Болонське судно й українські айсберги* (УМ. 11.02.2010).

Вища арифметика – вища освіта (УК. 19.03.2016).

Макіяж під Болонью – Болонський процес у системі освіти України (ГУ. 19.10.2007).

Переворот в освіті – реформування освіти: *Влада затіяла переворот в освіті* (Известия. – 20.09.2015. – № 30).

Освітнянські джерела

Верховна освіта – іронічно про вищу освіту: *А в нас це часто-густо конвеєр по штампуванню таких тобі осіб з «верховною освітою»* (РО. 29.03.2016).

Дистанційна неправда (заг.) – про дистанційну освіту в окупованому Криму: *Дистанційної освіти для громадян України, які мешкають в окупованому Криму, практично не існує* (Освіта.ua. Блоги. Олег Охредько. 10.03.2016).

Знання Одноразові – ЗНО: *Якість перестає відігравати вирішальну роль, тому в тренд входять*

Знання Одноразові – ЗНО (Освіта.ua. Блоги. Співаковський. 23.08.2017).

Приниження конвертом – хабарництво: *Тішить, що багато колег, поважаючи себе і свою роботу, висловлюються проти «приниження конвертом»* (Освіта.ua. Блоги. Сергій Горбачов. 25.09.2017).

Сказати «yes!» освіті в ЄС – здобувати освіту за кордоном: *Українських студентів закликають сказати «yes!» освіті в ЄС* (ПП. 18.09.2013).

«Титанік» профтехосвіти – про складне становище професійної технічної освіти: *«Титанік» профтехосвіти. Децентралізацію слід розглядати як засіб надання освіти внизу необхідної свободи для нормального функціонування* (Освіта.ua. Блоги. Віктор Громовий. 01.01.2016).

Чахлик невмирущий – система освіти в Україні: *«Чахлик невмирущий», або в чому сила «кащєя» освітньої системи* (ОП. Блоги. Володимир Глушук. 15.12.2016).

На позначення освітнього менеджменту

Громадсько-політичні джерела

Авіаційний ректор – ректор Національного авіаційного університету: *«Авіаційного» ректора звільнено* (expres.ua. 26.08.2016).

Високопоставлений хабарник – про ректора одного з українських вишів: *У Львові затримали високопоставленого хабарника* (expres.ua. 17.03.2015).

Горе-уми від освіти – чиновники Міносвіти: *Горе-уми від освіти врешті знайшли проблему у вишах негуманітарного спрямування* (УП. Блоги. 22.01.2015, 23:45).

Запорізький блазень – про корумпованого ректора одного з українських вишів: *Освітнянські апетити запорізького блазня* (Персонал плюс. – 200. – № 24).

Збоченці міністра Табачника – про недоброчесних чиновників Міносвіти часів міністра Д. Табачника (expres.ua. 01.12.2011).

Капітан – керівник навчального закладу: *І в тому, що навіть у такий складний час навчальний заклад не тільки не здає позицій, а й продовжує нарощувати здобутки, є велика заслуга його «капітана», ректора...* (УМ. 30.01.2010).

Монстр – Міністерство освіти, науки, молоді та спорту: *Коли Міністерство сім'ї, молоді та спорту «вливали» в освітянське відомство, чиновники багато говорили про те, що новостворений монстр, вибачте, МОНМС, хоча і велетень, але в ньому працюватиме на порядок менше спеціалістів* (ГУ. 11.05.2012).

МОНстри чорної трансплантації – про передачу медичних вишів до Міносвіти: *МОНстри чорної трансплантації. Чим загрожує трансплантація медичних університетів у лоно Міносвіти?* (ДТ. – 2011. – № 47).

Освітній штаб – Міністерство освіти і науки України: *Освітній штаб живе своїм життям, а педагогічна громадськість, професори, вчителі, студентство – живуть своїм* (ДТ. – 2014. – № 3).

Революціонер 2008 року, вселенське зло, один із найзатятіших націоналістів в уряді Тимошенко – про міністра освіти і науки України Івана Вакарчука: *Міністра освіти і науки України Івана Вакарчука журналісти «охрестили» революціонером 2008 року – за введення зовнішнього незалежного оцінювання. «Постраждали» ж від української мови вбачають в Іванові Вакарчукові*

вселенське зло й називають одним із найзатятіших націоналістів в уряді Тимошенко (УМ. 27.01.2009).

Співаючий ректор – ректор Київського університету культури Михайло Поплавський: *«Співаючий ректор» знявся з пікантною студенткою прямо в коридорі вузу* (СВР. 31.05.2017).

Терорист – ректор-зрадник: *Маразм посилюється: Комуністи з РФ нагородили терориста за «народження Бога»* (expres.ua. 19.02.2015).

Феодал ХХІ століття – про ректора одного з українських вишів, який продавав університетську землю (УМ. 20.06.2007).

Фігурант гучної корупційної справи – про ректора одного з українських університетів: *Фігуранта гучної корупційної справи відпустили з лікарні додому* (expres.ua. 29.08.2016).

Хабарники – про представників адміністрації вищого навчального закладу: *Хабарники засвітили «тариф» за невідрахування з вишу* (expres.ua. 11.07.2016).

Шулери з Міносвіти – чиновники Міністерства освіти і науки України, які порушують закон (УМ. 25.10.2011).

Освітнянські джерела

Бариня – послужливий директор гімназії: *«Вы все обслуживающий персонал», а «учителя – обслуживающий персонал с навыками, позволяющими лучше услужить», – такі фрази полюбляє кидати вчителькам директорка колись інноваційної гімназії, яка тепер перетворилась у непродвинуту школу для мажорів. Зумієш «услужить» барині, тобто їй персонально, можеш «услужить» мажорам та їх недалеким маманькам, будеш «у шоколаді»* (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 21.01.2016).

Лептонович – про міністра культури В'ячеслава Кириленка, дружина якого захистила дисертацію про лептоніми: *Лептоновича зберегли. Мабуть, цінний кадр* (ВШНУ. 13.04.2016).

Університетський феодал – ректор: *Чи варто в існуючих умовах викинути мільйон гривень з бюджету на контрпродуктивну діяльність? Навіть престижу університетським феодалам це не додасть, це в них вже є* (НСВО. 17.01.2016).

Неофіти нової освіти – чиновники МОН: *Ніхто з неофітів нової освіти України тоді не мав наміру створювати школу, для небагатих і перетворення гімназії у звичайнісіньку «школу для мажорів» бачилось як найгірший з усіх можливих сценаріїв її подальшого розвитку* (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 17.02.2017).

Хто стоїть «над» школою – вище керівництво середньої освіти: *Усі ж, хто стоїть «над» школою, як правило, виконують, причому «з фанатизмом», вартим кращого застосування, лише одну функцію – функцію контролю* (Освіта.ua. Віктор Громовий. Блоги. 17.01.2017).

На позначення освітнього процесу

Громадсько-політичні джерела

Абревіатура довіри – ЗНО (Галичина. 15.03.2016).

Бій за абітурієнта – вступна кампанія (Кореспондент. 17.07.2015).

Бойове тестування – ЗНО: *Реєстрація на бойове тестування триває...* (Галичина. 18.02.2010).

За студентським квитком – про вступ до вишу: *Без черг і нервів за студентським квитком* (УК. 02.11.2010).

Золота дорога до фаху – платна форма навчання у виші (Галичина. 23.07.2013).

Крупний улов – хабар: *Крупний улов: в. о. ректора Національного авіаційного університету затримали на хабарі у 170 тис. євро* (patrioty.ua. 26.08.2016).

Макдональдз в освіті – про однотипність організації освітнього процесу у вищій школі: *Тепер же все повертається до принципу «Макдональдз в освіті», коли, так би сказати, всі ресторанчики будуть випускати однакові гамбургери, а університети – однакових студентів. У такій системі унікальність людини, її потенціал просто нівелюється...* (УМ. 01.03.2011).

Наколядувати – взяти хабара: *Львівського ректора, який наколядував 5 кг золота, оштрафували на 25 тис. гривень* (expres.ua. 17.09.2015).

Науковий секонд-хенд – плагіат: *...Вищі навчальні заклади мають виявляти власну ініціативу у боротьбі із «науковим секонд-хендом»* (ГУ. 13.08.2015).

Отримати на лапу – взяти хабара: *Замість хабара – тестування. Керівник вузу не отримав «на лапу» 5 мільйонів доларів* (texty.org.ua. 26.06.2009).

Підбори для абітурієнта – використання нечесного способу підвищення балів вступникам вишів (Галичина. 10.10.2011).

Холосте перебування у виші – неякісне навчання: *Після п'яти років «холостого» перебування у виші у світ випускають дипломованих псевдоінженерів, чимало з яких підуть торгувати на ринки...* (ДТ. – 2009. – № 3–5).

Освітнянські джерела

Великий студентський дім – студентський гуртожиток: *Цікаво, коли й за яких обставин студенти вперше переступають поріг великого студентського дому, який гордо іменують «общага»?* (Резонанс. – 2011. – № 11–12 (318–319)).

Осягати ази медицини – здобувати медичну освіту: *Осягати ази медицини гідний той, хто докладає до цього зусиль від точки старту* (Освіта.ua. Блоги. О. Лінчевський. 29.06.2017).

Свинюшник – студентський гуртожиток: *Якби пройшли рейдом по гуртожитках всіх ВНЗ Києва з фотоапаратом, пройшли б коридорами отих свинюшників, які іменуються «студентські гуртожитки», то побачили б і не таке* (НСВО. 05.11.2015).

Студентські джерела

Апокаліпсис, апокаліпсесія – сесія: *На щастя, апокаліпсис під назвою «сесія» студенти завжди переживають – на відміну від динозаврів, для котрих, мабуть, іспити були б не кращими за метеорит. Але уявімо паралельний Всесвіт, в якому сесія – це апокаліпсис, а студенти – герої, що борються за виживання під час цього лиха...* (ЯС. – 2014. – № 11. – С. 5).

М'яка підстилка – студентська стипендія: *Звісно, нікому не хочеться втратити м'яку підстилку у вигляді стипендії, але всі з якоюсь акторською вправністю ігнорують іншу частину студентів-контрактників...* (ЯС. – 2016. – № 7–8. – С. 3).

Оболонський процес – іронічно про Болонський процес: *Імплементация «Оболонського» процесу в вищих навчальних закладах України* (ЯС. – 2008. – № 4–5. – С. 12).

Сесійний синдром – хвилювання перед іспитами (ЯС. – 2011. – № 1. – С. 17).

Сесійно-стресовий час – період підсумкового контролю, сесія (ЯС. – 2016. – № 2. – С. 5).

Стресія – сесія: *Вона ж справжнісінька СТРЕСІЯ – ось слово, яке підходить набагато більше!* (ЯС. – 2014. – № 1. – С. 11).

На позначення здобувачів освіти

Громадсько-політичні джерела

Афробандерівці – іронічно про іноземних студентів, які навчаються в Україні: *Гопак від «афробандерівців»: В Ужгороді іноземні студенти святкували День незалежності* (patrioty.ua. 25.08.2016).

Гризуни граніту: *Незважаючи на те, що цей день [Міжнародний день студента] відзначається невтримними веселощами, історія свята «гризунів граніту» досить сумна* (СВР. 17.11.2008).

Залишенці – про студентів, які залишилися в т. зв. ДНР, а потім вирішили повернутися в Україну, щоб отримати український диплом: *...З одного боку, ми позбавляємо «залишенців» права на усвідомлення власних помилок і каяття. З другого, наскільки щирим є це каяття – велике-велике питання* (День. – 2016. – № 101–102).

Кібальчиш – випускник школи із ретельною військовою підготовкою: *Доки не зрозуміємо цього – випускаємо з наших вишів не кваліфікованих фахівців, а вправних кібальчишів* (ДТ. – 2012. – № 37).

Ледар – лінивий студент: *...Студента, який працює добре, потрібно звільняти від іспитів. А ось із ледарями треба працювати* (УК. 27.04.2013).

Невіглас – лінивий студент: *А одержав цей диплом невіглас чи сумлінний студент – нікого не обходить* (ДТ. – 2006. – № 18).

Новобранець – студент першого року навчання: *Запропоновані ним [МОН] новели не*

стосуватимуться студентів, що вже навчаються, – їх відчують на собі лише **«новобранці»** (ДТ. – 2016. – № 14).

Середняк – абітурієнт із середнім рівнем знань: *Окремі ВНЗ вдаються до інших країноців – знижують планку прохідних балів. Відтак до таких вишів свої документи понесуть не тільки «середняки», а й зовсім лінії до навчання* (УК. 30.07.2011).

Університетський люд – учасники навчального процесу в університеті: *У всі часи університетському люду не сиділося не місці: жага пошуку нових знань спонукала їх долати тисячі кілометрів, щоб у храмах науки інших країн удосконалювати свої навички і вміння* (УК. 17.11.2011).

Юний вихованець Могилянки – студент Києво-Могилянської академії: *Юні ж вихованці Могилянки переймаються долею свого вишу...* (УК. 02.02.2011).

Освітнянські джерела

Неук – студент, який не бажає вчитися: *КРУ, яке розглядатиме вигання певних неуків як нецільову витрату бюджетних коштів* (ВШНУ. 05.05.2016).

Правник – студент спеціальності «Правознавство»: *Правники вперше складатимуть ЗНО для здобуття ступеня магістра* (ПП. 22.07.2016).

Танцівник – студент, який займається танцями: *Танцівники Кременецької ОГПА ім. Т. Шевченка вибороли «золото» на чемпіонаті «Art dance-2016»* (ПП. 20.05.2016).

Юна міс Марпл – про студентку-переможницю проекту «Детектив-шоу»: *Юна міс Марпл із СумДУ. Четвертокурсниця спеціальності «Журналістика» Олена Євтушенко здобула перемогу в інтелектуальному проекті «Детектив-шоу», що проводився на телеканалі «Академ-ТВ»* (Резонанс. – 2011. – № 9–10 (316–317)).

Юний айтішник – про учасника міжнародної студентської олімпіади з ІТ: *Юні айтішники з усього світу змагалися на KPI-OPEN-2016* (ПП. 22.07.2016).

Студентські джерела

Гризуни науки – студенти: *Міжнародний день студента або день «гризунів» науки!* (ЯС. – 2012. – № 11. – С. 26).

Молоде screen-покоління (від англ. *screen* – «екран, дисплей») – сучасне покоління студентів, яке не може обійтися без комп'ютера: *І можна довго сперечатися, добре це чи ні, як це допомагає і як шкодить нам, молодому screen-поколінню. Але цим ми й відрізняємось від студентів-попередників* (ЯС. – 2013. – № 11. – С. 5).

Студент покоління «like» – сучасний студент: *Студент покоління «LIKE»: як не забути про навчання в епоху соцмереж* (ЯС. – 2013. – № 11. – С. 5).

Ті, хто зберігає в душі вогонь творчості, спрагу до знань, пошуку й відкриттів – студенти (ЯС. – 2009. – № 11. – С. 15).

Учорашні школярі – студенти: *Ці найгучніші революції за останні 25 років доводять, що навіть учорашні школярі можуть змінити країну. Головне – не мовчати* (ЯС. – 2016. – № 11. – С. 5).

На позначення педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників

Громадсько-політичні джерела

Багатоверстатник – фахівець, який володіє знаннями й навичками з кількох спеціальностей: *Цей ВНЗ*

[Уманський педагогічний університет ім. П. Тичини] *чи не першим в Україні став готувати «багатоверстатників» – молодих педагогів, що можуть викладати кілька суміжних дисциплін... (УК. 08.05.2012).*

Гуру інтернет-технологій – про професіонала, завідувача кафедри інформаційних технологій Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника Павла Федорука (Галичина. 27.10.2010).

Макаренко недороблена – непрофесійний педагог: *Макаренко недороблена: У Київській школі вчителька змушувала учнів битися головою об дошку (patrioty.ua. 26.01.2016).*

Негідник – освітянин, який порушує принципи академічної доброчесності: *...Відзнака «Академічна негідність року» – це оціночні судження, які надала негідникам науково-освітянська спільнота (texty.org.ua. 08.01.2017).*

Нечистий на руку функціонер від освіти – нечесний освітянин: *Не варто покійно чекати, поки прийде якийсь зубастий журналюга чи пильний державний муж і заскочить на гарячому нечистих на руку функціонерів від освіти (УМ. 13.07.2005).*

Перебіжчик – викладач-сепаратист, зрадник: *Зрештою, перебіжчики так і не побачили обіцяних золотих гір. Викладачі-зрадники, розповідають співробітники ДНУ, вимушені вдовольнятися замість обіцяного в два рази підвищення зарплати кількома рибними консервами та 2,5 тис. грн у конверті (expres.ua. 26.11.2014).*

Передавач відомостей – викладач, який не володіє сучасними методиками викладання: *У більшості ВНЗ українських студентів виховують не творці науки, а у кращому випадку передавачі відомостей про те, що відбувалося кілька десятиліть тому (День. 10.03.2015).*

Професор із трьома «ф» – нечесний, недобросовісний професор: *Це еволюційний шлях того, щоб очистити українську систему вищої освіти від псевдоакадемії, псевдоуніверситетів і професорів з трьома «ф»* (ДС-експрес. – 29.06.2015. – № 30 (955)).

Сіяч розумного, доброго, вічного – учитель: *Заручник цієї системи – вчитель. Його авторитет в Україні підірвано насамперед хронічною бідністю «сіячів розумного, доброго, вічного», їхнє становище – не менш безпорадне, ніж становище усього суспільства* (ДТ. – 2013. – № 20).

Творець науки – добросовісний, кваліфікований викладач: *У більшості ВНЗ українських студентів виховують не творці науки, а у кращому випадку передавачі відомостей про те, що відбувалося кілька десятиліть тому* (День. 10.03.2015).

Трісчник – викладач із низьким рівнем знань: *Наших дітей вчитимуть «трісчники»* (expres.ua. 20.08.2016).

Освітнянські джерела

Герой – викладач, який займається наукою в складних соціальних умовах: *Ніякої науки, за винятком окремих героїв в університетах бути не може, атмосфера + навантаження роблять це неможливим. А державі наука не потрібна, потрібен вал довільних статей та дешева імітація науки* (НСВО. 04.03.2016).

Економіст – іронічно про викладача-хабарника: *«Економіст» з Тернопільського національного поклав до кишені тисячу сто доларів хабара* (ПП. 26.07.2013).

Лептоно-теоретик – нечесний науковець, плагіатор: *...Лептоно-теоретиків багато не тільки в педагогіці...* (ВШНУ. 19.04.2016).

Олдस्कільний теоретик (від англ. *old school* – «стара школа») – тип викладача старої школи: *Ми проти багатьох неадекватних вимог до викладачів, через які у вишах є сенс працювати лише олдस्कільним теоретикам, а молодим практикам це просто невигідно* (Соц. мережі. «Освіта нового типу»).

Проффесор, професор з трьома «Ф» – нечесний, недобросовісний викладач: *...Щоб очистити українську систему вищої освіти від проффесорів, – 10 хвилин із прем'єр-міністром. Це еволюційний шлях того, щоб очистити українську систему вищої освіти від псевдоакадемій, псевдоуніверситетів і професорів з трьома «Ф»...* (ПП. 27.07.2015).

Спритник – іронічно про викладача-хабарника: *Своє сприяння «спритник» із ТНЕУ оцінив у доларах і гривнях* (ПП. 26.07.2013).

Студентські джерела

Виконавець театру одного актора, комунікативний насильник, трагікомічний лектор – про викладача старої школи: *Сьогодні революційно змінюється роль і значення викладача в навчальному процесі з ролі «трагікомічного лектора», «комунікативного насильника», «виконавця театру одного актора» викладач перекваліфіковується на філософа-консультанта для студента або магістранта...* (ЯС. – 2013. – № 7–8. – С. 4).

На позначення закладів освіти

Громадсько-політичні джерела

Виш на березі моря – про Гуманітарний інститут «Артек» (УМ. 04.11.2006).

ВНЗ у лапках – вищий навчальний заклад, який надає освітні послуги низької якості: *«Ми зменшуємо кількість університетів, тому що не секрет, що більшість наших університетів, «ВНЗ» в лапках, і їхніх філій не надають належної якості і там не відбувається належний навчальний процес», – пояснив міністр (УП. 25.05.2015).*

Вогнище освіти, науки та мистецтв – про Києво-Могилянську академію (ДУ. 07.11.2014).

Гарварди – про найкращі ВНЗ України: *...Без міцної державної фінансової підтримки ми не матимемо жодного шансу для створення українських «гарвардів», – переконаний Іван Вакарчук. Найкращі українські ВНЗ повинні не лише готувати професіоналів, а й розвивати науку (ГУ. 25.09.2009).*

Гігант – потужний виш: *Окремі вузи, зокрема такі гіганти, як КПІ, відправляють співробітників у вимушені відпустки (ДТ. №3, 2014).*

Дивовижна освітня база в Україні – про Український католицький університет (УМ. 03.10.2008).

Інститут шахрайства – виш, що видав випускникам фальшиві дипломи (УМ. 16.10.2009).

Казенний дім – школа: *Українська школа... добре вчить наших дітей брехні, пристосуванству, подвійним стандартам – словом, усім тим «цінностям», на яких стоїть сучасне суспільство. Казенний дім, якого не уникнути жодним чином (texty.org.ua. 28.04.2011).*

Князівська освіта – про Галицьку гімназію – навчальний заклад для інтелектуально обдарованих дітей (Галичина. 26.12.2013).

Крамничка – корумпований вищий навчальний заклад: *На жаль, жоден із псевдовузів не вішає на своїх дверях табличку з написом «Продаж дипломів. Дорого», а, навпаки, намагається переконати нас, що дає найкращу*

освіту «європейського рівня». Боротися з такими **«крамничками»** держава намагалася, хоч не досить послідовно і без особливих результатів, але постійно (ДТ. №24, 2005).

Лавка з видачі дипломів – вищий навчальний заклад, який не дбає про якість освіти (ГУ. 13.11.2009).

Лавочка – корумпований вищий навчальний заклад: *...Незабаром обласні та районні управління освіти, регіональні ради ректорів, а також громадські організації почнуть серйозну перевірку вузів і їхніх філій, і, гадаю, більшість сумнівних «лавочок» буде закрито* (ДТ. – 2005. – № 9).

Лесин університет – Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки: *Ювілей Лесиного університету* (ГУ. 20.06.2015).

Лідер аграрної освіти – про Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. Петра Василенка (ДУ. 03.04.2015).

Малий виш із великими можливостями – про Херсонський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету (ГУ. 22.09.2011).

Мастодонт освітнього ринку – престижний вищий навчальний заклад: *Це далеко не єдиний приклад, як можна знищити репутацію найстаріших і найпрестижніших вишів, а тому інші мастодонти освітнього ринку навряд чи можуть спокійно сказати: «Це не про мене»* (ДТ. – 2009. – № 34).

Медичний Гарвард у Києві – про Національний медичний університет (УК. 28.10.2010).

Миколаївська «Могилянка» – про Чорноморський державний університет: *Достатньо ознайомитися ближче з цим молодим навчальним закладом..., аби переконатися, що Миколаївська*

«Могілянка» нині стала одним із найкращих вишів України (ДТ. – 2009. – № 32).

Мутант – виш, що надає освітні послуги низької якості: *Начебто певна група ВНЗ здійснює навчальний процес, навіть дипломи видає, але реальних знань у них не отримують. А оскільки ці міфічні знання нікому не потрібні, то й такі мутанти під назвою ВНЗ усіх влаштувують* (ДТ. – 2006. – № 6).

Націоналістичне кубло – про Києво-Могілянську академію: *А ще «Могілянку» українофоби називають «націоналістичним кублом»* (УМ. 16.09.2011).

Освітній мактабак, освітній макдональдз – корумпований вищий навчальний заклад: **Освітній «мактабак»**. *За словами отця Гудзяка, єдиного офіційного опонента Дмитра Табачника серед ректорів, керівництво Міністерства освіти та науки України намагається обмежити автономію українських вишів та перетворити їх на освітні «макдональдзи»* (УМ. 01.03.2011).

Почесна орденська планка – про статус національного університету: *Чи потрібна університетам ця почесна орденська планка на груді?* (ДТ. №1, 2016).

Президентська мрія – про відкриття Севастопольського інституту Української академії банківської справи – мрії президента В. Ющенка: **Президентська мрія – севастопольцям** (УМ. 24.12.2009).

Привид – приватний університет, студенти якого де-факто навчаються в однойменному державному виші: *Як Поплавський виготовив привида* (expres.ua. 12.11.2014).

Прокурорський виш – про Академію прокуратури України: *Перші магістри прокурорського вузу* (ГУ. 06.07.2007).

Сивочолий за роками та вічно молодий за потенціалом навчальний заклад – Прилуцький

гуманітарно-педагогічний коледж ім. І. Франка (День. – 2015. – № 101–102).

Стара марка – великий, відомий університет: *Старі марки, великі університети не загинуть, хоч би що виробляли їхні керівники* (ДТ. – 2009. – № 34).

Столичний виш на периферії – про Острозьку академію (День. 10.02.2015).

Стусівський університет – Донецький національний університет імені В. Стуса (УМ. 13.06.2016).

Тезка – однойменний навчальний заклад: *...Навчання і наука існують в Україні автономно, не зливаючись в єдине ціле, тобто є інститути при Академії наук і їхні «тезки» зі статусом навчальних закладів* (УМ. 06.07.2016).

Український Гарвард – про Київський національний університет культури і мистецтв: *А мрія – щоб Київський національний університет культури і мистецтв увійшов у п'ятірку найкращих вишів Європи. Одне слово, залишити по собі «Український Гарвард»!* (УМ. 30.04.2013).

Університет зі світовим ім'ям – про Харківський національний університет радіоелектроніки (ГУ. 04.10.2011).

Університет у глибинці – віддалений від столиці вищий навчальний заклад: *Ректор Наталія Побірченко: «Ми – університет у глибинці»* (УК. 21.09.2011).

Феномен в історії менеджменту освіти – про Київський національний університет культури і мистецтв (УМ. 30.04.2013).

Флагман вищої технічної освіти – про Харківський національний автомобільно-дорожній університет (ДУ. 29.03.2016).

Храм науки – університет: *У всі часи університетському люду не сиділося не місці: жага*

пошуку нових знань спонукала їх долати тисячі кілометрів, щоб у **храмах науки** інших країн удосконалювати свої навички і вміння (УК. 17.11.2011).

Шахрай – нечесний університет, який проводить діяльність без ліцензії: Чимало українських вишів запрошують абітурієнтів на навчання, не маючи відповідних ліцензій. Як вберегтися від **шахраїв**? (ГК. 23.06.2011).

Шевченків університет – Київський національний університет ім. Т. Шевченка: Саме **Шевченків університет** повинен бути провісником нових ідей... (УМ. 11.06.2014).

Освітнянські джерела

Гігант – потужний виш: ...До таких **«гігантів»**, як університет Шевченка, КПІ чи Львівський універ – питання виникають! (USW. 25.04.2016).

Друга домівка – виш: Тож після закінчення університету не змогла попрощатися з **«другою домівкою»** і залишилася викладати на кафедрі перекладу... (Резонанс. – 2011. – № 5–6 (312–313)).

«Монстр» російської окупаційної освіти – про Кримський федеральний університет: Як колись величезний пароплав **«Титанік»** пішов на дно океану, так і в наші дні **«монстр» російської окупаційної освіти** впевнено занурюється в пучину небуття (Освіта.ua. Блоги. О. Охредько. 16.08.2017).

На «порозі» універу – про вступний поріг до вишу, визначення прохідного балу (ОП. Блоги. Володимир Белий. 28.05.2016).

Непродвинута школа для мажорів – про гімназію: **«Вы все обслуживающий персонал», а «учителя – обслуживающий персонал с навыками, позволяющими лучше услужить»**, – такі фрази полюбляє кидати

*вчителькам директорка колись інноваційної гімназії, яка тепер перетворилась у **непродвинуту школу для мажорів*** (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 21.01.2016).

Розсадник інфекцій та бактерій – школа: *Вже все зруйнували: банки, економіку, медицину..., а освітяни ще даліше тримають **розсадники інфекцій та бактерій...*** (ВШНУ. 28.04.2016).

Тупий магазин дипломів – корумпований вищий навчальний заклад: *Відповідно, ліквідується **тупий магазин дипломів...*** (ВШНУ. 05.03.2016).

Флагмани освіти – іронічно про спеціалізовані школи та їхню сумнівну роль у забезпеченні високого рівня освітньої підготовки учнів: ***Флагмани освіти: це хто?*** (ОП. Блоги. Володимир Белий. 08.04.2016).

Шкільна консерваторія – загальноосвітній заклад: *У **шкільній консерваторії** абсолютна біда. Знання, вміння і «компетенції» нічого не варті, цінується лише оцінка* (Освіта.ua. Блоги. Т. Земерова. 09.06.2017).

Школа для мажорів – гімназія: *Ніхто з неофітів нової освіти України тоді не мав наміру створювати школу, для небагатьох і перетворення гімназії у звичайнісіньку **«школу для мажорів»** бачилось як найгірший з усіх можливих сценаріїв її подальшого розвитку* (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 17.02.2017).

Студентські джерела

Ядро освітянського процесу – університет: *Величезна роль в оволодінні певними знаннями та формуванні світогляду належить **ядрам освітянського процесу** – університетам, в яких виховують еліту суспільства, якій належить приймати відповідальні рішення, робити вибір шляхів розвитку* (ОТ. 29.11.2011).

2.5 ФРАЗЕОЛОГІЗМИ

*Скільки б ти не жив, усе життя
потрібно навчатися.*

Сенека

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

Болонська система: віз перед конем – про підміну в Україні європейської кредитно-трансферної системи кредитно-модульною системою освіти (УМ. 20.11.2012).

Вища освіта набуває ширших обертів: *Колектив, який я очолюю, гордиться тим, що вища освіта рік у рік набуває ширших обертів, і докладає максимум сил та енергії для її утвердження* (Галичина. 06.11.2010).

Вища школа сідає на міліну (ДТ. – 2010. – № 48).

Камінь спотикання: Каменем спотикання *лишається триступенева система бакалавр – спеціаліст – магістр, адже у Європі поняття спеціаліста не існує* (УК. 27.04.2013); *Тема вищої освіти була каменем спотикання під час каденції попереднього парламенту і нині залишається одним із болючих невирішених питань* (День. 08.02.2013).

Каміні спотикання профільної освіти – про проблеми в профільній освіті (СВ. 06.10.2015).

Корінь нескінченних проблем, які останнім часом безперервно лихоманяють нашу освіту, *полягає в одному* (УК. 22.05.2013).

Лівий чобіт на правій нозі. *Болонська система: погляд зсередини* (ДТ. – 2014. – № 18).

На освітньому олімпі (Вісті Роменщини. – 2016. – № 4).

Неуцтво – це сила (УПЖ. 10.02.2017).

Освіта в ім'я Бога-отця, нації та вільного ринку – про релігійну освіту (Commons. 09.07.2015).

Освіта кує кадри: *На жаль, так є, що добротна українська професійно-технічна освіта кує кадри і для закордонних підприємств* (Галичина. 10.02.2008).

Освіта на роздоріжжі – про невизначений шлях подальшого розвитку освіти (УК. 09.03.2013).

Поставити освіту на коліна: *Ректор Українського католицького університету Борис Гудзяк вважає, що освіту хочуть поставити на коліна. «Сьогодні є страх: і люди бояться, і ректори бояться»* (УМ. 01.03.2011).

Проблемна зона освітнього сектору: *Серед «проблемних зон» саме освітнього сектору – домінування державного фінансування науки й недостатні інвестиції з боку приватного капіталу...* (УПЖ. 10.02.2016).

Продукт, зварений у власному соку – законопроект «Про вищу освіту»: *Закон про вищу освіту – продукт, зварений у власному соку* (ГУ. 07.06.2011).

Професійна освіта: бути чи не бути? (ГУ. 20.07.2016).

Серпом по неякісній освіті – про зміни процедур ЗНО (ДТ. №38, 2014).

Трикутник смерті української освіти: *Технологічна реформа навчання проти «трикутника смерті» української освіти* (УПЖ. 22.12.2016).

У Прокрустовім ложі системи вищої освіти – про зниження якості вищої освіти України (ДТ. №18, 2006).

Хоч краплю божевілля, або Освіта для людини (ДТ. – 2015. – № 1).

Чи такий страшний стандарт, як його малюють?
– про новий Держстандарт початкової загальносередньої освіти (Галичина. 28.03.2013).

Яка зарплата, така й освіта (ДТ. – 2011. – № 35).

Як корабель назвеш, так він і попливе: *Закон про вищу освіту: як корабель назвеш, так він і попливе* (УК. №49, 2015).

Освітнянські джерела

Без бамажки ти комашка – про самоосвіту: *Самоосвіта в Україні – поза законом, або без бамажки ти комашка* (РО. 05.08.2015).

Вигадувати хитрий велосипед освіти: *Невже ми й далі будемо вигадувати собі «хитрий» велосипед іншої «освіти» і ходити по світу в пошуку позик, які, може, й не потрібно буде віддавати?* (Освіта.ua. 24.04.2016).

Викидати гроші на імітацію вищої освіти: *Що робити? Можливо, взяти приклад з Казахстану і запросити на посаду ректора-іноземця... – це точно дешевше, ніж викидати гроші на діючу імітацію вищої освіти* (НСВО. 10.01.2016).

Вилізти з «освітнього Аушвіцу» – про феномен покірного сприйняття приниження, що бере свій початок у школі (оснотою для утворення вислову стала фраза одного з героїв книги Еріка Еммануеля Шмітта «Двоє Добродіїв із Брюсселя» колишнього в'язня Аушвіцу, який описав своє існування такими словами: «Я був недолюдиною у світі над людей») (ОП. Блоги. Ксеня Смірнова. 26.01.2017).

Вища освіта – наче нитка Аріадни. Виведе на світло (Соц. мережі).

Вища освіта під ударом – про розвиток університетської освіти в ХХ – ХХІ ст. (ОТР. 20.03.2014).

Голосувати, не можна зволікати! – про необхідність прийняття нового закону «Про освіту» (Освіта.ua. Блоги. С. Олексюк. 10.07.2017).

Дайош роздержавлення освіти! *Як мінімум 90 % функцій з вершини управлінської піраміди мають бути передані на низовий рівень* (Освіта.ua. Блоги. Віктор Громовий. 28.07.2017).

«Диявол» тоталітарної педагогіки ховається у деталях (заг.). *У продвинутій гімназії ви можете побувати на чудових відкритих уроках і позаурочних заходах, але попри те, що там взимку в класах може бути низька температура повітря, дітей все одно змусять бути у формі й у змінному взутті. Тож, тітки на задніх партах сидітимуть у шубах, а малесенькі дітки синітимуть від холоду в біленьких сорочечках, показуючи цим тіткам чергове зразково-показушне шоу. Усе буде красиво, і ніхто не задумається над тим, що наступного дня півкласу захворіє і не прийде до школи* (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 27.01.2016).

Зводити спроби осучаснення освіти у глухий кут: *Проблема законодавчих компромісів заводить спроби осучаснення освіти у глухий кут* (Освіта.ua. Блоги. В. Бєлий. 16.02.2017).

ЗНО. Система проти системи (ОП. Блоги. Тарас Ткачук. 24.05.2016).

Камінчик у корумпування системи вищої освіти України: *Кожен випадок «піратства» – це ще один камінчик у корумпування системи вищої освіти України* (ОУ. – 2016. – № 14).

Кругообіг брехні в освіті: *Одні удають, що щось роблять «на виконання», інші звітують – кругообіг брехні в освіті* (Освіта.ua. Блоги. В. Громовий. 02.03.2017).

(На)в(коло) реформування освіти: прорив у майбутнє чи «бег на месте общепримирающий»?!

(Освітня політика. Портал громадських експертів. Блоги. В. Громовий. 05.06.2016).

Неправильно застібнутий перший гудзик – про невдалу послідовність реформування системи освіти в Україні: *Якщо вибрали хибну послідовність дій, все йтиме «наперекосяк» із реформуванням освіти* (Освіта.ua. Блоги. В. Громовий. 22.06.2017).

Не треба «гризти граніт науки»! (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 07.03.2016).

Освіта без начальника: *Перезаснування органів управління освітою як шлях до освіти без начальника* (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 14.03.2016).

Освіта і ЗНО: who is who? (ОП. Блоги. Володимир Белий. 19.03.2017).

Освіта на голодному пайку – про фінансування сфери освіти (Освіта.ua. 23.03.2016).

Освіта, яка дозволить триматися на плаву: *Фахівцю з вищою освітою потрібна освіта, яка дозволить триматися «на плаву» 30–40 років* (НСВО. 18.04.2016).

«Освітні послуги» чи засіб «розумного, доброго, вічного»?! (Освітня політика. Портал громадських експертів. Блоги. Віктор Громовий. 23.04.2017).

Призрак сертифікації бродить по Україні – про нову ідею сертифікації вчителів та побоювання в суспільстві (ОП. Блоги. Володимир Белий. 19.01.2016).

Про новий Порядок присвоєння вчених звань або нові пригоди «Буратіно» в «Буратинії» (заг.). *Я не хочу ставати професором-Буратіно, проте я вірю та буду докладати зусиль з тим, щоб здоровий глузд та розум у моїй країні взяли гору над хитруватістю сучасних пройдисвітів* (ОП. Блоги. Юрій Федорченко. 03.03.2016).

Свята віра в те, що «систему не треба ламати» (ОП. Блоги. Олена Панич. 10.03.2017).

Сізіфів нуль в освіті. Сучасному поколінню потрібно нарешті обірвати похмуру тенденцію безпросвітності (Освіта.ua. Блоги. Володимир Співаковський. 16.03.2017).

Статус кво вищої освіти: Ціна статусу кво вищої освіти – повна деградація. Треба говорити про припинення діяльності державних контор із видачі порожніх дипломів (Освіта.ua. Блоги. С. Вовк. 10.01.2017).

Тупцювання на місці: Освіта, освітяни – це ж інтелектуальна еліта суспільства. Від неї все має починатися: всі позитивні зміни, всі інновації. А в нас, по суті, **тупцювання на місці** ще гірше, ніж в інших галузях (НСВО. 10.04.2016).

Фантом руйнації освіти бродить Україною (ОП. Блоги. Володимир Бєлий. 22.03.2016).

Хмарній освіті – так! Примусовості шкільної освіти – ні! (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 24.04.2017).

Чистити авгієві стайні вітчизняної освіти: *Передусім він [С. Квіт] запам'ятається тим, що не захотів чистити авгієві стайні вітчизняної освіти!* (ВШНУ. 20.04.2016).

Як очистити освітянські авгієві стайні (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 13.07.2017).

На позначення освітнього менеджменту

Громадсько-політичні джерела

Валіза без ручки: Пострадянське адміністрування у школі. *Валіза без ручки* (УПЖ. 19.11.2012).

Встромити палиці в колеса команді МОН: *Подекуди навіть прихильники реформ розриваються між бажанням змін в освіті і прагненням **встромити палиці в колеса команді МОН*** (ДТ. №1, 22.01.2016).

Гарний ректор старим не буває (УМ. 11.01.2007).

Глухий кут НАЗЯВО (ДТ. 15.01.2016).

Голод – не тітка, а засіб проти ректора (УМ. 13.07.2006).

Гршити із нецільовим використанням бюджетних коштів: *Посадовці навчальних закладів «гршать» із нецільовим використанням бюджетних коштів* (УМ. 09.08.2008).

Доки не вдарить грім, у МОН не перехрестяться? (ДТ. – 2013. – № 46).

Зібрати валізу ректорові – про акцію студентів і викладачів проти ректора: *Ректору зібрали валізу* (УМ. 23.10.2009).

Міносвіти наступає на болючі мозолі: Міносвіти наступає на болючі мозолі – *ламає звичні схеми, не йде на «договорняки», не дає преференцій, погрожує оптимізацією* (ДТ. – 2015. – № 3).

МОН зробив контрольний «постріл» – про введення в загальноосвітніх школах ДПА (Галичина. 19.03.2011).

МОНу до цього діла нема (ДТ. – 2014. – № 3).

Не вбивати курку, що несе золоті яйця – про введення податку на землю для ВНЗ: *Ректори франківських університетів просять «не вбивати курку, що несе золоті яйця»* (ГК. 11.02.2015).

Ректор в астралі – про функціонування вишу без ректора (ДТ. – 2014. – № 11).

Ректор: місія нездійсненна – про нові вимоги до кандидата на посаду ректора та процедури його обрання (Галичина. 09.02.2012).

Чорна мітка міністерству – про обраних членів НАЗЯВО: *Можливо, старі кадри – це своєрідна чорна мітка міністерству?* (ДТ. – 12.06.2015. – № 21).

Освітнянські джерела

Взяти в руки голови – відповідально ставитися до своїх обов'язків: *Очільники реформ мали б взяти в руки голови, зібрати різнополюсні думки й проаналізувати зроблене* (Освіта.ua. Блоги. І. Лікарчук. 23.06.2017).

Де начальства рота, там нема роботи. *Управління освітою керують, управляють, контролюють, надають послуги і ні за що не відповідають* (Освіта.ua. Блоги. Ігор Лікарчук. 23.01.2017).

Директорати у МОН: місія нездійсненна? (ОП. 31.08.2017).

МОН було. МОН є. МОН ще довго буде – про перспективу й значення діяльності Міністерства освіти і науки України для нації (Освіта.ua. Блоги. Володимир Бєлий. 16.01.2017).

МОН замилює очі базіканням: Бо МОН замилює очі базіканням, а насправді запроваджує в освіті шахрайсько-кумівські схеми (ВШНУ. 17.03.2016).

МОН – на всеє зле проворний: *...Еней був парубок моторний, «удавсь на всеє зле проворний»..., так і МОН – на всеє зле проворний* (ВШНУ. 30.04.2016).

Нахімічити з показниками Скопусу: МОН круто нахімічив з показниками Скопусу для визначення комісії... (ВШНУ. 30.04.2016).

Не такі страшні МОНівські вимоги, як університетське їх тлумачення (ВШНУ. 28.04.2016).

Опустіться на землю, панове чиновники. *Написати в програмі можна все, але чому від захмарних мрій і снів чиновників мають страждати вчителі?* (Освіта.ua. Блоги. І. Лікарчук. 21.06.2017).

П'яте квадратно-дубове колесо освітянського воза: Місцеві органи управління освітою перетворилися в п'яте квадратно-дубове колесо освітянського воза (Освіта.ua. Блоги. І. Лікарчук. 27.03.2017).

Розділяй і володарюй: *МОН все робить за старим, як світ, принципом «розділяй і володарюй»* (ВШНУ. 30.04.2016).

«Секс по телефону» як провідний принцип спілкування в системі управління освітою (заг.). *Зараз спілкування між школою і тими, хто «над нею» нагадує «секс по телефону». За такого типу взаємин не має значення, що там, на іншому кінці ланцюжка спілкування, відбувається насправді (в офісі інтим-оператора чи в тому чи іншому навчальному закладі). Головне, що на словах (як правило, викладених на папері) школа демонструє бажання виконати і створює враження що виконує будь-яку забаганку. Хоча усі учасники подібного спілкування чудово розуміють, що в процесі реалізації обіцянки «Любые твои фантазии – я воплещу в жизнь» удавана реальність стає важливішою за «дійсну» реальність... По суті, відбувається підміна дійсності, створюється паралельна реальність* (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 23.01.2016).

На позначення освітнього процесу

Громадсько-політичні джерела

Бали другої свіжості – про відсутність можливості в абітурієнтів подавати до вишу сертифікати ЗНО попередніх років: *Освіта: кому вигідні бали «другої свіжості»?* (УК. 03.04.2015).

Відчути на зуб тестування – про початок реєстрації всіх охочих на пробне ЗНО: *Шанс «відчути на зуб» тестування-2009* (Галичина. 08.11.2008).

Вскочити в останній вагон: Вскочити в останній вагон: *в яких вишах це можна записатися на курси підготовки до ЗНО* (Сегодня.ua. 27.01.2016).

Диплом за копійки: *Престижний диплом за копійки...* (Сегодня.ua. 2016).

Диплом до суду доведе – про порушення кримінальної справи з приводу фальшування документа про вищу освіту держчиновника (УМ. 30.10.2009).

Заморозити ціни на навчання: *У 2013 році Прикарпатський національний університет «заморозив» ціни на навчання...* (ГК. 11.02.2013).

Знання хороші – біда для грошей – про необхідність займатися з репетиторами, щоб якісно підготуватися до вступу в університет (УМ. 08.09.2006).

ЗНО відчиняє двері навіть престижних вишів (УК. 05.01.2016).

ЗНО не знизить планку (Галичина. 18.02.2010).

Зовнішнє незалежне оцінювання вже на порозі (Конотопський край. 28.04.2016).

Карантин карантином, а ЗНО – по графіку (Сумщина. – 2016. – № 7).

Неуцтво – це сила – іронічно про Міносвіти: *Неуцтво – це сила. Наше Міністерство освіти і науки на чолі з Лілією Гриневич ще більше стає схожим на те відомство* (УПЖ. 10.02.2017).

Поставити воза попереду коней: *Прийнятий недавно Закон України «Про вищу освіту» вселяє певну надію на позитивні зміни в українських університетах, але аж ніяк не знімає з порядку денного потребу в реформуванні всієї системи освіти. На жаль, воза знову поставлено попереду коней, бо навряд чи можна домогтися високої якості вищої освіти, якщо дошкільна і шкільна освіта не забезпечують розвитку людського потенціалу* (ДТ. – 2014. – № 34).

Прогавити троянського коня: *Але що б не сталося – ЗНО не віддамо. За жодних умов. Хоча цього разу ми,*

здається, **прогавили троянського коня** – подарунок від депутатів під ялинку... (ДТ. – 2016. – № 2).

Ставити навчання на конвеєр: У гонитві за тим, щоб набрати потрібну кількість балів (60–100), **студенти ставлять навчання на конвеєр**. І тільки ближче до старших курсів студент починає працювати на знання (УК. 27.04.2013).

Тести і возом не об'їдеш! (УК. 12.02.2011).

Увінчати лаврами антинаукову дисертацію: Невеликі кошти на винагороду експертів будуть виправдані поліпшенням відбору кращих проектів, унеможливленням плагіату та увінчанням лаврами **жалюгідних, а іноді й антинаукових дисертацій** (ДТ. – 2013. – № 19).

Українська відчиняє двері вишів – про тестування з української мови та літератури (УК. 06.05.2016).

Фількина грамота – про російські дипломи для луганських студентів: *Російські дипломи для луганських студентів – це просто особиста ініціатива Ростовського медуніверситету, і в жодній країні ці «фількини грамоти» не визнаються* (patrioty.ua. 12.08.2016).

Хлібна вступна кампанія: *Завершується вступна кампанія, яка завжди вважалася «хлібною» для хабарників з вищої школи...* (УМ. 09.08.2008).

Хто не зміг, той не запізнився – про додаткову сесію ЗНО (Галичина. 08.05.2008).

Освітянські джерела

Диплом – добре, а знання – ще краще (Резонанс. – 2011. – № 5–6 (312–313)).

Диплом – добре, але без необхідних знань він ніщо (Резонанс. – 2011. – № 5–6 (312–313)).

За чиє ж то жито абітурієнта бито? – про перипетії вступної кампанії та збої в системі ЄДЕБО (Освіта.уа. Блоги. Галина Гнатюк. 31.07.2017).

ЗНО з англійської для ВСІХ: потім як ніколи? Головне, щоб не завтра – про ЗНО як засіб мотивації учнів до вивчення англійської (Освіта.уа. Блоги. В. Белий. 03.07.2017).

Корінь зла: *Більшого ідіотизму, ніж ОКР PhD, який заміщує науковий ступінь кандидата наук (абсолютно самостійного вченого), важко придумати. Це корінь зла* (НСВО. 06.04.2016).

НАЗЯВО – бути! – про зміни до Закону «Про вищу освіту» (ПП. 08.07.2016).

Незалежне оцінювання – «альфа й омега»: *А у цій підсистема НЕЗАЛЕЖНОГО оцінювання є «альфою й омегою» будь-якої організації системної діяльності національного рівня. І не тільки загальнодержавного, і не тільки в освіті, але у ній у першу чергу* (Освіта.уа. Блоги. В. Белий. 05.05.2017).

Не компетентнісним підходом єдиним... (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 05.05.2017).

Не треба гризти граніт науки: *Віктор Громовий: не треба «гризти граніт науки». Ми не шукаємо легких шляхів, у нас навчання – це не задоволення, а важка праця* (Освіта.уа. 13.03.2016).

Підводні камені інтернет-навчання: *Підводні камені інтернет-навчання, які легко обійти* (ОУ. – 2015. – № 7).

Повний Еразмус в голові (ВШНУ. 31.03.2016).

Працювати не можна навчатися – про намагання студентів поєднати навчання й роботу (Резонанс. – 2014. – № 8–9 (349–350)).

Реформувати не можна ліквідувати – про зміни в переліку спеціальностей у вищому навчальному закладі (Освіта.ua. 21.05.2015).

Сесія на носі (Коледжани. – 2015. – № 3 (49), грудень).

Споконвічні проблеми: дороги – дурні – підручники. *Практично всі ступають на «дороги» щоранку та милуються на своїх телеекранах дурнями, котрі «підіймають» престиж країни, оголюючи зад своєму народу щовечора. Лише вчителі, учні та батьки, що виконують своїм дітям домашні завдання потерпають від «ПІДРУЧНИКІВ» весь божий день. Часто й ночами* (Освітня політика. Портал громадських експертів. Блоги. Володимир Белий. 21.03.2016).

Старі граблі замість нових підручників для школярів? (ОП. Блоги. Катерина Ткачук. 23.05.2016).

Хочеться смакувати суфле науки, а не гризти граніт – про особливості процесу навчання (Освіта.ua. Блоги. Віктор Громовий. 09.03.2017).

Цапство-відбувайлівство – класне керівництво: *Класне керівництво треба поховати. Цапство-відбувайлівство (класне керівництво) має бути ліквідоване разом із совковою виховною роботою* (Освіта.ua. Блоги. Ігор Лікарчук. 09.02.2017).

Студентські джерела

ЗНО на магістратуру: пан або пропав? (ЯС. – 2016. – № 6. – С. 4).

Стипендія: скасувати не можна залишити (ЯС. – 2015. – № 1. – С. 4).

На позначення здобувачів освіти

Громадсько-політичні джерела

Бити тривогу: *Студенти СДПУ б'ють тривогу* (Ваш шанс. 28.02.2009).

Вони працюють: *Вони працюють. Вони – це студенти* (ГУ. 04.12.2009).

Жити від вступу до вступу, від сесії до сесії: *Адже в окремих вишах і керівництво, і викладачі живуть «від вступу до вступу», чекаючи на чергове держзамовлення, а відтак і фінансування, а студенти – «від сесії до сесії», отримуючи замість якісних знань проплачені оцінки* (УК. 19.03.2016).

Завдати превентивного удару – про студентські мітинги проти низки заходів, передбачених законодавством: *Студенти завдали превентивного удару* (ГУ. 26. 05.2011).

Контрактник – **священна корова** (УМ. 28.08.2014).

Парта – **дзеркало душі** – про дослідження студентських написів на партах: *Парта – дзеркало душі? Несподівані прояви молодіжної субкультури. Побачили світ перші томи видання «Народна культура українців». Вони присвячені дитячій та молодіжній субкультурі* (СВР. 15.04.2011).

Підставляти студентів під стріли: *У Харкові вже стало доброю традицією підставляти під стріли уїдливих студентів ректорами регіональних вузів* (ГУ. 04.03.2005).

Пливти за течією: *Викладачі переконані у своїй безкарності. А студенти плывуть за течією, купуючи оцінки, бо так простіше* (ГУ. 18.03.2016).

Показати на двері: Студентам показали на двері (ГУ. 04.12.2015).

Поплатитися за жагу до знань: Поплатилася за «жагу до знань»: Доцента Дніпровського університету звільнили за участь у конференції в окупованому Криму (patrioty.ua. 27.07.2016).

Попсувати кров дипломатам – про студентські заходи, спрямовані проти політики міністра Д. Табачника, за участю іноземних делегатів: *Студенти хочуть попсувати кров дипломатам* (ГУ. 16.09.2011).

Пити сік дерева пізнання й закусувати гранітом науки – про святкування Міжнародного дня студентів (СВР. 17.11.2009).

Студентам не фіолетово: Студентам не фіолетово щодо фіолетової хвороби... (ГУ. 26.03.2016).

Студенти всіх країн, для гулянки об'єднуйтеся! – про святкування Міжнародного дня студентів (СВР. 17.11.2009).

Студенти всіх країн! Тільки не спийтеся... – про святкування Міжнародного дня студентів (СВР. 17.11.2008).

Студенти ХНУ пишуть листа президенту – про студентську акцію протесту: *Умовне підвищення розміру стипендії зменшить кількість стипендіатів: студенти ХНУ пишуть листа президенту. Сьогодні, 16 грудня, студенти ХНУ ім. Каразіна долучилися до Всеукраїнської акції протесту проти 5130* (СВР. 16.12.2016).

Студентів восени рахують – про результати ЗНО (СВ. 07.07.2015).

Студент – птаха вільна (УМ. 05.12.2013).

Стукати у двері переміщеного вишу: ...Досі сотні таких студентів [у зоні АТО] *стукають у двері переміщеного вишу, прагнучи здобути українську освіту* (УК. 19.11.2015).

Освітнянські джерела

Жага до знань: *Коли у тебе є жага до знань, ти обов'язково переможеши* (Київський університет. – 2014. – № 3 (2270), березень).

Заробляти мільйони на студентах – про неправомірну фінансову діяльність посадових осіб по відношенню до студентського самоврядування: *Як на студентах мільйони заробляють* (ПП. 26.08.2016).

Підтягувати хвости: *Студенти активно підтягують хвости та готуються захищати знання на іспитах* (ПП. 20.03.2014).

Розвести як кошенят: *«Розвели як кошенят»* – по-кабмінівськи. *Держава обіцяє студентам ВПО все те, що і так надає – бюджетні місця, пільгові кредити, підручники* (Освіта.ua. Блоги. Олег Охредько. 06.12.2016).

Сидіти на двох стільцях – навчатися одночасно на денній формі двох факультетів: *Сидіти на двох стільцях українським студентам не вдасться* (ПП. 28.11. 2013).

Хто не жив у гуртожитку, той не був студентом (Київський університет. – 10.01.2014. – № 1 (2221)).

Студентські джерела

Бити байдики: *Студенти б'ють байдики* (Студвей. 18.01.2016).

Проект QUAERE: *як студенти виші акредитовували* (Студвей. 28.09.2017).

На позначення педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників

Громадсько-політичні джерела

Бігати за студентами: *На відміну від викладачів в Україні, їхні західні колеги не будуть «бігати» за*

студентами і до останньої хвилини повертати роботи з виправленими помилками й підкресленими пасажками (texty.org.ua. 20.02.2013).

Викладач вимушений буде зійти з дистанції; викладач йтиме в ногу з часом: Або викладач йтиме в ногу з часом, або вимушений буде зійти з дистанції (УМ. 30.01.2010).

Викладачі грішать хабарництвом: Декоптрі викладачі грішать не лише хабарництвом, а й компіляцією (УК. – 2015. – № 143).

Викладачів боятися – в «універ» не ходити – про адаптаційний період першокурсників та їхні найбільші страхи (Галичина. 16.11.2010).

Клептосклеротиків гнати в три шиї: Клептосклеротиків з університету гнати в три шиї... ЛЖЕНАУКОВЦІ... (УПЖ. 22.03.2017).

Намацувати больові точки свідомості: Саме педагоги першими намацують больові точки суспільної свідомості й намагаються шукати нові шляхи для зміни ситуації (ДТ. – 2005. – № 25).

На плагіаторові шапка горить (blog.liga.net.user/tsybulko. 07.02.2016).

Нема коли глянути вгору: ...І нам, професорам і доцентам, не було коли й угору глянути (ДТ. – 2015. – № 44–45).

Не такий страшний «доцент», як його малюють – про затвердження Міністерством освіти й науки України нового порядку присвоєння вчених звань (УПЖ. 01.09.2016).

Нечисті на руку викладачі потрапили в тенета правоохоронців: Учора в тенета правоохоронців потрапили й інші нечисті на руку викладачі (УМ. 01.04.2016).

Спіймати викладача на гарячому – про хабарництво: *На Івано-Франківщині правоохоронці спіймали «на гарячому» викладача* (ГК. 28.06.2014).

Освітянські джерела

Гарному вчителю методисти не потрібні. *Сьогоднішні методична служба абсолютно не потрібна і освіті наносить шкоди більше, аніж користі* (Освіта.ua. Блоги. І. Лікарчук. 20.03.2017).

Не дати втоптати вчителів у багнюку, або наповнюємо змістом концепцію «Нова українська школа» (ОП. Блоги. Володимир Глушук. 20.12.2016).

Освітян звикли тримати на короткому «повідку» і голодному пайку, але не працює так система освіти (Освіта.ua. Блоги. В. Громовий. 13.07.2017).

Практики, котрі тягнуть освітнього плуга: *Прогноз: небайдужим за долю освіти **практикам, котрі «тягнуть освітнього плуга»,** ще років так з «...надіяють» лишатиметься лише вгадувати, коли саме наша система ВИЦОЇ освіти впаде до НАЙНИЖЧОЇ точки і досягне у своєму руйнуванні точки неповернення, щоб почати все з «нуля»* (Освіта.ua. Блоги. В. Белий. 05.05.2017).

Презумпція винності педагога: *Цей пост, насамперед – для нових учасників групи «Батьки SOS». (...) Кількість учасників групи зростає – і помітна тенденція: ті, хто у групі нещодавно, відразу займають позицію «всі вчителі винні». Така собі «презумпція винності педагога»* (Освіта.ua. Блоги. Сергій Горбачов. 10.11.2017).

Цапи-відбувайли: *Про яку творчість і партнерство з вчителями можна говорити, коли вони завжди «цапи-відбувайли»* (Освіта.ua. Блоги. В. Глушук. 21.12.2016).

На позначення закладів освіти

Громадсько-політичні джерела

Автономія – важка ноша (ДТ. – 2015. – № 11).

Виші б'ють рекорди: Медичні виші б'ють рекорди з прийому абітурієнтів... (ТСН. 19.07.2013).

Виші вийшли на фінішну пряму – про завершення вступної кампанії (УК. 10.08.2013).

Виші відчиняють двері: 2 липня виші відчинили двері для прийому вступних документів (УК. 05.07.2012).

Виші з'являються як гриби після дощу: Ось тут треба бути пильними. Оскільки окремі сумнівні «виші», які роками з'являлися як гриби після дощу, не маючи ні відповідних умов навчання, ні достойних викладачів, і досі пропонують молоді неякісну освіту (УК. 07.06.2016).

Виші на колесах – про переведення вишів із зони бойових дій до інших регіонів України (ДТ. – 2014. – № 40).

Виші – на фініші – про завершення вступної кампанії (УК. 03.08.2012).

Виші під одним крилом – про об'єднання вищих навчальних закладів (ГУ. 08.06.2014).

Виші рубають – дипломи летять (ДТ. – 2005. – № 24).

ВНЗ не отримали жодної копійки: ...Згідно із законом про державний бюджет на 2008 рік Міносвіти має на реконструкцію і ремонт гуртожитків 92 млн гривень, але жодної копійки ВНЗ не отримали (ГУ. 17.10.2008).

ВНЗ, що пасуть задніх у національних та міжнародних рейтингових системах (ДТ. – 06.03.2015. – № 8).

Готуй санчата влітку, а майбутній вступ до вишу – з осені – про підготовку до вступу у вищий навчальний заклад (ПП. 14.09.2012).

До дому, до хати, до рідної альма мати – про повернення університету-переселенця додому (УМ. – 26.01.2016. – № 10).

Життя крутиться навколо університету – про успішний виш (День. 29.01.2013).

Завис дамоклів меч скорочення або звільнення: *Наукові працівники з тривогою очікують завтрашніх звісток, терзаючись здогадами, над ким завис дамоклів меч скорочення або звільнення* (ДТ. – 2016. – № 9).

Льодовиковий період у вишах – про складні часи для викладачів: *Льодовиковий період у вишах? Науковці-пенсіонери пишуть заяви на звільнення* (ДТ. – 2015. – № 13).

Міражі посттоталітарної школи: *оболонки неправди* (УПЖ. 19.01.2012).

Над українськими університетами занесено сокиру: *Сьогодні над українськими університетами занесено сокиру. Чи опуститься вона – залежить від позиції цих самих університетів і всієї української спільноти* (ДТ. – 2013. – № 15).

Настане година Ч і виш почине в Бозі: *Майже тисяча студентів і сотня викладачів думали-гадали, куди їм подітися, якщо настане година «Ч» і вуз почине в Бозі* (ГУ. 30.01.2009).

Повернутися не можна залишитися – про виші Донбасу: *Розділені університети: повернутися не можна залишитися* (ДТ. – 2015. – № 48).

Потрапити до ВНЗ з чорного ходу: *Нові правила вступу узаконили відразу кілька лазівок для тих, хто хоче потрапити до ВНЗ з чорного ходу* (ДТ. – 2011. – № 15).

Привид оптимізації бродить по академічних інститутах (ДТ. – 2016. – № 9).

Пряник і батіг для ВНЗ: *Рейтинги вузів допомагають також зорієнтуватися Міністерству освіти і науки, яке несе відповідальність за якість освіти в країні та має такий «пряник і батіг» для ВНЗ, як ліцензування та акредитація* (УМ. 13.04.2007).

ПТУ на голодному пайку – про переведення фінансування ПТУ на місцевий бюджет (ДТ. – 2016. – № 4).

Пустити корені в новому ґрунті – про виші-переселенці (ДТ. – 2015. – № 25).

П'яте колесо до воза – про місце недержавного університету у вітчизняній системі освіти: *Недержавний університет в Україні: п'яте колесо до воза?* (ДТ. – 2012. – № 2).

Розв'язати руки вишам: *А з тексту проголосованого закону згадка про ЗНО взагалі зникла: «за результатами вступних іспитів», – записано там. Це ще більше розв'яже руки вишам під час «позаконкурсного конкурсу»* (ДТ. – 2016. – № 3).

Рубікон для луганських вишів – про труднощі роботи вищих навчальних закладів України на окупованих територіях Донбасу (УК. 18.10.2014).

Сватати студента або ж дати гарбуза – про вступну кампанію у вишах: *Завершився перший етап вступної кампанії ЗНО. Перший, але чи не найвідповідальніший для абітурієнта. Бо саме під час тестування він накопичує конкретний бал – «посаг», за яким університети свататимуть студента або ж дадуть гарбуза* (ДТ. – 2015. – № 25).

Сидіти без грошей: *...Вузи сидять без грошей* (ДТ. – 2007. – № 45).

Сім кіл пекла ДНУ – про переїзд ДНУ на підконтрольну Україні територію (expres.ua. 26.11.2014).

Три кити сучасного університету – про основні принципи діяльності університету: *Ця візія має перебувати передусім на «трьох китах» – університетське лідерство, підприємливість, соціальне служіння* (День. – 13.05.2016. – № 81–82).

Університет веде за собою – про академічне лідерство українських університетів (День. 13.05.2016, №81–82).

Університет вирішив пакувати валізи – про вищ-переселенець, який хоче повернутися на свою територію: *Чи не зарано університет-переселенець вирішив пакувати валізи?* (УМ. – 26.01.2016. – № 10).

Університети так і не розгорнули плечі: *...Нинішні університети так і не розгорнули плечі після знищення їх більшовиками добрих 90 років тому* (УМ. 06.07.2016).

Університет іде в ногу з часом: *...Сумський виш завжди намагався не тільки іти в ногу з часом, а навіть децю випереджати його* (УК. 16.10.2010).

Університет став на ноги: *...Він [Харківський національний автомобільно-дорожній університет] став на ноги та нині є провідним національним технічним університетом, альма-матер сотень тисяч інженерів автомобільної та дорожньо-будівельної справи* (ДУ. 29.03.2016).

Чорний список вишів: *Оприлюднено «чорний список» вузів, які підлягають закриттю* (segodnya.ua. 04.03.2015).

Школа на вістрі змін – про реформу середньої освіти (СВ. – 20.12.2016. – № 110 (19442)).

Quo vadis, сучасний університете? (День. 05.13.2016).

Освітнянські джерела

Вищі під одним крилом – про об'єднання вищих навчальних закладів (ОУ. – 2014. – № 30).

Вищі навчальні заклади почали життя з нуля: 16 вищих навчальних закладів Донеччини і Луганщини виїхали з окупованої території і почали життя «з нуля» (ПП. 16.09.2015).

Година «Ч» вступної кампанії: Наближається година «Ч» вступної кампанії (Освіта.ua. Блоги. Алла Котляр. 01.08.2017).

Грішити продукуванням дипломів: Але, шановні колеги, з рукою на серці, хтось може підтвердити, що національні вищі не грішать продукуванням дипломів підготовки студентів? (ВШНУ. 05.03.2016).

Дозволяти університетам тупо качати гроші: А хто дозволяє університетам так «тупо качати» гроші? (ВШНУ. 28.04.2016).

Місія нездійсненна: Місія університету – освіта, наука, культура, просвітництво, лідерство, середовиществорення. У нинішній Україні місія нездійсненна?! (ВШНУ. 12.03.2016).

На короткому повідку і на голодному пайку – про зовнішнє управління школами: *Саме за таким принципом досі здійснюється зовнішнє управління школами метою якого є досягнення їх максимально можливої слухняності. Звісно, в умовах існування школи як надлишково керованої організації завжди є підстави для того, щоб «вказати на недоліки у роботі» будь-якої школи* (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 14.02.2016).

Чужа школа: треба глибоко копати! (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 18.03.2017).

Школа: змінитись не можна померти (ОП. 25.08.2017).

Школа життя: *Школа ніколи не була «школою життя». Ми вчимо дітей не звертати увагу на порушення їхніх прав під соусом «так виховується справжній характер» (Освіта.ца. Блоги. О. Мірошниченко. 24.10.2017).*

Школа як школа: *«Перевинаходимо» школу чи намагаємось зробити «школу як школу» (заг.). Раніше ми, вчителі, казали учням: «перепиши цю вправу» чи «перероби цю задачку». Тепер учні вимагають від нас, педагогів: «винайдіть заново, перевинайдіть (англ. to reinvent) школу», збудуйте нарешті «школу, яка не школа» у якій нам було б цікаво навчатись (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 16.03.2016).*

2.6 МЕТАФОРИ

*Будь-яка справжня освіта
здобувається лише шляхом
самоосвіти.*

Н. Рубакін

2.6.1 АНТРОПОМОРФНА МЕТАФОРА

(метафоричне перенесення «освітнє поняття ← людина». Функціонує у двох формах: «освіта – людина фізіологічна» та «освіта – людина соціальна»).

Метафора «освіта – людина фізіологічна» (представлена метафоричними моделями «освіта – життя» (вітальна метафора); «освіта – хворий організм» (морбальна метафора), «освіта – смерть»)

Метафорична модель «освіта – життя» (вітальна метафора)

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

Болонський процес в освіті – не більш як макіяж під європейську систему. І він не вирішить головного – не забезпечить країну фахівцями в необхідній кількості (ГУ. 19.10.2007).

Вища освіта: життя за новими правилами (УК. 14.08.2014) – стосовно прийняття Закону України «Про вищу освіту».

...Вища освіта, якій не щастило із запроваджуваними реформами (ДТ. – 2012. – № 17).

В уявленнях українських чиновників таким хлопчиком для биття, мабуть, є система вищої освіти (УПЖ. 08.02.2011).

Де освіта кульгає (УМ. 29.05.2012) – про результати перевірок навчальних закладів.

Євровимір як костюм на виріст для української освіти (ДТ. – 2005. – № 19).

Куди прямує освіта області? (Галичина. 16.03.2010).

Мусимо з прикрістю констатувати, що українська освіта, попри всі переможні реляції її очільників, деградує (ДТ. – 2014. – № 3).

...Наша вища школа зробить великий крок уперед (ДТ. – 2007. – № 26).

Не буде якісної вищої освіти, якщо середня шкутильгатиме (День. – 17.06.2016. – № 106–107)

Освіта із зав'язаними очима – вища школа досі прямує невідомим курсом через те, що ухвалення Закону «Про вищу освіту» «висить у повітрі» (ДТ. – 2011. – № 33).

Освіта і здоров'я у новому наряді (УПЖ. 15.03.2016) – про нових очільників двох міністерств.

Освіта, змучена корупцією (ДТ. 01.04.2016).

Освіта отримає підтримку (Галичина. 03.02.2009).

Освіта рятує Донбас (УК.17.12.2015).

Освіту треба витягувати з прірви (УК. 27.10.2011).

...Попри всі негаразди наша освіта живе і виконує свою місію, ...виховує та навчає розумних дітей (Галичина. 22.10.2013).

...Реформа в освіті – це крок. Головне, щоб не назад (Резонанс. – 2014. – № 6–7 (347–348)).

Сучасна українська освіта неадекватна (ГУ. 28.04.2007).

Торік система освіти виживала й досягала успіхів всупереч тому, що робила влада (ДТ. – 2012. – № 49).

Українська освіта нагадує підлітка, який швидко формується і розвивається (Галичина. 04.10.2008).

Формується ставлення до системи освіти як до системи, котра жила, живе і житиме сама собою (ДТ. – 2014. – № 38).

Як не парадоксально, але створення більш гнучких практик передачі знання та ротачії кадрів якраз і мало б стати ознакою справжнього «омолодження», підвищення якості української освіти (Commons. 15.04.2015).

Як врятувати освіту? (Галичина. 06.03.2014).

SOS від профтехосвіти, або чи виживе вітчизняна система підготовки робітничих кадрів на утриманні місцевих бюджетів (ДУ. 05.02.2016).

Освітнянські джерела

Вища школа сприймається як живий організм! (ВШНУ. 28.04.2016).

Ветеринарній освіті – 230 років (ПП. 30.10.2014).

Витягнути себе з болота «за чуба» самостійно, як барон Мюнхгаузен, система освіти не зможе. Для цього потрібен активний громадський «буксир» ззовні (Освіта.ua. Блоги. Віктор Громовий. 13.12.2016).

Для чого потрібно радикально змінювати зміст освіти у «школі «навиворіт»?(заг.). Почну з риторичних запитань... Вам зручно ходити у вивернутому навиворіт одязі? Звісно, підготовка будь-яких проектів (закону про освіту чи дорожньої карти реформування школи) має

бути спрямована на вироблення у нашому суспільстві спільного бачення, що таке сучасна школа. Інакше у нас так і буде існувати школа «навиворіт» як наслідок того, що ми ніби й захотіли скинути з неї стару «одежинку», але потім чомусь передумали й одягли знову, забувши вивернути (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 12.02.2016).

Досить дешевою зарубіжною косметикою мазюкати фейс старезної бабці, якою є наша освітня система. Від цього вона молодшою і кращою аж ніяк не стане. В Україні немає ВОЛП до справжньої реформи освіти (Освіта.ua. Блоги. Ігор Лікарчук. 29.11.2016).

Закон про вищу освіту спіткали вкрай тяжкі пологи (ОУ. – 2012. – № 2).

Куди іде вища освіта (заг.). Незрозуміло, на що направлені законодавчі ініціативи Міносвіти у системі вищої освіти (Освіта.ua. Блоги. Микита Євстифеев. 25.07.2016).

Наша освітня система – «чахлик невмирущий». Освіта, яка покликана приносити радість і розвиток, часто функціонує в координатах загрози лиха. У чому ж знаходиться сила нашої системи освіти, яка часто-густо нагадує «чахлика невмирущого», що вмирати не вмирає, а що «чахлик», то вже більшості стало зрозуміло точно (Освіта.ua. Блоги. В. Глушук. 15.12.2016).

Освіта має жити без хабарів (Освіта.ua. Блоги. Сергій Горбачов. 25.09.2017).

Освітній галузі дуже потрібні свіжі ковтки повітря після нафталінової совдепівської задухи (Освіта.ua. Блоги. Оксана Смірнова. 26.05.2016).

Радянська освітня система у нас живе й зараз (Освіта.ua. Блоги. Реформа середньої освіти. Ігор Лікарчук. 10.11.2017).

Треба почесно поховати нашу систему освіти (Освіта.ua. Блоги. Ігор Лікарчук. 29.11.2016).

Українська освіта повільно вбиває таланти
(osvita.org.ua. 05.04.2016).

Українська освіта породила покоління мутантів соціуму, які черпають правила життя із фільмів
(Освіта.ua. Блоги. І. Кенігштейн. 20.10.2017).

На позначення освітнього менеджменту

Освітнянські джерела

25 років вища освіта України невпинно втрачала якість, при цьому усі 25 років МОН твердою рукою керував вузами (НСВО. 06.05.2016).

На позначення здобувачів освіти

Освітнянські джерела

Велике серце сумських студентів (ПП. 30.10.2013) – про волонтерський рух студентів.

«Заробітчанський дух» українського студента
(ПП.18.02.2013).

На позначення педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників

Громадсько-політичні джерела

...Саме вчитель, викладач є серцем освіти
(Галичина. 27.06.2013).

Освітнянські джерела

Педагоги мають стати лоцманами медіаграмотності (ПП. 31.03.2016).

На позначення освітнього процесу

Громадсько-політичні джерела

Прощавай, ЗНО – здрастуйте, хабарі? (ГУ. 17.11.2010).

Стіну корупції руйнує ЗНО. Однак є багато бажаних підперти її хабарами (ДТ. – 2008. – № 41).

На позначення закладів освіти

Громадсько-політичні джерела

Виш вимагає від колишньої студентки 20 тис. грн. (УПЖ. 16.06.2011).

Виші вийшли (УМ. 27.11.2013) – про участь українських студентів у Євромайдані.

«Виші поділені на жильців і не жильців», – жартують освітяни (ДТ. – 2014. – № 46) – про оптимізацію мережі ВНЗ згідно з листом МОН.

...Виші розвалюють ПТУ (ГУ.11.08.2009).

...Вступників було настільки мало, що деякі виші узагалі не дочекалися жодного абітурієнта на своєму порозі (УМ. 18.08.2011).

...Входження університету, юність і зрілість якого припадає на епоху тоталітаризму, в новий для нього режим самовдосконалення, можливий лише за умови обережної й тонко продуманої демократизації внутрішнього життя університету... (ДТ. – 2009. – № 32).

2012 рік деякі ВНЗ не переживуть (ДТ. – 2009. – № 37).

Діставши щеплення від сепаратизму, [ДонНУ] заявляє про свою українськість (День. 02.10.2014).

ДНУ в екзилі: як живеться викладачам і студентам евакуйованого вишу в рідному місті Порошенка (expres.ua. 26.11.2014).

*...Донецький національний університет евакуювався до Вінниці у жовтні 2014 року. Він став одним із 16 вишів, що **переїхали** на підконтрольні Україні території (УМ. – 26.01.2016. – № 10).*

*Донецький технічний університет **переїжджає** (День. 10.07.2014).*

*[ДонНУ] Жертує тілом, щоб **відродити дух** (День. 02.10.2014).*

*Інститути й університети **теж часу не гають** – починають запрошувати потенційних абітурієнтів на дні відкритих дверей (УК. 28.04.2011).*

*Інститут **приймає вітання і нагороди** (ГУ. 15.05.2009).*

*Луганський аграрний університет **переїхав** (expres.ua. 22.10.2014).*

*Київський університет культури **бореться** за своє існування з Міністерством освіти і науки України (УМ. 04.12.2014).*

*Минулої осені навчальний рік Донецький національний університет розпочав **в «еміграції»**... (УМ. 16.04.2015).*

*Могилянка **вийшла** на Майдан (ГУ. 03.12.2012).*

*...Могилянка, **мов хитромудрий Одиссей**, намагається уникнути реакційної позиції Міносвіти (УМ. 27.11.2013).*

*...Могилянка нагадує **шибайголову**, який не боїться йти своїм шляхом, навіть ризикуючи нарватися на різки (ДТ. – 2014. – № 44).*

*Молодь і університети **шукають** одне одного (УК. 20.11.2014).*

Національний [університет] шукає одинадцять мільйонів (ГУ. 04.08.2006).

Отже, відкинувши Стуса, ДонНУ йде до місця його народження (День. 02.10.2014).

Скільки в Україні виживе ВНЗ після Квітської реформи (expres.ua. 24.03.2015).

«Таємниці» національних університетів (День. 06.03.2014) – про небажання адміністрації вишів оприлюднювати декларації.

Тим часом розділені університети оговталися від завданого їм удару (ДТ. – 2015. – № 48).

Тоді як більшість ВНЗ розробляють і публікують свої правила прийому, деякі пішли іншим шляхом – намагаються вскочити в останній вагон потягу і змінити вже затверджені Міносвіти та Мінюстом умови вступу (ДТ. – 2014. – № 48–49).

Українські виші мають тут дуже убогий вигляд (ДТ. – 2015. – № 23) – про місце українських університетів у світових рейтингах.

У Міносвіти підбивають попередні підсумки, а деякі виші тим часом хитрують з цінами для контрактників (УК. 22.07.2011).

Університети брехні (заг.). Які виші запрошують на навчання без ліцензії на право навчати (ГК. 09.06.2012).

...Університети заживуть по-новому (ДТ. – 2014. – № 36–37).

Університет імені Стуса повернеться лише в український Донбас (День. – 17.06.2016. – № 106–107).

Університет у екзилі (День. 02.10.2014).

...Університет сам «напросився» на міжнародний аудит, щоб отримати об'єктивну оцінку своєї роботи (ГУ. 18.06.2011).

Університет святкував, ректор приймав нагороди (Галичина. 23.10.2008).

Університет – це як людський організм. (...) Класичний університет – це цілісність. Цілісність, яка була не нами створена, а сформована століттями традиції. І не нам її ламати (ГК. 07.04.2012).

Хороший університет – складний організм із лабораторіями, дослідницькими та експериментальними базами... (ДТ. – 2015. – № 25).

...**Чи виживуть приватні ВНЗ поодиночі?** (ГУ. 17.09.2011).

Освітнянські джерела

Виші кличуть студентів у дорогу! (Соц. мережі. 2015).

Загалом за межі окупованих територій переїхали 18 ВНЗ... (ВО. 19.12.2016).

...Заклади гідно **пережили** переїзд та мають сили і потенціал для повноцінного існування (ВО. 19.12.2016).

КНУ ім. Т. Шевченка відсвяткує день народження підвищенням зарплат (ПП. 12.07.2013).

Львівська політехніка обійшла Національний авіаційний університет (ПП. 22.07.2013).

...**Молодий патріотичний університет бажає познайомитися. Згоден на переїзд** (ПП. 16.09.2015).

НАУ обігнав КПІ (ПП. 08.07.2013).

Нове життя ДонНУ у Вінниці (ПП. 25.11.2014).

...Освітніми програмами університети **будуть заманювати** на навчання (НСВО. 01.10.2016).

Провідні університети світу якось **живуть** без цих статусів (НСВО. 22.12.2015) – про статус національного університету.

Провінційний університет **деградує**, коли кафедри заповнюються його ж випускниками, особливо якщо вони

захищені в цьому самому університеті (Фейсбук, березень, 2016).

СумДУ передбачив неминучість глобалізації й визначив стратегію свого розвитку з урахуванням цього планетарного процесу (Резонанс. – 2016. – № 6–7).

Сумський державний університет пішов на правдиво новаторський у контексті української вищої освіти крок (Фейсбук. Education online. 25.04.2016).

Уже вдруге за свою 77-річну історію Донецький національний університет опиняється у вимушеному вигнанні (ПП. 25.11.2014).

Українські виші готові відчинити двері для кримських студентів та абітурієнтів (ПП. 20.03.2014).

Українські університети: рейтинги «на виріст». Освіта в Україні (osvita.org.ua. 09.08.2012).

Університет без студентів не виживе (Освіта.ua. Блоги. В. Бахрушин. 02.02.2017).

Університет Грінченка долає кордони (Освіта.ua. 07.09.2016) – про інтернаціоналізацію вищої освіти та міжнародне співробітництво.

Університети Дніпропетровщини відчиняють двері для майбутніх студентів (ПП. 08.04.2016).

Університети Донбасу: життя налагоджується (ПП. 16.09.2015).

16 вищих навчальних закладів Донеччини та Луганщини виїхали з окупованої території і почали життя «з нуля» (ПП.16.09.2015).

Метафорична модель «освіта – смерть»

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

Вища освіта у «братській бюджетній могилі» (ДТ. – 2005. – № 42).

*Наразі уже можна говорити про практично **повне вимирання** в Україні приватної шкільної освіти (УПЖ. 04.11.2011).*

***Похорон** вищої освіти (tema.in.ua. 30.05.2016, 10:40).*

*...При навантаженні у 1600 університетську науку можна буде остаточно **поховати** (ДТ. – 2013. – № 15).*

*Реформи по-українськи: Як ми **поховали** інклюзивну освіту (УПЖ. 08.09.2011).*

Освітянські джерела

*Гроші «вибиваються», щоб продовжувати підтримувати на плаву **живий труп** нашої освіти (Освіта.ua. Блоги. Ігор Лікарчук. 17.11.2016).*

*Наука лежить **напівмертва**, молодь масово тікає за кордон (USW. 20.04.2016).*

*Нинішні ліцензійні вимоги для цілих напрямків підготовки студентів – починаючи від бакалаврів та закінчуючи докторами філософії – це **смерть** вищої школи... (НСВО. 26.03.2016).*

*Освіта, котра **вмирає** (ОУ. – 2015. – № 19).*

*Технічній освіті в Україні все... **Треба ставити свічку за упокій**, замість ура, ура... (НСВО. 10.04.2016).*

*Українська вища освіта – **мертва** (Освіта.ua. 05.12.2016).*

На позначення освітнього менеджменту

Освітянські джерела

***Почити в Бозі: Контроль як функція управління почала в Бозі.** Зміни у фінансуванні освіти варто починати з розподілу повноважень управлінських органів (Освіта.ua. Блоги. С. Вовк. 19.01.2017).*

На позначення освітнього процесу

Громадсько-політичні джерела

ЗНО must die (Commons. 04.05.2016) – про необхідність змінювати модель фінансування ЗНО.

Якби не персональні зусилля керівників Міносвіти, ми би мали «поховану» академічну автономію, а з нею – і конкуренцію, і відповідальність ВНЗ за свої освітні програми (УП. 06.11.2015).

Освітнянські джерела

Класне керівництво треба поховати (Освіта.ua. Блоги. Ігор Лікарчук. 09.02.2017).

На позначення закладів освіти

Громадсько-політичні джерела

...У трьох вишах, які мають почитати в Бозі, перспективою опинитися під крилом дотепер неіснуючого економічного університету не задоволений ніхто (УМ. 02.07.2013).

Освітнянські джерела

ВНЗ, які не дають якісної освіти, вже починають потроху «відмирати» (ОУ. – 10.03.2014. – № 10).

Живий труп або чому реформа школи неможлива (Освіта.ua. Блоги. О. Греков. 02.03.2016).

Концепція НУШ [«Нова українська школа»] *нагадує Мауглі. Є дуже реальна загроза, що з Концепцією Нової української школи буде те, що сталося з Мауглі. Рішення прийняли. Ключове питання – формування компетенцій. На картинках – все дуже гарно. Але... Хто буде формувати ці компетенції?* (Освіта.ua. Блоги. Ігор Лікарчук. 14.12.2016).

Школа повинна змінитися – або померти
(Освіта.ua. Блоги. Олексій Греков. 29.02.2016).

Метафора «освіта – хворий організм» (морбiальна метафора)

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

...Без потужних реформ хвороби шкільної освіти «вилікувати» неможливо (УПЖ. 03.05.2015).

Вищу школу лихоманить (ДТ. – 2006. – № 22) – про реформування освіти.

Загравання з населенням на такому рівні «пiклування» переводить саму освіту в ненормальний, хворобливий стан, бо нівелює цінність мотивації освіти високої якості... (УПЖ. 31.05.2011).

Корупція в науці й освіті дедалі більше скидається на ракову пухлину, метастази якої паралізували мозок нації (ДТ. – 2006. – № 41).

Корупція не є ні причиною, ні наслідком деградації вищої освіти, а радше її симптомом (День. 27.04.2016).

Наскрізну проблему системи [освіти] становить повсюдна корупція: ця хвороба із соціально-економічної перетворилася на стійку деградовану культуру взаємин педагогів, студентів і учнів, а також їхніх батьків (ДТ. – 2013. – № 20).

...На часі лікування важких хвороб освіти шляхом здійснення простих і зрозумілих дій (СВ. 21.08.2015).

...Наша освіта серйозно хвора. Але, оздоровлюючи освіту, ми неодмінно повинні подбати про те, щоб ліки, які починаємо застосовувати, не виявилися небезпечнішими за хворобу... Це зауваження стосується і

такої «гарячої» теми, як зовнішнє оцінювання знань... (ДТ. – 2009. – № 38).

Питання реформування вищої школи набуло в Україні статусу **хронічного і невиліковного захворювання** (ДТ. – 2011. – № 34).

Плагіат, як і «сексуальні збочення», виявляється притаманним практично кожному (Commons. 19.03.2013).

Про хронічну хворобу вищої освіти та про те, як її лікувати (ДТ. – 2012. – № 42).

Справді, передача автономії вишам – важливий крок, який може або **оздоровити систему освіти** загалом, або призвести до повного знецінення дипломів про вищу освіту... (ДТ. – 2014. – № 30).

Тривалий час українську освіту **не припиняє лихоманити** (УК. 22.05.2013).

Українська вища освіта – **в «передінфарктному» стані** (заг.). Ті цифри, які ми отримали, свідчать, що система вищої освіти знаходиться у **глибокому передінфарктному стані**. **Необхідна реанімація, необхідні кваліфіковані реаніматори, інакше буде біда.** (...) **Це є передінфарктний стан нашої освіти...** (Укрінформ. 10.06.2015).

Українська вища освіта **подолала** пострадянські **рецидиви** й опинилася в іншій реальності (УК. 02.08.2014). У нашої системи вищої освіти є **задавлена хвороба** – витратити багато навчального часу для нібито загальноосвітніх дисциплін..., серйозно урізаючи таким чином навчальний час, необхідний для засвоєння суто професійних знань (ДТ. – 2014. – № 33).

...**Хвороби** сучасної національної системи освіти дуже серйозні й мають комплексний, системний характер (ДТ. – 2010. – № 2).

Що не місяць, то чергове загострення... (УК. 22.05.2013).

Освітнянські джерела

...ВНЗ та викладачі вищих навчальних закладів насамперед потребують цивілізованої системи вищої освіти, яку не буде трясти після кожної нової зміни влади (ВШНУ. 21.03.2016).

Діагноз держзамовлення у вищій освіті. 90% видатків держзамовлення йде на зарплату викладачів та стипендію студентів (Освіта.ua. Блоги. О. Молчановський. 18.05.2016).

Кожний університет, за визначенням, повинен мати дослідницьку складову. Цю статусну «хворобу» нашої освіти потрібно припинити раз і назавжди (ВШНУ. 15.04.2016).

Конкурсomanія паралізує шкільну освіту. Люди доведені до такого стану, що ось-ось будуть квасити писок тому, хто заїкнеться про якийсь конкурс (Освіта.ua. Блоги. В. Громовий. 28.10.2017).

Система ПТНЗ у глибокій комі (заг.). Жодні локальні спроби щось змінити в існуючій системі профтехосвіти, яка знаходиться в глибокій комі, нічого не дадуть. Це буде лише тюнінг безнадійно хворої системи. Як тюнінг «Запорозжця», який уже ніколи не зрушить із місця (Освіта.ua. Блоги. Ігор Лікарчук. 11.07.2016).

Сучасна освіта: прекрасне майбутнє чи «зірвані нерви»? (osvita.org.ua. 02.09.2012).

Сучасна педагогічна освіта важко хвора, і у неї безліч «хвороб»: вікова, змістова, технологічна (Освіта.ua. Блоги. В. Мисан. 25.11.2016).

Також проблемами освітньої системи є неефективна, надмірно централізована та застаріла система управління фінансування, ...корупція та «дипломна хвороба»... (Освіта.ua. 24.10.2014).

Contra spem spero – діагноз нашої освіти
(Освіта.ua. Блоги. Оксана Смірнова. 26.05.2016).

На позначення освітнього менеджменту

Громадсько-політичні джерела

Табачник – це не політика, це діагноз. Патологічний українофоб, проповідник «теорії» протиставлення східних та західних українців, провокатор та ворог всього українського в освіті та культурі (texty.org.ua. 16.03.2010).

На позначення освітнього процесу

Громадсько-політичні джерела

Організація навчального процесу – далеко не єдиний головний біль (expres.ua. 26.11.2014).

Лихоманка вступної кампанії (Галичина. 25.07.2015).

Освітнянські джерела

*Гарна технологія, заміни якій інколи знайти не можна, може перетворитися в чергове посміховисько. Після запровадження в Україні зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників шкіл у країні розпочалася справжня **тестова пошесть**. Зараз тести складають і поліціянти, і прокурори, і судді, і держслужбовці, і лікарі, і начальники ЖЕКів, я вже не пишу про студентів та учнів. Інколи здається, що в деяких університетах і школах назавжди забули про інші форми перевірки знань і клепають тести як там, де це доцільно, так і там, де тестування абсолютно недоцільне і навіть шкідливе. Зокрема, я про ті випадки, коли в університетах, догоджаючи моді на тести, навіть курсові іспити*

замінили тестуванням!!! (Освіта.ua. Блоги. Ігор Лікарчук. 06.07.2017).

Метастази плагіату поширилися в усіх гуманітарних дисциплінах... (ОУ. – 11.04.2016. – № 14).

На позначення педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників

Освітянські джерела

Учитель має перспективу роздвоєння особистості: дотримуватися програми чи готувати до ЗНО (Освіта.ua. Блоги. Г. Гнатюк. 20.06.2017).

На позначення закладів освіти

Громадсько-політичні джерела

Те, що відбувається зараз у КНУ – це діагноз старій системі, яка опирається реформам (УПЖ. 22.03.2017).

...Цей класичний заклад з унікальною професурою та матеріально-технічною базою не лихоманить і не збиває з курсу навіть криза (ГУ. 17.08.2012).

Освітянські джерела

...Автономія – то гіперекономія коштів ВНЗ і гіпертонія для викладачів, які працюють уже майже задарма... (ВШНУ. 08.08.2016).

Є такі «відповідальні» працівники, для яких старша школа як профільна – це задум хворої уяви (Освіта.ua. Блоги. В. Бєлий. 14.06.2017).

Метафора «освіта – людина соціальна»

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

Освітянська нива: один з сошкою, а семеро з ложкою (УПЖ. 12.10.2011).

Шлюб із фахом (Галичина. 04.08.2011).

Освітянські джерела

ЗНО осиротіло: Кабмін задовольнив заяву Ігоря Лікарчука (заг.). Освітяни, прикуті до ЗМІ, пильно стежили за новинами. Сподівалися, що не втратять віри й сил на справедливую боротьбу «батька ЗНО» (ПП. 22.09.2015) – про звільнення з посади директора Українського центру оцінювання якості освіти.

Освіта не може слугувати політиці. Як не може слугувати старша сестра меншій. Якщо вона не хвора, звичайно (ВШНУ. 10.01.2016).

На позначення закладів освіти

Освітянські джерела

Першокурсники ТДАТУ приєдналися до дружньої університетської родини (ПП. 02.09.2015).

У нас весь університет працює на ректора, який водночас є депутатом ВР та ще + до всього мітить в мери (НСВО. 10.11.2015).

2.6.2 ПРИРОДОМОРФНА МЕТАФОРА

(грунтується на порівнянні освітніх понять зі світом тварин, рослин та неживої природи. Відповідно можна виділити три типи природоморфної метафори: зооморфна (метафоричне перенесення «освіта ← тваринний світ»), фітоморфна («освіта ← рослинний світ»), натурморфна («освіта ← нежива природа»))

Метафорична модель «освіта – тваринний світ» (зооморфна метафора)

На позначення поняття «освіта»

Освітня джерела

Про освіту як «кота в мішку»... Хіба інвестування у вузькоспеціалізовану освіту не є так би мовити купівлею «кота в мішку»? (ОТР. 24.10.2016).

На позначення освітнього менеджменту

Громадсько-політичні джерела

Міносвіти за часів міністра Табачника нагадувало закриття від сторонніх очей мушлю, що лежить собі на дні моря і час від часу видає на-гора рожеві бульбашки: «Як усе чудово!» А що там всередині, приховане від сторонніх очей – можна було тільки здогадуватися (ДТ. – 2014. – № 27).

Освітня джерела

Лебідь, рак та щука в українській освіті. Наша система освіти дедалі більше нагадує знамениту трійцю із байки про лебедя, рака і щуку. Лебідь (МОН) летить

угору... Куди, для чого і як – знає лише він. Головне – **летіти й розмахувати крилами. Щука (місцеві органи управління освіти) намагається пірнути кудись дуже й дуже глибоко...** Як правило, – назад, у радянське минуле. Там темно, комфортно, для чиновників усе зрозуміле й підтверджене багаторічним досвідом роботи. Та й **зуби щука має не ті, що лебідь. І кусатися вміє. Рак (заклади освіти) робить один крок вперед і два назад. І, тупцюючись на місці, все-таки сповзає у минуле.** Бо із щуками комфортно. Та й ближче вони. **Лебідь** занадто далеко. Й народжений повзати літати не зможе. А **ті щуки** виробляють таке, що не вписується ні в логіку, ні у видимість реформ, ні у чинне законодавство. І доки тих **щук** не знищимо, ситуація в освіті не зміниться (Освіта.ua. Блоги. Ігор Лікарчук. 24.02.2017).

То як на основі цього показника можна будувати якісь рейтинги? І як рахувати цю додану вартість та ще й укупі з набутими компетенціями? Але не здивуюся, якщо в деяких областях і райцентрах уже завтра **методичні курники** та освітянські контори цю вартість почнуть рахувати. Бо чимось же потрібно займатися (Освіта.ua. Блоги. Ігор Лікарчук. 19.06.2017).

На позначення здобувачів освіти

Громадсько-політичні джерела

Контрактник – священна корова (УМ. 28.08.2014).

Студент – птаха вільна (УМ. 05.12.2013).

На позначення педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників

Освітнянські джерела

Пікніки й квести замість лінійки на 1 Вересня. Цього року педагогічними динозаврами виглядатимуть ті, хто влаштує годинне стояння дітей на плацу (Освіта.ua. Блоги. В. Громовий. 30.08.2017).

На позначення закладів освіти

Громадсько-політичні джерела

...Інші мастодонти освітнього ринку навряд чи можуть спокійно сказати: «Це не про мене» (ДТ. – 2009. – № 34).

Українські виші знов пролетіли повз світові рейтинги (texty.org.ua. 08.05.2013).

Освітнянські джерела

Освітнянський скунс – неякісний навчальний заклад: *Внюхались і не відчують оце жахливе «амбре» і наші колеги всередині освітньої системи й окремого «гнилого» навчального закладу. Як повернути нюх людям, принаймні тим, у яких ще не остаточно і безповоротно нюхало не зіпсувалось? (...) ...Здолавши страх і звичку нюхати лайно, таки почнуть боротися з **освітнянськими скунсами** (Освіта.ua. Блоги. В. Громовий. 15.08.2017).*

Метафорична модель «освіта – рослинний світ» (фітоморфна метафора)

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

Те, що реформи в освіті України перезріли, факт загальновідомий. Власників дипломів багато, а ось заповнити вакансії часто ніким (ГУ. 06.07.2011).

Тож треба або рубати під корінь старе «дерево» нашої вищої освіти, або робити якісні перебудови в корені: боротися із хабарництвом, підвищувати компетентність викладачів, запроваджувати новітні методики викладання, стимулюючи студентів мислити, а не запам'ятовувати, тим самим заохочувати їх до здобуття необхідних саме їм знань (Commons. 04.06.2015).

Українська освіта розКВІТне? (ДТ. – 2014. – № 7).

Освітнянські джерела

В освіті буйним цвітом квітне процентоманія (Освіта.ua. Блоги. Ігор Лікарчук. 16.01.2017) – про тенденцію до вимірювання освітніх результатів у процентах.

Теперішній «Порядок присвоєння вчених звань» як фіговий листок реформи вищої освіти (Освіта.ua. Блоги. Ю. Федорченко. 11.10.2016).

Файно квітує будьяками наукове поле країни! (ВШНУ. 23.01.2016).

Чому цей аспект розквіту вищої школи майже не звучить у наших дискусіях? (ВШНУ. 14.04.2016).

На позначення освітнього менеджменту

Освітянські джерела

Оце така «цивілізована» система управління освітою в Україні. Система, яку так не хоче реформувати МОН: ні сьогоднішній, ні вчорашній, ні позавчорашній, ні поза-позавчорашній. Система, яку потрібно було ліквідувати чи повністю реорганізувати іще 10 чи 15 років тому. Але вона живе і квітне рясним будяччям на руїнах освіти (Освіта.іа. Блоги. Ігор Лікарчук. 23.01.2017).

На позначення закладів освіти

Громадсько-політичні джерела

«Могилянка» завітла (УМ. 03.07.2007).

Метафорична модель «освіта – нежива природа» (натурморфна метафора)

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

Вища школа від самого початку активно підтримавши Помаранчеву революцію, продовжує «вирувати» (ДТ. – 2005. – № 10).

Лобода на ниві освіти (заг.). *Стан освіти в Україні можна порівняти зі станом козацького собору в романі Олеся Гончара «Собор», а всі «реформи» в освіті, які проводять теперішні володьки лободи, – з рихтуванням навколо храму* (ДТ. – 2013. – № 4).

Найгірше, що можуть зробити батьки для своїх дітей, – «забезпечити» їм легку дорогу до вишу (УПЖ. 29.09.2009).

Тривале перебування освітньої системи на роздоріжжі, коли ми відійшли від старої системи і не прийшли до нової, західної, є ненормальністю (ДТ. – 2012. – № 2).

Шлях до якісної вищої освіти (ДТ. – 2013. – № 7).

Освітянські джерела

Все-таки у великому освітньому океані не всі, хто в ньому плаває, знають, куди і як плисти, тому орієнтири, звісно, потрібні... (НСВО. 10.11.2015).

Медицина освіта – небо для тих, хто має крила? (Освіта.ua. Блоги. О. Лінчевський. 29.06.2017).

Освіта – освітлення шляху до волі. У різних мовах слова, що позначають освіту, приховують у собі відмінності в підходах до її розуміння (Освіта.ua. Блоги. Юрій Федорченко. 30.01.2017).

Освітнє поле тимчасово окупованого Криму. Боротьба між Україною та Росією за школярів з тимчасово окупованого Криму триває (Освіта.ua. Блоги. Олег Охредько. 17.01.2017).

Поки такого [реформи освіти] немає, ми всі – табун рабів у дикому освітньому полі на догану яничарам – освітнім рабовласникам!!! (ВШ. 25.03.2017).

Усе так заболочено в нашій шкільній освіті. Як будемо здійснювати осушування? (Освіта.ua. Блоги. Віктор Громовий. 10.04.2017).

На позначення освітнього менеджменту

Освітянські джерела

Сьогодні МОН є болотом, що поховає будь-які прагнення щось змінювати і яке прийшов час осушити (Освіта.ua. Блоги. Ю. Федорченко. 09.03.2017).

На позначення педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників

Освітянські джерела

Трасовина процентоманії дедалі глибше втягує в болото формалізму та окомиллювання педагогів. Керівники шкіл під впливом освітнього чиновництва у процентах вимірюють усе: педагогічну майстерність учителя, якість його професійної діяльності, успішність учнів, носіння ними шкільної форми, рівень їхніх навчальних досягнень, готовність вчителя до атестації, відвідування учнями навчальних занять, виконання вчителями планів роботи, методичну діяльність... Плодять сотні різноманітних таблиць, звітів, графіків. Задля гарного показника/процента змушують вчителів займатися окомиллюванням, провокують конфлікти в педагогічному, учнівському та батьківських колективах, перевантажують педагогів і себе (Освіта.ua. Блоги. Ігор Лікарчук. 16.01.2017).

На позначення закладів освіти

Громадсько-політичні джерела

...Слід перестати дивитися на університети як на безодню, яка поглинає дедалі більше бюджетних коштів (ДТ. – 2009. – № 13).

*...У більшості українських вишів між студентами і викладачами **пролягає глибока прірва взаємного нерозуміння** (ДТ. – 2012. – № 1).*

***Чорні хмари** згущаються над одним із престижних «вишів» Поділля... (УМ. 20.11.2008).*

Освітянські джерела

***Виш** – це унікальний соціальний осередок, **криниця людських ресурсів**, що шляхом взаємодії породжує інтелектуальний капітал (ОТР. 29.11.2011).*

*Звісно, «кожен кулик своє болото вихваляє», тож **«болотні школи»** особливо схильні до показухи. Це чи не єдиний спосіб зовнішнього маскування невтішних внутрішніх реалій (Освіта.ua. Блоги. Віктор Громовий. 10.04.2017).*

*Що робити зі **шкільним болотом**? **Шкільне болото** більшості закладів є ідеальним середовищем для руйнації всіх реформаторських потуг (Освіта.ua. Блоги. Віктор Громовий. 10.04.2017).*

2.6.3 СОЦІОМОРФНА МЕТАФОРА

(метафоричне перенесення концептуальних ознак сфери суспільства на поняття сфери освіти: «освіта ← війна», «освіта ← економіка та торгівля», «освіта ← політика», «освіта ← спорт та гра», «освіта ← мистецтво», «освіта ← релігія та вірування», «освіта ← право та кримінал», «освіта ← медицина», «освіта ← екологія»)

Метафорична модель «освіта – війна» (метафора війни / міліарна метафора)

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

...Болонська система – це контрольний постріл у голову української вищої освіти (ДТ. – 2009. – № 26).

Боротьба за майбутніх студентів (ГК. 12.02.2009) – про вступну кампанію.

«Гібридну» війну на освітньому полі тимчасово окупованого Криму Україна програє (ДТ. – 2015. – № 41).

...ЗНО – поле для ідеологічних воєн (osvita.org.ua. 06.06.2014).

Мінне поле вступної кампанії (УМ. 13.04.2011).

Ну що ж, ніхто не казав, що битва за якісну освіту буде легкою (ДТ. – 2014. – № 48–49).

Поле битви: освіта в анексованому Криму (заг.).
Те, що освіта є полем битви в минулому, сучасному і майбутньому, добре розуміють далекоглядні політики (ДТ. – 2015. – № 41).

...Освіта є останнім оборонним рубежем держави (Галичина. 01.02.2011).

Розстріл науки (заг.). *Отже, вбивство науки в Українській державі стало доконаним фактом* (День. 19.02.2016).

Система вищої освіти України у 2012 році зазнала «болонської поразки» (ДТ. – 2012. – № 49).

Якісна освіта може бути надійним плацдармом для майбутнього успіху (УПЖ. 09.06.2016).

Освітнянські джерела

Освіта: агресія по вертикалі, агресія по горизонталі (заг.). *Бюрократична вертикаль в освіті – це організована система регулярної інституційної агресії проти тих, хто тут працює. Вона має різноманітні форми, є досить масштабною (охоплює велику кількість сфер і процесів) і проникає досить глибоко* (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 06.02.2016).

Освіта кольору хакі. Початок нового навчального року в тимчасово окупованому Криму показав посилений курс на «мілітаризацію» освітнього поля (Освіта.ua. Блоги. Олег Охредько. 12.09.2017) – про створення спеціалізованих класів з мілітаристським спрямуванням.

Освітня війна – кримчан звільнили від ЄДЕ. Революційні зміни МОН України для окупованого Криму викликають суттєве занепокоєння в окупантів (Освіта.ua. Блоги. О. Охредько. 05.07.2016).

На позначення освітнього менеджменту

Громадсько-політичні джерела

МОН зробило контрольний «постріл» (Галичина. 19.03.2011).

Освітнянські джерела
Вищу освіту добивають МОН та ректори
(Освіта.ua. Блоги. Ігор Лікарчук. 23.12.2016).

На позначення освітнього процесу

Освітнянські джерела

Атаки на ЗНО продовжуються (ПП. 17.09.2015).
Будь-які новини з українського освітнього фронту
– про якусь тотально імітаційну субстанцію (Освіта.ua.
Блоги. Є. Ніколаєв. 31.05.2017).

Концепція НУШ, як презентувало її МОН, – шлях до
інтелектуального роззброєння нації (Освіта.ua. Блоги.
Олександр Співаковський. 19.12.2016).

На позначення здобувачів освіти

Громадсько-політичні джерела

Абітурієнти атакують виші (ГУ. 03.07.2009) – про
вступну кампанію.

Школярі, вчителі, студенти, викладачі вишів, учені
– всі ці мирні люди виявилися заручниками кримської
війни (ДТ. – 2014. – № 11).

Освітнянські джерела

Бакалавр – «недобиток університетських
баталій», магістр – щось на зразок «спеціаліста»... (ПП.
18.05.2012).

*На позначення педагогічних, науково-педагогічних
та наукових працівників*

Освітнянські джерела

Чомусь склалась така ситуація, що викладач як жандарм, а студент усіяко противиться (ВШНУ. 07.04.2016).

На позначення закладів освіти

Громадсько-політичні джерела

...Цей позитивний чинник може стати фактором «відстрілювання ВНЗ». Умовно: ти не набрав студентів, значить, ти нікому не потрібен. Тут можливі два варіанти: або пом'якшення, або, навпаки, снайперська гвинтівка (Галичина. 10.10.2011).

Освітнянські джерела

*Рід діяльності НПУ імені М. П. Драгоманова... є **флагманом** педагогічної освіти України (Освіта. – 2015. – № 11 (5654)).*

**Метафорична модель «освіта – економіка
та торгівля»
(торговельно-економічна метафора)**

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

...Відбувається її [освіти] девальвація, бо документ про вищу освіту сьогодні нічого не говорить про рівень знань його власника (ДТ. – 2008. – № 6).

Освіта в кредит? У Комітеті з питань освіти і науки на засіданні круглого столу на тему «Реформування системи фінансування вищої освіти в Україні» обговорено можливу модель системи фінансування освітньої галузі (ГУ. 15.02.2017).

Освіта у споживчому «кошику»: розмова із заступником міністра освіти і науки України А. Богомолівим про фінансування освіти (УК. 03.10.2003).

Освіта це не ЄВРО, керувати нічим та нікому. На посаду заступника голови ХОДА з питань освіти і науки ніхто не буде призначений (СВР. 16.06.2011).

«Освітній кошик» кожної дитини повинен передбачати не тільки кошти на оплату праці вчителя і комунальних послуг, а й кошти на підручники, навчальне обладнання та інші видатки, пов'язані з навчально-виховним процесом (ДТ. – 2013. – № 31).

Освітнянські джерела

Справжня вища освіта, а не супермаркети дипломів – це інтелектуальний потенціал нації (Освіта.ua. Блоги. О. Мірошніченко. 07.07.2017).

Українська освіта 2016: геть торгівлю індульгенціями! В освіті нам потрібна справжня Реформація (від лат. *reformatio* – перетворення, виправлення), масовий рух знизу, який кине виклик існуючій системі (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 29.02.2016).

Часто доводиться чути про так званий **попит на неякісні «освітні послуги»** в Україні. Вже сам вираз «освітні послуги» в багатьох викликає не лише несприйняття, а й роздратування. Часто в певних розмірковуваннях про освіту відчувається спроба проведення паралелі між освітою та торгівлею. Іноді про

якість так званих «освітніх послуг» намагаються розмірковувати, порівнюючи її з якістю продуктів у супермаркеті (ОП. Блоги. Юрій Федорченко. 11.02.2016).

На позначення освітнього процесу

Громадсько-політичні джерела

Знання – не товар... (УМ. 27.02.2014).

Почім дипломчик? (УМ. 13.10.2009).

Освітнянські джерела

Підвищена психофізіологічна «ціна» навчання (НСВО. 23.12.2015).

Предметні олімпіади як «ярмарок інтелектуального самохвальства» вимагають оновлення організації (Освіта.ua. Блоги. В. Бєлий. 15.11.2016).

На позначення здобувачів освіти

Освітнянські джерела

У нашій країні поняття «магістр» давно девальвоване. А швидше за все, це поняття в Україні ніколи й не тлумачилося в європейському контексті. Цьому є багато причин. І одна з них – несприйняття того, що вища освіта – це не продовження школи, а навчання у поєднанні з науковою діяльністю (НСВО. 14.02.2016).

***На позначення педагогічних, науково-педагогічних
та наукових працівників***

Громадсько-політичні джерела
***Девальвація репутації кожного викладача вищої
школи*** (texty.org.ua. 07.10.2009).

На позначення закладів освіти

Громадсько-політичні джерела
ВУЗ: Великий Універмаг Знань (УПЖ. 20.07.2011).
***«Корупції – ні», «Знання – не товар, університет –
не базар»...*** (УМ. 27.02.2014).

***...Ми рішуче налаштовані боротися з неякісною
освітою і вишами, які в народі називають «торговцями
дипломами»*** (УМ. 25.11.2011).

***Наші виші не вмють конкурувати. Вони сидять і
чекають, коли їм когось приведуть*** (ДТ. – 2015. – № 30).

***Наші виші поволі перетворюються на
супермаркети з продажу дипломів*** (ГУ. 07.06.2016).

***Сповиті по руках і ногах, за відсутності серйозної
науково-дослідницької бази, скуті безгрошів'ям, вони
[українські ВНЗ] не зможуть на рівних конкурувати з
іноземними вузами*** (ДТ. – 2014. – № 3).

***Університет – це не гіпермаркет з продажу
освітніх послуг, а підприємство в університетах – не
синонім комерції*** (УК. 22.08.2014).

Ціна і вага «альма-матері» (УМ. 13.04.2007).

Освітнянські джерела

***В Україні працюють максимум
20–25 університетів, а решта давно стала
супермаркетами з видачі дипломів*** (Освіта.ua. Блоги. Ігор
Лікарчук. 23.12.2016).

«Додана вартість» і школа. У багатьох випадках набагато вагоміший внесок до цієї вартості додають батьки та репетитори. Розмови про так звану «додану освітню вартість» чую давно. Але ніяк не можу зрозуміти, чому необхідно цю «додану вартість» прив'язувати до школи. У одних випадках роль школи в набутті цієї «вартості» буде рівнятися 100 %, а в інших – 40 %. У багатьох випадках набагато вагоміший внесок до цієї вартості додають батьки та репетитори, незважаючи на те, що багато хто цього не хоче розуміти чи сприймати як об'єктивну реальність. То як на основі цього показника можна будувати якісь рейтинги? І як рахувати цю додану вартість та ще й укупі з набутими компетенціями? (Освіта.ua. Блоги. Ігор Лікарчук. 19.06.2017).

Університет – це не ринок. Це високорозвинений маркет із досить просунутою структурою договору купле-продажу, одне з тих місць, де гроші найбільше крутяться (ВШНУ. 20.01.2016).

Школа: бідність і марнотратство (ОП. Блоги. Володимир Белий. 30.03.2016) – про рівень економічної ефективності тих грошей, якими держава сплачує працю вчителів місцевої громади.

Метафорична модель «освіта – політика» (суспільно-політична метафора)

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

З цього моменту можна буде сказати, що революція в освіті почалася (УПЖ. 09.12.2015) – про онлайн-навчання.

Революція в освіті. Українські університети запускають проект зі змішаного навчання (texty.org.ua. 15.09.2016).

Як звільнитися від кріпосного права в освіті (ДТ. – 2014. – № 34) – про реформу освіти.

Освітянські джерела

Запобіжник до ризиків неофеодалізму в освіті. Централізовано організований вступ – найкращий механізм для автономного права абітурієнта на освіту (Освіта.ua. Блоги. В. Белий. 26.07.2017).

Коли почнеться епоха верховенства права в освіті і закінчиться освітянське звичаєве право? (Освіта.ua. Блоги. А. Парфьонова. 18.09.2017).

Нам знову обіцяють освітянський «комунізм» (Освіта.ua. Блоги. І. Лікарчук. 27.03.2017).

«Радянські шори» сучасної вищої освіти. Недержавні ВНЗ навіть не допускаються до участі у конкурсі при розподілі державного замовлення. Ця сфера розвивається, але її розвиток штучно обмежено «радянсько-соціалістичними шорами» стосовно реальних прав недержавних вищих навчальних закладів (Освіта.ua. Блоги. М. Гончаренко. 16.03.2017).

Революції в освіті не буде – на неї немає ні грошей, ні розуму, ні досвіду, ні бажання, ні педагогів (Освіта.ua. Блоги. Володимир Співаковський. 01.03.2017).

Феодальна система вищої освіти (ВШНУ. 28.04.2016).

На позначення освітнього менеджменту

Освітнянські джерела

Головне, щоб про «революцію за партами» не говорили, що в неї є початок, але нема кінця – про зміни в освіті (Освіта.ua. Блоги. Ігор Лікарчук. 07.07.2017).

*На фоні розмірковувань найвищих освітніх очільників про децентралізацію та педагогічну свободу місцеві чиновники максимально авторитаризують систему управління освітою, роблячи з останньої **удільні князівства місцевого масштабу**, де процвітає чиновоклоніння, педагогічне рабство, паперотворчість, методичні розваги та карго культ* (Освіта.ua. Блоги. І. Лікарчук. 27.03.2017).

Ректорський феодалізм (Освіта.ua.19.02.2016).

*Феодалізм буває не лише на рівні ректора, але і на низовому рівні. При потуранні ректора навіть завідувач кафедри може вести себе як **феодал**, і на нього не буде управи* (ВШНУ. 20.02.2016).

*Чи є ректор **феодалом**?* (Освіта.ua. 19.02.2016).

На позначення здобувачів освіти

Громадсько-політичні джерела

...Студенти – це не холопи, які отримують вказівки, куди їм іти, що їм робити і скільки їм стояти (УК. 02.08.2013).

...Студентський протест в українському контексті (Commons. 22.01.2014).

На позначення закладів освіти

Громадсько-політичні джерела

Автономія університетів чи ректорський феодалізм? (ДТ. – 2014. – № 11) – про нерівномірний розподіл зарплатні між працівниками в деяких українських ВНЗ.

Адже те, що пропонує міністерство, ... – це подальше закріпачення українських університетів, тотальний контроль над ними з боку профільного міністерства (ДТ. – 2011. – № 35).

Деякі університети взагалі скидаються на тиранію в мініатюрі, у рамках якої керівник закладу асоціює себе з його власником (ДТ. – 2006. – № 41).

Револуція у школі: старшокласники обирають предмети самостійно (УПЖ. 19.06.2013).

У кланово-корупційному соціумі ВНЗ стають ректорськими вотчинами, спаяними підбором персоналу за ознакою особистої відданості патрону (ДТ. – 2009. – № 42).

Університет на барикадах... (Commons. 22.01.2014).

Освітнянські джерела

...А чи насправді влада так вже хоче розкріпачення вишів та викладачів? (ВШНУ. 22.01.2016).

Кріпосницькі порядки в школі (заг.). *Кріпосництво продовжує існувати тому, що, школа залишається консервативною і невиліною* (Освіта.ua. Блоги. В. Громовий. 05.11.2016).

Ліквідуємо маразми в шкільній освіті. Маразм № 14. Кріпосницькі порядки в школі (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 10.10.2016).

Університет зараз страйкує... (ВШНУ. 08.12.2015).

Метафорична модель «освіта – спорт та гра» (спортивно-ігрова метафора)

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

Освітній армрестлінг (УМ. 27.10.2006) – про боротьбу МОН із «неугодними» вишами й закриття філій МАУП.

Освітнянські джерела

З позбавленням чиновництва права вирішувати (створювати) проблеми зміняться правила гри в освіті (Освіта.ua. Блоги. Віктор Громовий. 21.07.2017).

На позначення здобувачів освіти

Освітнянські джерела

В умовах жорсткої конкуренції саме студент стає арбітром вишу, а не рейтинги, акредитації, минулі заслуги (Освіта.ua. Блоги. В. Бахрушин. 02.02.2017).

Студентське самоврядування програє вже на старті (Освіта.ua. 12.02.2016).

На позначення закладів освіти

Громадсько-політичні джерела

...Він [виш] лідирує по багатьох критеріях... (УМ. 06.07.2007).

Кожен ВНЗ знаходить свій козир, пропонуючи абітурієнтам набір образів, що викликають довіру (ДТ. – 2006. – № 17).

...Наш вуз є таким собі інноваційним майданчиком для української вищої освіти... (УМ. 06.07.2007).

Недержавний ВНЗ став повноправним гравцем на полі вищої освіти (ДТ. – 2012. – № 2).

Ситуацію ускладнює й обмаль довіри між гравцями освітнього поля (ДТ. – 2015. – № 35).

У лідерах рейтингу все та сама «колода» вишів, які з року в рік лише перетасовуються (УМ. 10.09.2010).

Метафорична модель «освіта – мистецтво» (мистецька метафора)

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

На арену виходить онлайн-освіта... (УПЖ. 14.01.2016).

Освітній хіт-парад (Галичина. 13.03.2014) – про найкращі школи Івано-Франківська за результатами міських предметних олімпіад.

Освітнянські джерела

Невеселі освітянські етюди на тлі реформи школи. Реформування цьогоріч почалося не зі зміни

ставлення, а з заміни синьо-червоної гами на сіро-зелену (Освіта.ua. Блоги. В. Мисан. 5.07.2017).

Не можна перетворювати реформу вищої освіти в безкінечну мильну оперу (Освіта.ua. Блоги. Ю. Федорченко. 24.03.2017).

Павло Полянський про перші акорди української освіти (ПП. 06.11.2014) – про концепцію розвитку освіти й науки.

Сучасна освіта схожа на мозаїку. Цікаво те, що загалом освіта поганою не буває: або вона є – і тоді вона гарна, або її немає (Освіта.ua. Блоги. Марина Косенко. 21.07.2017).

На позначення здобувачів освіти

Громадсько-політичні джерела

Як студенту знайти роботу або стати людиною-оркестром (Дивен світ. 20.01.2012).

Освітнянські джерела

...Перші ноти студентського життя. (заг.) *Ні, я чесно намагалася піймати суть медових нот студентського життя* (Резонанс. – 2011. – № 11–12 (318–319)).

Метафорична модель «освіта – релігія та вірування» (релігійна метафора)

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

Вища освіта – не богадільня (УМ. 01.10.2008) – про зменшення пільг для вступників вишів.

...Українська освіта – це, по суті, замкнене коло богадільні (texty.org.ua. 13.12.2011).

Освітнянські джерела

Каргокульт в освіті – про безпідставну конкуренцію між загальноосвітніми навчальними закладами: *Школи не повинні змагатися одна з одною, вони мають змагатись самі з собою, бігти наввипередки з «власною тінню». Я був директором гімназії в центрі міста, до якої дітей відбирали за конкурсом, ледь не 100 % наших батьків мали вищу освіту... Як могла зі мною змагатись школа в спальному районі Кіровограда? Звісно, за будь-яких зусиль педколективів моя гімназія була приречена бути на вершині рейтингу, а та школа в кінці. Але ж це нечесно! За великим рахунком, усі ці рейтинги є ознакою існування каргокульту в нашій освіті* (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 17.01.2016).

На позначення освітнього менеджменту

Громадсько-політичні джерела

33 смертних гріхи Табачника. Повний перелік дій міністра, які руйнують освіту (texty.org.ua. 16.01.2012).

На позначення освітнього процесу

Освітнянські джерела

Дистанційне навчання – панацея? Дистанційне навчання – не глобальне вирішення проблем освіти, а локальне рішення для окремих людей (Освіта.ua. Блоги. О. Мірошниченко. 31.07.2017). (Назва *панацея* походить від імені грецької богині Панакей. За давніми віруваннями, це міфологічний універсальний засіб від усіх хвороб).

На позначення здобувачів освіти

Освітянські джерела

Останнім часом наш люд взагалі забув про обов'язок батьків виховувати своє чадо. Все зіпхнули на вихователя, а потім – на вчителя. І виходить, що вчитель дурень, а учні – то просто янголи (Освіта.ua. 13.04.2107).

На позначення педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників

Освітянські джерела

Вчитель – це такий своєрідний «священик», до якого приходять люди усіх професій і вірувань (Управління освіти Хмельницької ради. Офіційне інтернет-представництво. 02.10.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : education.km.ua/).

На позначення закладів освіти

Громадсько-політичні джерела

*...Академічний навчальний заклад [Львівський національний університет] по праву утвердився як **храм освіти й науки** з відповідним академічним кліматом та атмосферою* (УК. 05.02.2011).

Університетський храм притягує молодь (Галичина. 28.09.2013).

Освітянські джерела

В НАУ вже майже 40 років проходить студентський фестиваль «Студвесна». Він мегапопулярний серед студентів і працівників, це багаторічна традиція і душа університету (Освіта.ua. 18.04.2016).

Школа – це храм, який не ділить нас ні за вірою, ні за нацією, на за расою (Управління освіти Хмельницької міської ради. Офіційне інтернет-представництво. 02.10.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : education.km.ua/).

Метафорична модель «освіта – право та кримінал»(кримінально-правова метафора)

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

Ганебним явищем для української освіти стала її політизація напередодні виборів до Верховної Ради України. (...) Аналогів такого політичного згвалтування освіти не знайти в жодній демократичній країні світу (ДТ. – 2012. – № 49).

...Заяви про «крах», «згвалтування системи ЗНО...» (ДТ. – 2015. – № 44–45).

Метафорична модель «освіта – медицина» (медична метафора)

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

Валер'янка для абітурієнта, або «Три хвили» зарахування (Галичина. 02.08.2012) – про вступну кампанію та хвилювання абітурієнтів.

Для реформ в освіті найефективніший метод – хірургічний (ДТ. – 2014. – № 48–49).

Епідемія плагіату. Як виробити імунітет? (ДТ. – 2007. – № 36).

Інфляція наукових ступенів і так нині відбувається... Зрештою, буде перейдено «епідемічний поріг» ступеневої лихоманки, настане значне перевиробництво ступенів... (ДТ. – 2013. – № 8).

Тестування – шокова терапія для освіти (ДТ. – 2005. – № 38).

Упевнений, що реформа – це виключно хірургічна операція; прошу не плутати з нетравмуючою терапією. У першому випадку доводиться «різати по живому», у другому – треба лікувати пігулками. Пігулками можна було спробувати ще 15 років тому; зараз пізно, уже нічого не вийде – метастази освітньої хвороби проникли занадто глибоко. Інша справа, що «хірургічну операцію» в освіті потрібно робити технологічно продумано та з максимально доречним наркозом. Так, коли наркоз відійде, пацієнту буде боляче – але вже на шляху до одужання може й перетерпіти (УПЖ. 03.05.2015).

Освітнянські джерела

В освіті, як у медицині, погана діагностика. Бажане видається за дійсне (ВШНУ. 01.01.2016).

Знання, вміння і «компетенції» нічого не варті, цінується лише оцінка. За кілька років випускники школи з цими твердими переконаннями прийдуть у вищі й на посади. Хибні антицінності – це вірус, що загубить будь-яку реформу (Освіта.ua. Блоги. Т. Земерова. 09.06.2017).

Реформа вищої освіти є доволі складною хірургічною операцією, потрібно послуговуватися скальпелем, а не розмахувати сокирою (НСВО. 04.02.2016).

...Українській системі освіти реанімація не потрібна, потрібна евтаназія (Освіта.ua. 26.03.2016).

На позначення освітнього менеджменту

Освітянські джерела

Потрібна «шокова терапія»: ліквідація управлінь освіти! (заг.). *А от щодо бюрократичної вертикалі, компромісу бути не може. Це той випадок, коли потрібна «шокова терапія»: ліквідація управлінь освіти і створення замість них департаментів (відділів) сервісного забезпечення роботи навчальних закладів. Тільки так можна прийти до освіти без начальника, освіти без наказів, освіти без пустопорожніх нарад, освіти без конкурсманії, освіти без хабарів, освіти без страху...* (ОП. Блоги. Viktor. 22.12.2014).

На позначення навчального закладу

Освітянські джерела

Термінова «пластична операція» забезпечує вченій раді такий склад, за якого в. о. декана майже гарантовано (ДТ. – 2008. – № 43) – про зміну складу вченої ради університету.

Щеплення від патерналізму – вільна школа (Освіта.ua. Блоги. С. Чумаченко. 06.07.2017).

Метафорична модель «освіта – екологія» (екологічна метафора)

На позначення поняття «освіта»

Освітянські джерела

Якщо МОН прийме, що плагіату нема і все ОК, це буде вибух Чорнобиля для української науки та освіти.

Буде надано офіційне схвалення плагіату, псевдонауки, корупції (USW. 14.04.2016).

2.6.4 АРТЕФАКТНА МЕТАФОРА (метафоричне перенесення «освітнє поняття ← артефакт»). Представлена такими різновидами: «освіта – будівля», «освіта – машина», «освіта – виробництво», «освіта – предмет», «освіта – їжа»).

Метафорична модель «освіта – будівля»

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

А вища освіта і наука – це резерв держави, який дасть змогу реформувати інші сфери державного та суспільного життя. Це відчинені двері на глобальні ринки (ДТ. – 2011. – № 48).

***Будівля освіти:** особливості національної корупції (ДТ. – 2014. – № 38).*

***Будівля освіти:** потрібен капітальний ремонт (ДТ. – 2005. – № 34).*

***Будівля освіти:** ремонт триває, або Що несе нам новий закон про вищу освіту (ДТ. – 2014. – № 30).*

«Євроремонт» освіти розпочато (ГУ. 06.08.2014).

...Зміни, які відбуваються у молодшій школі зараз, можна назвати великим генеральним прибиранням, але це ще не перебудова і навіть не капітальний ремонт системи... (texty.org.ua. 19.12.2016).

Лихо в тому, що в Україні при формуванні національної системи вищої освіти збережено гнилий за своєю суттю фундамент радянської вищої школи, який

доповнено сумнівними, розбалансованими та непродуманими надбудовами (ДТ. – 2010. – № 2).

У нашій освіті зараз відчинилося невелике вікно українізації. (...) Але це вікно може неочікувано зачинитися, адже у цьому плані майже нічого не робиться... (УПЖ. 10.06.2015).

Фундаментом освіти є наука (ДТ. – 2012. – № 17).

Якщо порівнювати українську систему освіти зі старою будівлею радянських часів, то масові онлайн-курси в такому випадку будуть схожі на надбудований пентхаус для десяти відсотків мешканців будинку, а не на так потрібний йому капітальний ремонт (УПЖ. 22.12.2016).

Освітнянські джерела

Вища школа точно потребує демонтажу, а не шанобливого ставлення (ВШНУ. 11.01.2016).

Старе вікно у світ знань з новою лиштвою. «Академічна доброчесність», «національний курикулум», «громадська акредитація» – всього лише словесна лиштва на старому вікні у світ знань. (...) Дубайська філософія щастя, фінська гнучкість і індивідуальна траєкторія навчання, загальносвітова тенденція реальної орієнтованості на особистість так і залишаються за дужками нашої освітньої системи (Освіта.ua. Блоги. О. Мусієнко. 27.06.2017).

Такого рівня плінтусу українська освіта та наука ще не знала!!! (ВШНУ. 29.12.2016).

На позначення освітнього процесу

Громадсько-політичні джерела

Сесії вирішуються «під ключ» – як євроремонт
(texty.org.ua. 22.02.2016).

На позначення закладів освіти

Громадсько-політичні джерела

Це [університет] оселя мудрості, світоч світу, посланник віри, alma mater молодій генерації... (ДТ. – 2015. – № 26).

Освітнянські джерела

Якщо ми бачимо «архітектуру» інноваційної шкільної мережі як ресурс до здійснення своєї суспільної місії з підготовки молоді до входження у сучасну та майбутню глобальну мережу інформаційного суспільства знань, то формалізуємо своє бачення конкретним оптимально обмеженим числом базових структурних елементів мережі (різні, але рівнозначні за якістю заклади по всій країні). (...) Якщо ми визнаємо, що будівлі радянського зразка у вигляді паралелепіпеда з вузькими коридорами не є взірцем сучасної шкільної архітектури, а для шкіл майбутнього й поготів, то не «припудрюємо» їх «євроремонтом», а формалізуємо свій крок у «шкільне майбутнє» капітальною реконструкцією до рівня сучасного П-подібного шкільного архітектурного комплексу (Освіта.ua. Блоги. В. Белий. 14.06.2017).

...Університет є не тільки дзеркалом суспільства і світу, а одночасно його вікном у минуле, сучасне та майбутнє (ОТР. 20.09.2011).

Метафорична модель «освіта – машина»
(«освіта – транспорт, його рух», «освіта – механізм»)

Модель «освіта – транспорт, його рух»

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

Без компаса й вітрил дрейфує українська наука
(ДТ. – 2017. – № 12).

*...Досягнення вищої освіти нагадують нещодавно презентований київською владою **проект електрички з Троєщини на Петрівку** (функціонально працює, великих фінансових затрат не вимагає, але все пізнається в порівнянні) (ДТ. – 2009. – № 45).*

Електронний вступ: працює, хоча й пробуксовує
(СВ. 19.07.2016).

...Наша вища школа вичерпує внутрішні резерви й сідає на міліну (ДТ. – 2010. – № 48).

...Освіта ХХ ст. вмощувала студента на пасажирське місце, а автомобілем управляли учитель і система. У ХХІ ст. учень пересідає у крісло водія й сам визначає шлях (УК. 02.06.2016).

Освіта як локомотив позитивних змін (День. – 2015. – № 21).

Освітнянські джерела

Корабель української освіти поволі тоне (заг.).
Освітнянський корабель не потоне миттєво, але процес іде, і кожної миті момент загибелі стає все ближчим
(Освіта.ua. Блоги. О. Мірошниченко. 01.08.2017).

Куди попливе наш новий освітній човен?
(Освіта.ua. Блоги. Ю. Зайцев. 11.10.2017).

Локомотиви правди життя, зокрема освітньої. Фейсбук, професійно-профільні засідання та неконференції – три локомотиви освітньої сфери життя (Освіта.ua. Блоги. В. Белий. 19.07.2017).

На ділі ж усіма кинутого на розбитій дорозі розширеного освітянського воза доводиться тягнути на рівні школи, яка зрештою відповідає за реалізацію усіх функцій. Усі ж, хто стоїть «над» школою, як правило, виконують, причому «з фанатизмом», вартим кращого застосування, лише одну функцію – функцію контролю (Освіта.ua. Віктор Громовий. Блоги. 17.01.2017).

Невже ми й надалі будемо вигадувати собі «хитрий» велосипед іншої освіти...? (Освіта.ua. 22.04.2016).

По ідеї навчальні заклади нового типу мали бути локомотивами розвитку всієї системи шкільної освіти, але зрештою вийшов типовий варіант сегрегації учнів за майновою ознакою (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 17.02.2017).

Яким би величним та «озброєним» крейсер «Вища освіта України» Вам не вважався, наука, вона – така: як гайне ракетною, чи вірусом, чи «мирним» атомом (боронь, Боже), то від крейсерів та інших кораблів нічого не залишиться... (ВШНУ. 28.04.2016).

На позначення освітянського менеджменту

Освітянські джерела

А мені МОН у період керування Квітом нагадує човен, стерновий якого замість тримання стерном заданого курсу і синхронізації роботи веслувальників спокійно сидів собі і читав, що там пишуть у його смартфоні, а кожен із веслувальників у ранзі заступника міністра, а то й навіть директора департаменту,

підпорядкованого не дуже активному заступнику міністра, сам по собі обирає і темп веслування, і напрямок (НСВО. 15.04.2016).

На позначення освітнього процесу

Громадсько-політичні джерела

Із погляду сучасної організації інформаційних потоків захист дисертації – це поїздка на паровозі, коли можна летіти літаком, при цьому заплативши за квиток у кілька разів менше (ДТ. – 2013. – № 14).

На позначення закладів освіти

Громадсько-політичні джерела

Наче потужний океанський лайнер, об борт якого розбиваються найбільші шторми, проходить через усі перипетії наших реалій один із найкращих вузів України – Тернопільський національний економічний університет (УМ. 30.01.2010).

Університетський корабель – університет: ...*Від негативних традицій університетський корабель потрібно періодично очищувати. Це допоможе покращити його ходові якості, надасть йому більшої маневреності, сприятиме посиленню його плавучості* (УК. 23.11.2011).

Освітнянські джерела

У світі конкуренція університетів (і їх ректорів!) є «локомотивом» напрацювання орієнтирів розвитку суспільства (ОУ. – 20.10.2014. – № 39).

Модель «освіта – механізм» (реалізує уявлення про освіту як єдиний механізм, що працює заради досягнення певних результатів)

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

Освіта має бути соціальним ліфтом (УПЖ. 05.10.2013).

Освітянські джерела

...Шанс на розгерметизацію нашої вищої школи, скоріш за все, знову буде втрачено. Вища школа – загерметизована посудина, що не пропускає крізь свою поверхню нічого, проте всередині може застоюватися і втрачати свої позитивні властивості (Освіта.ua. 10.04.2016).

На позначення освітнього процесу

Громадсько-політичні джерела

ЗНО – ватерпас реформ (ДТ. 24.03.2017).

На позначення педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників

Громадсько-політичні джерела

Викладач – слухняна машина з ручним керуванням (ДТ. – 2009. – № 2).

Викладач – не «кріпак на галері», прикутий до своєї установи, і не «машина» для читання лекцій (УМ. 27.01.2009) – про важливість стажування, академічної мобільності для викладачів.

На позначення закладів освіти

Громадсько-політичні джерела

Академія [Києво-Могилянська академія] завжди була генератором змін у вітчизняній освіті (ДТ. – 2014. – № 44).

Університет – це двигун міста (День. – 13.05.2016. – № 81–82).

Освітянські джерела

ВНЗ мають працювати по-новому, а не штампувати гвинтики для давно не існуючої машини (Освіта.ua. Блоги. В. Бахрушин. 21.02.2017).

Метафора «освіта – виробництво»

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

Виміряти освіту: що і як оцінює PISA? (Commons. 20.07.2016).

Конвєсер української вищої школи «успішно» працює, випускаючи щорічно сотні тисяч «спеціалістів», більшість з яких є нуками з купленими «кірочками» (ДТ. – 2010. – № 2).

«Маркування» освіти (Галичина. 22.10.2013) – про наукову діяльність в університеті.

Освітянські джерела

А в нас це [вища освіта] часто-густо конвєсер по штампунню таких тобі осіб з «верховною освітою». Звичайно, за грубі гроші, як-то кажуть... (РО. 29.03.2016).

На позначення педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників

Громадсько-політичні джерела

Чому в Україні припинилось «виробництво» професорів? Причина проста – bad English (texty.org.ua. 10.10.2016).

Освітнянські джерела

Педагог завжди перебував під пресом (Освіта.ua. Блоги. В. Мисан. 07.07.2017) – про консервативність українського суспільства.

На позначення здобувачів освіти

Громадсько-політичні джерела

Можна сміливо твердити, що студентський цех, котрий народився в Україні разом із Києво-Могилянською академією, нині отримав потужний поштовх до свого розвитку як помітної соціальної системи суспільства (ДУ. 24.01.2014).

На позначення закладів освіти

Громадсько-політичні джерела

А для нинішнього уряду університет – це наче підприємства, які шийють тапки й на яких потрібно економити... (ГК. 25.09.2013).

Вузи – це такі ж самі виробничі підприємства, як, наприклад, підприємства сфери послуг – різняться вони лише продукцією, а тому і своєю суспільною значимістю і потребою потужної підтримки держави (ДТ. – 2007. – № 26).

Створюється свій мікроклімат маленького «прибуткового підприємства» (texty.org.ua. 13.12.2011).

Українські вузи штампують неуків за гроші із задоволенням (ДТ. – 2008. – № 6).

Університети з наукових інститутів перетворилися на фабрики «кірочок» (ДТ. – 2010. – № 19).

Фабрика дипломів клонує безробітних (УК. – 2015. – № 233) – про діяльність вищих навчальних закладів, які не працевлаштовують своїх випускників.

Освітянські джерела

ЛІМ [Львівський інститут менеджменту]: кузня успішних підприємств (ПП. 04.08.2015).

Люди повірять у реальні зміни у вищій освіті тоді, коли ми почнемо закривати «фабрики дипломів» (Освіта.ua. Блоги. В. Громовий. 03.04.2017).

Метафорична модель «освіта – предмет»

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

А вища освіта – то ключ до успіху (expres.ua. 08.06.2016).

Незалежне тестування-2015: серпом по неякісній освіті (ДТ. 14.10.2014).

Освіта як магніт (Новое время. 04.03.2016).

...Тестування – це лотерея, де діти просто вгадують відповіді... (УК. 14.02.2012).

Освітянські джерела

МОН перетворило вищу освіту в сміттєвий бак (ВШНУ. 30.01.2016).

На позначення освітнього менеджменту

Громадсько-політичні джерела

Браслети для ректора (УМ. 06.08.2013) – про затримання за хабарництво ректора Національного університету Державної податкової служби Петра Мельника.

Табачник як дзеркало сучасної освіти (СПВ. 16.03.2010).

Освітнянські джерела

Як годиться в нашому просунутому суспільстві, «новий віник», чи-то пак – новий чиновник, незалежно від того, в якому аспекті соціально-політичного життя він профілюється, неодмінно має мести по-новому, змітаючи за собою всі помилки та «схеми» папередників та, безперечно, обіцяючи карколомні зміни та перетворення (ОП. Блоги. Катерина Ткачук. 23.05.2016).

На позначення освітнього процесу

Громадсько-політичні джерела

Більшості контрактників потрібен диплом як аксесуар до «все в шоколаді»... (УМ. 28.08.2014).

ЗНО – фільтр, що визначає, хто отримає бюджетне місце та стипендію від держави, а хто платитиме самотужки (Commons. 04.05.2016).

Освітнянські джерела

...А насправді маємо велику суспільну імітацію – студенти імітують, що вчаться, викладачі – що працюють... Потрібно шукати нові виходи з цієї пастки!!! (ОТР, березень, 2016).

...ЗНО – не фільтр бюджетних місць. ЗНО – це фільтр, хто взагалі закінчить школу, а хто ні (НСВО. 05.05.2016).

Підручники – ключ до чийогось збагачення. Міносвіти не повинно мати жодного відношення до підручників, це єдиний шлях реальних реформ (Освіта.ua. Блоги. О. Мірошниченко. 06.06.2017).

На позначення педагогічних, науково-педагогічних та педагогічних працівників

Освітянські джерела

Гарний-поганий вчитель – не лотерея. Якщо претензії у десятка батьків, можна повірити, що їм не пощастило з вчителями, але якщо у більшості? (Освіта.ua. Блоги. О. Мірошниченко. 07.08.2017).

На позначення закладів освіти

Громадсько-політичні джерела

Насамперед класичний університет має бути взірцем і методологічним компасом для інших вишів у проведенні ефективних фундаментальних досліджень у галузі природничих та соціогуманітарних наук, посилення інтеграційних тенденцій у сфері наукового пошуку (УК. 23.11.2011).

Університетська автономія – не «корито» для ректора (ДТ. – 2006. – № 11).

Освітянські джерела

Внюхались і не відчують оце жахливе «амбре» й наші колеги всередині освітньої системи й окремого

«гнилого» навчального закладу (Освіта.ua. Блоги. В. Громовий. 15.08.2017).

Університет є дзеркалом українського суспільства, бо призначений відображати його стан, позитиви та негативи всіх зрізів його життя, висоти і провали його духу, якщо так, то університет не може бути райським куточком чи острівцем добробуту в океані суспільного благополуччя (ОТР. 20.09.2011).

*Школа як «камера зберігання» (заг.). Як розглядають більшість батьків школу? Місце куди вони відводять дитину вранці й забирають ввечері! Вимоги до роботи школи дуже прості: дитина має бути там в «целості и сохранности», нагодована, знаходитись в теплі, мати гарні оцінки і... щоб ніхто не діставав батьків з будь-якого приводу. Тобто **ідеальна школа – це «камера зберігання» на вокзалі з назвою «Життя»**. Бажано, щоб «зберігання» було безкоштовним або з мінімальними витратами. Тема «поборів» чи не єдина тема, яка заводить батьківську громаду, а жвавий інтерес викликала лише тема встановлення відеонагляду у «камері зберігання» (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 17.02.2016).*

Метафорична модель «освіта – їжа»

На позначення поняття «освіта»

Громадсько-політичні джерела

Закон про вищу освіту – продукт, зварений у власному соку (ГУ. 07.06.2011).

Тести – не пиріжки. Не пробувати – впроваджувати потрібно (ДТ. – 2005. – № 33).

Якісна освіта як кава STARBUCKS. Грузинський досвід освітніх реформ (Commons. 21.10.2015).

Освітнянські джерела

Консерви чи фреш? Реформа освіти повинна не консервувати минулі й чужі схеми, а випереджати їх (Освіта.ua. Блоги. Володимир Співаковський. 02.02.2017).

Система освіти України – це поганий майонез (НСВО. 27.02.2016).

На позначення здобувачів освіти

Освітнянські джерела

*...Вже у перший день навчання я врешті-решт відчула **приємний аромат студентських свят** та результату наполегливої праці й самовдосконалення (Резонанс. – 2011. – № 11–12 (318–319)).*

Смак студентського життя (ПП. 17.05.2012).

На позначення закладів освіти

Освітнянські джерела

*Потрібно не те що об'єднувати так звані «університети», а ще вчора було потрібно «**замісити**» з них наявних кардинально **нове, справжнє університетське «тісто»**, а воно гарантується у першу чергу студентами, котрі здатні вчитися хоча б без списування. Вже не кажучи про оцінки за хабарі (ВШНУ. 04.02.2016).*

2.7 ОКСЮМОРОН

Знання і могутність – тотожні поняття.

Френсіс Бекон

Громадсько-політичні джерела

Автономія із зв'язаними руками (День. 08.02.2013).

Антинаукова дисертація: *Невеликі кошти на винагороду експертів будуть виправдані поліпшенням відбору кращих проектів, унеможливленням плагіату та увінчанням лаврами жалюгідних, а іноді й антинаукових дисертацій* (ДТ. №19, 2013).

Наша «несвоя» освіта – про підготовку в українських ВНЗ спеціалістів для інших країн (УМ. 04.10.2006).

Позаконкурсний конкурс – про недосконалість правил приймання до вишу: *І ще один цікавий момент: а хто як потурбується про тих сиріт, військових інвалідів, котрі не пройдуть цей «позаконкурсний конкурс»?* (ДТ. – 2016. – № 3).

Сесія без заліку – про роботу народних депутатів: *Сесія «без заліку».* Народні депутати відправились на канікули (ДУ. – 2007. – № 7).

Університет бездипломної освіти (ГК. 23.06.2011) – про університет, що працює без ліцензії на освітню діяльність.

Освітянські джерела

Новий Закон «Про освіту», де нічого нового (Освіта.ua. Блоги. В. Громовий. 16.06.2017).

Освіта без знань з сертифікатом; освіта зі знаннями без документа: *Важливіша освіта без знань з*

сертифікатом чи неформальна зі знаннями без документа? (Освіта.іа. Блоги. М. Хоменко. 06.06.2017) – про післядипломну освіту.

Реформи, які не реформи: *В освіті нам абсолютно не потрібні «реформи, які не реформи» зверху* (ОП. Блоги. Віктор Громовий. 29.02.2016).

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ТЕРМІНІВ

А

- Автономія (Autonomy) 8
- Автономія вищого навчального закладу/закладу вищої освіти (Institutional autonomy) 8
- Автономність і відповідальність (Autonomy and responsibility) 8
- Ад'юнкт (Adjunct) 8
- Академічна доброчесність (Academic integrity) 9
- Академічна довідка (Transcript) 9
- Академічна заборгованість (Academic indebtedness) 9
- Академічна мобільність (Academic mobility) 9
- Академічна мобільність студентів (Academic student mobility) 10
- Академічна різниця (Academic difference) 10
- Академічна свобода (Academic freedom) 10
- Академічне визнання (Academic recognition) 10
- Академічний (Academic) 11
- Академічний обмін (Academic exchange) 11
- Академічний персонал (Academic staff) 11
- Академічний плагіат (Academic plagiarism) 11
- Академічний ступінь (Academic degree) 11
- Академія (Academy) 12
- Акредитація (Accreditation) 12
- Акредитація освітньої програми (Accreditation of the educational program) 12
- Асистент-стажист (Assistant-intern) 13
- Аспірант (Postgraduate) 13
- Атестат (Attestation) 13
- Атестаційний тиждень (Attestation week) 13
- Атестація (Attestation/certification) 13
- Атестація педагогічних працівників (Certification of the teaching staff)

Аудиторні години (Class/contact hours) 14

Б

Базова вища освіта (Basic higher education) 14

Бакалавр (Bachelor, first cycle degree) 14

Безоплатна освіта (Free education) 14

Безперервна освіта/освіта впродовж життя (Continuous education/Education throughout life) 14

Безперервний професійний розвиток (Continuous professional development) 15

Бізнес-освіта (Business education) 15

Болонська декларація (Bologna declaration) 15

Болонський процес (Bologna process) 16

В

Веб-заняття (Web lessons/Web classes) 16

Визнання кредитів (Recognition of credits) 16

Викладацька діяльність (Teaching activity) 17

Викладацький персонал (Teaching staff) 17

Викладач (Teacher/lecturer) 17

Випадкове або побічне навчання (Incidental or random learning) 17

Випуск (Graduation) 18

Випускник (Graduate) 18

Виробничо-орієнтована (галузева) наукова установа (Production-oriented scientific institution) 18

Вища освіта (Higher/tertiary education) 18

Вищий військовий навчальний заклад/заклад вищої освіти зі специфічними умовами навчання (Higher military educational institution/institution of higher education with specific educational conditions) 18

Вищий навчальний заклад (Higher education institution) 19

Військова освіта (Military education) 19

Військовий (військово-морський) ліцей/ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою (Military (naval) lyceum/Lyceum with enhanced military-physical training) 20

Взаємне визнання (Mutual recognition) 20

ВНЗ-партнер/заклад-партнер (University-partner/Partner institution) 20

Внутрішній моніторинг якості освіти (Internal monitoring of education quality) – вид моніторингу, що проводиться закладами освіти (іншими суб'єктами освітньої діяльності) (ЗУПО).20

Внутрішня академічна мобільність (Internal academic mobility) 20

Врядування у вищій освіті (Governance in higher education) 21

Вчене звання (Academic rank) 21

Вчений (Scientist) 21

Г

Галузь знань (Field of knowledge/Narrow field) 21

Галузь освіти (Field of education) 21

Геронтоосвіта 22

Гімназія (Gymnasium) 22

Глобалізація (Globalization) 22

Глобальне навчання (Global learning) 22

Гнучке навчання (Flexible learning) 23

Гнучкий розклад (Flexible schedule) 23

Грант (Grant) 23

Громадська акредитація закладу освіти (Public accreditation of educational institution) 23

Громадське самоврядування у сфері освіти (Public self-government in education) 24

Громадський нагляд (контроль) у системі освіти (Public supervision (control) in education) 24

Громадські наукові організації (Public scientific organizations) 24
Громадянська освіта (Civil education) 24
Група Є 4 (E 4 Group) 25
Гуманізація (Humanization) 25
Гуманізація освіти (Humanization of education) 25
Гуманістична освіта (Humanistic education) 26
Гуманітаризація освіти (Humanization of education) 26

Д

Демократизація освіти (Democratization of education) 26
Державна дослідницька інфраструктура (State research infrastructure) 27
Державна підсумкова атестація студентів (State final certification of students) 28
Державно-громадське управління у сфері освіти (State and public administration in education) 28
Дескриптори кваліфікацій (Descriptors of qualifications) 28
Дистанційна освіта (Distant education) 28
Дистанційна форма здобуття освіти (Distant form of education) 29
Дистанційне навчання (Distance learning) 29
Диференціація навчання (Differentiation of learning) 30
Диференціація освіти (Differentiation of education) 30
Диференційоване навчання (Differentiated learning) 30
Довгострокове навчання (Long-term learning) 30
Додаткова освіта (Additional education) 31
Додатковий семестровий контроль (Additional semester control) 31
Додаток до диплома (Diploma supplement) 31
Докторант (Doctoral candidate) 32
Доктор мистецтва (Doctor of arts) 32
Доктор наук (Doctor of sciences) 32
Докторська дисертація (Doctoral thesis) 33

Докторська школа (Doctoral school) 33
Доктор філософії (Doctor of Philosophy, PhD, Third cycle degree) 33
Домашнє навчання (Home schooling) 34
Дослідне виробництво (Experimental production) 34
Дослідницька інфраструктура (Research infrastructure) 34
Дослідницький університет (Research university) 35
Доступність навчання (Availability of learning) 35
Другий (магістерський) рівень вищої освіти (магістр; ступінь другого циклу) (Second (Master's) cycle of higher education) 35
Дуальна форма здобуття освіти (Dual form of education) 36
Дублінські дескриптори (Dublin descriptors) 36

Е

Екзаменаційна сесія (Examination session) 36
Екзаменаційні матеріали (Examination materials) 36
Екстернатна форма здобуття освіти (екстернат) (External form of education (external studies)) 37
Електронний підручник (посібник) (Electronic textbook) 37
Енергозберігаюча компетентність (Energy saving competence) 37
Енергозберігаюча культура вчителя (Energy-saving culture of a teacher) 37
Енергозберігаюча освіта (Energy saving education) 38
Ефективність навчальних занять (уроку) (Efficiency of classes) 38

Є

Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти (European Association for Quality Assurance in Higher Education, ENQA) 38

- Європейська асоціація закладів вищої освіти (European association of institutions in higher education, EURASHE) 39
- Європейська асоціація університетів, ЄАУ (European university association, EUA) 39
- Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС) (European credit transfer and accumulation system, ECTS) 39
- Європейська мережа національних інформаційних центрів з академічного визнання і мобільності (European network of national Information centres on academic recognition and mobility, ENIC Network) 39
- Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя (European qualifications framework for lifelong learning, EQF LLL) 40
- Європейський дослідницький простір, ЄДП (European research area, ERA) 40
- Європейський простір вищої освіти, ЄПВО (European higher education area, EHEA) 41
- Європейський реєстр забезпечення якості вищої освіти (European quality assurance register for higher education, EQAR) 41
- Європейський союз студентів, ЄСС (European Students' Union, ESU) 41
- Єдність процесів викладання й навчання (Unity of teaching and learning processes) 42

Ж

- Журналістська освіта (Journalism education) 42

З

- Забезпечення якості (Quality assurance) 42
- Загальні компетентності (Generic competences) 42
- Заклад вищої освіти (Higher education institution) 43

Заклад освіти (Education institution) 43
Заклад спеціалізованої позашкільної освіти (Establishment of specialized out-of-school education) 43
Залік (диференційований залік) (Test (differentiated test)) 43
Заочна форма здобуття освіти (Part-time education) 43
Засновник закладу вищої освіти (Founder of higher education institution) 44
Засновник закладу освіти (Founder of educational institution) 44
Засоби навчання (Means of learning) 44
Здобувач вищої освіти (Higher education student) 44
Здобувач освіти (Student) 44
Зміст навчання (Learning content) 45
Зміст освіти (Content of education) 45
Змішане навчання (Mixed learning) 46
Знання (Knowledge) 46
Здобуття освіти на робочому місці (Education at work) 46
Зовнішнє незалежне оцінювання (External independent evaluation) 46
Зовнішній моніторинг якості освіти (External monitoring of education quality) 47

I

Імідж викладача (Image of the teacher) 47
Індивідуалізація навчання (Individualization of learning) 47
Індивідуалізоване навчання (Individualized learning) 47
Індивідуальна освітня траєкторія (Individual educational trajectory) 47
Індивідуальна програма розвитку (Individual development program) 48
Індивідуальний навчальний план (Individual curriculum) 48
Інклюзивна освіта (Inclusive education) 48
Інклюзивна школа (Inclusive school) 49
Інклюзивне навчання (Inclusive education) 49

Інклюзивне освітнє середовище (Inclusive educational environment) 50
Інклюзивний підхід (Inclusive approach) 50
Інновації (Innovations) 50
Інновації в освіті (Innovations in education) 50
Інноваційна освітня діяльність (Innovative educational activity) 51
Інноваційність (Innovation) 51
Іноземні студенти (Foreign students) 51
Інститут (Institute) 51
Інститут освітнього омбудсмена (Institute of educational ombudsman) 52
Інституційна акредитація (Institutional accreditation) 52
Інституційний аудит (Institutional audit) 52
Інтегральна компетентність (Integral competence) 52
Інтегративний підхід в освіті (Integrative approach in education) 53
Інтеграція (Integration) 53
Інтелектуалізація (Intellectualization) 53
Інтердисциплінарність (Interdisciplinarity) 53
Інтерн (Intern) 54
Інтернаціоналізація (Internationalisation) 54
Інформальна освіта (самоосвіта) (Informal education) 54
Інформальне навчання (Informal learning) 54
Інформатизація освіти (Informatization of education) 55
Інформаційний пакет (Information package / set) 55
Інформаційний пакет ЄКТС вищого навчального закладу (Information package of ECTS of higher educational institution) 55

К

Кандидатська дисертація (PhD thesis) 55
Каталог курсів (Catalog of courses) 56
Кафедра (Department) 56

Кваліфікаційна робота (Qualification work) 56
Кваліфікаційний рівень (Qualification level) 57
Кваліфікація (Qualification) 5 7
Кваліфікація освітня (Educational qualification) 57
Кваліфікація професійна (Professional qualification) 57
Кейс-технологія (Case technology) 57
Керівник (Head, manager) 58
Керівництво (Guidance) 58
Керівні працівники в освіті (Managers in education) 59
Класифікація галузей освіти та підготовки, Євростат
(Classification of fields of education and training,
EUROSTAT) 59
Коефіцієнт випуску (Graduation rate) 60
Коефіцієнт вступу (Entry rate) 60
Колегіум (Collegium) 60
Колегія (Collegium) 60
Коледж (College) 60
Компетентнісний підхід (Competence-based approach) 61
Компетентність (Competence) 61
Компетенція/компетенції (Competence) 61
Комп'ютеризація навчання (Computerized learning) 62
Комунікація (Communication)
Контактні години/аудиторні години (Contact hours)
Контекстне навчання (Context learning)
Контроль (Control)
Контроль знань (Knowledge control) 63
Контроль якості (Quality control) 63
Концентроване навчання (Concentrated learning) 63
Концепція інклюзивної освіти (Inclusive education
conception) 63
Кооперативне навчання (Co-op training, cooperative
learning) 64
Корекційно-розвиткові послуги (допомога) (Correctional
development services) 64

Короткострокове навчання (Short-term learning) 64
Корпоративний університет (Corporate university) 64
Корупція в освіті (Corruption in education) 65
Коуч (Coach) 65
Кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (кредит ЄКТС) (Credit ECTS) 65
Кредитна мобільність (Credit mobility) 66
Критерії оцінювання (Assessment criteria) 66
Куратор (Curator) 66
Курс (Course) 66
Курсант (Cadet) 67

Л

Лабораторне заняття (Laboratory training) 67
Лайфхак (Life hack) 67
Лекція (Lecture) 68
Лідерство (Leadership) 68
Лікар-резидент (Resident doctor) 68
Лісабонська конвенція з визнання (Lisbon recognition convention) 69
Лісабонська стратегія (Lisbon strategy) 69
Лицей (Lyceum) 69
Ліцензування (Licensing) 69
Ліцензування освітньої діяльності (Licensing of educational activity) 69

М

Магістр (Master, Second cycle degree) 70
Медіавиховання (Media education) 70
Медіаграмотність (Media literacy) 70
Медіадидактика (Media didactics) 70
Медіакомпетентність (Media competence) 71
Медіаосвіта (Media education) 71

Медіаосвічені учні (Media-educated students) 72
Медіапедагогіка (Media pedagogy) 72
Менеджмент (Management) 72
Менеджмент в освіті (Management in education) 72
Мережа національних інформаційних центрів академічного визнання (National academic recognition information centre network, NARIC network) 73
Мережева освіта (Network education) 73
Мережева форма здобуття освіти (Network form of education) 73
Метод навчання (Method of training, teaching methods) 73
Мистецька освіта (Art education) 73
Мистецька школа (Art school) 74
Міжнародна академічна мобільність (International academic mobility) 74
Міжнародна стандартна класифікація освіти, МСКО (International standard classification of education, ISCED) 74
Міжнародна стандартна класифікація професій, МСКП (International standard classification of occupations, ISCO) 75
Міжнародні студенти (International students) 75
Мобільність (Mobility) 75
Модуль (Module) 76
Модульна атестація (Modular attestation) 76
Модульна програма (Modular programme) 76
Модульне навчання (Modular learning) 76
Модульно-атестаційний цикл (Module-attestation cycle) 77
Модульно-рейтингова система (Module-rating system) 77
Модуляризація (Modularisation) 77
Молодий учений (Young scientist) 77
Молодший бакалавр (Short cycle, Junior bachelor) 77
Моніторинг в освіті (Monitoring in education) 78

Моніторинг якості освіти (Monitoring of the quality of education) 78

Монополізація знань (Knowledge monopolization) 78

Н

Навантаження студента (Student workload) 79

Навчальна дисципліна (Academic discipline) 79

Навчальна програма (Study programme) 79

Навчальна програма дисципліни (Curriculum of discipline) 79

Навчальне навантаження (Study load) 80

Навчальний заклад (Educational institution) 80

Навчальний план (спеціальності, спеціалізації) (Curriculum) 80

Навчальний процес (Educational process) 80

Навчально-науковий інститут (Educational and scientific institute) 80

Навчально-реабілітаційний центр (Training and rehabilitation center) 81

Навчання (Learning) 81

Навчання впродовж життя (Lifelong learning, LLL) 81

Навченість навчатися (Learning to learn) 82

Накопичення кредитів (Credit accumulation) 83

Настановча сесія (Setup session) 83

Наступність навчання (Continuity of learning) 83

Наукова діяльність (Research activities) 83

Наукова експедиція (Scientific expedition) 84

Наукова (науково-дослідна, науково-технологічна, науково-технічна, науково-практична) установа (Scientific (scientific-research, scientific-technological, scientific-technical, scientific-practical) institution) 84

Наукова (науково-технічна) продукція (Scientific (scientific and technical) products) – науковий та/або науково-технічний (прикладний) 84

Наукова (науково-технічна) робота (Scientific (scientific and technical) work) 84

Наукове видавництво (Scientific publishing) 85

Наукове видання (Scientific publication) 85

Науковий ліцей, науковий ліцей-інтернат (Scientific lyceum, Scientific lyceum-boarding school) 86

Науковий (науково-технічний) проєкт (Scientific (scientific and technical) project) 86

Науковий підрозділ (Scientific subdivision) 86

Науковий працівник (Researcher) 86

Науковий рівень вищої освіти (Research level of higher education) 87

Науковий результат (Scientific result) 87

Науковий ступінь (Scientific degree) 88

Науково-дослідна робота (Scientific research work) 88

Науково-дослідна робота у вищих навчальних закладах (Research work in higher educational institutions) 88

Науково-організаційна діяльність (Scientific and organizational activity) 88

Науково-освітній кластер (Scientific and educational cluster) 89

Науково-педагогічна діяльність (Scientific and pedagogical activity) 89

Науково-педагогічний працівник (Academic staff) 89

Науково-технічна діяльність (Scientific and technical activity) 90

Науково-технічна (експериментальна) розробка (Scientific and technical (experimental) development) 90

Науково-технічний (прикладний) результат (Scientific and technical (applied) result) 90

Національна рамка кваліфікацій, НПК (National qualifications framework, NQF) 91

Національна система кваліфікацій (National qualifications system) 91

Національне агентство кваліфікацій (National agency for qualification) 91
Необ'єктивне оцінювання (Non-objective evaluation) 91
Неформальна освіта (Non-formal education) 91
Неформальне навчання (Non-formal learning) 92

О

Обман (Deception) 92
Онлайн (Online) 92
Опитування (Poll, survey) 92
Опорний заклад освіти (Educational reference center) 92
Оптимізація (Optimization) 93
Оптимізація в освіті (Optimization in education) 93
Органи громадського самоврядування у сфері освіти (Local authorities in education) 93
Органи із забезпечення якості освіти (Educational quality assurance authorities) 94
ОРТ – освітня робототехніка (Educational robotics) 94
Освіта (Education) 94
Освіта дорослих (Adult/continuing/recurrent education) 95
Освіта впродовж життя (Lifelong education) 95
Освіта наукового спрямування (Scientific oriented education) 96
Освітнє лідерство (Education leadership) 96
Освітній заклад (Education institution) 97
Освітній кластер (Education cluster) 97
Освітній компонент (Educational component) 97
Освітній коучинг (Educational coaching) 97
Освітній округ (Educational county) 98
Освітній омбудсмен (Education ombudsman) 98
Освітній процес (Educational process/Education activities) 98
Освітній рівень (Educational level) 98
Освітні кваліфікації (Educational qualifications) 98
Освітні стандарти (Educational standards) 99

Освітньо-науковий кластер (Educational and scientific cluster) 99
Освітня діяльність (Educational activity) 99
Освітня інновація (Educational innovation) 100
Освітня (освітньо-професійна чи освітньо-наукова) програма (Educational programme) 100
Освітня послуга (Educational service) 100
Освітня програма (Educational program) 101
Освітня статистика (Educational statistics)
Освітня технологія (Educational technology)
Освітологія (Educology) 102
Основна діяльність наукових установ (Main activity of scientific institutions) 102
Особа з особливими освітніми потребами (Person with special educational needs) 103
Офлайн (Offline) 103
Оцінка (Grade, mark) 103
Оцінювання (Evaluation) 103
Оцінювання студентів (Assessment of individual students) 103
Очна (денна, вечірня) форма здобуття освіти 104

П

Паралельне навчання (Parallel learning) 104
Педагог (Educator) 104
Педагогічна діяльність (Pedagogical activity) 104
Педагогічний досвід (Pedagogical experience) 104
Педагогічний патронаж (Pedagogical patronage) 105
Педагогічні працівники (Teaching staff) 105
Перепідготовка (Retraining) 105
Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти/ступінь першого циклу (First (Bachelor's) cycle of higher education) 105
Підвищення кваліфікації (Improvement of qualification) 105
Підготовчі курси (Preparatory courses) 106

Підсумковий модульний контроль (Final module control) 106

Післядипломна освіта (Postgraduate/continuing/further/in-service education) 106

Подвійний диплом/ступінь (Double diploma/degree) 107

Позашкільна освіта (Out-of-school education) 107

Порушення академічної доброчесності (Violation of academic integrity) 107

Постдоктор (Postdoctor) 107

Поточний контроль (Current control) 108

Початкова школа (Elementary school) 108

Початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти (Basic level (short cycle) of higher education) 108

Практичне заняття (Practical lesson, workshop) 108

Предметні опорні точки (Subject benchmark statements) 108

Придатність (здатність) до працевлаштування (Employability) 109

Призначення кредитів (Credit assignment) 109

Прикладні наукові дослідження (Applied scientific research) 109

Принцип відповідності міри впливу (Principle of compliance with the degree of influence) 110

Принцип субсидіарності (Principle of subsidiarity) 110

Присвоєння кредитів (Award of credits) 110

Присудження ступеня/кваліфікації (Award of degree/qualification) 110

Проблемне навчання (Problem-based learning) 110

Програма включеного навчання (Inclusive learning program) 111

Програма паралельного навчання (Parallel learning program) 111

Програма подвійних дипломів (Double degree program) 111

Програмні компетентності (Programme competences) 111

Програмні результати навчання (Programme learning outcomes) 111

Програмоване навчання (Programmable learning) 111

Продовжена освіта (Continuing / recurrent education) 112

Проектна діяльність (Project activity) 112

Проект «Тюнінг» (TUNING project) 112

Професійна освіта (Professional education) 113

Професійне визнання (Professional recognition) 113

Професійне навчання (Professional learning) 113

Професійний коледж (коледж) культурологічного або мистецького спрямування (Professional college (college) of cultural or artistic orientation) 114

Професійний коледж (коледж) спортивного профілю (Professional college (college) of sports profile) 114

Професійний стандарт (Professional standard) 114

Професійні кар'єрні кваліфікації (Professional career qualifications)

Професійні кваліфікації (Professional qualifications) 114

Професійні освітні кваліфікації (Professional educational qualifications) 115

Професіоналізація (Professionalization) 115

Професор (Professor) 115

Профілізація освіти (Profiling education) 116

Профіль навчання (Profile of study) 116

Профіль програми (Programme profile) 116

Профіль ступеня (Degree profile) 116

Психолого-педагогічні послуги (Psychological-pedagogical services) 116

Р

Рамка кваліфікацій (Qualification framework) 117

Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (Framework for qualifications of the European higher education area, FQ EHEA) 117

Ранжування закладів вищої освіти (Ranking of higher education institutions) 118
Регульована професія (Regulated profession) 118
Результати (Outcomes) 118
Результати навчання (Learning outcomes) 118
Результати навчання з освітнього компонента (модуля, дисципліни, курсової роботи (проекту), виробничої практики тощо) (Learning outcomes on the educational component) 119
Реінжиніринг (Reengineering) 119
Реорганізація навчального закладу (Reorganization of educational institution) 119
Рівень кредиту (Credit level) 120
Рівень освіти (Level of education) 120
Рівні вищої освіти (Levels of higher education) 121
Розуміння (Understanding) 121
Розумне пристосування (Reasonable adaptation) 121

С

Самоосвіта (Self-education) 121
Самоплагіат (Self-plagiarism) 122
Самостійна робота (Individual work) 122
Санаторна школа (Sanatorium school) 122
Семестрова атестація (Semester attestation) 122
Семестровий екзамен (Semester exam) 123
Сертифікація (Certification) 123
Сертифікація педагогічних працівників (Certification of teaching staff)
Синхронне навчання (Synchronous learning) 123
Система внутрішнього забезпечення якості (Internal quality assurance system) 124
Система забезпечення якості вищої освіти (Quality assurance system in higher education) 125

Система зовнішнього забезпечення якості (External quality assurance system) 125

Система освіти (Education system) 126

Сімейна (домашня) форма здобуття освіти (Family (home) form of education) 126

Слухач (Student) 126

Смарт-освіта (Smart education) 126

Соціальний вимір вищої освіти (Social dimension in higher education) 127

Спеціалізація (Specialization/Major subject) 127

Спеціалізована мистецька школа (школа-інтернат) (Specialized art school (boarding school)) 128

Спеціалізована освіта (Specialized education) 128

Спеціальна школа (Special school) 128

Спеціальність (Speciality/Specialty/Detailed field) 128

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (Special (professional, subject) competences) 128

Списування (Cheating) 128

Спільний ступінь (Joint degree) 129

Спортивна освіта (Sports education) 129

Стажування (Internship) 129

Сталий фонд (ендаумент) закладу вищої освіти (вищого навчального закладу) (Endowment for higher education institution) 129

Стандарт вищої освіти (Higher education standard) 130

Стандарти (Standards) 130

Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (Standards and guidelines for quality assurance in the European higher education area) 131

Стандарт освітньої діяльності (Education activities standard) 131

Стартап (Startup) 132

Стейкхолдери (Stakeholders) 132

Стипендія (Scholarship) 132
Стратегія освіти й підготовки (Strategy of education and training) 132
Стратегія у вищій освіті (Strategy in higher education) 133
Структурно-логічна схема підготовки (Structural-logical scheme of preparation) 133
Студент (Student) 133
Студентоцентрикований підхід (Student-centered approach/ Learner-centered approach) 133
Ступенева мобільність (Degree mobility) 133
Ступінь (Degree) 134
Ступінь другого циклу (Second cycle degree) 134
Ступінь першого циклу (First cycle degree) 134
Ступінь третього циклу (Third cycle degree) 135
Суб'єкт освітньої діяльності (Subject of educational activity) 135

Т

Телекомунікації (освітні) ((Educational) telecommunications) 135
Телекомунікаційні освітні технології (Telecommunication educational technologies) 135
Тестування (Testing) 135
Технікум (Technical college) 136
Технологічна компетентність (Technological competence) 136
Технологія навчання (Learning technology) 136
Технологія освіти (Education technology) 136
Технологія різнорівневого навчання (Technology of multilevel learning) 136
Тимчасово переміщений вищий навчальний заклад, тимчасово переміщена наукова установа (Temporarily transferred higher educational institution, Temporarily transferred scientific institution) 137

Точки прив'язки (Reference points) 137
Транснаціональна вища освіта (Transnational higher education) 137
Трансфер кредитів (Credit transfer) 137
ТРВЗ, Теорія рішення дослідницьких (винахідницьких) завдань 138
Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти (Third (education and research) cycle of higher education) 139
Тривалість навчальної програми (Duration of study programme) 139
Тривалість освітньої програми (Duration of educational programme) 139
Трициклова система вищої освіти (Three-cycle system of higher education) 139
Тьютор (Tutor) 139

У

Узгодженість результатів навчання в межах освітньої програми (Coherence of learning outcomes within the educational program) 140
Уміння (Skills) 140
Універсалізація освіти (Universalisation of education) 140
Універсальний дизайн у сфері освіти (Universal design in education) 140
Університет (University) 140
Учасники освітнього процесу (Participants of the educational process) 141
Учень (Disciple, pupil, learner) 141
Учитель (Teacher) 141

Ф

Фабрикація (Fabrication) 142
Факультативна дисципліна (Optional discipline / course) 142
Фальсифікація (Falsification) 142
Фандрайзинг (Fundraising) 142

Фасилітація (Facilitation) 142
Фахова передвища освіта (Professional befor-higher education) 143
Фахові (предметно-специфічні) компетентності (Subject specific competences) 143
Філія (Branch/affiliate) 144
Формальна освіта (Formal education) 144
Формальне навчання (Formal learning) 144
Фундаментальні наукові дослідження (Fundamental scientific research) 144

Х

Хабарництво (Bribery) 145

Ц

Цикли вищої освіти (Cycles of higher education) 145
Цінності (Values)

Ч

Чат-заняття (Chat sessions) 145

Ш

Школа (School) 145
Школа-інтернат (ліцей-інтернат) спортивного профілю (Boarding school (boarding liceum) of a sports profile) 146
Школа соціальної реабілітації (School of social rehabilitation) 146

Я

Якість вищої освіти (Quality in higher education) 146
Якість навчального процесу (Quality in learning process) 147
Якість освіти (Quality in education) 147
Якість освітньої діяльності (Quality in educational activity) 147

М

МВА – майстер ділового адміністрування (Master of Business Administration) 147

Е

Е-mail-заняття 148

О

Open course ware 148

С

STEAM-освіта 148

STEM 148

STEM-грамотність 149

STEM–лабораторії 149

STEM-освіта 149

STEM-спеціальності 149

STEM-центр 150

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики» ; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова – Київ : Таксон, 2016. – 234 с.
2. Антологія афоризмів / [упор. Л. П. Олексієнко]. – Донецьк : Видавництво «Сталкер», 2004. – 704 с.
3. Борова Т. А. Теоретичні засади адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу : монографія / Т. А. Борова ; МОНМС України, Харківський національний економічний університет. – Харків : Компанія СМІТ, 2011. – 384 с.
4. Вища школа і наука України: розпад чи розквіт? Public Group, Facebook [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.facebook.com/groups/261451893969652/>.
5. Вища освіта. Інформаційно-аналітичний портал про вищу освіту в Україні та за кордоном [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vnz.org.ua>.
6. Вісті Роменщини. – 2016. – № 4.
7. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ussf.kiev.ua/ie_inclusive_school/.
8. Галицький кореспондент [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gk-press.if.ua/>.
9. Галичина, газета [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.galychyna.if.ua/.
10. Глобалізація : навч. посібник / М. Вотс, В. Босхардт, Д. Хамелс та ін. ; наук. колектив під кер. Н. Гражевської ; Укр. рада з екон. освіти. [пер. з

- англ. В. Алексашина]. – Київ : Амадей, 2007. – 476 с.
11. Глосарій основних термінів професійної освіти / [упоряд. Т. М. Десятов] ; за заг. ред. Н. Г. Ничкало. – Київ : АртЕк, 2009. – 192 с.
 12. Голос України : газета Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.golos.com.ua/.
 13. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 374 с.
 14. Даниленко Л. І. Модернізація змісту, форм і методів управлінської діяльності директора загальноосвітньої школи : монографія / Л. І. Даниленко. – Київ : Логос, 1998. – 140 с.
 15. Демократична Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.dua.com.ua/.
 16. Денисюк Б. Передовий досвід – 5 проблем впровадження / Б. Денисюк // Директор школи. – 2001. – № 12 (256). – С. 6–11.
 17. Денко В. І. Розвиток енергетичної освіти в середній школі : метод. посіб. для вчителів / [В. І. Денко, О. І. Соловей, І. Л. Шилович та ін.]. – Київ : Київ. нот. ф-ка, 1999. – 272 с.
 18. Дивен світ. 20.01.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.dyvensvit.org/articles/>.
 19. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – Київ : Академвидав, 2004. – 352 с.
 20. Дзеркало тижня [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zn.ua/>.
 21. ДС-експрес, газета [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.0542.ua/catalog/index/496642>.

22. Експрес – онлайн. Оперативні новини України та світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: expres.ua.
23. Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України ; голов. ред. В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
24. Ермаков Д. С. Формирование экологической компетентности учащихся : монографія [Электронный ресурс] / Д. С. Ермаков. – Москва : МИОО, 2009. – 180 с. – Режим доступа : <https://ru.scribd.com/document/341602054/Ermakov-Monograf-2009>.
25. Євстіфєєв М. Проект QUAERE : як студенти виші акредитовували М. Євстіфєєв [Електронний ресурс] // Студвей. 28.09.2017. – Режим доступу : <http://studway.com.ua/quaere/>.
26. Сльникова О. Домашнє навчання як альтернативна форма загальної середньої освіти [Електронний ресурс] / О. Сльникова // Освітня політика. Портал громадських експертів. – Режим доступу : <http://education-ua.org/ua/articles/361-domashne-navchannya-yak-alternativna-forma-zagalnoji-serednoji-osviti>.
27. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – № 37–38. – Ст. 2004. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
28. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/214519/conv/page7>.
29. Змішане навчання: персоналізоване навчання кожного учня [Електронний ресурс] // Про.Світ.

- Центр інноваційної освіти. – Режим доступу : www.prosvitcenter.org/uk/zmishane-navchannya/.
30. Інноваційний університет та лідерство : проект і мікропроекти / відп. ред. Т. Фініков, Р. Сухарські. – Варшава : Fundacja «Instytut Artes Liberales», 2016. – 388 с.
31. Інноваційний університет і лідерство : проект і мікропроекти – II / відп. ред. Т. Фініков, Р. Сухарські. Варшава : Fundacja «Instytut Artes Liberales», 2017. – 460 с.
32. Інститут модернізації змісту освіти. Глосарій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/glosariy/>.
33. Інша освіта, Community, Facebook [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.facebook.com/pg/inshaosvita/community/>.
34. Київський університет : газета Київського національного університету імені Тараса Григоровича Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kunews.knu.ua/>.
35. Клименко Л. О. Формування енергозберігаючих компетентностей учителів та учнів у системі післядипломної педагогічної освіти / Л. О. Клименко // Наукові праці : науково-методичний журнал. Педагогіка. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2001. – Вип. 146, т. 158. – С. 23–28.
36. Конотопський край. Міська громадсько-політична газета [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kkray.gov.ua/.
37. Крупський Я. В. Глумачний словник з інформаційно-педагогічних технологій / Я. В. Крупський, В. М. Михалевич. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 72 с.

38. Куклін О. Освітньо-науковий кластер як новий шлях інноваційного розвитку регіональних університетів / О. Куклін // I Міжнародна конференція «Реформа вищої освіти в Україні : критичні питання у сфері законодавчих та інституційних трансформацій», 28–29 травня 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.edu-trends.info/conference-materials/>.
39. Курбатов С. Корпоративний університет як продукт взаємодії бізнесового та освітнього середовища в сучасних умовах / С. Курбатов // Вища освіта України. – 2014. – № 3. – С. 44–49.
40. Ліга. Блоги [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://blog.liga.net/>.
41. Мазур І. І. Роль вищого навчального закладу в організації наукоємного підприємництва / І. І. Мазур // I Міжнародна конференція «Реформа вищої освіти в Україні : критичні питання у сфері законодавчих та інституційних трансформацій», 28–29 травня 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.edu-trends.info/conference-materials/>.
42. Іванов В. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд / В. Іванов, О. Волошенко, Л. Кульчинська. – Київ : АУП, ЦВП, 2011. – 58 с.
43. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. Схвалено сектором вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України, протокол від 29.03.2016, № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/metodichni-rekomendacziyi.html>.

44. Національний освітній глосарій: вища освіта / [авт.-уклад.: В. М. Захарченко, С. А. Калашнікова, В. І. Луговий та ін.]; за ред. В. Г. Кременя. – [2-ге вид., переробл. і допов.]. – Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. – 100 с.
45. Нові стандарти вищої освіти, Public Group, Facebook [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk-ua.facebook.com/groups/1512059079026893/>.
46. Обучение на протяжении жизни в условиях новой экономики : Доклад Всемирного банка. Серия : Актуальные вопросы развития образования. – Москва : Алекс, 2006. – 264 с.
47. Огнев'юк В. О. Філософія освіти та її місце в структурі наукових досліджень феномену освіти / В. О. Огнев'юк // Освітологія : хрестоматія : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів [укл.: В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва]. – Київ : ВП «Едельвейс», 2013. – С. 188–189.
48. Олійник В. В. Дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті : організаційно-педагогічний аспект : навч. посіб. / В. В. Олійник. – Київ : ЦППО, 2001. – 148 с.
49. Освіта в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.education.ua>.
50. Освіта та... Студентський інтернет-журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.osvitata.com/.
51. Освіта України. Газета-тижневик : педагогічна преса. – Київ, 2005–2017.
52. Освіта.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/>.
53. Освітній портал Львівщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

- http://osvitportal.loda.gov.ua/inklyuzyvna_osvita_dlya_ditey_z_osoblyvymy_potrebamy_v_ukraini.
54. Освітні тренди, Public Group, Facebook [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.facebook.com/EDUTRENDS.info>.
 55. Освітня політика. Портал громадських експертів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://education-ua.org/ua/articles/361-domashne-navchannya-yak-alternativna-forma-zagalnoji-serednoji-osviti>.
 56. Патріоти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://patrioty.org.ua/>.
 57. Педагогічна преса. Освітній портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pedpresa.ua/>.
 58. Персонал плюс. Всеукраїнський загальнополітичний освітянський тижневик [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.personal-plus.net/>.
 59. Пілюшенко В. Л. Наукове дослідження : організація, методологія, інформаційне забезпечення : навч. посіб. / В. Л. Пілюшенко, І. В. Шкрабак, Е. І. Славенко. – Київ : Лібра, 2004. – 344 с.
 60. Положення про академічну мобільність студентів (версія 02). Наказ ректора СумДУ № 1072-І від 18.12.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sumdu.edu.ua/ukr/general/normative-base.html#section_12.
 61. Положення про державну підсумкову атестацію студентів, які здобувають освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста з одночасним завершенням здобуття повної загальної середньої освіти, затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 22.08.2017, № 1224 [Електронний

- ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1138-179>.
62. Положення про організацію освітнього процесу в СумДУ. Наказ ректора № 0452-І від 22.06.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sumdu.edu.ua/ukr/general/normative-base.html#section_12.
63. Положення про організацію очно-дистанційного підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів у Центральному інституті післядипломної педагогічної освіти / за заг. ред. В. В. Олійника. – Київ : ЦППО, 2005.
64. Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту). Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р., № 65, Київ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/>.
65. Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 р., № 579 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248409199>.
66. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р., № 1341, Київ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/>.
67. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2016. – № 3. – Ст. 25 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.

68. Професійна освіта : словник [уклад. С. У. Гончаренко та ін.] ; за ред. Н. Г. Ничкало. – К. : Вища шк., 2000. – 380 с.
69. Радул В. В. Соціолого-педагогічний словник / В. В. Радул, М. М. Дубінка, В. О. Кравцов. – К. : ЕксОб, 2004. – 304 с.
70. Резонанс. Газета Сумського державного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sumdu.edu.ua/ukr/rezonans.html>.
71. Реформа освіти, Public Group, Facebook [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.facebook.com/groups/reforma.osvity/>.
72. Сільські вісті [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.silskivisti.kiev.ua/.
73. Скорик Т. В. Освіта впродовж життя в контексті євроінтеграційних процесів / Т. В. Скорик // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. – 2016. – Вип. 135. – С. 232–235. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2016_135_58.
74. Словник української мови : в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства ; за ред. І. К. Білодіда. – Київ : Наукова думка, 1970–1980.
75. Словник української мови (онлайн). Томи 1–6 [Електронний ресурс] // Український мовно-інформаційний фонд НАН України, 2016 р. – Режим доступу : <http://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=216374&page=1238>.
76. Спільне : журнал соціальної критики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : commons.com.ua/.
77. Справжня варта [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://varta.kharkov.ua/news/world/1103187>

78. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень : підруч. / Д. М. Стеченко, О. С. Чмир. – Київ : Знання, 2005. – 310 с.
79. Студвей – все про студентство [Електронний ресурс]. – Режим доступу : studway.com.ua/.
80. Сьогодні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ukr.segodnya.ua/>.
81. Тексти.org.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://texty.org.ua/texty.org.ua>.
82. Тема: інтернет-видання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tema.in.ua/>.
83. Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти / [авт. кол. : Є. Р. Чернишова, Н. В. Гузій, В. П. Ляхоцький та ін.] ; за наук. ред. Є. Р. Чернишової ; Держ. вищ. навч. заклад «Ун-т менедж. освіти». – Київ : ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2014. – 230 с.
84. Тлумачний словник сучасної української мови [укл.: Л. П. Коврига, Т. В. Ковальова, В. Д. Пономаренко] ; за ред. В. С. Калашника. – Харків : Белкар-книга, 2005. – 800 с.
85. Україна молода [Електронний ресурс]. – Режим доступу : umoloda.kiev.ua/.
86. Українська правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/>.
87. Українська правда. Життя [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://life.pravda.com.ua/>.
88. Укрінформ. Мультимедійна платформа іномовлення України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ukrinform.ua/>.

89. Управління освіти Хмельницької міської ради. Офіційне інтернет-представництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу : education.km.ua/.
90. Урядовий кур'єр : газета Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ukurier.gov.ua/uk/>.
91. Федоров А. Медіаосвіта школярів: цикл завдань [Електронний ресурс] / А. Федоров // Освіта.ua, 05.03.2008. – Режим доступу : <http://osvita.ua/school/method/technol/1863/05.04.2008>
92. Фокус.ua. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://focus.ua/>.
93. Хмара М. Кластеризація у сфері вищої освіти України [Електронний ресурс] / М. Хмара // I Міжнародна конференція. Реформа вищої освіти в Україні: критичні питання у сфері законодавчих та інституційних трансформацій. 28–29 травня 2015. – Режим доступу : www.edutrends.info/wp.../Khmara_abstract_16_04_15.pdf.
94. Чемерис І. М. Формування професійної компетентності майбутніх журналістів засобами іншомовних періодичних видань : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. педаг. наук : спец. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Київ, 2008. – 24 с.
95. Шмарко В. Д. Андрагогічний підхід до організації навчання вчителів у системі післядипломної освіти : метод. посіб. / В. Д. Шмарко. – Херсон : Олді-плюс, 2003. – 96 с.
96. Я СТУДЕНТ. Журнал для студентів усіх поколінь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ya-student.com.ua/>.

97. Энциклопедия афоризмов / [сост. М. Ф. Иванова, Л. Г. Стахурская]. – Симферополь : «Реноме», ИД «Квадранал», 2004. – 576 с.
98. Commission of the European Communities. Brussels, 21.11.2001.COM(2001) 678 final. Communication from the Commission «Making a European Area of Lifelong Learning a Reality» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ>.
99. Dave R. H. (ed.). Foundations of Lifelong Education. Oxford, 1976. – 314 p.
100. Feilitzen C. von. Media Education. Children's Participation and Democracy // Feilitzen C. von. and Carlsson U. (eds.) Children and Media : Image, Education, Participation. – Goteborg : UNESCO & NORDICOM, 1999. – P. 24–26.
101. Media Education. – Paris: UNESCO, 1984. – 211 p.
102. Ukrainian Scientists Worldwide, Public Group, Facebook [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://uk-ua.facebook.com/groups/314070194112/>.
103. Universe. Молодіжне інтернет-радіо [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://universe.zp.ua/?p=10933>.
104. blog.liga.net/user/tsybulko.
105. <http://itstatti.in.ua/zarobitok-v-interneti/161-startap-shcho-tse-take.html>.
106. <http://mon.gov.ua/activity/education/naczionalna-ramka-kvalifikacij/distancijna-osvita-v-ukrayini.html>.
107. <http://rpr.org.ua/uk/about-us>.
108. <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
109. <http://www.edudirect.net/sopids-937-3.html>.

Навчальне видання

Серебрянська Ірина Миколаївна

**СЛОВНИК-ДОВІДНИК ЛЕКСИКИ СФЕРИ ОСВІТИ:
НАЦІОНАЛЬНО-ЄВРОПЕЙСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ**

Навчальний посібник

Художнє оформлення обкладинки О. Пелиха
Редактор І. М. Серебрянська
Комп'ютерне верстання А. І. Серебрянського

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 19,76. Обл.-вид. арк. 17,39. Тираж 300 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.